

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

2012

GADA PĀRSKATS

2012

2012

2012

2012

2012

2012

2012

2012

2012

2012

2012

2012

GADA PĀRSKATS
2012

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

Visās ECB 2013. gada
publikācijās attēlots
5 euro banknotes
motīvs.

**GADA PĀRSKATS
2012**

© Eiropas Centrālā banka, 2013

Adrese

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main
Germany

Pasta adrese

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Tālrunis

+49 69 1344 0

Interneta vietne

<http://www.ecb.europa.eu>

Fakss

+49 69 1344 6000

Visas tiesības rezervētas.

*Atļauta pārpublicēšana izglītības un
nekomerciālos nolūkos, norādot avotu.*

Fotogrāfijas:

Andreass Bethers (Andreas Böttcher)

Roberts Mečs (Robert Metsch)

*Šajā pārskatā iekļautie dati atbilst stāvoklim
2013. gada 1. martā.*

ISSN 1830-2904 (drukātā versija)

ISSN 1830-298X (epub)

ISSN 1830-298X (interneta versija)

ES kataloga numurs QB-AA-13-001-LV-C (drukātā versija)

ES kataloga numurs QB-AA-13-001-LV-E (epub)

ES kataloga numurs QB-AA-13-001-LV-N (interneta versija)

SATURS

PRIEKŠVārds	7
I. NODAĻA	
TAUTSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBA UN MONETĀRĀ POLITIKA	13
1. MONETĀRĀS POLITIKAS LĒMUMI	13
2. MONETĀRĀS, FINANŠU UN EKONOMISKĀS NORISES	16
2.1. Pasaules makroekonomiskā vide	16
1. ielikums. Kāds ir nesenās globālās tirdzniecības lejupslīdes iemesls?	18
2.2. Monetārās un finanšu norises	26
2. ielikums. Ar 2011. gada 8. decembra lēmumu pieņemto nestandarta pasākumu ietekme	32
3. ielikums. Ilgtermiņa inflācijas gaidu tendences euro zonā	41
2.3. Cenu un izmaksu dinamika	48
4. ielikums. Netiešo nodokļu ietekme uz SPCI inflāciju 2012. gadā	51
2.4. Produkcijas izlaide, pieprasījums un darba tirgus norises	56
5. ielikums. Līdzsvara atjaunošanas process euro zonā	58
2.5. Fiskālās norises	64
3. EKONOMISKĀS UN MONETĀRĀS NORISES ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠAJĀS ES DALĪBVALSTĪS	69
2. NODAĻA	
CENTRĀLĀS BANKAS OPERĀCIJAS UN DARBĪBA	79
1. MONETĀRĀS POLITIKAS OPERĀCIJAS, VALŪTAS MAIŅAS DARĪJUMI UN IEGULDĪJUMU AKTIVITĀTES	79
1.1. Monetārās politikas operācijas	79
1.2. Valūtas maiņas darījumi un darījumi ar citām centrālajām bankām	87
1.3. Ieguldījumu darbības	88
2. MAKSĀJUMU UN VĒRTSPAPĪRU NORĒĶINU SISTĒMAS	90
2.1. TARGET2 sistēma	90
2.2. TARGET2 vērtspapīriem	92
2.3. Pārrobežu nodrošinātu darījumu norēķinu procedūras	93
3. BANKNOTES UN MONĒTAS	94
3.1. Banknošu un monētu apgrozība	94
3.2. Banknošu viltošana un viltojumu novēršana	96
3.3. Banknošu ražošana un emisija	97
4. STATISTIKA	99
4.1. Jauna un uzlabota euro zonas statistika	99
4.2. Citas statistikas norises	99
5. EKONOMISKIE PĒTĪJUMI	101
5.1. Pētījumu prioritātes un sasniegumi	101
5.2. Pētījumu rezultātu izplatīšana: publikācijas un konferences	102

6. CITI UZDEVUMI UN AKTIVITĀTES	103
6.1. Monetārās finansēšanas un privilēģētās piekļuves aizlieguma ievērošana	103
6.2. Padomdevēja funkcijas	103
6.3. Aizņēmuma un aizdevuma operāciju administrēšana	107
6.4. Eurosistēmas rezervju pārvaldīšanas pakalpojumi	108
 3. NODAĻA	
FINANŠU STABILITĀTE, UZDEVUMI SAISTĪBĀ AR ESRK UN FINANŠU INTEGRĀCIJA	111
 1. FINANŠU STABILITĀTE	111
1.1. Finanšu stabilitātes uzraudzība	111
1.2. Finanšu stabilitāti veicinošie pasākumi	113
 2. AR EIROPAS SISTĒMISKO RISKU KOLĒĢIJAS DARBĪBU SAISTĪTIE UZDEVUMI	116
2.1. Institucionālais regulējums	116
2.2. Analītiskais, statistikas, loģistikas un organizatoriskais atbalsts ESRK	116
 3. FINANŠU REGULĒŠANA UN UZRAUDZĪBA	118
3.1. Banku darbība	118
3.2. Vērtspapīri	120
3.3. Grāmatvedība	121
 4. FINANŠU INTEGRĀCIJA	121
 5. MAKSĀJUMU SISTĒMU UN TIRGUS INFRASTRUKTŪRAS PĀRRAUDZĪBA	126
5.1. Liela apjoma maksājumu sistēmas un infrastruktūras pakalpojumu sniedzēji	126
5.2. Neliela apjoma maksājumu sistēmas un maksāšanas līdzekļi	128
5.3. Vērtspapīru un atvasināto finanšu instrumentu klīrings un norēķini	129
 4. NODAĻA	
EIROPAS JAUTĀJUMI	133
 1. POLITIKAS UN INSTITUCIONĀLIE JAUTĀJUMI	133
 2. NORISES ES PIEVIENOŠANĀS VALSTĪS UN KANDIDĀTVALSTĪS UN ATTIECĪBAS AR TĀM	137
 5. NODAĻA	
STARPTAUTISKIE JAUTĀJUMI	139
 1. GALVENĀS NORISES STARPTAUTISKAJĀ MONETĀRAJĀ UN FINANŠU SISTĒMĀ	139
 2. SADARBĪBA AR ĀRPUS ES ESOŠAJĀM VALSTĪM	141
 6. NODAĻA	
ĀRĒJĀ KOMUNIKĀCIJA UN ATBILDĪBA	145
 1. ATBILDĪBA UN KOMUNIKĀCIJAS POLITIKA	145

2. ATBILDĪBA PRET EIROPAS PARLAMENTU	146
3. KOMUNIKĀCIJAS PASĀKUMI	147
7. NODAĻA	
INSTITUCIONĀLĀ STRUKTŪRA UN ORGANIZĀCIJA	151
1. ECB LĒMĒJINSTITŪCIJAS UN KORPORATĪVĀ VADĪBA	151
1.1. Eurosistēma un Eiropas Centrālo banku sistēma	151
1.2. Padome	152
1.3. Valde	154
1.4. Ģenerālpadome	155
1.5. Eurosistēmas/ECBS komitejas, Budžeta komiteja, Cilvēkresursu konference un Eurosistēmas IT koordinācijas komiteja	157
1.6. Korporatīvā vadība	158
2. ORGANIZĀCIJAS AKTUALITĀTES	162
2.1. Cilvēkresursu vadība	162
2.2. Darbinieku savstarpējās attiecības un sociālais dialogs	163
2.3. ECBS Sociālais dialogs	164
2.4. Eurosistēmas iepirkumu koordinēšanas birojs	164
2.5. Jaunās ECB telpas	165
2.6. Vides aizsardzības jautājumi	165
2.7. Informācijas tehnoloģiju pakalpojumu vadība	166
FINANŠU PĀRSKATI	
Vadības ziņojums par 2012. gadu	169
Bilance 2012. gada 31. decembrī	174
Peļņas un zaudējumu aprēķins 2012. gada 31. decembrī	176
Bilances skaidrojumi	183
Peļņas un zaudējumu aprēķina skaidrojumi	198
Neatkarīga revidenta ziņojums	203
Peļņas un zaudējumu sadales skaidrojums	204
Eurosistēmas konsolidētā balance 2012. gada 31. decembrī	206
PIELIKUMI	
1. ECB APSTIPRINĀTIE JURIDISKIE INSTRUMENTI	209
2. EUROSISTĒMAS MONETĀRĀS POLITIKAS PASĀKUMU HRONOĻĢIJA	218
3. PĀRSKATS PAR ECB AR LIKVIDITĀTES NODROŠINĀŠANU SAISTĪTO KOMUNIKĀCIJU	220
4. ECB SAGATAVOTĀS PUBLIKĀCIJAS	222
5. TERMINU SKAIDROJUMS	223

SAĪSINĀJUMI

VALSTIS

BE	Beļģija
BG	Bulgārija
CZ	Čehijas Republika
DK	Dānija
DE	Vācija
EE	Igaunija
IE	Īrija
GR	Grieķija
ES	Spānija
FR	Francija
IT	Itālija
CY	Kipra
LV	Latvija
LT	Lietuva
LU	Luksemburga
HU	Ungārija
MT	Malta
NL	Nīderlande
AT	Austrija
PL	Polija
PT	Portugāle
RO	Rumānija
SI	Slovēnija
SK	Slovākija
FI	Somija
SE	Zviedrija
UK	Lielbritānija
JP	Japāna
US	Amerikas Savienotās Valstis

CITI

EBI	Eiropas Banku iestāde
ECB	Eiropas Centrālā banka
ECBS	Eiropas Centrālo banku sistēma
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
EIOPA	Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestāde (<i>European Insurance and Occupational Pensions Authority</i>)
EKS 95	Eiropas Kontu sistēma 1995
EMS	Ekonomikas un monetārā savienība
ES	Eiropas Savienība
ESMA	Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde (<i>European Securities and Markets Authority</i>)
EUR	euro
IKP	iekšzemes kopprodukts
MFI	monetārā finanšu iestāde
NCB	nacionālā centrālā banka (valsts centrālā banka)
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
PCI	patēriņa cenu indekss
RCI	ražotāju cenu indekss
SDO	Starptautiskā Darba organizācija
SNB	Starptautisko norēķinu banka
SPCI	saskaņotais patēriņa cenu indekss
SVF	Starptautiskais Valūtas fonds

Saskaņā ar ES praksi šajā pārskatā ES dalībvalstis un pievienotās valstis uzskaitītas alfabēta secībā atbilstoši attiecīgo valstu nosaukumiem to nacionālajās valodās.

Ja nav noteikts citādi, šajā pārskatā visas atsaucēs uz Līguma pantu numuriem atspoguļo numerāciju, kas ir spēkā kopš Lisabonas līguma stāšanās spēkā 2009. gada 1. decembrī.

PRIEKŠVārds

Finanšu un valsts parāda krīzes izraisītas ekonomiskās aktivitātes pavājināšanās un svārstīga finansiālā stāvokļa apstākļos 2012. gads monetārās politikas īstenošanas jomā bija turpmāku pārbaudījumu gads. Tomēr ECB monetārās politikas uzticamība joprojām bija augsta, jo vidēja termiņa un ilgāka termiņa inflācijas gaidas joprojām tika stingri noturētas līmenī, kas atbilst Padomes mērķim vidējā termiņā nodrošināt inflācijas līmeni zemāku par 2%, bet tuvu tam.

Reālā ekonomiskā aktivitāte euro zonā 2012. gadā samazinājās, un to galvenokārt noteica vājš ieguldījumu un privātā patēriņa kāpums. Šāda norise atspoguļoja vāju ekonomisko konfidenci, paaugstinātu nenoteiktību, kā arī finanšu un nefinanšu sektorā notiekošo bilancu korekciju procesu vienlaikus ar augstu bezdarba līmeni, stingrāku fiskālo nostāju un ierobežotu ārējo pieprasījumu. 2012. gadā, neraugoties uz nelabvēlīgo makroekonomisko vidi, saglabājās paaugstināta gada inflācija, tomēr gada gaitā tā samazinājās. Inflācijas līmenis galvenokārt

atspoguļoja spēcīgo enerģijas cenu kāpumu, kā arī netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu pieaugumu vairākās euro zonas valstīs. Vidējā inflācija 2012. gadā bija 2.5% (2011. gadā – 2.7%). Monetārās ekspansijas pamattempis saglabājās ierobežots visu 2012. gadu. Ņemot vērā inflācijas spiediena mazināšanos politikai nozīmīgajā termiņā, ko noteica atsevišķu lejupvērsto tautsaimniecības izaugsmes risku īstenošanās, ECB Padome 2012. gada jūlijā pieņēma lēmumu pazemināt galvenās ECB procentu likmes par 25 bāzes punktiem.

Gada sākumā finanšu tirgos valdīja paaugstināta spriedze. Vēlāk ar finansējuma trūkumu saistītais stress starpbanku naudas tirgos nedaudz mazinājās, t.sk. saistībā ar banku aktīvo piedalīšanos divās ilgāka termiņa refinansēšanas operācijās ar termiņu 3 gadi, kuras tika izziņotas 2011. gada decembrī un 2012. gada februārī. Šīs operācijas, tāpat kā visas 2012. gadā veiktās refinansēšanas operācijas, tika veiktas ar pilna apjoma piešķirumu, un tas palīdzēja mazināt reālās tautsaimniecības kreditēšanas apjoma sarukumu. Turklāt Eurosistēma veica turpmākus pasākumus, lai saglabātu un palielinātu nodrošinājuma pieejamību darījuma partneriem, piemēram, pieņemot kā nodrošinājumu noteiktas papildu kredītprasības un paplašinot atbilstības kritērijus atsevišķiem ar aktīviem nodrošināto vērtspapīru veidiem. Šo pasākumu kopums uzlabojis nodrošinājuma pieejamību euro zonā.

Euro zonas valsts parāda krīzes atkārtota pastiprināšanās 2012. gada 1. pusgadā skaidri parādīja, ka valstīm nepieciešams labāk un ciešāk koordinēt to ekonomiskās, fiskālās un finanšu politikas, lai atsevišķās valstīs izvairītos no ilgtnespējīgām norisēm, kas apdraud EMS raitu darbību. 2012. gadā tika īstenotas vairākas svarīgas iniciatīvas, lai stiprinātu EMS.

"Līgumu par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā" (pazīstams arī kā fiskālais pakts), kas tika parakstīts 2012. gada martā, vēlāk ratificēja 12 euro zonas dalībvalstu, un tas stājās spēkā 2013. gada 1. janvārī. Šā līguma mērķis ir stiprināt esošo fiskālo regulējumu, īpaši iestrādājot nacionālajos tiesību aktos noteikumu par strukturāli sabalansētu budžetu. Novirzes no šā noteikuma un – vēl svarīgāk – ar tām saistītā kumulatīvā ietekme uz valdības parādu tiks automātiski koriģēta. Ja jaunais noteikums tiks efektīvi ieviests un īstenots, tas palīdzēs nodrošināt valsts finanšu atgriešanos uz ilgtspējības ceļu.

Euro zonas valstu vai valdību vadītāji 2012. gada maijā uzaicināja Eiropadomes, Eiropas Komisijas, Eurogrupas un ECB prezidentus sagatavot priekšlikumus turpmākai ekonomiskās savienības stiprināšanai, lai tā kļūtu pilnībā samērojama ar monetārās savienības prasībām. Atlikušajā 2012. gada daļā, pamatojoties uz šiem priekšlikumiem, tika pieņemti svarīgi lēmumi. Viens no nozīmīgākajiem bija lēmums par vienota uzraudzības mehānisma (VUM) izveidi, kura centrā būtu ECB. Tika uzsāktas svarīgas iniciatīvas, kas būs jāturpina 2013. gadā, t.sk. vienota noregulējuma mehānisma izveide bankām un jaunas līgumiskas vienošanās attiecībā uz konkurētspēju un izaugsmi, lai veicinātu strukturālās reformas, euro zonas iekšējo konkurētspēju un tādējādi arī euro zonas izaugsmi.

2012. gada vidū situācija finanšu tirgos atkal pasliktinājās, daļēji norādot uz atsevišķu investoru nepamatotām bažām par euro ieviešanas atgriezeniskumu. Lai nosargātu monetārās politikas transmisijas mehānismu un monetārās politikas vienotību, Padome augustā paziņoja par tās gatavību veikt tiešos monetāros darījumus, sīkāku skaidrojumu sniedzot septembrī. Valdībām jāievēro savas saistības, un Eiropas Finanšu stabilitātes fondam un Eiropas Stabilitātes mehānismam jāpilda to pienākumi – šie ir obligāti nosacījumi, lai varētu veikt tiešos darījumus un lai tie būtu efektīvi. Ja šie nosacījumi tiks izpildīti, Eurosistēma varētu apsvērt valsts parāda vērtspapīru iegādi otrreizējā tirgū gadījumos, kad tā uzskata, ka monetārās politikas transmisija ir nopietni traucēta. Lai gan pagaidām šādas iegādes nav veiktas, pēc šā paziņojuma un valdību veiktajiem pasākumiem fiskālās nesabalansētības un tekošā konta deficīta novēršanai finanšu tirgus spriedze pakāpeniski samazinājās. Pakāpeniska finanšu tirgu sadrumstalotības novēršana veicināja nedaudz vienmērīgāku monetārās politikas transmisiju uz reālo tautsaimniecību, lai gan sadrumstalotība vēl joprojām bija politikas izaicinājums.

Pievēršoties norisēm finanšu stabilitātes jomā, 2012. gada 1. pusgadā būtiski palielinājās euro zonas finanšu sistēmas stabilitāti apdraudošie riski. Pēc samērā mierīgi aizvadīta 1. ceturkšņa spriedzes atjaunošanās valsts obligāciju tirgos atsevišķās euro zonas valstīs izraisīja problēmu atsākšanos euro zonas finanšu sistēmā. Šīs problēmas jūkami mazinājās pēc vasaras saistībā ar vispārējo spriedzes sarukumu finanšu tirgos. 2. pusgadā bija mazāk pazīmju, kas liecinātu par finanšu stresu, bet euro zonas finanšu stabilitātes vide joprojām bija traušļa. Galvenais traušļa elements vēl arvien bija iespēja, ka negatīvā atgriezeniskā saikne starp fiskālajā, makroekonomiskajā un finanšu jomā vērotās nesabalansētības un ievainojamības radītajiem riska faktoriem varētu atkal pasliktināties.

Vienošanās par VUM izveidi, ko 2012. gada decembrī panāca ECOFIN, kļuva par pārvērtības punktu Eiropas finanšu integrācijā, paceļot atbildību par banku uzraudzību Eiropas līmenī. Gada beigās Eiropas Komisijas ierosinātā Padomes regula noteica, ka ECB darbosies kā uzraugs visām bankām tajās valstīs, kuras piedalās VUM, un tai piešķirtas tiešas uzraudzības pilnvaras attiecībā uz lielām un sistēmiski nozīmīgām bankām. Vienlaikus ECB un nacionālās uzraudzības iestādes darbosies kā vienota sistēma atbilstoši pārliecībai, ka vienota banku uzraudzības sistēma ir svarīgs monetārās savienības elements.

Paredzētā banku savienība kopā ar stiprinātu banku sektora regulējumu papildus banku uzraudzībai ietver vienotu noregulējuma mehānismu ar kopīgu aizsargmehānismu gadījumos, kad nepieciešams īslaicīgs fiskālais atbalsts. Šo pamatelementu apvienošana palīdzēs novērst konkrētus finanšu sistēmas stabilitāti apdraudošus riskus, kurus īpaši nosaka sakarība starp trauslumu banku sektorā un valsts sektorā, kā arī pavērst pretējā virzienā finanšu tirgus sadrumstalotības procesu.

2012. gads bija otrais Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas (ESRK) pastāvēšanas gads. ESRK ir ES struktūra, kas atbild par ES finanšu sistēmas makrolīmeņa uzraudzību. ECB nodrošina ESRK Sekretariāta darbu un sniedz ESRK analītisku, statistikas, loģistikas un administratīvu atbalstu. Otrajā darbības gadā ESRK turpināja regulāri apmainīties viedokļiem par ES finanšu sistēmas sistēmiskajiem riskiem un sāka publicēt "risku paneli" – kvantitatīvu un kvalitatīvu rādītāju kopumu, lai apzinātu un novērtētu sistēmisko risku ES finanšu sistēmā. 2012. gadā ESRK arī pieņēma divus ieteikumus: vienu par to risku mazināšanu, ar kuriem bankas saskaras, veicot finansēšanas darbības, bet otru – par regulējuma stiprināšanu attiecībā uz naudas tirgus fondiem ES. ESRK arī īstenoja iepriekšējā gadā publicētos ieteikumus, pamatojoties uz "rīkojies vai paskaidro" mehānismu. Kā neatkarīga ES struktūra ESRK turpināja pildīt savu pienākumu sniegt pārskatus Eiropas Parlamentam ar tās gada pārskata starpniecību, Eiropas Parlamenta Ekonomikas un monetāro lietu komitejai regulāri uzklusot ESRK priekšsēdētāju un rīkojot konfidenciālas mutiskas ESRK priekšsēdētāja un minētās komisijas priekšsēdētāja un priekšsēdētāja vietnieku pārrunas.

Maksājumu sistēmu un finanšu tirgus infrastruktūru jomā ECB turpināja piedalīties galvenajās politikas un regulatīvajās iniciatīvās, kuru mērķis bija veicināt tirgus infrastruktūru stabilitāti, t.sk. likumdošanas iniciatīvās ES līmenī. ECB piedalījās arī Maksājumu un norēķinu sistēmu komitejas un Starptautiskās Vērtspapīru komisiju organizācijas darbā, īpaši finanšu tirgus infrastruktūru principu izstrādes un šādu infrastruktūru noregulējuma un sanācības jomā, kā arī atvasināto finanšu instrumentu ārpusbiržas darījumu tirgus infrastruktūras jomā. Turklāt maza apjoma maksājumu uzraudzības jomā Eurosistēma noteica uzraudzības prasības attiecībā uz saiknēm starp maza apjoma maksājumu sistēmām, kā arī Neliela apjoma maksājumu drošības forums izstrādāja drošības prasības maksājumiem internetā.

ECB arī turpināja veicināt integrēta Eiropas maza apjoma maksājumu tirgus izveidi. 2012. gada 14. martā pieņemtā "Beigu datumu Regula" ir būtisks solis šajā jomā, un tajā noteikts, ka termiņš migrācijai uz Vienoto euro maksājumu telpu ir 2014. gada 1. februāris. Centrālo banku pakalpojumu jomā Eurosistēma pārvalda liela apjoma maksājumu sistēmu TARGET2. TARGET2 vienotā platforma atbalsta reālā laika bruto norēķinus darījumiem euro un ļauj 24 ES valstu centrālajām bankām un to attiecīgajai sistēmas lietotāju kopienai izmantot vienotu visaptverošu un modernizētu pakalpojumu priekšrocības.

2012. gadā tika sasniegts svarīgs pārvērsiena punkts TARGET2 vērtspapīriem (T2S) projekta īstenošanā, jo 22 Eiropas centrālie vērtspapīru depozitāriji (CVD) parakstīja Pamatlīgumu un *Danmarks Nationalbank* – Valūtas dalības līgumu. CVD, kuri parakstījuši T2S juridiskos līgumus, nodrošina gandrīz 100% no pašreizējā euro norēķinu apjoma. Tas liecina par T2S kopienas stiprinātu apņemšanos pabeigt projekta īstenošanu. Būtisks progress tika sasniegts T2S lietotnes pamatfunkciju izstrādes pabeigšanā, un T2S joprojām bija centrālā loma pēctirdzniecības pakalpojumu tirdzniecības jomas saskaņošanas veicināšanā. ECOFIN 2012. gada maijā apstiprināja savu atbalstu T2S kā nozīmīgai vērtspapīru pakalpojumu vienotā tirgus izveides veicināšanai.

Runājot par organizatoriskiem jautājumiem, 2012. gada beigās ECB bija 1 450.5 pilna darba laika ekvivalenta amata vietas (2011. gada beigās – 1 440.5). Kāpumu galvenokārt izraisīja finanšu krīzes radītās augošās darbības prasības. ECB darbinieki ir no visām 27 ES dalībvalstīm un piesaistīti, rīkojot atklātu konkursu vakanču aizpildīšanai, paziņojumu publiskojot ECB interneta vietnē. Atbilstoši ECB mobilitātes politikai 225 darbinieki 2012. gadā iekšēji pārvietojās uz citām amata vietām, 14 darbinieki tika nosūtīti komandējumā uz citām organizācijām, lai gūtu ārējā darba pieredzi, un 41 darbiniekam tika piešķirts bezalgas atvaļinājums mācībām, darbam citā organizācijā vai personisku iemeslu dēļ. ECB cilvēkresursu politikas sistēmas centrā joprojām bija visu darbinieku nemītīga prasmju un iemaņu apgūšana un attīstība. Galvenie jaunumi cilvēkresursu politikas jomā bija darbaudzināšanas pilotprogrammas un karjeras maiņas atbalsta pilotprogrammas ieviešana.

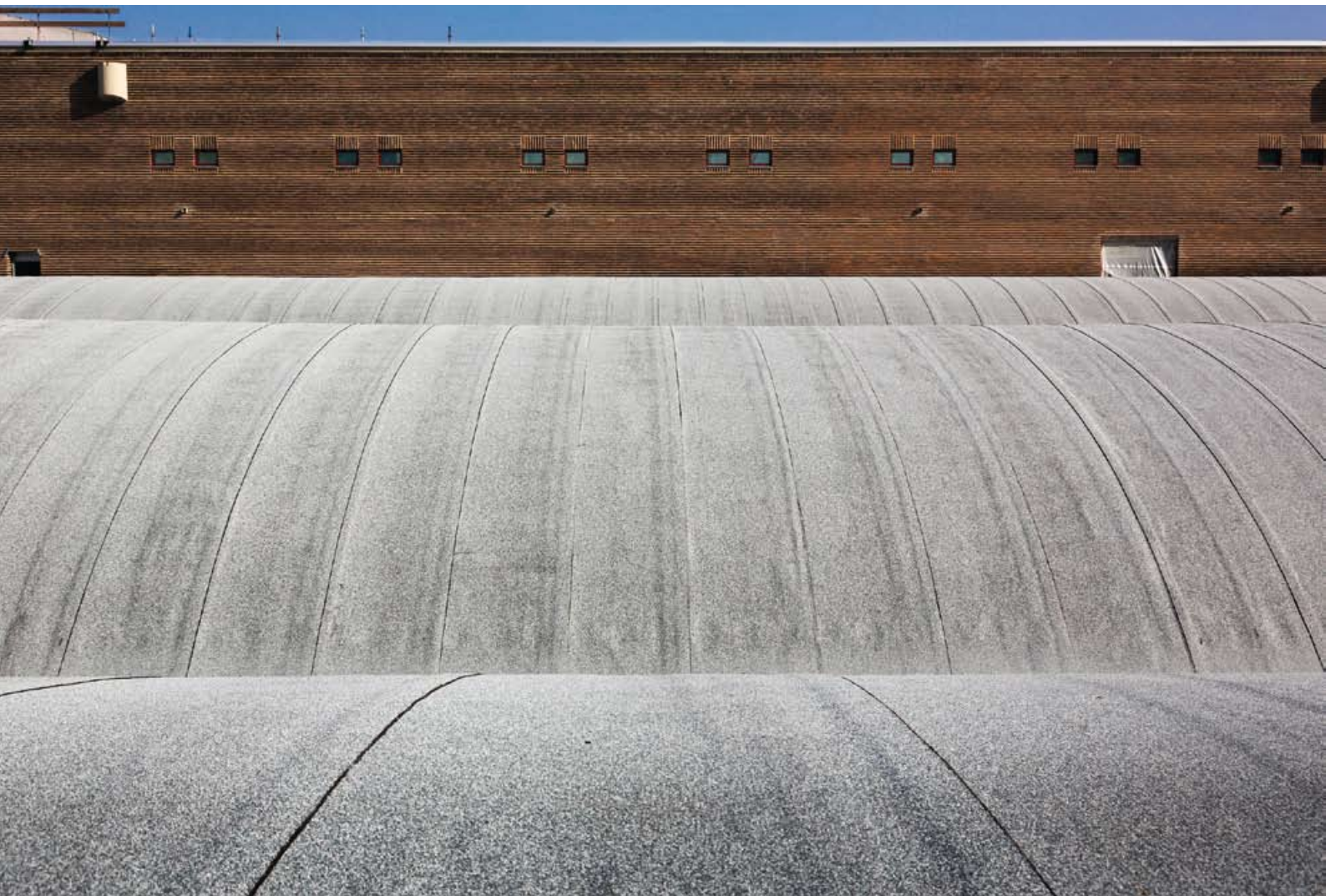
2012. gadā turpinājās jaunās ECB ēkas būvdarbi, kas ietvēra dubultā biroju torņa fasādes paneļu uzstādīšanu, Tirgus halles fasāžu atjaunošanu, tāpat arī tika uzsākta tehniskās infrastruktūras izveide un apdares darbi. 2012. gada 20. septembrī ECB svinēja jaunās ēkas spāru svētkus. Gaidāms, ka jaunās ēkas būvdarbi tiks pabeigti 2014. gadā.

Runājot par finanšu pārskatiem, ECB peļņa 2012. gadā bija 2.16 mljrd. euro (2011. gadā – 1.89 mljrd. euro). 2012. gada 31. decembrī Padome nolēma pārskaitīt 1.17 mljrd. euro uz uzkrājumu valūtas kursa riskam, procentu likmju riskam, kredītriskam un zelta cenas riskam, tādējādi palielinot to līdz maksimālajai pieļaujamai summai 7.53 mljrd. euro, kas atbilda euro zonas valstu NCB apmaksātā ECB kapitāla vērtībai minētajā datumā. Šā uzkrājuma apjoms katru gadu tiek pārskatīts. ECB tīrā peļņa pēc summas pārskaitīšanas uz uzkrājumu 2012. gadā bija 998 milj. euro. Šo summu sadalīja euro zonas NCB proporcionāli to apmaksātajai daļai ECB kapitālā.

Frankfurtē pie Mainas 2013. gada martā

Mario Dragi (*Mario Draghi*)

Agrākās Frankfurtes vairumtirdzniecības tirgus halles (*Grossmarkthalle*) restaurācija ir viena no ievērības cienīgākajām ECB jaunās ēkas būvniecības darbu sastāvdaļām. Pamazām tiek atjaunots fasāžu un betona plākšņu jumta agrākais greznums, atkal atklājot acīm arhitekta Martina Elzēsera (*Martin Elsaesser*) vīziju.

Krietni pavirzījusies uz priekšu Tirgus halles fasāžu restaurācija. Līdz 2012. gada beigām bija notīrītas un salabotas spārnu ēku ķieģeļu sienas, ierīkoti jauni, ievērojami energoefektīvāki logi un atjaunota Tirgus halles betona režģa fasāde. Spārnu ēku visos stāvos tika ierīkoti jauni logi, un tika uzsākti tehniskās infrastruktūras uzstādīšanas darbi.

I. NODAĻA

TAUTSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBA UN MONETĀRĀ POLITIKA

I. MONETĀRĀS POLITIKAS LĒMUMI

MONETĀRĀS POLITIKAS ĻOTI PROBLEMĀTISKĀ VIDE

Eurosistēma 2012. gadā atkal īstenoja monetāro politiku ļoti problemātiskā vidē. Vairākās euro zonas valstīs ilgstošā valdības parāda krīze un vērojama valdību apņēmības trūkums krīzes galveno cēloņu novēršanā joprojām negatīvi ietekmēja ekonomisko konfidenci, finanšu tirgus noskaņojumu un finansēšanas nosacījumus. Finanšu tirgu problēmu apjoms 2012. gadā bija atšķirīgs, jo dažus valdības obligāciju tirgus īpaši ietekmēja augstas riska prēmijas, kas gada vidū kļuva pārmērīgi lielas, vienlaikus ar citiem faktoriem atspoguļojot nepamatotas bailes par euro ieviešanas atgriezeniskumu. Spriedze veicināja banku sektorā jau novēroto saspringto situāciju finansējuma jomā, jo dažām bankām nebija pieejas starpbanku un citiem finanšu tirgiem. Tas ietekmēja bankas, liekot tām pieņemt stingrākus kredītēšanas nosacījumus un vēl vairāk ierobežot aizņemto līdzekļu apjomu, tādējādi riskējot samazināt kredītu nodrošinājumu reālajai tautsaimniecībai. Kopumā finanšu tirgi joprojām bija ļoti sadrumstaloti valstu ietvaros, un finansiālie nosacījumi norādīja uz būtiskām atšķirībām euro zonas valstīs.

Euro zonā 2012. gadā ekonomisko aktivitāti mazināja vāja ekonomiskā konfidence, augošas preču cenas un finanšu un nefinanšu sektorā vēl arvien notiekošais bilanču koriģēšanas process, kā arī augsts bezdarba līmenis, stingrāka fiskālā nostāja un ierobežots ārējais pieprasījums. Tādējādi pēc divu gadu mērena pozitīva kāpuma IKP gadā kopumā samazinājās par 0.5%. Atspoguļojot īpaši negatīvas iekšzemes pieprasījuma norises, pēc stagnācijas 1. ceturksnī euro zonas reālais IKP kopš 2012. gada 2. ceturkšņa saruka.

SPCI inflācija 2012. gadā bija paaugstināta (virs 2%), no 2.7% gada sākumā samazinoties līdz 2.2% novembrī un decembrī. Gadā kopumā inflācijas vidējais līmenis bija 2.5%, tikai nedaudz zemāks par 2011. gadā reģistrēto līmeni (2.7%). Ilgstoši augstāka inflācija 2012. gadā galvenokārt atspoguļoja lielas enerģijas cenas un netiešo nodokļu pieaugumu, ko vēl arvien noteica nepieciešamība veikt fiskālo konsolidāciju. Vidēja termiņa un ilgtermiņa inflācijas gaidas joprojām bija stabilizējušās līmenī, kas atbilst Padomes mērķim vidējā termiņā noturēt inflācijas līmeni zemāku par 2%, bet tuvu tam.

Kopējais M3 pieaugums 2012. gadā mēreni pastiprinājās, gada vidējam tempam salīdzinājumā ar 2011. gadā reģistrēto lēno kāpuma tempu (1.5%) sasniedzot 3.1%. Turpretī privātajam sektoram izsniegto aizdevumu atlikuma gada pieauguma temps 2012. gadā kļuva negatīvs īpaši tāpēc, ka nefinanšu sabiedrības vēl arvien neto izteiksmē atmaksā vairāk aizdevumu nekā tos saņem. Ierobežotā kredītēšanas dinamika galvenokārt atspoguļoja slikto tautsaimniecības situāciju un vājo perspektīvu, lielāku nevēlēšanos uzņemties riskus un vēl arvien notiekošo mājsaimniecību un uzņēmumu bilanču koriģēšanu, un tas viss nelabvēlīgi ietekmēja kredītu pieprasījumu. Turklāt vairākās euro zonas valstīs kapitāla ierobežojumi, riska uztvere un finanšu tirgu sadrumstalotība mazināja kredītu piedāvājumu.

Ņemot vērā īstenotos monetārās politikas pasākumus, Padome visu gadu uzskatīja, ka vājas ekonomiskās izaugsmes, pienācīgi stabilizētu vidēja termiņa inflācijas gaidu un ierobežotas monetārās dinamikas apstākļos politikai svarīgajā termiņā cenu norises joprojām bija cenu stabilitātei atbilstošā līmenī. Riski, kas apdraud cenu stabilitātes perspektīvu, tika uzskatīti par kopumā līdzsvarotiem.

MAZĀKS IEKŠĒMES INFLĀCIJAS SPIEDIENS SAISTĪBĀ AR VĀJU AKTIVITĀTI NOTEICA GALVENO ECB PROCENTU LIKMJU TURPMĀKU SAMAZINĀJUMU

Lai mazinātu finanšu tirgus spriedzes nelabvēlīgo ietekmi uz ekonomiskajām un monetārajām norisēm, ECB Padome 2012. gada jūlijā pazemināja galvenās ECB procentu likmes par 25 bāzes punktiem. Šajā lēmumā ņemts vērā tas, ka, īstenojoties dažiem iepriekš konstatētiem lejupvērštiem riskiem, kas apdraud ekonomisko aktivitāti, inflācijas spiediens vēl vairāk saruka. 2012. gada 2. pusgadā politikas procentu likmes tika saglabātas vēsturiski zemā līmenī – galveno refinansēšanas operāciju procentu likme bija 0.75%, noguldījumu iespējas procentu likme – 0.00% un aizdevumu iespējas uz nakti procentu likme – 1.50% (sk. 1. att.).

VĀJĀKA MONETĀRĀS POLITIKAS TRANSMISIJA KAVĒJA GALVENO ECB PROCENTU LIKMJU SAMAZINĀJUMA EFEKTĪVU IETEKMI

Galveno ECB procentu likmju pazemināšana 2012. gada jūlijā pēc 2011. gada beigās īstenotajiem diviem samazinājumiem (par 25 bāzes punktiem) noteica turpmāku naudas tirgus procentu likmju sarukumu. Lai gan mājtsaimniecībām un nefinanšu sabiedrībām banku izsniegto aizdevumu procentu likmes euro zonas līmenī 2012. gadā kopumā saruka, atspoguļojot galveno ECB procentu likmju pazemināšanas ietekmi kopš 2011. gada novembra, euro zonas valstīs šis process nebija viendabīgs, kā tas bijis pirms tam. Euro zonā raitu monetārās politikas transmisiju īpaši kavēja finanšu tirgus sadrumstalotība valstu ietvaros. Tāpēc politikas procentu likmju samazināšana galvenokārt ietekmēja dažas valstis, bet banku noteiktās aizdevumu procentu likmes reālajā tautsaimniecībā nemainījās vai dažās valstīs pat pieauga.

EUROSISTĒMA 2012. GADĀ APSTIPRINĀJA TURPMĀKUS NESTANDARTA MONETĀRĀS POLITIKAS PASĀKUMUS

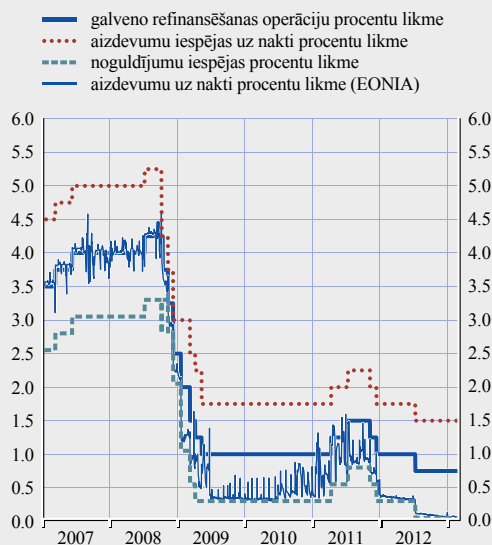
Padome 2012. gadā apstiprināja turpmākus nestandarta monetārās politikas pasākumus, lai veicinātu efektīvāku ECB labvēlīgās monetārās politikas nostājas transmisiju uz reālo tautsaimniecību, atbalstītu reālās tautsaimniecības finansēšanu un tādējādi nodrošinātu cenu stabilitātes saglabāšanu vidējā termiņā. Lai veicinātu banku kredītesānu un tirgus likviditāti, veikti ar refinansēšanas operācijām saistīti pasākumi, savukārt citu pasākumu mērķis bija risināt problēmas dažos finanšu tirgus segmentos un konkrēti nepieļaut pārmērīgas riska prēmijas, kas izraisītu postošus scenārijus.

AR REFINANSĒŠANAS OPERĀCIJĀM SAISTĪTI NESTANDARTA PASĀKUMI

Lai mazinātu bankām radušās finansējuma grūtības un palīdzētu izvairīties no nesistemātiskas atbrīvošanās no banku aktīviem, ECB turpināja sniegt finansējuma atbalstu, izmantojot ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas ar izņēmuma termiņiem, un veica visas refinansēšanas operācijas, izmantojot fiksētas procentu likmes izsoles procedūras ar pilna apjoma piešķirumu, un īstenoja pasākumus nodrošinājuma pieejamības palielināšanai. 2012. gadā būtiska ietekme bija konkrēti divām 2011. gada 8. decembrī izziņotām ilgāka termiņa refinansēšanas operācijām ar termiņu

1. attēls. ECB procentu likmes un
aizdevumu uz nakti procentu likme

(gadā; %, dienas dati)

Avoti: ECB un Thomson Reuters.

3 gadi.¹ Pirmā no šīm operācijām, ko veica 2011. gada 21. decembrī, bankām nodrošināja 489.2 mljrd. euro, savukārt otrā, ko veica 2012. gada 29. februārī, – 529.5 mljrd. euro. Ņemot vērā citas refinansēšanas operācijas, divu ilgāka termiņa refinansēšanas operāciju ar termiņu 3 gadi rezultātā tika iepludināta neto likviditāte aptuveni 500 mljrd. euro apjomā. Šīs operācijas un vairākās euro zonas valstīs īstenotās reformas, un virzība uz stingrāku euro zonas ekonomiskās pārvaldības regulējumu veicināja finanšu vides uzlabošanos 2012. gada dažos pirmajos mēnešos un naudas tirgus spriedzes mazināšanos gada laikā (sk. arī 2. ielikumu).

Padome arī paziņoja, ka Eurosistēma turpinās nodrošināt bankām likviditāti, izmantojot fiksētas procentu likmes izsoles procedūras ar pilna apjoma piešķirumu vismaz līdz 2013. gada vidum. Turklāt Padome 2012. gada februārī, jūnijā un septembrī pieņēma lēmumu par vairākām nodrošinājuma atbilstības prasību un riska kontroles pasākumu pārmaiņām, lai paplašinātu Eurosistēmas kredītoerācijās izmantojamo atbilstoša nodrošinājuma klāstu. Visbeidzot, 2012. gada decembrī ECB paziņoja par spēkā esošo ārvalstu valūtas mijmaiņas līgumu ar citām centrālajām bankām pagarināšanu līdz 2014. gada februārim.

MĒRĶPASĀKUMI PROBLĒMU RISINĀŠANAI VALDĪBAS OBLIGĀCIJU TIRGOS

Pēc mierīgāka perioda 2012. gada dažos pirmajos mēnešos situācija valsts parāda vērtspapīru tirgos 2012. gada vidū atkal pasliktinājās. Šāda norise galvenokārt atspoguļoja valdību jūtamo apņēmības trūkumu, lai īstenotu nepieciešamos krīzes novēršanas pasākumus un izpildītu Eiropas līmenī noslēgtos līgumus. Tirgi īpaši sekoja līdzi Grieķijā vērojams nenoteiktības iespējamai ietekmei un norisēm Spānijā un Itālijā bailēs par valdības parāda saglabāšanu atmaksājamā līmenī un ierobežotu finansējuma tirgus pieejamību. Šo baiļu dēļ riska prēmijas kļuva pārmērīgi augstas īpaši saistībā ar nepamatotām investoru bažām par euro ieviešanas atgriezeniskumu. Atšķirības palielinājās, īpaši nosakot valsts parāda vērtspapīru cenu līdz 2012. gada jūlijam (sk. 2. att.).

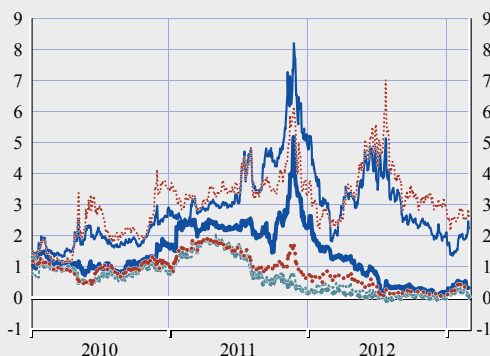
1 Vairāk par 2011. gada decembrī veiktajiem pasākumiem sk. ECB 2011. gada decembra "Mēneša Biļetena" ielikumā *Additional non-standard monetary policy measures decided by the Governing Council on 8 December 2011* ("Padomes 2011. gada 8. decembra lēmumi par papildu nestandarta monetārās politikas pasākumiem").

2. attēls. Atsevišķu euro zonas valstu valdības 2 un 10 gadu obligāciju peļņas likmes

(gadā; %)

— Belģija — Itālija
 Francija Spānija
 - - - - - Vācija - - - - - Nīderlande

Valdības 2 gadu obligāciju peļņas likmes

Valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes

Avots: Thomson Reuters.

Lai novērstu nopietnos izkropļojumus valsts parāda vērtspapīru cenas noteikšanā dažās euro zonas valstīs, Padome paziņoja par gatavību veikt tiešos monetāros darījumus (TMD) otrreizējos valsts obligāciju tirgos euro zonā. Šie darījumi pirmo reizi tika izziņoti 2012. gada augustā, septembrī sniedzot sīkāku informāciju par to tehniskajām iezīmēm.² Vienlaikus ECB paziņoja, ka tā izbeigs 2010. gada maijā ieviesto "Vērtspapīru tirgu programmu".

TMD vēl nav izmantoti, bet Eurosistēma ir gatava noteiktos apstākļos tos veikt (sīkāk aprakstīts 2. nodaļas 1.1. sadaļā). Padome neatkarīgi apsvērs TMD veikšanu tiktāl, ciktāl tie ir nepieciešami no monetārās politikas viedokļa tirgus sadrumstalotības apstākļos. TMD mērķis ir visās euro zonas valstīs atbalstīt transmisijas mehānismu un monetārās politikas vienotību. Tie sniedz pilnībā efektīvu aizsargmehānismu, lai nepieļautu postošus scenārijus, kas var radīt potenciāli smagu apdraudējumu cenu stabilitātei euro zonā.

Par TMD sniegtie paziņojumi palīdzēja 2012. gada 2. pusgadā mazināt spriedzi finanšu tirgos un postošu risku iespējas un kļiedēt nenoteiktību. Tie veicināja finansēšanas nosacījumu vispārēju uzlabošanos, par ko liecināja, piemēram, to valstu, kurās valdīja spriedze, valdības obligāciju peļņas likmju samazināšanās (sk. 2. att.) un banku, uzņēmumu un valstu, kurām kādu laiku nebija bijusi pieeja tirgum, īstenotā jaunu obligāciju emisija.

Tomēr situācija joprojām ir nestabila, jo galvenie pašreizējās krīzes cēloņi nav pilnībā novērsti. To var paveikt tikai valdības, kurām jānodrošina ilgtspējīgs valsts parāda sarukums, jāpadara tautsaimniecības konkurētspējīgākas, jāstiprina banku pretestības spēja un jāturpina uzlabot EMS institucionālā struktūra.

2. MONETĀRĀS, FINANŠU UN EKONOMISKĀS NORISES

2.1. PASAULES MAKROEKONOMISKĀ VIDE

2012. GADĀ PALĒNINĀJĀS GLOBĀLĀS IZAUGSMES TEMPS

2012. gada sākumā apsekojumu rādītāji liecināja, ka globālās ekonomiskās izaugsmes tempa stabilizēšanās, kas bija sākusies 2011. gada pēdējā ceturksnī, turpinājās 2012. gada 1. ceturksnī, kad globālās visas rūpniecības produkcijas izlaides iepirkumu vadītāju indekss (IVI) februārī sasniedza 54.5 salīdzinājumā ar vidēji 52.1 2011. gada pēdējā ceturksnī. Tomēr šāds noskaņojuma uzlabojums bija īslaicīgs, un atkal novērotās konfidences pasliktināšanās dinamika bija līdzīga 2011. gada norisēm. Finanšu tirgus stresam un valsts parāda krīzei pastiprinoties dažās euro zonas valstīs, attīstītajās valstīs saruka aktivitāte un ilgstoši saglabājās augsts nenoteiktības līmenis. Izaugsmi joprojām slāpēja notiekošās valsts un privātā sektora bilancu korekcijas un darba un mājokļu tirgu vājums. Izaugsme palēninājās arī vairākās attīstības valstīs, tomēr salīdzinājumā ar attīstīto valstu norisēm tā saglabājās spēcīga. No vienas puses, šo kritumu daļēji noteica lielāks nenoteiktības līmenis, bet, no otras puses, – iepriekš vairākās valstīs veiktā monetārās politikas stingrības palielināšana. Izaugsmi kavēja arī sociālie nemieri un ģeopolitiskā spriedze vairākās Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas valstīs.

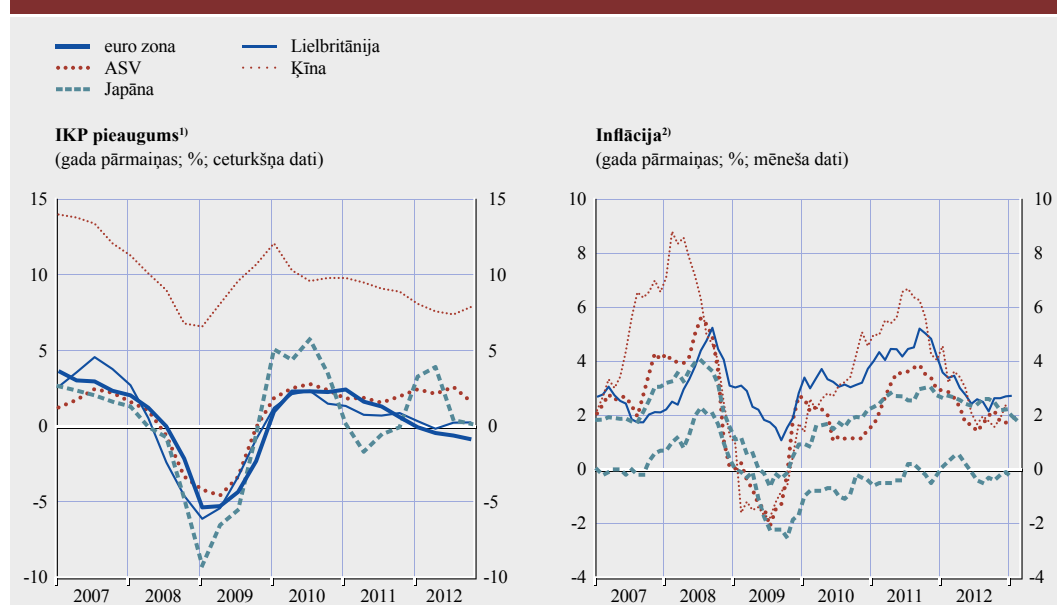
² Vairāk par 2012. gada septembrī apstiprinātajiem lēmumiem sk. ECB 2012. gada septembra "Mēneša Biļetena" ielikumu *Monetary policy measures decided by the Governing Council on 6 September 2012* ("Padomes 2012. gada 6. septembra lēmumi par monetārās politikas pasākumiem").

Līdz gada vidum Eiropas vadītāju lēmumi, t.sk. par banku sektora vienotu uzraudzības pārraudzību (*supervisory oversight*), bija palīdzējuši mazināt nenoteiktību dažās jomās, un parādījās globālās noskaņas stabilizēšanās (diemžēl ļoti zemā līmenī) sākumpazīmes. Taču augstākas enerģijas cenas naftas piegādes pārrāvumu dēļ, augošās bažas par valsts parādu un pārvaldības jautājumu risinājumiem euro zonā, kā arī neziņa par stingrāku fiskālo nostāju un valsts parāda griestu paaugstināšanu ASV samazināja aktivitāti 2. pusgadā. Kopumā saglabājās vājš pasaules tautsaimniecības izaugsmes pamattempis un atveseļošanās bija lēna. Tuvojoties gada beigām, datu publiskojumi un apsekojumu rādītāji liecināja par ļoti nenoteiktām uzlabošanās pazīmēm.

Pasaules tirdzniecības sarukums, kas bija sācies 2010. gadā, kļuva straujāks 2012. gadā; saskaņā ar CPB Netherlands Bureau of Economic Policy Analysis datiem kopējā tirdzniecības apjoma pieaugums saruka no 5.8% 2011. gadā līdz 2.2% 2012. gadā. Visa 2012. gada laikā pasaules importa kāpums samazinājās daudz krasāk nekā kopējā aktivitāte. Šķiet, ka lielā nenoteiktība, īpaši Eiropā, un zema konfidences līmenis bija mazinājis ilglietojuma un investīciju preču pieprasījumu, un tas atsaucās uz globālās tirdzniecības plūsmām, kuras papildus varēja negatīvi ietekmēt atsevišķi strukturālie faktori (sk. arī 1. ielikumu). Tas varētu norādīt uz risku par ilgstošu tirdzniecības izaugsmes mērenību. Ap 2012. gada beigām īstermiņa apsekojumu rādītāji turpināja liecināt par vāju tirdzniecības vidi, un jauno apstrādes rūpniecības eksporta pasūtījumu globālais IVI gada pēdējos deviņos mēnešos joprojām atradās zem izaugsmes un sarukuma starpposma robežsliekšņa.

OECD valstu grupā bezdarba līmenis 2012. gadā joprojām bija augsts. Kopējie skaitļi slēpa norišu atšķirības lielākajās attīstītajās valstīs, jo bezdarba līmenis ASV, Kanādā un Japānā saruka, bet euro zonas valstīs turpināja augt.

3. attēls. Galvenās norises atsevišķās valstīs

Avoti: valstu dati, SNB, Eurostat un ECB aprēķini.

1) Par euro zonu un Lielbritāniju izmantoti Eurostat dati; par ASV, Ķīnu un Japānu izmantoti attiecīgo valstu dati. IKP dati ir sezonāli izlīdzināti.

2) SPC – euro zonai un Lielbritānijai, PCI – ASV, Ķīnai un Japānai.

Runājot par cenu norisēm, patēriņa cenu inflācija attīstītajās valstīs 2012. gadā pakāpeniski samazinājās, izņemot periodu no augusta līdz oktobrim, kad tika novērots neliels kāpums, kuru galvenokārt noteica enerģijas cenas (sk. 3. att.). Kopumā lielā neizmantotās ražošanas jaudas rezerve un lēnā attīstīto valstu atveseļošanās noteica to, ka pamatā esošais inflācijas spiediens vēl arvien bija ierobežots. OECD valstu vidējā patēriņa cenu inflācija 2012. gadā noslīdēja līdz 2.2% (2011. gadā – 2.9%). Vidējā patēriņa cenu inflācija, izņemot pārtiku un enerģiju, bija 1.8% (2011. gadā – 1.6%). 2012. gada laikā gada inflācijas līmenis strauji saruka Ķīnā, bet citās attīstības valstīs – daudz mērenāk, jo vājā globālā vide mazināja inflācijas spiedienu.

I. ielikums

KĀDS IR NESENĀS GLOBĀLĀS TIRDZNICĪBAS LEJUPSLĪDES IEMESLS?

Vairāku pasaules tautsaimniecības šoku – sarūkošas patērētāju un uzņēmēju konfidences (euro zonas valstu valdības parāda krīzes ietekmē), aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas bilancēs un Japānas zemestrīces un t.s. arābu pavasara izraisītu reģionālu traucējumu – apstākļos pasaules tirdzniecības izaugsme pēdējo divu gadu laikā palēninājusies plašā mērogā. Pasaules importa gada kāpuma tempa lejupslīde novērota gan attīstītajās, gan attīstības valstīs (sk. A att.). Globālās tirdzniecības izaugsme palēninājusies ne tikai absolūtā izteiksmē, bet arī attiecībā pret ekonomisko aktivitāti pasaulē. 1982.–2007. gadā pasaules importa kāpuma attiecība pret IKP vidēji bija 1.8, bet 2011. gada 2. pusgadā un 2012. gada 1. pusgadā tā saruka līdz 1.0 (sk. tabulu).

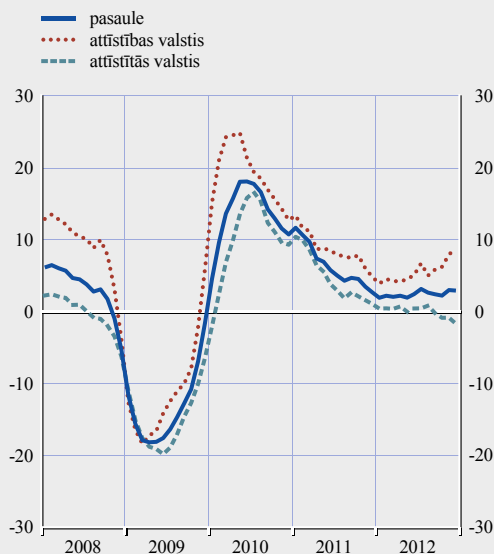
Kāpēc nesenā lejupslīde bija spēcīgāka, nekā liecināja tirdzniecības un IKP izaugsmes ilgtermiņa attiecība? Pirmkārt, tirdzniecības pieauguma sarukums attiecībā pret IKP kāpumu bija īpaši krass attīstītajās valstīs, to lielā mērā noteica norises euro zonā. Otrkārt, atsevišķos rajonos IKP lejupslīdi veicināja pieprasījuma komponenti ar samērā lielu importa saturu – ieguldījumi pamatlīdzekļos un krājumos. Visbeidzot, ir vairāki pierādījumi tam, ka mazākām tirdzniecības finansējuma plūsmām arī varēja būt slāpējoša ietekme uz globālo tirdzniecību.

Tirdzniecības reģionālās norises

Lai gan tirdzniecības sašaurināšanās aptvēra plašu teritoriju, tās reģionālās atšķirības bija nozīmīgas. Globālā importa kāpuma attiecība pret globālā IKP pieaugumu saruka no 1.7 2011. gada 1. pusgadā līdz 1.0 turpmāko 12 mēnešu laikā. Tirdzniecības relatīvā pieauguma lejupslīde attīstītajās valstīs bija spēcīgāka nekā attīstības valstīs (sk. A att.).

A attēls. Pasaules preču imports

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %, izlīdzinātas sezonāli un pēc darbadienu skaita)

Avots: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis. Piezīmes. Atspoguļotie dati aprēķināti kā triju mēnešu mainīgie vidējie lielumi. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2012. gada decembrī.

Importa kāpuma un IKP kāpuma attiecība

	1982–2007	2011. g. 1. pusg.	2011. g. 2. pusg.	2012. g. 1. pusg.
Pasaule	1.8	1.7	1.0	1.0
Attīstītās valstis	2.9	4.9	1.2	1.1
Attīstītās valstis, izņemot euro zonu un Japānu	1.9	2.1	1.7	1.6
Attīstības valstis	1.5	1.5	1.0	1.1

Avoti: Haver Analytics, SVF un ECB aprēķini.

Euro zonas importa kāpuma palēnināšanās kopš 2011. gada vidus, kā arī attīstīto valstu importa lielais īpatsvars (aptuveni 50%) tajā bija svarīgs šādas dinamikas iemesls. Kopš 2011. gada 2. pusgada euro zonas IKP kāpums saruka lēnāk nekā pieauga imports, bet euro zonas daļa attīstīto valstu IKP samazinājās aptuveni līdz 30%. Izņemot euro zonu un Japānu (tajā IKP un tirdzniecību noteica 2011. gada dabas katastrofa), tirdzniecības relatīvā pieauguma sarukums attīstītajās valstīs nebija tik spēcīgs. Pasliktinājās arī daudzu attīstības valstu, īpaši Eiropas centrālajā un austrumu daļā, importa izaugsme attiecībā pret produkcijas izlaides kāpumu.

Mazā investīciju apjoma loma

Importa kāpuma un IKP pieauguma attiecības pasliktināšanos 2012. gadā var skaidrot ar to, ka samazinājās pieprasījuma komponentu ar samērā augstu importa īpatsvaru – krājumu, ieguldījumu pamatlīdzekļos un ilglietojuma preču patēriņa – devums izaugsmē.¹ Saskaņā ar M. Bisjēra (*M. Bussière*) u.c. autoru aplēsēm 2005. gadā vidējais importa īpatsvars OECD valstu investīcijās bija 32% un eksporta – 28%, tam sekoja privātais patēriņš (25%) un valdības izdevumi (10%). Valstīs ar mazu un atvērtu tautsaimniecību, kā arī tādās, kādu ir daudz Austrumāzijā un kuras ir cieši saistītas ar vertikālajiem ražošanas tīkliem, importa īpatsvars eksportā ir īpaši augsts.

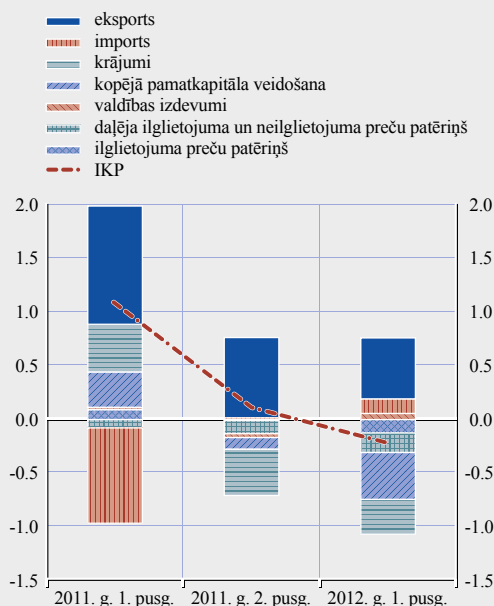
Kopš 2011. gada 2. pusgada ieguldījumi pamatlīdzekļos un krājumos negatīvi ietekmējuši euro zonas produkcijas izlaides kāpumu; tas var palīdzēt skaidrot būtisko novēroto samazinājumu importa kāpuma un IKP pieauguma attiecībā. Lai gan 2011. gada 1. pusgadā krājumu atjaunošana izaugsmei deva papildus gandrīz 0.5 procentu punktus, 2011. gada 2. pusgadā un 2012. gada pirmajos sešos mēnešos krājumi samazinājās, šajā periodā sarūkot arī ieguldījumiem pamatlīdzekļos (sk. B att.). Reizē ar ieguldījumu kritumu, taču lēnākā tempā, samazinājās arī ilglietojuma preču patēriņš (to importa īpatsvars salīdzinājumā ar īslaicīga lietojuma precēm ir augstāks).

2011. gada 2. pusgadā krājumu apjoms attīstības valstīs mazliet samazinājās, bet pēc tam 2012. gada 1. pusgadā nedaudz atjaunojās (sk. C att.). Šīs norises aptuveni sakrīt ar importa kāpuma un IKP izaugsmes attiecības pasliktināšanos. Centrālās Eiropas un Austrumeiropas ES dalībvalstīs krājumu negatīvais devums izaugsmē bija nedaudz spēcīgāks nekā pārējās attīstības valstīs un turpinājās arī 2012. gada 1. pusgadā. Vājāku tirdzniecības kāpuma un IKP izaugsmes attiecību attīstības valstīs var daļēji skaidrot arī ar mazāka apjoma eksportu uz attīstītajām valstīm, piemēram, euro zonā, jo arī eksports ir pieprasījuma komponents ar samērā lielu importa īpatsvaru.

¹ Sk. Alessandria, G., Kaboski, J. un Midrigan, V., *The great trade collapse of 2008–09: An inventory adjustment?*, IMF Economic Review, 58. sēj., Nr. 2, 2010, 254.–294. lpp.; Alessandria, G., Kaboski, J. un Midrigan, V., *US trade and inventory dynamics*, American Economic Review, 101. sēj., 3. laid., 2011, 303.–307. lpp.; Anderton, R. un Tewelde, T., *The global financial crisis: trying to understand the global trade downturn and recovery*, Working Paper Series, Nr. 1370, ECB, 2011. gada augusts; un Bussière, M., Callegari, G., Ghironi, F., Sestieri, G. un Yamano, N., *Estimating trade elasticities: Demand composition and the trade collapse of 2008–09*, NBER Working Paper Series, Nr. 17712, Nacionālais ekonomisko pētījumu birojs, 2011.

B attēls. Ieguldījums IKP izaugsmē euro zonā

(sešu mēnešu pārmaiņas; %, procentu punktos)

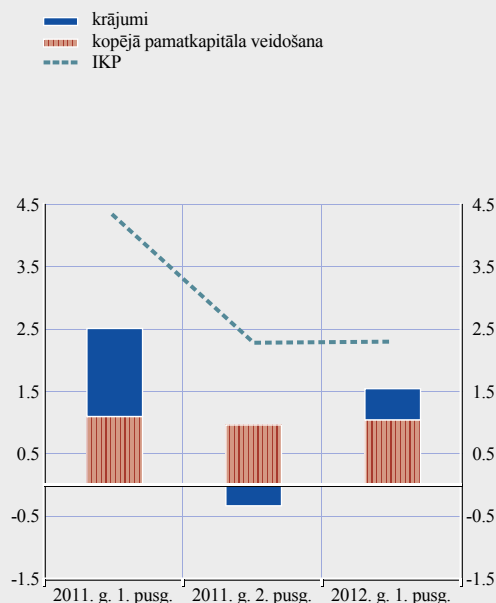

Avots: Eurostat.

Piezīme. ECB aprēķini, kas pamatojas uz Vācijas, Spānijas, Francijas, Itālijas, Nīderlandes un Somijas datiem.

C attēls. Ieguldījumu pamatlīdzekļos un krājumu devums izaugsmē atsevišķās attīstības valstīs

(sešu mēnešu pārmaiņas; %, procentu punktos)

Avots: Haver Analytics.

Piezīme. ECB aprēķini, kas pamatojas uz Argentīnas, Brazīlijas, Čehijas Republikas, Honkongas ĪPA, Ungārijas, Indijas, Indonēzijas, Malaizijas, Meksikas, Polijas, Rumānijas, Krievijas, Singapūras, Dienvidkorejas, Taivānas, Taizemes un Turcijas datiem.

Tirdzniecības finansējuma un tirdzniecības protekcionisma ietekmes dažādās liecībās

Globālās tirdzniecības pieauguma palēnināšanās skaidrojumā bieži izmanto atsauces uz vēl diviem faktoriem. Pirmais no tiem ir tirdzniecības finansējuma pieejamība. Saskaņā ar Starptautiskā Finanšu institūta aplēsēm² tirdzniecības finansējuma plūsmu vērtība kopš 2011. gada beigām ir būtiski samazinājusies, sarukumam visvairāk attiecoties uz euro zonas bankām. Tā kā tirdzniecības finansējuma plūsmu samazināšanās sakrīt ar lēnāku globālās tirdzniecības pieaugumu, relatīvi spēcīgāka euro zonas banku tirdzniecības finansējuma plūsmu lejupslīde varētu daļēji atspoguļot euro zonas banku aizņemto līdzekļu un pārrobežu kredītesāšanas sarukšanu.

Liecības par to, cik lielā mērā tirdzniecības finansējuma sarukums bija atkarīgs no vājāka pieprasījuma vai mazāka piedāvājuma, nav viendabīgas. Uz nākotni vērstajā 2012. gada janvāra STP un SVF Tirgus momentapsekā (ICC-IMF Market Snapshot) secināts, ka 2012. gadā gaidāma gan piedāvājuma, gan pieprasījuma negatīva ietekme uz tirdzniecības finansējumu. Liels respondentu skaits norādīja, ka mazāks pieejamais kredītu apjoms vai likviditāte viņu bankā (73%) vai darījuma partnera bankās (89%) varētu vismaz nedaudz ietekmēt to tirdzniecības finansēšanas aktivitātes. 78% aptaujāto arī uzskatīja, ka tirdzniecības finansējuma pieprasījuma samazināšanās veicinātu tā apjoma sarukumu. Reģionu dalījumā apsekojumā secināts, ka mazāka

2 Capital Markets Monitor, Starptautiskais Finanšu institūts, 2012. gada septembris.

apjoma kredīti tirdzniecības finansēšanai bija pieejami Āfrikas dienvidos aiz Sahāras tuksneša, Eiropas centrālajā un austrumu daļā, kā arī Latīņamerikā.

Savukārt šķiet, ka protekcionismam, kam globālās ekonomiskās lejupslīdes laikā ir tendence pieaugt, pēdējos divos gados nav bijusi liela ietekme uz globālo tirdzniecību. Saskaņā ar ECB speciālistu aprēķiniem³ krīzes laikā tirdzniecības protekcionisms pastiprinājās, tomēr kopš 2009. gada gandrīz visu valstu valdības ir ierobežējušas protekcionisma pasākumu ieviešanas tempu. No jauna ieviesto tirdzniecības ierobežojumu vai tirdzniecības liberalizācijas pasākumu īpatsvars samazinājies no vairāk nekā astoņiem 2009. gada sākumā līdz aptuveni diviem 2012. gada 1. ceturksnī. ECB speciālisti arī lēš, ka pēc sasniegtā augstākā punkta 2008. un 2009. gadā G20 valstīs ieviesto pagaidu tirdzniecības barjeru kopējais skaits 2010. un 2011. gadā atjaunojies ilgtermiņa līmenī.⁴

3 Pamatojoties uz *Global Trade Alert* datiem, kas koriģēti atbilstoši pārskatu sniegšanas nobīdēm.

4 Pamatojoties uz Pasaules Bankas *Temporary Trade Barriers* datubāzes datiem.

ASV

2012. gadā ASV turpinājās tautsaimniecības atveseļošanās, izaugsmei notiekot straujāk nekā iepriekšējā gadā. Reālais IKP pieauga par 2.2% (2011. gadā – par 1.8%). 2012. gada 1. pusgadā tautsaimniecības izaugsme bija gausa globālās ekonomiskās perspektīvas bažu, valdības izdevumu sarukuma un vairākuma citu iekšzemes pieprasījuma komponentu lēnākas izaugsmes dēļ. 2. pusgadā IKP pieauguma temps paātrinājās, stabilizējoties privātā patēriņa izdevumiem, ko galvenokārt veicināja labklājības kāpums, turpinot augt kapitāla vērtspapīru cenām un uzlabojoties mājokļu tirgum, un augsts patērētāju konfidences līmenis. Straujāku IKP pieaugumu noteica arī spēcīgs privāto mājokļu ieguldījumu kāpums, atspoguļojot stabilu mājokļu tirgus paplašināšanos. Neraugoties uz dominējošo politisko neziņu sakarā ar 2013. gada sākumā paredzētajiem fiskālās stingrības pasākumiem, privātie mājokļu ieguldījumi un krājumu veidošana pozitīvi ietekmēja izaugsmi. Turpretī valdības izdevumi 2012. gadā kavēja izaugsmi, īpaši straujais aizsardzības izdevumu samazinājums 4. ceturksnī. Neto tirdzniecības ietekme uz attīstību bija neitrāla. Tāpat kā 2011. gadā pirmajos trijos 2012. gada ceturkšņos tekošā konta deficīts bija 3.1% no IKP. Darba tirgū nodarbinātības pieauguma temps bija neliels, dinamiskāks nekā iepriekšējā gadā, tāpēc bezdarba līmenis saruka no 8.9% 2011. gadā līdz 8.1% 2012. gadā.

Pēc 3.2% vidējās gada inflācijas 2011. gadā PCI inflācija 2012. gadā noslīdēja līdz 2.1%. 2012. gada 1. pusgadā inflācija būtiski saruka, atspoguļojot zemākas enerģijas un pārtikas cenas. Tomēr 2012. gada augustā enerģijas cenu iepriekšējā lejupvērstā tendence mainījās uz pretējo, līdz oktobrim veicinot PCI inflācijas kāpumu; pēc tam līdz gada beigām atkal atjaunojās tās lejupslīde. Izņemot pārtiku un enerģiju, PCI inflācija vidēji bija 2.1% (iepriekšējā gadā – 1.7%), un to noteica stabils mājokļa, medicīnas aprūpes pakalpojumu un apģērbu izdevumu pieaugums.

Mērena tautsaimniecības un nodarbinātības pieauguma, augsta bezdarba un inflācijas vidēja termiņa ierobežotas prognozes apstākļos Federālo rezervju sistēmas Federālā atklātā tirgus komiteja (FOMC) saglabāja nemainīgu federālo fondu mērķa likmi 0–0.25% diapazonā visu 2012. gadu. 2012. gada jūnijā FOMC pieņēma lēmumu līdz 2012. gada beigām (iepriekš – līdz 2012. gada jūnija beigām) turpināt vērtspapīru turējumu vidējo termiņu pagarināšanas programmu (bieži dēvētu par t.s. darījumu tvistū (*Operation Twist*)) un tās esošo politiku atkārtoti ieguldīt aģentūru parāda pamatsummas maksājumus un aģentūru ar nekustamā īpašuma ķīlu nodrošinātos vērtspapīrus. 2012. gada septembrī FOMC lēma par kvantitatīvi veicinošas politikas pasākumu trešās kārtas (dēvētas par QE3) uzsākšanu, lai vēl vairāk

stimulētu tautsaimniecību. FOMC plānoja katru mēnesi papildus iegādāties aģentūru ar nekustamā īpašuma ķīlu nodrošinātus vērtspapīrus 40 mljrd. ASV dolāru vērtībā. Ar šīm darbībām FOMC cerēja radīt lejupvērstu spiedienu uz ilgtermiņa procentu likmēm, veicināt hipotēku tirgu attīstību un palīdzēt veidot vēl labvēlīgākus plašākas finansēšanas nosacījumus. FOMC arī paredzēja, ka ārkārtīgi zemas federālo fondu mērķa likmes acīmredzot attaisnosies "vismaz līdz 2015. gada vidum" pretēji iepriekš 2012. gada janvārī paustajam termiņam – "vismaz līdz 2014. gada beigām". 2012. gada decembrī FOMC nolēma turpināt valdības ilgtermiņa vērtspapīru pirkšanu katru mēnesi 45 mljrd. ASV dolāru vērtībā pēc tam, kad gada beigās būs beigusies tās *Operation Twist* programma, tādējādi uzlabojot Federālo rezervju sistēmas bilanci. Tā paziņoja arī par monetārās politikas likmju vadības pāreju no tādas, kas pamatojas uz laika plānu, uz tādu, kuras pamatā ir rezultāts, paredzot, ka ārkārtīgi zems federālo fondu procentu likmju līmenis būs piemērots vismaz tik ilgi, kamēr bezdarba līmenis saglabāsies virs 6.5%, inflācija 1–2 gadus uz priekšu netiks plānota virs 2.5% un joprojām saglabāsies stabila ilgtermiņa inflācijas gaidas.

Fiskālās politikas jomā federālā budžeta deficīts 2012. gadā saruka (līdz 7.0% no IKP; iepriekšējā gadā – 8.7% no IKP). Tādējādi vēl vairāk paaugstinājās valsts federālā parāda līmenis, 2012. gada beigās sasniedzot 73% no IKP (2011. gada beigās – 68% no IKP). Visa 2012. gada laikā netika panākta vienprātība attiecībā uz 2013. gada sākumā plānoto stingrāku fiskālo politiku, t.s. fiskālo klenti (*fiscal cliff*) ar nodokļu paaugstināšanu un automatiskiem budžeta izdevumu ierobežojumiem, kas izraisīja neparasti augsta līmeņa nenoteiktību. 2013. gada janvāra sākumā tika panākta politiska vienošanās par nodokļu un izdevumu reformu, ASV Kongresā apstiprinot Amerikas Nodokļu maksātāju atvieglojumu likumu (*American Taxpayer Relief Act*), daļēji novēršot būtisku fiskālās stingrības pasākumu noteikšanu tautsaimniecībā. Tomēr vienošanās koncentrējās uz ieņēmumu daļu, vienlaikus uz diviem mēnešiem atliekot izdevumu reformas lēmumus. Šādā situācijā jautājums par ilgtermiņa fiskālo nesabalansētību netika risināts, tādējādi saglabājoties būtiskai īstermiņa perspektīvas neskaidrībai.

JAPĀNA

Globālo norišu un valstu politikas lielās nenoteiktības dēļ ekonomiskā attīstība Japānā 2012. gada bija ļoti nestabila. 1. ceturksnī izaugsme bija spēcīga, un to galvenokārt veicināja ievērojams iekšzemes pieprasījums. Pozitīvu devumu izaugsmei nodrošināja arī valsts sektora pieprasījums saistībā ar rekonstrukcijas darbiem pēc 2011. gadā notikušās zemestrīces un cunami, kā arī privātā patēriņa pieprasījums, kura kāpumu daļēji noteica subsidētā videi draudzīgu automobiļu tirdzniecība. Sākot ar 2. ceturksni, sarūkoša globālā pieprasījuma apstākļos ekonomiskā aktivitāte samazinājās. Daļēji augstā Japānas jenas kursa ietekmē tekošā konta bilance bija negatīva pirmo reizi kopš datu laikrindu apkopošanas sākuma 1985. gadā. Gan nelielais iekšzemes pieprasījums, gan ārējā pieprasījuma kritums 3. ceturksnī radīja būtisku izaugsmes palēninājumu. Gada beigās tautsaimniecības dinamika joprojām bija vāja, lai gan privātais patēriņš zemāka Japānas jenas kursa apstākļos atkal atjaunojās. Gada inflācija 1. pusgadā bija pozitīva, bet 2. pusgadā kļuva negatīva. Pamatinflācija (izņemot pārtiku, dzērienus un enerģiju) visā 2012. gadā bija negatīva.

Sakarā ar vājajām ekonomiskajām norisēm un deflāciju Japānas Banka saglabāja uz nakti izsniegto nenodrošināto kredītu mērķa procentu likmi 0.0–0.1% diapazonā. Gada gaitā centrālā banka paziņoja par savas aktīvu iegādes programmas līdzekļu palielināšanu kopumā aptuveni līdz 46 trlj. Japānas jenu un pagarināja programmas darbību līdz 2013. gada beigām. Turklāt Japānas Banka ar banku aizdevumus stimulējošo iespēju (*Stimulating Bank Lending Facility*) papildināja ekonomiskās izaugsmes pamatu stiprināšanas iespēju (*Growth-Supporting Funding Facility*). Aizdevumi pirmās minētās iespējas ietvaros ir neierobežota apjoma un tiek piešķirti banku aizdevumu neto pieauguma apjomā. 2013. gada janvārī Japānas Banka noteica arī 2% cenu stabilitātes mērķi (*price stability target*), ar ko aizstāja 2012. gada februārī ieviesto 1% inflācijas

mērķi (*inflation goal*). Turklāt centrālā banka aktīvu iegādes programmā ieviesa beztermiņa aktīvu piršanas metodi (*open-ended asset purchasing method*), kam jāstājas spēkā 2014. gada janvārī. Lai gan tika apstiprināta pakāpeniska PVN paaugstināšana (no 5% uz 10%) no 2014. gada, fiskālā konsolidācija Japānā bija neliela. Japānas parlamenta apakšpalātas un augšpalātas strīdus par parādu finansēšanas likumprojektu atrisināja jaunas vēlēšanas decembrī, kas izraisīja pārmaiņas valdībā un likumprojekta apstiprināšanu.

ĀZIJAS ATTĪSTĪBAS VALSTIS

Āzijas attīstības valstu ekonomiskā izaugsme 2012. gadā turpināja palēnināties, IKP gada pieauguma tempam sarūkot aptuveni līdz 5.9%, t.i., nedaudz zem ilgtermiņa vidējā līmeņa. Ievērojami samazinājās eksporta kāpums, jo lejupslīde Eiropā un citās attīstītajās valstīs veicināja tirdzniecības sašaurināšanos plašā teritorijā. Lai gan stingrāki monetārās un kredītēšanas politikas nosacījumi 2011. gadā un 2012. gada sākumā bija nedaudz vājinājuši iekšzemes pieprasījumu, strauja kredītēšanas kāpuma un augošu mājokļu cenu apstākļos vairākās valstīs saglabājās stabils izdevumu līmenis. Āzijas attīstības valstu inflācija 2012. gadā kļuva mērenāka. Zemākas globālās pārtikas cenas veicināja inflācijas samazināšanos, bet vājāka aktivitāte ierobežoja inflācijas spiedienu. Ievērojot aktivitātes un tirdzniecības sarukumu, kā arī inflācijas samazināšanos, dažu centrālo banku monetārās politikas stingrības cikls, kas sākās 2010. gada 2. pusgadā, tika pārtraukts vai tā īstenošana pat pavērsās pretējā virzienā, tādējādi ap gada beigām izraisot izaugsmes tempa kāpuma atjaunošanos.

Reālā IKP pieauguma temps 2012. gadā Ķīnā saruka līdz 7.8% (2011. gadā – 9.3%). Gada sākumā izaugsme bija vāja, tomēr iekšzemes pieprasījuma dēļ tā strauji atjaunojās 2. pusgadā. Patēriņa un investīciju ietekme bija vienlīdz spēcīga, bet neto eksporta devums bija nedaudz negatīvs. Iekšzemes pieprasījumu veicināja valdības investīcijas infrastruktūrā un labvēlīgi finansēšanas nosacījumi. Ap gada beigām, kad mājokļu tirgus bija atveseļojies pēc nelielas lejupslīdes 1. pusgadā, būvniecības aktivitāte pastiprinājās. Pazeminoties pārtikas cenām, inflācija gada laikā samazinājās, 2012. gadā kopumā sasniedzot 2.6% (2011. gadā – 5.4%). Gada sākuma sliktās nākotnes perspektīvas dēļ varas iestādes par 0.5 procentu punktiem samazināja banku obligāto rezervju normu gan februārī, gan maijā. Līdzīgi jūnijā un jūlijā tika samazinātas viena gada aizdevumu un noguldījumu standartlikmes kopumā attiecīgi par 56 bāzes punktiem un 50 bāzes punktiem. Notiekošās finanšu sektora reformas ietvaros bankām tika dota lielāka brīvība pašām noteikt aizdevumu un kredītu procentu likmes. 2012. gada 2. pusgadā, kad neto kapitāla plūsmas kļuva negatīvas un ārējās rezerves stabilizējās, Ķīnas Tautas banka sāka plašāk izmantot atklātā tirgus operācijas likviditātes nosacījumu vadīšanā. Sakarā ar vājajiem globālajiem apstākļiem eksports gan galvenokārt uz euro zonu, gan arī uz Japānu vairs nepieauga tik dinamiski gandrīz visa 2012. gada laikā. Tā kā importa kāpums saruka straujāk nekā eksporta pieaugums, tirdzniecības pozitīvais saldo pieauga no 157.9 mljrd. ASV dolāru 2011. gadā līdz 232.8 mljrd. ASV dolāru 2012. gadā. Renminbi nominālais efektīvais kurss no 2011. gada beigām līdz 2012. gada beigām, neraugoties uz īslaicīgu kursa kritumu vasarā, paaugstinājās par 1.7% un reālais efektīvais kurss – par 2.2%. 2012. gada beigās Ķīnas ārvalstu valūtas rezerves bija 3.3 trlj. ASV dolāru (2011. gada decembrī – 3.2 trlj. ASV dolāru).

LATĪŅAMERIKA

2012. gadā ekonomiskā aktivitāte Latīņamerikā kopumā palēninājās mazāka ārējā pieprasījuma un vairāku valstu iekšzemes pieprasījuma vājuma pazīmju dēļ. Turklāt sliktāka globālā perspektīva veicināja preču cenu lejupslīdi un tirdzniecības nosacījumu pasliktināšanos preču eksportētājiem, kuru produkcija veido aptuveni trīs ceturtdaļas no reģiona produkcijas izlaides. 2012. gada 1. pusgadā salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu IKP reģionā kopumā palielinājās par 3.1%

(2011. gadā – vidēji par 4.5%). Privātais patēriņš, neraugoties uz nelielu sarukumu, joprojām bija galvenais izaugsmes virzītājs. Arī valdības patēriņš, lai gan mazākā mērā, tomēr pozitīvi ietekmēja attīstību. Turpretī neto eksports bija izaugsmes kavēklis pasaules tautsaimniecības tempa krituma dēļ, bet ieguldījumu devums bija negatīvs, atspoguļojot nesen īstenotās monetārās politikas stingrības pieaugumu. Īpaši būtisks tautsaimniecības dinamikas sarukums bija lielākajā Latīņamerikas valstī Brazīlijā, jo tur ārējais pieprasījums samazinājās vairāk, nekā gaidīts, un iekšzemes pieprasījuma kāpums savukārt bija vājāks. Salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu 2012. gada 1. pusgadā Brazīlijas IKP pieauga par 0.6% (2011. gadā vidēji tas palielinājās par 2.7%). Ekonomiskās izaugsmes mērenības un zemāku enerģijas un pārtikas cenu dēļ inflācijas spiediens 2012. gadā nedaudz vājinājās. Vidējā patēriņa cenu gada inflācija pazeminājās no 6.9% 2011. gadā līdz 6.2% 2012. gadā.

2012. gada pēdējos mēnešos Latīņamerikas tautsaimniecības izaugsmes temps kļuva nedaudz straujāks, atspoguļojot pakāpenisku globālās perspektīvas uzlabošanos un monetārās politikas stingrības mazināšanās ietekmi vairākās valstīs. Ārējās vides pasliktināšanās un zemāka inflācija Brazīlijā rosināja tās centrālo banku būtiski pazemināt procentu likmes no 2011. gada septembra līdz 2012. gada oktobrim, tādējādi pārtraucot iepriekšējos stingrības pasākumu ieviešanas posmus. 2012. gadā Brazīlijas Centrālā banka samazināja procentu likmes par 375 bāzes punktiem. 2012. gada 1. pusgada diezgan stabilā darba tirgus situācija turpināja uzlaboties 2. pusgadā, mērenā skaitā nodrošinot jaunas darbvietas un saglabājot samērā zemu bezdarba līmeni. Reģiona finanšu tirgi kopumā bija stabili, un valstīs ar vislabāk attīstītiem finanšu sektoriem (Brazīlijā, Meksikā un Čīlē) saglabājās spēcīgi, pelnītspējīgi un likvidi banku sektori.

2012. GADA NESTABILĀS PREČU CENAS

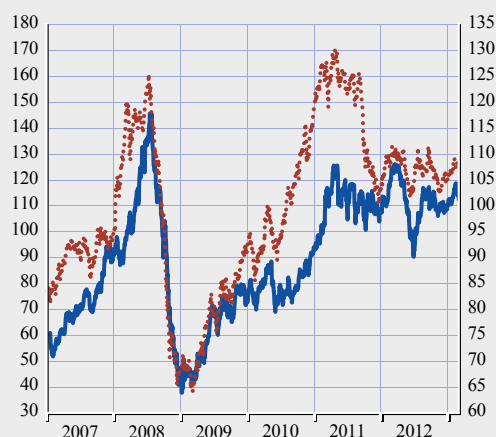
2012. gada laikā *Brent* jēlnaftas cena kopumā bija stabila, tomēr tajā slēpās augsta līmeņa svārstīgums. Cenu augstākā un zemākā punkta starpība attiecīgi 2012. gada marta vidū un jūnijā beigās bija aptuveni 40 ASV dolāru par barelu, pēc tam, tuvojoties gada beigām, cena atkal paaugstinājās un stabilizējās aptuveni 110 ASV dolāru līmenī par barelu (sk. 4. att.). Turklāt 2012. gads bija otrais gads pēc kārtas, kad *Brent* jēlnaftas gada vidējā cena turējās virs 110 ASV dolāriem par barelu.

Tāpat kā 2011. gadā naftas cenu straujās pārmaiņas var skaidrot ar bažām par piedāvājumu un blakus faktoru ietekmi. Runājot par naftas piedāvājumu, spriedzes saasināšanās Irānā, kuras kulminācijā ASV un Eiropa paziņoja par embargo naftas importam no Irānas, būtiski paaugstināja cenas 2012. gada 1. ceturksnī, t.i., labu laiku pirms faktiskās embargo noteikšanas 2012. gada 1. jūlijā. Cenas saglabājās paaugstinātā līmenī pat tad, kad tirgus piedāvājumu arvien labāk nodrošināja naftas ražošanas kāpums OPEC valstīs, īpaši ātrākas, nekā gaidīts, atveseļošanās dēļ produkcijas izlaidē Lībijā. Tomēr ar laiku augošā naftas piedāvājuma apstākļos arvien vairāk signālu

4. attēls. Svarīgākās preču cenu norises

(dienas dati)

— *Brent* jēlnafta (ASV dolāros par barelu; kreisā ass)
 neenerģijas preces (ASV dolāros; indekss: 2010. gads = 100; labā ass)

Avoti: Bloomberg un Hamburgas Starptautiskās ekonomikas institūts.

liecināja par globālā pieprasījuma mazināšanos, ko savukārt tālāk pastiprināja saspīlējuma atjaunošanās dažu euro zonas valstu valdības parāda tirgos, tāpēc gada 2. ceturksnī naftas cenu tendences pavērsās pretējā virzienā. Neraugoties uz vājo naftas pieprasījumu, neparedzētie ārpus OPEC esošo valstu piegādes pārrāvumi kopā ar ģeopolitisko spriedzi veicināja naftas cenu atjaunošanos 2. pusgadā.

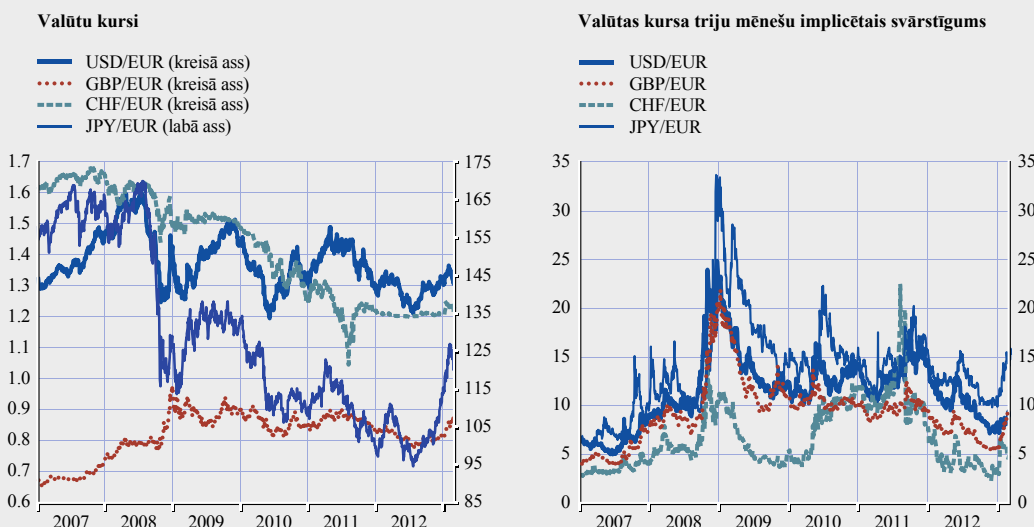
Nelielu svārstību apstākļos neenerģijas preču cenas kopumā 2012. gadā nedaudz paaugstinājās (sk. 4. att.), tomēr visa gada laikā saglabājās ievērojami zem 2008. gadā un 2011. gadā sasniegtajām dienas augstākajām vērtībām. Metāla cenu pārmaiņas galvenokārt noteica neskaidrība par globālo izaugsmi, bet dažu pārtikas preču, īpaši sojas pupiņu un labības produktu, cenas spēcīgi ietekmēja laikapstākļu izraisītie piegādes pārrāvumi. Kopumā neenerģijas preču cenas (ASV dolāru izteiksmē) 2012. gada beigās bija par 1.2% augstākas nekā gada sākumā.

EURO EFEKTĪVAIS KURSS GADA LAIKĀ GANDRĪZ NEMAINĪJĀS

Euro kursa dinamika 2012. gadā galvenokārt atspoguļoja lielāku tirgus izpratni par euro zonas ekonomisko perspektīvu un mainīgajām riska prēmijām, kas bija saistītas ar euro zonas valstu parāda krīzi. Periodā līdz 2012. gada aprīlim nedaudz paaugstinājās gan euro nominālais efektīvais kurss, gan divpusējais kurss attiecībā pret ASV dolāru. Pēc aprīļa ar euro zonas valstu parāda krīzes neregulēšanu saistītās spriedzes atjaunošanās izraisīja euro kursa sarukumu. Īpaši no 2012. gada aprīļa līdz jūlijam euro nominālais efektīvais kurss samazinājās aptuveni par 5% un attiecībā pret ASV dolāru – par 8%. Šī tendence beidzās, pavēršoties pretējā virzienā, jūlija beigās, kad ECB atkārtoti apliecināja, ka euro ieviešana ir neatgriezeniska, un paziņoja par Eurosistēmas tiešo monetāro darījumu (OMT) ieviešanu. Laikā no jūlija beigām līdz septembra beigām nozīmīgi sarūkoša svārstīguma apstākļos euro kurss būtiski paaugstinājās, lielā mērā atgūstot iepriekš zaudēto. 2012. gada 2. pusgadā euro kursa norises raksturoja stabilitāte, svārstīguma rādītājiem ārvalstu valūtu tirgos tuvojoties līmenim pirms finanšu krīzes (sk. 5. att.).

5. attēls. Valūtu kursu pārmaiņu tendences un implicētais svārstīgums

(dienas dati)

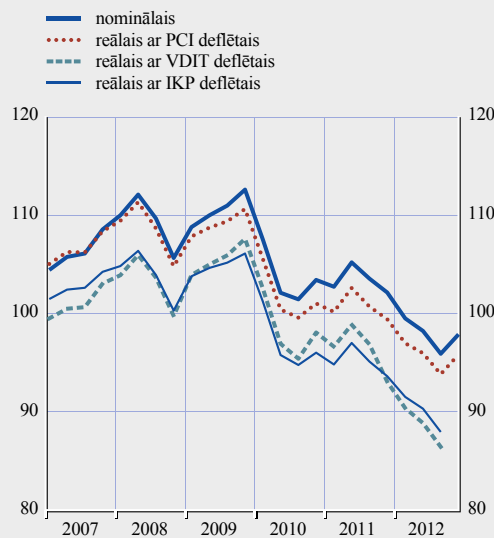
Avoti: Bloomberg un ECB.
Piezīme. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2013. gada 1. martā.

Euro nominālais efektīvais kurss attiecībā pret euro zonas 20 lielāko tirdzniecības partneru valūtām gada laikā gandrīz nemainījās (sk. 6. att.). 2012. gada beigās euro nominālais efektīvais kurss bija par 0.4% zemāks nekā tā līmenis 2011. gada beigās un par 1% zemāks nekā tā vidējais līmenis kopš 1999. gada. 2012. gada 31. decembrī euro kurss attiecībā pret ASV dolāru bija 1.32, t.i., aptuveni par 2% augstāks nekā 2011. gada beigās un par 5% zemāks nekā vidēji 2011. gadā.

Runājot par citām nozīmīgām valūtām, euro kurss ievērojami paaugstinājās, īpaši 2012. gada 2. pusgadā, attiecībā pret Japānas jenu, jo nenoteiktība Japānā negatīvi ietekmēja Japānas valūtas vērtību. 2012. gada 31. decembrī euro kurss attiecībā pret Japānas jenu bija 114, t.i., par 13% augstāks nekā gada sākumā un par 2% augstāks nekā vidēji 2011. gadā. Pretēji tam euro kurss nedaudz saruka attiecībā pret Lielbritānijas sterliņu mārciņu, t.i., 2012. gada beigās euro atbilda 0.82 Lielbritānijas sterliņu mārciņām, kas bija aptuveni par 2% zem līmeņa gada sākumā un par 6% zem 2011. gada vidējā līmeņa.

6. attēls. Euro nominālie un reālie efektīvie kursi (EEK20)¹⁾

(ceturkšņa dati; indekss: 1999. gada 1. cet. = 100)

Avots: ECB.

1) EEK20 indeksu palielinājums atspoguļo euro kursa kāpumu. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2012. gada 4. ceturksnī nominālajam un reālajam ar PCI deflētajam kursam un stāvoklim 2012. gada 2. ceturksnī reālajam ar ICP deflētajam un reālajam ar VDI deflētajam kursam. VDI – vienības darbaspēka izmaksas visā tautsaimniecībā.

Attiecībā pret Austrālijas dolāru euro kurss 2012. gadā nemainījās, bet attiecībā pret Kanādas dolāru, Norvēģijas kronu un Korejas vonu – pazeminājās attiecīgi par 1%, 5% un 6%. Euro kurss savukārt paaugstinājās attiecībā pret ASV dolāram piesaistītajām Āzijas valstu valūtām, t.sk. Ķīnas renminbi (par 1%) un Honkongas dolāru (par 2%).

Euro kurss attiecībā pret Šveices franku joprojām bija tuvu minimālajam valūtas kursam (1.20 Šveices franku), kuru Šveices Nacionālā banka bija vienpusēji noteikusi 2011. gada septembrī un aizstāvējusi visa 2012. gada laikā, veicot ārvalstu valūtas tirgus intervences. 2012. gada 30. decembrī euro atbilda 1.21 Šveices frankam, t.i., tā kurss bija gandrīz tajā pašā līmenī kā gada sākumā.

Euro reālie efektīvie kursi, kas balstās uz dažādiem izmaksu un cenu rādītājiem, 2012. gada pirmajos trijos ceturkšņos samazinājās. Līdz 2012. gada beigām tie bija zem 2011. gada beigās dominējošajiem līmeņiem (sk. 6. att.).

2.2. MONETĀRĀS UN FINANŠU NORISES

MONETĀRO RĀDĪTĀJU PIEAUGUMS MĒRENI PASTIPRINĀJĀS

M3 pieaugums 2012. gadā atkal sāka palielināties, tomēr joprojām bija mērens. M3 gada kāpuma temps, kas 2011. gada decembrī bija 1.5%, palielinājās līdz aptuveni 3.6% 2012. gada jūlijā, bet vēlāk līdz septembrim atkal kļuva mērenāks. Tomēr 2012. gada decembrī M3 gada kāpuma temps bija 3.4%. Lielās svārstības euro zonā mēneša dalījumā galvenokārt atspoguļo to, ka zemu procentu likmju un paaugstinātas nenoteiktības (īpaši līdz augustam) apstākļos naudas līdzekļu turētāju sektors

dod priekšroku likviditātei. Šajā aspektā naudas rādītāju dinamika joprojām atspoguļoja valdības parāda krīzes ietekmi, kas noteica portfeļu sastāva pārmaiņas, īpaši institucionālajiem ieguldītājiem gan ieguldot līdzekļus monetārajos aktīvos, gan arī tos izņemot no monetārajiem aktīviem.

Turpretī privātajam sektoram izsniegto aizdevumu atlikuma gada pieauguma temps (koriģēts atbilstoši aizdevumu pārdošanas un vērtspapīrošanas darbību ietekmei) stabili samazinājās, 2012. gada decembrī sasniedzot -0.2% (2011. gada decembrī – 1.2%). Tāpēc kopš 2012. gada sākuma vērotās naudas rādītāju un privātajam sektoram izsniegto kredītu atlikuma gada kāpuma tempa atšķirības 2012. gadā turpināja palielināties (sk. 7. att.). Vienlaikus ECB Padomes pieņemto nestandarta pasākumu ietekme, īpaši ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas (ITRO) ar termiņu 3 gadi, ko veica 2011. gada decembrī un 2012. gada februārī (lai gan to reālā izpilde nedaudz aizkavējās) un paziņojums par TMD nedaudz mazināja finansējuma spiedienu, ar kuru saskārās MFI. Naudas un kredītu atlikuma rādītāju mēneša datu svārstību palielināšanos veicināja arī norises saistībā ar starpbanku darījumiem, kas veikti ar centrālo darījuma partneru (CDP) starpniecību. Tradicionāli šie partneri ietilpa naudas līdzekļu turētāju sektorā. Tāpēc ECB nācās ieviest grozījumus plašās naudas un privātajam sektoram izsniegto kredītu atlikuma statistiskajā novērtējumā, veicot korekcijas attiecībā uz *repo* darījumiem ar CDP. Grozījumi stājās spēkā ar augusta beigu monetārajiem datiem.³ Turklāt regulatīvās vides pārmaiņas un nenoteiktība par turpmākajām pārmaiņām regulatīvās bāzes veidošanā ietekmēja finanšu sistēmu kopumā, skarot ne tikai MFI veikto kreditēšanu, bet arī mudinot banku sistēmu censties stiprināt tās noguldījumu bāzi. Neņemot vērā īstermiņa svārstīgumu, kopumā plašās naudas un kredītu atlikuma dinamika liecina, ka monetārās ekspansijas pamattempis 2012. gadā mēreni pastiprinājās, tomēr joprojām bija lēns.

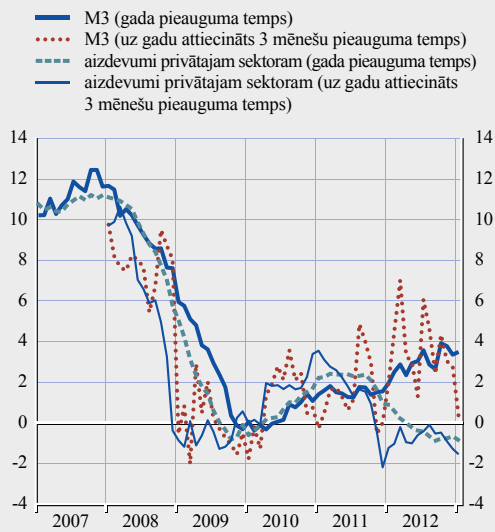
GALVENAIS M3 SASTĀVDAĻU DINAMIKAS NOTEICĒJS BIJA APSVĒRUMI PAR PORTFEĻU SASTĀVU

Vērtējot M3 galveno sastāvdaļu dinamiku, finanšu tirgos valdošā paaugstinātā nenoteiktība un ar to saistītā izvēle par labu noguldījumiem ar augstu likviditāti ļoti zemu monetārās politikas un naudas tirgus procentu likmju apstākļos galvenokārt izpaudās kā straujš M1 gada pieauguma tempa kāpums, 2012. gada decembrī tam sasniedzot 6.3% (sk. 8. att.). Šī portfeļu sastāva pārdale, izņemot līdzekļus no riskantākiem aktīviem, bija saistīta arī ar atlīdzības samazināšanos, kas vairāk vai mazāk skāra visus M3 ietilpstošos aktīvus, un rezultātā saruka ļoti likvīdu finanšu instrumentu turēšanas izvēles izmaksas (sk. 9. att.). Izvēle par labu likvīdiem noguldījumiem ļoti zemu monetārās politikas un tirgus procentu likmju apstākļos liecina, ka naudas līdzekļu turētāju sektors veidoja skaidrās naudas drošības rezerves, kas, iespējams, bija starpposms portfeļu sastāva pārdales procesā.

Tirgojamo finanšu instrumentu gada pieauguma temps 2012. gadā samazinājās, 2012. gada decembrī sasniedzot -7.5% (2011. gada decembrī – -1.2%), un to noteica naudas līdzekļu turētāju

7. attēls. M3 un aizdevumi privātajam sektoram

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; sezonāli un ar kalendāro ietekmi izlīdzināti dati)

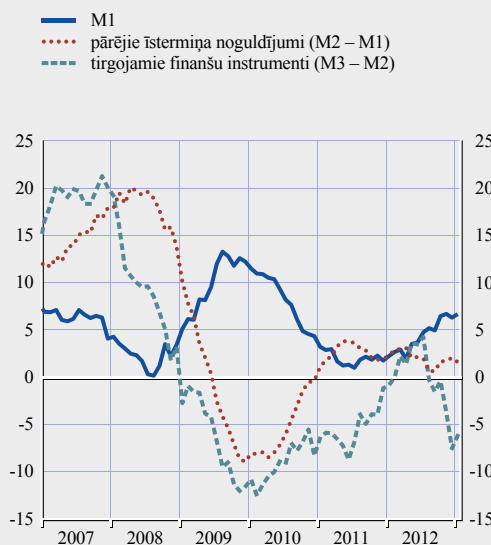

Avots: ECB.

3 Sk. ECB 2012. gada septembra "Mēneša Biļetena" ielikumu *The adjustment of monetary statistics for repurchase agreement transactions with central counterparties* ("Monetārās statistikas koriģēšana attiecībā uz *repo* darījumiem ar centrālajiem darījuma partneriem").

8. attēls. M3 galvenās sastāvdaļas

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; sezonāli un ar kalendāro ietekmi izlīdzināti dati)

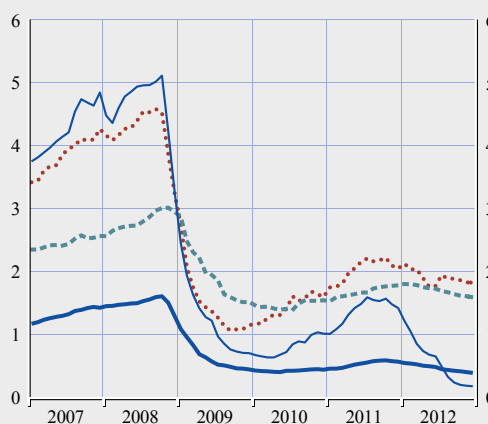

Avots: ECB.

9. attēls. MFI īstermiņa noguldījumu procentu likmes un 3 mēnešu EURIBOR

(gadā; %)

— noguldījumi uz nakti
 noguldījumi ar noteikto termiņu līdz 2 gadiem
 - - - - - noguldījumi ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu līdz 3 mēnešiem
 — 3 mēnešu EURIBOR

Avots: ECB.

sektora rīcībā esošo *repo* līgumu turējumu (ko ieguldītāji pagātnē, šķiet, izmantoja īslaicīgiem līdzekļu ieguldījumiem) būtisks sarukums. Vienlaikus parāda vērstpapīru ar sākotnējo termiņu līdz 2 gadiem gada pieauguma temps joprojām bija izsakāms ar divciparu skaitli, tomēr 2012. gada novembrī tas būtiski palēninājās un decembrī saruka vēl vairāk. Spēcīgais kāpums līdz pat rudenim varētu daļēji atspoguļot pārmaiņas MFI veiktajās emisijās (pāreja no ilgtermiņa uz īstermiņa parāda vērtspapīriem), tā kā ieguldītāju ticība euro zonas banku sektora spējai dzēst obligācijas ar termiņu līdz 2 gadiem pēc divu ITRO ar termiņu 3 gadi veikšanas varētu būt pietiekami uzlabojusies, lai atmodinātu īstermiņa darījumu tirgu. Turklāt ECB 2011. gada augustā ieviestā jaunā un stingrākā naudas tirgus fondu definīcija noteica to, ka arvien vairāk naudas tirgus fondu tika pārklassificēti par ieguldījumu fondiem vai arī mainīja to ieguldījumu stratēģiju par labu ieguldījumu fondiem. Tā kā ieguldījumu fondi atšķirībā no naudas tirgus fondiem ir naudas līdzekļu turētāju sektora daļa, naudas tirgus fondu definīcijas maiņa noteica to, ka iepriekš par naudas tirgus fondiem klasificētu struktūru pieprasījumu pēc MFI emitētiem īstermiņa parāda instrumentiem tagad uzskaitīja kā naudas līdzekļu turētāju sektora turējumā esošus MFI parāda vērtspapīrus.

Naudas tirgus fondu akciju un daļu dinamika 2012. gadā bija samērā svārstīga. Ņemot vērā ļoti zemās īstermiņa procentu likmes, naudas tirgus fondiem bija arvien grūtāk nodrošināt ieguldītājiem būtisku pozitīvu peļņu, tāpēc tie nevarēja gūt labumu no līdzekļu ieguldīšanas īsā termiņa finanšu aktīvos.

Turpretī *repo* darījumu pieprasījuma palielināšanās 2012. gada 1. pusgadā lielā mērā atspoguļoja to, ka arvien vairāk tika izmantoti ar CDP starpniecību veikti nodrošināti starpbanku darījumi, kuru priekšrocība ir būtiski samazināts banku darījuma partnera risks. Ņemot vērā starpbanku darījumiem raksturīgo svārstīgumu, tas, ka finanšu krīzes laikā (īpaši kopš *Lehman Brothers* sabrukuma) pieaugusi šādu nodrošinātu starpbanku darījumu izmantošana, nenovēršami noteicis lielāku svārstīgumu ar to saistītajās monetāro datu laikrindās. Tāpēc, lai nodrošinātu konsekvenci

starp politikas analīzi un statistisko regulējumu, ECB nolēma koriģēt M3 un tajā neietilpstošo bilances posteņu novērtējumu attiecībā uz *repo* darījumiem/reversajiem *repo* darījumiem, ko veic ar CDP starpniecību. Grozījumi stājās spēkā ar augusta beigu monetāro rādītāju publikāciju.

KOPĒJĀ M3 SVĀRSTĪGUMS LIELĀKOTIES ATSPUGUĻOJA CFS VEIKTOS NOGULDĪJUMUS

M3 noguldījumu, ko veido īstermiņa noguldījumi un *repo* darījumi un kas ir plašākais monetārais rādītājs, par kuru pieejama ticama informācija sektoru līmenī, atlikuma gada kāpuma temps palielinājās, 2012. gada decembrī sasniedzot 4.4% (2011. gada decembrī – 1.2%).

M3 noguldījumu dinamika atspoguļoja arī nemonetāro finanšu starpnieku (izņemot apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondus), t.i., citu finanšu starpnieku jeb CFS, ieguldījumu. CFS veikto M3 noguldījumu atlikuma gada kāpuma temps palielinājās līdz 3.9% 2012. gada oktobrī, bet atkal saruka līdz 0.9% decembrī (2011. gada decembrī – 1.4%), tomēr tam bija raksturīgs liels svārstīgums. Ekonomiskajā aspektā CFS naudas pieprasījuma pārmaiņas būtiski ietekmē apstākļi finanšu tirgos un plaša finanšu aktīvu spektra salīdzinošo ienesīguma likmju pārmaiņas. Ņemot vērā šiem noteicošajiem faktoriem piemītošo svārstīgumu, CFS naudas līdzekļu turējumiem arī dažkārt var būt raksturīgas samērā krāsas svārstības, tāpēc to īstermiņa dinamikai nevajadzētu piešķirt pārāk lielu nozīmi. Vienlaikus šo ieguldītāju straujā reakcija nodrošina, ka to naudas līdzekļu turējumi var sniegt agrīnu signālu, kas liecina par portfeļu sastāva pārmaiņu tendenču sākumu. Šīs tendences citu, inertāku sektoru (piemēram, mājsaimniecību) naudas līdzekļu turējumos parādīsies tikai vēlāk. Arī valdības, izņemot centrālo valdību, veiktajiem noguldījumiem bija raksturīgs dinamisms – to atlikuma pieauguma temps palielinājās no 4.8% 2011. gada decembrī līdz 9.0% 2012. gada decembrī.

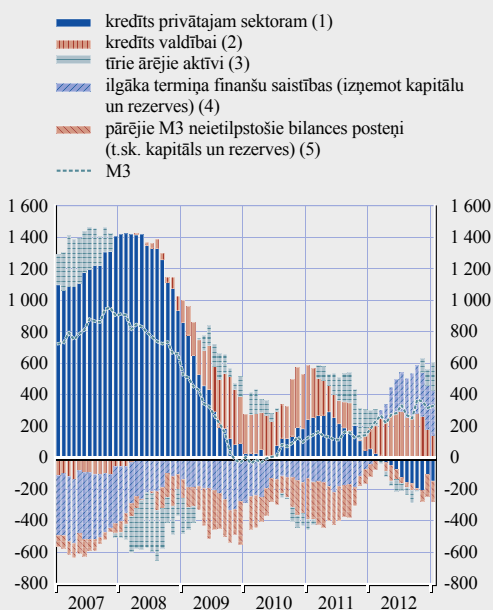
Mājsaimniecību veikto M3 noguldījumu atlikuma gada kāpuma temps 2012. gadā turpināja augt, palielinoties no 1.4% 2011. gada decembrī līdz 4.4% 2012. gada decembrī un daļēji atspoguļojot banku centienus palielināt noguldījumu finansējumu, ko lielā mērā noteica regulatīvas prasības. Mājsaimniecību veiktie noguldījumi veido lielāko M3 noguldījumu daļu. Līdzīgs bija nefinanšu sabiedrību veikto M3 noguldījumu atlikuma gada pieauguma tempa kāpums – 2012. gada decembrī tas sasniedza 4.7% salīdzinājumā ar –0.9% 2011. gada decembrī. Tas varētu atspoguļot likvīdu drošības rezervju veidošanu, lai sagatavotos nākotnes iekšējā finansējuma vajadzību segšanai.

PRIVĀTĀJAM SEKTORAM IZSNIEGTO KREDĪTU ATLIKUMA PIEAUGUMS SAMAZINĀJĀS

No M3 neietilpstošajiem bilances posteņiem euro zonas rezidentiem izsniegto MFI kredītu atlikuma gada pieauguma temps saruka līdz 0.5% 2012. gada decembrī (2011. gada decembrī – 0.9%; sk. 10. att.). Tā pamatā bija divas atšķirīgas norises – valdībai izsniegto kredītu atlikuma gada kāpuma tempa palielināšanās un privātajam sektoram izsniegto kredītu atlikuma

10. attēls. M3 neietilpstošie bilances posteņi

(gada plūsmas; mljrd. euro; sezonāli un ar kalendāro ietekmi izlīdzināti dati)

Avots: ECB.

Piezīmes. M3 parādīts tikai kā atsauce ($M3 = 1 + 2 + 3 - 4 + 5$). Ilgāka termiņa finanšu saistības (izņemot kapitālu un rezerves) parādītas ar mīnusa zīmi, jo tās ir MFI sektora saistības.

gada pieauguma tempa palēnināšanās. Valdībai izsniegto kredītu atlikuma gada kāpuma tempa palielināšanās, 2012. gada decembrī sasniedzot 5.8%, atspoguļoja gan valdībai izsniegto aizdevumu atlikuma gada pieauguma tempa kāpumu 2012. gada 2. pusgadā, gan valdības parāda vērtspapīru spēcīgo pieprasījumu, īpaši 2012. gada 1. pusgadā, kas no 2012. gada janvāra līdz novembrim noteica ar divciparu skaitli izsakāmu gada pieauguma tempu. Spēcīgo pieprasījumu 2012. gada pirmajos mēnešos var saistīt ar bagātīgā apjomā nodrošināto likviditāti ITRO ar termiņu 3 gadi, bet kopš vasaras beigām MFI rīcībā esošie valdības parāda vērtspapīru turējumi auguši euro zonas valstu valdības obligāciju tirgus stabilizēšanās ietekmē, ko noteica paziņojums par TMD.

Privātajam sektoram izsniegto kredītu atlikuma pieauguma rādītāju dinamika pamatā atspoguļo aizdevumu, kas ir šā kopējā rādītāja galvenā sastāvdaļa, dinamiku. Atbilstoši aizdevumu atlikuma dinamikai privātajam sektoram izsniegto kredītu atlikuma kāpuma temps kļuva negatīvs, 2012. gada decembrī sasniedzot -0.8%. Privātajam sektoram izsniegto MFI aizdevumu atlikuma gada kāpuma temps (koriģēts atbilstoši aizdevumu pārdošanas un vērtspapīrošanas darījumu ietekmei) 2012. gadā arī palēninājās, 2012. gada decembra beigās sasniedzot -0.2% (2011. gada decembrī -1.2%). Šāda dinamika atbilst 2012. gadā vērotajai ekonomiskajai aktivitātei un finanšu tirgus norisēm. Privātajam sektoram izsniegto aizdevumu dinamika atspoguļoja to galveno sastāvdaļu attīstību. Gandrīz visu 2012. gadu saruka gan nefinanšu sabiedrībām, gan mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu atlikuma gada pieauguma temps (koriģēts atbilstoši aizdevumu pārdošanas un vērtspapīrošanas darījumu ietekmei). Samazinājās arī CFS izsniegtie aizdevumi, lai gan bija vērojamas būtiskas svārstības.

Kas attiecas uz nefinanšu privātajam sektoram izsniegtajiem aizdevumiem, mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu atlikuma gada pieauguma temps (koriģēts atbilstoši aizdevumu pārdošanas un vērtspapīrošanas darījumu ietekmei), kas 2011. gada decembrī bija 2.0%, turpināja pakāpeniski samazināties, 2012. gada decembrī sasniedzot 0.7%, atbilstoši vērotajam ekonomiskās aktivitātes kritumam, paaugstinātajai nenoteiktībai un vēlmei izvairīties no riska, zemākam patērētāju konfidences līmenim, mājokļu tirgus perspektīvu pasliktinājumam un nepieciešamībai samazināt aizņemto līdzekļu īpatsvaru pēc pagātnē pieļautajām pārmērībām. (Sīkāku informāciju par mājsaimniecību kredītesanu sk. šīs nodaļas tālākā sadaļā par mājsaimniecību aizņēmumiem.) Turpretī nefinanšu sabiedrībām izsniegto aizdevumu atlikuma gada kāpuma temps (koriģēts atbilstoši aizdevumu pārdošanas un vērtspapīrošanas darījumu ietekmei) 2012. gada decembrī bija -1.3%, un to galvenokārt noteica ekonomiskās vides pavājināšanās, uzņēmumu gaidu pasliktināšanās, banku un uzņēmumu riska uztveres saasināšanās un vajadzība samazināt aizņemto līdzekļu īpatsvaru. Plašākā datu laikrindu skatījumā šķiet, ka nefinanšu sabiedrībām izsniegto aizdevumu atlikuma pieaugumam raksturīga ierastā procikliskā dinamika, kas izpaužas ar laika nobīdi. Kopumā var secināt, ka 2012. gada beigās mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu atlikuma gada pieauguma temps joprojām bija mēreni pozitīvs, savukārt nefinanšu sabiedrībām izsniegto aizdevumu atlikuma gada kāpuma temps – negatīvs.

Vienlaikus šķiet, ka uzņēmumu aizņēmumu dinamiku noteica papildu faktoru mijiedarbība gan piedāvājuma, gan pieprasījuma pusē, lai gan bija vērojamas zināmas atšķirības starp valstīm. Pieprasījuma pusē vairākās valstīs samērā izdevīgas finansēšanas iespējas piedāvā iekšējie un alternatīvie nebanku ārējā finansējuma avoti, tādējādi mazinot MFI aizdevumu pieprasījumu, bet citās valstīs uzņēmumu parāda līmenis nosaka nepieciešamību veikt aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanu.

Piedāvājuma pusē vairākās euro zonas valstīs vāju MFI kredītu piedāvājumu tautsaimniecībai (gada beigās mazāk) joprojām noteica ierobežotais kapitāls un uz tirgu balstītu finanšu instrumentu finansējums. Kredītu atlikuma pieauguma dinamiku vēl vairāk pasliktināja finanšu tirgu

sadrumstalotība, lai gan ar septembri bija vērojamas tās mazināšanās pazīmes. Tā ECB Padomes veiktie nestandarta monetārās politikas pasākumi, īpaši ITRO ar termiņu 3 gadi un paziņojums par TMD augustā un par to tehniskajām iezīmēm septembrī, visticamāk, palīdzēja izvairīties no haotiskas aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas banku sektorā, vājinot finansējuma spiedienu uz euro zonas kredītiestādēm.

No citiem M3 neietilpstošajiem bilances posteņiem 2012. gadā saruka naudas līdzekļu turētāju sektora rīcībā esošo MFI ilgāka termiņa finanšu saistību (izņemot kapitālu un rezerves) turējumu gada pieauguma temps, decembrī sasniedzot -5.1% (2011. gada decembrī – 1.4%) un tādējādi veicinot M3 pieaugumu. Šo norisi noteica ilgāka termiņa noguldījumu un ilgāka termiņa parāda vērtspapīru emisiju apjoma palielinājuma būtisks sarukums. Emisiju samazināšanos ietekmēja MFI īstenotās atpirkšanas programmas, kuru mērķis bija kapitāla stāvokļa uzlabošana, bet citu MFI gadījumā – uz tirgus finanšu instrumentiem balstītā finansējuma aizstāšana ar ITRO ar termiņu 3 gadi. Līdzekļu aizplūdes no ilgāka termiņa noguldījumiem lielā mērā atspoguļoja pagātnē veiktajām vērtspapīrošanas darbībām pretējas darbības.

Visbeidzot, euro zonas MFI tīrā ārējo aktīvu pozīcija, kas rāda ar MFI starpniecību veiktas naudas līdzekļu turētāju sektora kapitāla plūsmas un naudas līdzekļu turētāju sektora emitēto aktīvu pārvedumus, 12 mēnešu laikā līdz 2012. gada decembrim palielinājās par 101 mljrd. euro. 2012. gada sākumā galvenokārt bija vērojamas neto aizplūdes, bet 2. pusgadā tika reģistrētas neto ieplūdes.

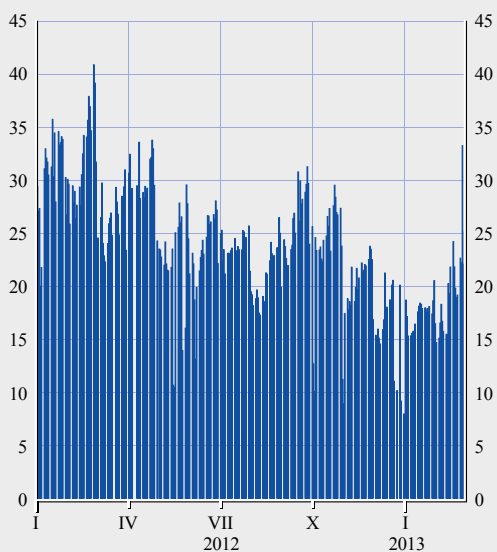
NAUDAS TIRGUS APSTĀKĻUS JOPROJĀM IETEKMĒJA VALDĪBAS PARĀDA KRĪZE

Apstākļus euro zonas naudas tirgos 2012. gadā turpināja ietekmēt valdības parāda krīze. ECB politikas lēmumi, kam bija visbūtiskākā ietekme uz euro zonas naudas tirgiem, bija divu ITRO ar termiņu 3 gadi piešķirums (2011. gada 21. decembrī un 2012. gada 29. februārī) un noguldījumu iespējas procentu likmes pazemināšana līdz 0% 2012. gada jūlijā (sk. arī 2. ielikumu).

Tā kā darījuma partneru pieprasījums divās ITRO ar termiņu 3 gadi bija liels, izveidojās būtisks likviditātes pārpalikums, kura augstākais līmenis tika sasniegts 2012. gada sestajā rezervju prasību izpildes periodā (vidēji 773.9 mljrd. euro). Daļēji likviditātes pārpalikuma pieauguma ietekmē tirdzniecības aktivitāte euro zonas naudas tirgos turpināja pasliktināties (sk. 11. att., kurā atspoguļots EONIA apjoma sarukums gada gaitā). Tomēr turpmāku tirdzniecības aktivitātes kritumu galvenokārt noteica valdības parāda krīzes izraisītā joprojām lielā tirgus sadrumstalotība. Paziņojums par TMD veikšanu 2012. gada augustā veicināja finanšu tirgus apstākļu vispārēju uzlabošanos un likviditātes pārpalikuma samazināšanos, 2012. gada pēdējā rezervju prasību izpildes periodā tam sasniedzot vidēji 622.7 mljrd. euro. Sakarā ar augsto 2012. gadā dominējušo likviditātes pārpalikuma līmeni īstermiņa naudas tirgus procentu likmes saglabājās tuvu noguldījumu iespējas procentu likmēm, svārstoties pavisam nedaudz.

11. attēls. EONIA apjomi

(mljrd. euro; dienas dati)

Avoti: ECB un Thomson Reuters.

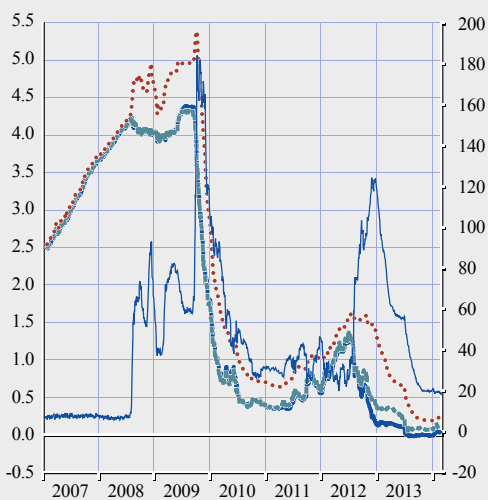
Beznodrošinājuma darījumu 3 mēnešu procentu likmju (3 mēnešu EURIBOR) un nodrošināto darījumu 3 mēnešu procentu likmju (3 mēnešu EUREPO un uz nakti izsniegto kredītu indeksa mijmaiņas darījumu procentu likmes) 2012. gada dinamika atspoguļota 12. attēlā. Visas šīs naudas tirgus procentu likmes 2012. gadā samazinājās. EURIBOR un uz nakti izsniegto kredītu indeksa mijmaiņas darījumu procentu likmes īpaši ietekmēja likviditātes pārpalikuma pieaugums un likviditātes pārpalikuma paredzamā saglabāšanās laika palielināšanās pēc divu ITRO ar termiņu 3 gadi veikšanas. Abas procentu likmes 1. pusgadā krasi saruka. 2012. gada 2. pusgadā uz nakti izsniegto kredītu indeksa mijmaiņas darījumu procentu likme kopumā bija stabila, bet 3 mēnešu EURIBOR likme turpināja samazināties.

2012. gada jūlijā ECB Padome samazināja galvenās ECB procentu likmes par 25 bāzes punktiem. Noguldījumu iespējas procentu likmes pazemināšana līdz 0% bija saistīta ar īstermiņa naudas tirgus procentu likmju atrašanos tuvu 0%, dažus tirdzniecības darījumus, īpaši nodrošināto darījumu segmentā, pat veicot ar negatīvām procentu likmēm. EONIA joprojām bija virs 0%. Noguldījumu iespējas izmantošanas apjoms samazinājās. Tā kā tās atlīdzības procentu likme tika samazināta līdz 0%, daudzi darījuma partneri izvēlējās turēt līdzekļus, kas pārsniedz rezervju prasības, savos norēķinu kontos. Piemēram, 2012. gada pēdējā rezervju prasību izpildes periodā vidējais noguldījumu iespējas izmantošanas apjoms bija 239.1 mljrd. euro, bet vidējais norēķinu kontu turējumu, kas pārsniedza rezervju prasības, apjoms bija 383.6 mljrd. euro.

12. attēls. 3 mēnešu EUREPO, EURIBOR un uz nakti izsniegto kredītu indeksa mijmaiņas darījumu procentu likmes

(gadā; %, starpība bāzes punktos; dienas dati)

— 3 mēnešu EUREPO (kreisā ass)
 3 mēnešu EURIBOR (kreisā ass)
 - - - 3 mēnešu uz nakti izsniegto kredītu indeksa mijmaiņas darījumu procentu likme (kreisā ass)
 — 3 mēnešu EURIBOR un 3 mēnešu EUREPO starpība (labā ass)

Avoti: ECB un Thomson Reuters.

2. ielikums

AR 2011. GADA 8. DECEMBRA LĒMUMU PIEŅEMTO NESTANDARTA PASĀKUMU IETEKME

2011. gada 8. decembrī ECB Padome pieņēma lēmumu par šādiem papildu nestandarta monetārās politikas pasākumiem¹:

- veikt divas ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas (ITRO) ar termiņu 3 gadi un pirmstermiņa atmaksas iespēju pēc 1 gada;
- ar rezervju prasību izpildes periodu, kurš sākas 2011. gada 14. decembrī, pagaidām pārtraukt precizējošās operācijas, kas tiek veiktas katra rezervju prasību izpildes perioda pēdējā dienā;

1 Sk. 2011. gada 8. decembra ECB paziņojumu presei *ECB announces measures to support bank lending and money market activity* ("ECB paziņo par banku kreditēšanas un naudas tirgus aktivitātes veicināšanas pasākumiem").

- ar rezervju prasību izpildes periodu, kurš sākas 2012. gada 18. janvārī, samazināt obligāto rezervju prasību normu no 2% uz 1%;
- palielināt nodrošinājuma pieejamību, 1) samazinot reitinga robežu noteikumiem ar aktīviem nodrošinātiem vērtspapīriem un 2) ļaujot NCB uz laiku pieņemt kā nodrošinājumu papildu standarta kredītpasības (t.i., banku aizdevumus), kas atbilst konkrētiem atbilstības kritērijiem.

Ielikumā aplūkotas Eurosistēmas bilances pārmaiņas pēc šo papildu nestandarta pasākumu ieviešanas un naudas tirgus procentu likmju dinamika. Skarti arī ar Eurosistēmas riska darījumiem saistīti jautājumi un apspriests, vai šie pasākumi nozīmē riskus euro zonas cenu stabilitātei.

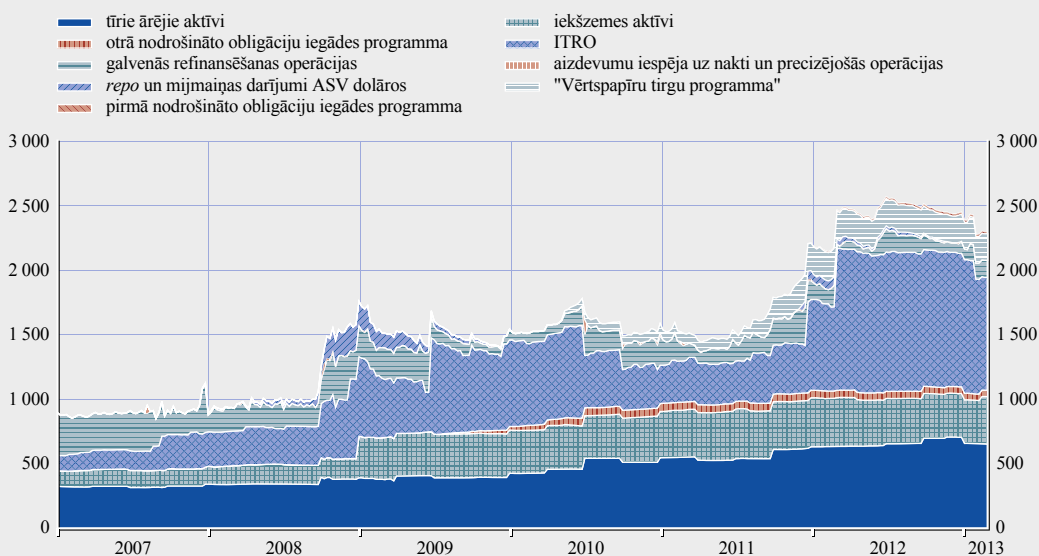
Eurosistēmas bilances pārmaiņas

Centrālās bankas balance sniedz detalizētu informāciju par to, kā banka izmanto tās monetārās politikas instrumentus. Tāpēc balance ļauj izprast, kā tiek īstenota monetārā politika gan ierastos apstākļos, gan krīzes laikā. Eurosistēma, reaģējot uz dažādu finanšu tirgus segmentu darbības traucējumiem, būtiski palielinājusi tās bilanci (sk. A un B att.). No 2011. gada 16. decembra līdz 2012. gada decembra beigām Eurosistēmas balance palielinājās aptuveni par 25% – līdz nedaudz mazāk par 2 500 mljrd. euro. Pieaugumu galvenokārt noteica centrālās bankas nodrošināto ilgāka termiņa refinansēšanas līdzekļu palielināšana (vienkāršotās Eurosistēmas bilances aktīvu puse²). Tā divās ITRO ar termiņu 3 gadi, ko veica 2011. gada 21. decembrī un 2012. gada 29. februārī, kopējais piešķīrums sasniedza 1 018.7 mljrd. euro. Tomēr, ņemot vērā operācijas, kuru termiņš bija 2011. gada decembra vidū, kā arī pieprasījuma pārmaiņas

2 Sk. arī ECB 2009. gada oktobra "Mēneša Biļetena" raksta *Recent developments in the balance sheets of the Eurosystem, the Federal Reserve System and the Bank of Japan* ("Eurosistēmas, Federālo rezervju sistēmas un Japānas Bankas bilances jaunākās norises") ielikumu *Simplified balance sheets: methodology* ("Vienkāršotas bilances: metodoloģija").

A attēls. Vienkāršota Eurosistēmas balance: aktīvi

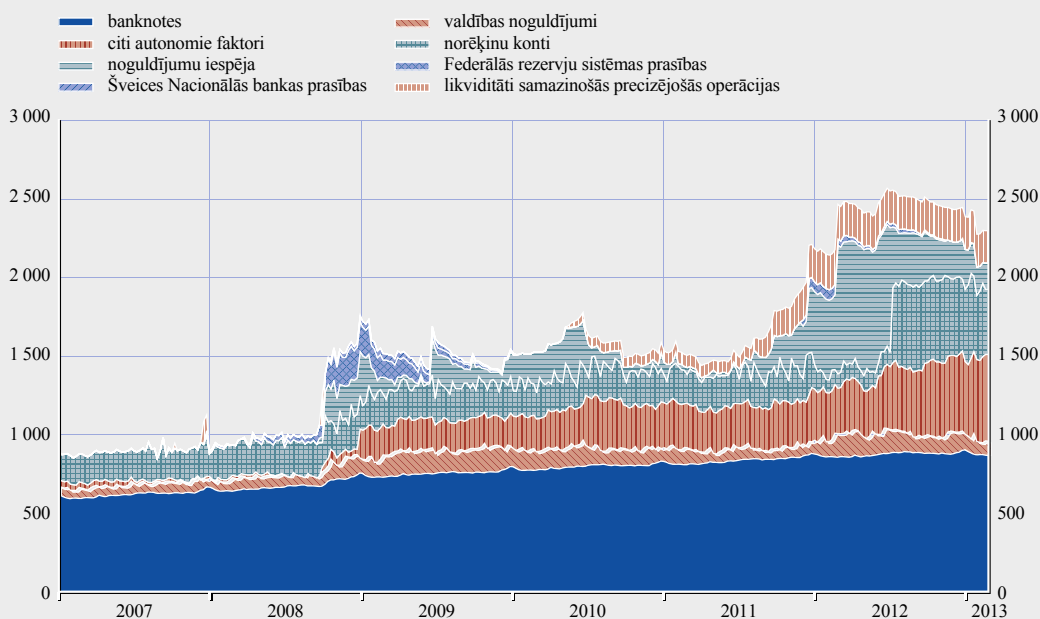
(mljrd. euro)

Avots: ECB.

B attēls. Vienkāršota Eurosistēmas balance: pasīvi

(mljrd. euro)

Avots: ECB.

starp refinansēšanas operācijām, kas tika veiktas pirms abām operācijām ar termiņu 3 gadi, likviditātes nodrošinājuma neto pieaugums divu ITRO ar termiņu 3 gadi rezultātā sasniedza aptuveni 500 mljrd. euro. Sakarā ar to centrālās bankas refinansēšanas līdzekļu nodrošinājums, izmantojot nedēļas galvenās refinansēšanas operācijas (ar termiņu 1 nedēļa), būtiski samazinājās – no 170 mljrd. euro 2011. gada decembra vidū līdz aptuveni 90 mljrd. euro 2012. gada decembra beigās. Runājot par monetārajā politikā izmantotajām aktīvu iegādes programmām, pirmā un otrā "Nodrošināto obligāciju iegādes programma" (no 2009. gada jūlija līdz 2010. gada jūnijam un no 2011. gada novembra līdz 2012. gada oktobrim) un "Vērtspapīru tirgu programma" kopumā aplūkotajā periodā (t.i., no 2011. gada decembra vidus līdz 2012. gada decembra beigām) nodrošināja bruto likviditāti vidēji 279.8 mljrd. euro. Visbeidzot, Eurosistēma saglabāja neto izteiksmē ievērojamus ārvalstu aktīvu turējumus (t.i., ārvalstu valūtās denominētus aktīvus, kas tiek turēti tiešā veidā valūtas intervenču vai ieguldījumu veikšanai) un iekšzemes aktīvus, kuri ir NCB tiešā turējumā un kuriem nav būtiskas nozīmes monetārās politikas īstenošanā.

Vienkāršotās Eurosistēmas bilances pasīvu pusē divas ITRO ar termiņu 3 gadi veicināja noguldījumu iespējas izmantošanas apjoma krasu kāpumu, 2012. gada 5. martā sasniedzot vēsturiski augstāko līmeni (827.5 mljrd. euro). Tomēr kopš 2012. gada jūlija bankas izvēlējušās turēt ievērojamas likviditātes summas to norēķinu kontos centrālajās bankās. To galvenokārt noteica noguldījumu iespējas procentu likmes samazināšana līdz 0% 2012. gada jūlijā, tāpēc bankām kļuva vienalga, vai noguldīt likviditātes pārpalikumu (ko definē kā likviditāti, kas pārsniedz banku sektora likviditātes vajadzības, ņemot vērā autonomos faktorus un rezervju prasības) uz nakti, izmantojot noguldījumu iespēju, vai arī turēt to kā virsrezerves bez atlīdzības norēķinu kontā. Aplūkotajā periodā Eurosistēma

turpināja sterilizēt "Vērtspapīru tirgu programmas" radīto ietekmi uz likviditāti. Apgrozībā esošo banknošu apjoms kopumā nemainījās, bet valdības noguldījumi (t.i., valsts kases norēķinu kontu atlikumi NCB) palielinājās gandrīz trīs reizes. Viens no šādas dinamikas iemesliem ir grūtības, ar kādām valsts kases saskārās, izvietojot līdzekļus banku sistēmā. To noteica, piemēram, banku sistēmas izvirzītās īpašās prasības (šādu darījumu nodrošinājumam prasītais konkrētu aktīvu kopums). Visbeidzot, būtiski pieauga autonomie faktori, izņemot banknotes un valdības noguldījumus.

Norises naudas tirgos

Pēc divu ITRO ar termiņu 3 gadi veikšanas likviditātes pārpalikums sasniedza aptuveni 810 mljrd. euro. 2012. gada decembra beigās tas bija aptuveni 615 mljrd. euro. Šādas bagātīgas likviditātes apstākļos EONIA joprojām bija līmenī, kas ļoti tuvs noguldījumu iespējas procentu likmei – 2012. gada decembrī tas bija aptuveni par 62 bāzes punktiem zemāks nekā galveno refinansēšanas operāciju procentu likme. Tā kā kopš 2012. gada janvāra vairs netika veiktas rezervju prasību izpildes perioda beigu precizējošās operācijas, EONIA dinamika izlīdzinājās, novēršot parasti rezervju prasību izpildes perioda pēdējā dienā vērojamos krasas kulminācijas punktus un tādējādi palīdzot vēl vairāk mazināt svārstīgumu.

Ietekme uz Eurosistēmas riska darījumiem

Monetārās politikas operāciju paplašināšanās 2012. gadā veicināja arī Eurosistēmas riska darījumu apjoma pieaugumu. Veicot monetārās politikas lēmumu īstenošanai nepieciešamās tirgus operācijas, centrālās bankas vienmēr uzņemas zināmu finanšu risku. Tomēr tās izveido mehānismus, lai nodrošinātu šo risku efektīvu mazināšanu.

Jau minēts, ka 2011. gada 8. decembrī paziņotais lēmums par divu ITRO ar termiņu 3 gadi veikšanu tika papildināts ar pasākumu pieejamā nodrošinājuma paplašināšanai, 1) samazinot reitinga robežu noteiktiem ar aktīviem nodrošinātiem vērtspapīriem un 2) ļaujot NCB uz laiku pieņemt kā nodrošinājumu papildu standarta kredītprasības (t.i., banku aizdevumus), kas atbilst konkrētiem atbilstības kritērijiem. Pieņemamā nodrošinājuma loka paplašināšana bija nepieciešama, lai novērstu reitinga samazināšanas potenciālo ietekmi uz nodrošinājumu, kas izpaustos kā retāka atbilstība un augstākas diskonta likmes.

Centrālajām bankām uzņemoties risku, jānovērtē ar to saistīto pasākumu paredzamais labums – cik lielā mērā tie veicinās iestādes mērķu sasniegšanu. Eurosistēmas rūpīgi izveidotais riska pārvaldības regulējums ļauj euro zonas centrālajām bankām sniegt efektīvu atbalstu tautsaimniecībai, optimizējot saistību starp politikas efektivitāti un riska uzņemšanos. Riski Eurosistēmas līmenī tiek nemitīgi kontrolēti un vērtēti, ņemot vērā pieejamās finanšu drošības rezerves. Nepārtraukti tiek vērtēta arī riska pārvaldības regulējuma efektivitāte.

Pirmā aizsardzības līnija, nodrošinot atbilstošu Eurosistēmas bilances drošību, ir tikai par finansiāli stabiliem uzskatāmu darījuma partneru izvēle. Papildus tam Eurosistēma prasa, lai tās darījuma partneri sniegtu atbilstošu nodrošinājumu. Nodrošinājums katru dienu tiek pārvērtēts, izmantojot spēkā esošās tirgus cenas vai arī piemērotu teorētisko cenu noteikšanas metodi, ja ticami dienas dati par tirgus cenām nav pieejami. Turklāt, lai pasargātu Eurosistēmu no finanšu zaudējumiem gadījumā, ja aktīva cena krasi kristos darījuma partnera saistību neizpildes dēļ, piemēro diskonta likmi (teorētiskā novērtējuma gadījumā – papildu diskonta likmi). Šāds

regulējums nodrošina augstu atgūstamo vērtību darījuma partnera saistību neizpildes gadījumā. Tādējādi Eurosistēma kontrolē tās riska darījumus un riska uzņemšanos, lai nodrošinātu tās primārā uzdevuma – cenu stabilitātes saglabāšanas – izpildi.

ECB Padome līdz šim apstiprinājusi astoņus regulējumus³ attiecībā uz papildu kredītpasībām. Noteikts piemērojamo diskonta likmju apmērs, lai noturētu riskus pieļaujamā līmenī, nodrošinot atbilstību ECBS Statūtu 18.1. panta prasībām (kas nosaka, ka Eurosistēmas kredītooperāciju pamatā jābūt "atbilstošam nodrošinājumam"). Papildu kredītpasības paplašina dažādus tautsaimniecības sektorus pārstāvošo nodrošinājuma pūla bāzes aktīvu debitoru loku, tādējādi panākot lielāku nodrošinājuma portfeļu diversifikācijas pakāpi. Kopumā papildu riskus, kas saistīti ar papildu kredītpasībām piemērotajām zemākām atbilstības robežvērtībām un ko mēra kā paredzamo deficītu 99% konfidences līmenī 1 gada periodā, sedz piemērotās diskonta likmes, t.sk. ņemot vērā iepriekš skaidroto ietekmi uz diversifikācijas pakāpi.

Ietekme uz cenu stabilitāti

Iepriekš apspriests, ka no 2011. gada decembra līdz 2012. gada decembrim veikto Eurosistēmas bilances paplašināšanu lielā mērā noteica banku augstais pieprasījums divās refinansēšanas operācijās ar termiņu 3 gadi. Šāds pieprasījuma līmenis izraisīja likviditātes pārpalikuma pieaugumu. Bankas parasti iegulda likviditātes pārpalikumu norēķinu kontos, noguldījumu iespējā vai Eurosistēmas likviditāti mazinošajās nedēļas operācijās.

Var rasties jautājums, vai šādu lielu likviditātes pārpalikuma summu turējumi nerada riskus cenu stabilitātei. Pašlaik tā nav. Euro zonas banku lielais pieprasījums pēc centrālās bankas refinansējuma ir starpbanku tirgus darbības traucējumu sekas. Euro zonas bankas uzkrāja apjomīgas likviditātes pārpalikuma pozīcijas sakarā ar centrālās bankas politikas pasākumiem finansējuma ierobežojumu novēršanai starpbanku naudas tirgos, lai tādējādi kavētu haotisku aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas procesu, kas varētu mazināt kredītu piedāvājumu reālajai tautsaimniecībai. Šāda piedāvājuma samazināšana būtu varējusi radīt būtiskus lejupvērstus cenu stabilitātes riskus.

No vidēja termiņa līdz ilgtermiņam inflācijas riski saistīti ar spēcīgu monetārās likviditātes kāpumu, ko konkrēti mēra ar M3 pieaugumu. Tomēr šāds monetāro rādītāju palielinājums būtībā nav saistīts ar euro zonas banku sektora turējumā esošo likviditātes pārpalikuma apjomu. Stabila saistība starp banku rezervēm un konkrētāk starp euro zonas banku turējumā esošo likviditātes pārpalikumu, no vienas puses, un monetāro likviditāti, no otras puses, par kuru liecina kopš 2010. gada beigām un visu 2012. gadu novērotais ierobežotais naudas rādītāju un kredītu atlikuma pieauguma temps, var arī nepastāvēt. Šādas saistības neesamības iemesls saistīts ar centrālās bankas rezervju raksturu, tā kā to noteicošā un galvenā vērtība ir tas, ka šīs rezerves ir vienīgais maiņas līdzeklis, ar kuru iespējams izpildīt rezervju prasības un refinansēt autonomos faktorus.⁴ Tādējādi var secināt, ka bankas turējumā esošās centrālās bankas rezerves nav noteicošais faktors, kas nosaka tās spēju izsniegt jaunus aizdevumus. Faktori, kas ietekmē bankas aizdevumu piedāvājumu, ir arī tās kapitāla stāvoklis, uzraudzības tehnoloģija un izmaksu struktūra.

3 *Banc Ceannais na hÉireann/Central Bank of Ireland, Bank of Greece, Banco de España, Banque de France, Banca d'Italia, Central Bank of Cyprus, Oesterreichische Nationalbank un Banco de Portugal ierosinātais regulējums.*

4 Sīkāku analīzi sk. ECB 2012. gada maija "Mēneša Biļetena" ielikumā *The relationship between base money, broad money and risks to price stability* ("Saistība starp naudas bāzi, plašo naudu un cenu stabilitātes riskiem").

Šādai apjomīgai likviditātes pārpalikuma summai banku sektorā varētu būt iespējama reāla ietekme uz aktīvu cenām un naudas tirgus procentu likmēm, iespaidojot banku refinansēšanas izmaksas, alternatīvu ieguldījumu iespēju salīdzinošās cenas un (ar šo kanālu starpniecību) banku aizdevumu piedāvājumu. Iepriekš sīkāk aprakstīts, ka bankām pieejamo ar divu ITRO ar termiņu 3 gadi nodrošināto papildu centrālās bankas refinansēšanas līdzekļu tiešā ietekme uz īstermiņa naudas tirgus procentu likmēm bija samērā neliela. Ilgāka termiņa naudas tirgus procentu likmēm bija raksturīga tendence samazināties vairāk, un to galvenokārt noteica operāciju termiņa pagarinājums.

Tāpēc ECB monetārās politikas stratēģijas monetārā pīlāra aspektā papildu monetārais stimuls, ko noteica augstākas aktīvu cenas un zemākas naudas tirgus procentu likmes, nav veicinājis monetāro rādītāju pieauguma tempa kāpumu; tādējādi tas nav saistīts ar vidēja termiņa līdz ilgāka termiņa cenu stabilitātes riskiem.

Visbeidzot, jāuzsver, ka liels likviditātes pārpalikuma apjoms netraucē ECB celt procentu likmes, ja tās veiktā visaptverošā cenu stabilitātes risku analīze liecinās par stingrākas monetārās politikas nostājas nepieciešamību.

SPRIEDZE EURO ZONAS VALDĪBAS OBLIGĀCIJU TIRGOS 2012. GADA 2. PUSGADĀ IEVĒROJAMI MAZINĀJĀS

AAA reitinga valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes euro zonā 2012. gada decembra beigās samazinājās līdz 1.7% (janvāra sākumā – 2.6%; sk. 13. att.). ASV valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes tajā pašā periodā saruka tikai nedaudz (no aptuveni 1.9% līdz aptuveni 1.8%).

Viskrasākās atšķirības abu svarīgāko ekonomisko zonu obligāciju tirgu attīstībā bija vērojamas 2012. gada 1. ceturksnī. AAA reitinga valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes euro zonā pamatā nemainījās, savukārt ASV valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes pieauga vairāk nekā par 30 bāzes punktiem. 2012. gada 2. ceturksnī gan euro zonā, gan ASV bija vērojama pamatā līdzīga peļņas likmju samazināšanās tendence, lai gan ASV valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes kopumā bija aptuveni par 30 bāzes punktiem zemākas nekā atbilstošo euro zonas obligāciju peļņas likmes. Atlikušajos gada mēnešos abās ekonomiskajās zonās bija vērojama peļņas likmju tuvināšanās tendence.

Valdības obligāciju peļņas likmju dinamiku 2012. gadā var sadalīt trijos atšķirīgos posmos. Pirmajā posmā, kas ilga no janvāra līdz marta vidum, valdības obligāciju tirgos abās Atlantijas okeāna pusēs valdīja visai pozitīvs noskaņojums. Euro zonā tas izpaudās tādējādi, ka samazinājās peļņas likmju starpības starp to valstu valdības

13. attēls. Valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes

(gadā; %, dienas dati)

Avoti: Bloomberg, EuroMTS un ECB.

Piezīmes. Euro zonas 10 gadu obligāciju peļņas likme ir 10 gadu nominālā peļņas likme, kas iegūta, izmantojot ECB aplēsto euro zonas valstu valdības obligāciju ar AAA reitingu peļņas likmju līkni. ASV sniegtas valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes.

obligācijām, kurās valdīja finanšu spriedze, no vienas puses, un valdības obligācijām, kuru emitentiem ir AAA kredītreitings, no otras puses. Šajā sakarā nozīme bija vairākiem pozitīviem pasākumiem, kas bija vērsti uz euro zonas valdības parāda krīzes atrisināšanu. Pirmkārt, bankas euro zonā saņēma ārkārtas monetārās politikas stimulus, galvenokārt ITRO ar termiņu 3 gadi veidā, otrkārt, starp euro zonas dalībvalstīm tika noslēgts fiskālais līgums⁴ un, treškārt, saistībā ar privātā sektora iesaisti Grieķijā veiksmīgi tika veikta obligāciju apmaiņa, kas uzlaboja izredzes novērst haotisku valdības parāda pārstrukturēšanu Grieķijā. Dažādi vērtējamās tautsaimniecības un finanšu ziņas, t.sk. vairāku euro zonas valstu kredītreitingu pazemināšana, būtiski nepasliktināja euro zonas obligāciju tirgus noskaņojumu. ASV pozitīvo tirgus noskaņojumu galvenokārt noteica labāki, nekā gaidīts, makroekonomisko datu publiskojumi, veicinot ASV valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmju palielināšanos.

Otrais posms ilga no marta vidus līdz jūlija beigām. Šajā periodā AAA reitinga valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes euro zonā un ASV valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes būtiski samazinājās. Šīs apvērstās tendences pamatā bija divējādi iemesli. Pirmkārt, aktuālo un uz nākotni vērsto aktivitātes rādītāju samazināšanās galvenajās ekonomiskajās zonās, kā arī māsaimniecību un uzņēmumu konfidences kritums un vājie darba tirgus dati veicināja globālās izaugsmes perspektīvu vērtējuma būtisku pasliktināšanos. Otrkārt, no jauna parādījās bažas par euro zonas politisko un finanšu stabilitāti, atkal izraisot līdzekļu pārvirzīšanu uz drošākiem aktīviem un palielinot dažu euro zonas valdības obligāciju peļņas likmju starpības. Šādas bažas veicināja galvenokārt maijā Grieķijā notikušo vēlēšanu rezultāti, vairāku Spānijas un Itālijas banku kredītreitingu pazemināšana un *Moody's* veiktais kredītreitinga samazinājums Spānijai jūnijā.

Trešais posms sākās jūlija beigās, kad ECB vēlreiz apliecināja, ka euro ieviešana ir neatgriezeniska, un uzsvēra, ka riska prēmiju problēma saistībā ar bailēm par euro ieviešanas atgriezeniskumu tiks risināta. Šo izteikumu apstiprināja TMD un to tehnisko iezīmju izziņošana attiecīgi augusta sākumā un septembrī. Rezultātā noskaņojums euro zonas obligāciju tirgū būtiski uzlabojās. Konkrētāk, AAA reitinga valdības obligāciju peļņas likmes vairs neturpināja samazināties un pēc tam no 2012. gada augusta sākuma līdz gada beigām saglabājās relatīvi stabilas. Turklāt ieguldītāju nedrošība par tuvākajā nākotnē gaidāmo euro zonas obligāciju tirgu dinamiku, ko nosaka, izmantojot no iespēju līgumiem iegūto implicēto svārstīgumu, pēc rekordaugstā līmeņa vasarā (aptuveni 9.5%) būtiski samazinājās, gada beigās sasniedzot aptuveni 5.6%. Turklāt to euro zonas valstu valdības obligāciju peļņas likmes, kurās valdīja finanšu spriedze, šā perioda laikā ievērojami saruka. Pozitīvo tirgus dinamiku papildus veicināja arī Vienotā uzraudzības mehānisma (VUM) izstrādē un Spānijas banku sistēmas pārstrukturēšanā sasniegtais progress, kā arī decembrī sekmīgi veiktā Grieķijas parāda atpiršanas operācija, pēc kuras tika apstiprināts palīdzības maksājums Grieķijai. Visi šie faktori 2012. gada beigās būtiski uzlaboja finanšu tirgus konfidenci un mazināja finanšu tirgu sadrumstalotību euro zonā. Taču valdību pienākums joprojām ir izmantot noturīgākos tirgus apstākļus, lai ar ātru rīcību novērstu krīzes pamatcēloņus. ASV pēc prezidenta vēlēšanām novembrī pastiprinājās bažas par draudošo fiskālo klinti. Rezultātā ASV valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes pieauga no jūlija beigās vērojamā vēsturiski zemā līmeņa (aptuveni 1.4%) līdz aptuveni 1.8% 2012. gada beigās.

Svarīgākā euro zonas valdības obligāciju tirgu iezīme 2012. gadā bija peļņas likmju tuvināšanās tendence vairākumā euro zonas valstu. To veicināja minētie pasākumi, kas bija vērsti uz euro zonas valdības parāda krīzes sekmīgu atrisināšanu. Visspilgtāk šī tuvināšanās tendence izpaudās 2012. gada sākumā un 2012. gada pēdējos piecos mēnešos, savukārt no marta vidus līdz jūlija beigām dažās valstīs, īpaši Spānijā un Itālijā, peļņas likmju attīstība neatbilda šai tendencei. Kopumā

4 Šis fiskālais pakts tika noslēgts kā starpvaldību līgums starp 25 no 27 ES dalībvalstīm.

no 2012. gada janvāra līdz decembrim valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmju starpība ar Vācijas valdības obligācijām (*Bund*) samazinājās visās lielākajās euro zonas valstīs, izņemot Spāniju, kur starpība palielinājās aptuveni par 70 bāzes punktiem (sk. 14. att.). Valstis, kurās tiek īstenotas finanšu palīdzības programmas, vislabvēlīgāk ietekmēja pozitīvais tirgus noskaņojums attiecībā uz euro zonu. Grieķijā peļņas likmju starpība salīdzinājumā ar Vācijas valdības obligācijām samazinājās vairāk nekā par 2 000 bāzes punktiem, savukārt Portugālē un Īrijā atbilstošās starpības attiecīgi saruka aptuveni par 600 bāzes punktiem un 350 bāzes punktiem. Peļņas likmju starpības ievērojami samazinājās arī Itālijā un Beļģijā – attiecīgi aptuveni par 190 bāzes punktiem un 160 bāzes punktiem.

Vienlaikus ar šīm norisēm būtiski saruka visu euro zonas valstu valdības kredītriska mijmaiņas darījumu (KMD) prēmijas. Tomēr 2012. gada beigās spriedze vēl nebūt nebija beigusies.

Konkrētāk, finanšu spriedzes skarto euro zonas valstu valdības obligāciju peļņas likmju starpības un valdības KMD prēmijas joprojām bija krietni virs līmeņa, kāds bija pirms valsts parāda krīzes sākšanās.

Tautsaimniecības perspektīvām pasliktinoties, AAA reitinga valdības obligāciju reālajām peļņas likmēm euro zonā 2012. gadā bija tendence vēl vairāk samazināties, neraugoties uz jau tā zemo līmeni 2012. gada sākumā (5 un 10 gadu obligācijām attiecīgi 0.0% un 0.7%). Īpaši prognozes par turpmāku vāju ekonomisko aktivitāti 2012. gada sākumā lika AAA reitinga valdības 5 gadu obligāciju reālajām peļņas likmēm sarukt līdz negatīvam līmenim un saglabāties šādā līmenī visu atlikušo gadu. Arī atbilstošo AAA reitinga valdības 10 gadu obligāciju reālās peļņas likmes 2012. gadā kļuva negatīvas, bet tikai gada vidū. 2012. gada decembra beigās 5 gadu un 10 gadu tagadnes darījumu reālā peļņas likme bija attiecīgi aptuveni –0.8% un –0.2%. Kopumā reālo peļņas likmju kritums gada laikā norisinājās pamatā stabili inflācijas gaidu kontekstā (sk. 3. ielikumu). 2012. gada beigās biržā netirgoto 5 gadu nākotnes līgumu līdzsvara inflācija pēc 5 gadiem nākotnē bija aptuveni 2.5% un šis līmenis bija līdzīgs gada sākumā novērotajam, savukārt inflācijai piesaistīto tāda paša termiņa mijmaiņas darījumu procentu likmes bija tuvu 2.2%, t.i., aptuveni par 20 bāzes punktiem zemākas nekā pirms gada.

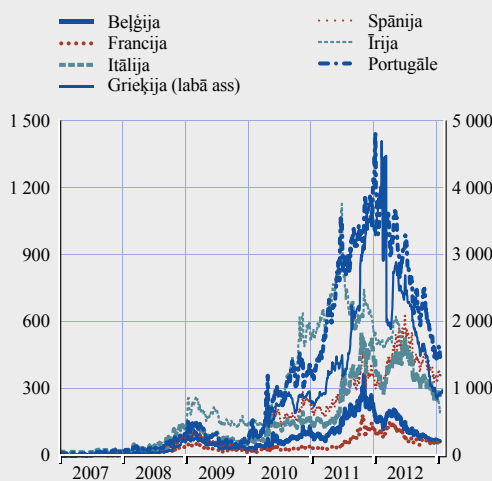
EURO ZONAS KAPITĀLA VĒRTSPAPĪRU CENAS 2012. GADĀ STRAUJI PIEAUGA

Kapitāla vērtspapīru cenas euro zonā un ASV 2012. gadā pieauga attiecīgi par 16% un 13% (sk. 15. att.). To var salīdzināt ar aptuveni 23% pieaugumu Japānā. Strukturētie kapitāla vērtspapīru cenu indeksi euro zonā un ASV visu gadu kopumā attīstījās līdzīgi. Neraugoties uz kopumā stabilo kapitāla vērtspapīru tirgus sniegumu euro zonā, strukturētā kapitāla vērtspapīru cenu indeksa pieaugums euro zonā nebija vienmērīgs un dažādās euro zonas valstīs bija vērojamas būtiskas atšķirības.

2012. gada 1. ceturksnī kapitāla vērtspapīru tirgos gan euro zonā, gan ASV atsākās būtisks kāpums – laikā no janvāra sākuma līdz marta vidum *Dow Jones EURO STOXX* un *S & P 500* indekss pieauga attiecīgi aptuveni par 14% un 12%. Turklāt akciju tirgus nenoteiktība, ko mēra ar implicēto svārstīgumu, būtiski samazinājās abās Atlantijas okeāna pusēs. Cenu kāpumu tirgū abās

14. attēls. Atsevišķu euro zonas valstu valdības obligāciju peļņas likmju starpības

(bāzes punktos; dienas dati)

Avots: Thomson Reuters.

Piezīme. Valdības 10 gadu obligāciju un atbilstošo Vācijas valdības obligāciju peļņas likmju starpība.

ekonomiskajās zonās galvenokārt noteica finanšu sektors – atbilstošu kapitāla vērtspapīru cenas euro zonā un ASV attiecīgi pieauga aptuveni par 17% un 18%. Finanšu sektora akciju cenas euro zonā pieauga galvenokārt saistībā ar monetārajiem stimuliem ITRO ar termiņu 3 gadi veidā, kas būtiski mazināja banku finansēšanas grūtības. Turklāt finanšu sektora kapitāla vērtspapīru cenas euro zonā labvēlīgi ietekmēja izredzes, ka sakarā ar vienošanos par politikas pasākumiem, kas tika panākta euro zonas valstu vai valdību vadītāju sanāksmē janvāra beigās, valsts parāda negatīvā ietekme uz finanšu sektoru nebūs tik plaša. Turpretī dažu euro zonas banku kredītreitingu samazināšanai un kopumā nelielajai uzrādītajai peļņai nebija būtiskas nelabvēlīgas ietekmes uz tirgus noskaņojumu.

2012. gada martā šī pozitīvā kapitāla vērtspapīru cenu tendence apvērsās pretējā virzienā un sekoja cenu kritums, kas euro zonā bija nozīmīgāks nekā ASV. Euro zonā akciju cenas, ko nosaka pēc *Dow Jones EURO STOXX* indeksa, no marta vidus līdz jūnija vidum pazeminājās gandrīz par 15%, savukārt ASV, kur tās nosaka pēc S & P 500 indeksa, tā paša perioda laikā tās pazeminājās aptuveni par 4%. Turklāt akciju tirgus nenoteiktība, ko mēra ar implīcēto svārstīgumu, euro zonā būtiski pieauga (par 14 procentu punktiem), savukārt ASV šis rādītājs palielinājās tikai nedaudz (par 5 procentu punktiem). Krasais euro zonas kapitāla vērtspapīru cenu kritums skaidrojams galvenokārt ar finanšu sektora zaudējumiem, ņemot vērā, ka attiecīgais apakšindekss samazinājās vairāk nekā par 20%. Turklāt šķiet, ka no jauna krasi pastiprinājusies arī tirgus dalībnieku nevēlēšanās riskēt, ņemot vērā vairākus Itālijas un Spānijas banku kredītreitingu pazemināšanas gadījumus un politisko nenoteiktību Grieķijā. Euro zonas akciju cenas kopumā negatīvi ietekmēja arī vispārējā ekonomiskās aktivitātes samazināšanās un augošais Eiropas sabiedrību saistību neizpildes risks.

3. ceturksnī akciju tirgus noskaņojums būtiski uzlabojās, krasi kontrastējot ar 2. ceturksnī vērotajām negatīvajām norisēm. Īpaši jāatzīmē, ka akciju tirgi euro zonā atguvās, ņemot vērā finanšu sektora kapitāla vērtspapīru cenu spēcīgo kāpumu, tirgus bažām par finanšu stabilitāti izzūdot pēc politikas veidotāju izteikumiem par apņēmību īstenot nepieciešamos pasākumus, lai novērstu krīzi. ECB jūlija beigās vēlreiz apliecināja, ka euro ieviešana ir neatgriezeniska, un pēc tam attiecīgi augusta sākumā un septembrī izziņoja TMD un to veikšanas kārtību, lai risinātu riska prēmiju jautājumu saistībā ar bailēm, ka varētu atkal tikt ieviestas nacionālās valūtas. Turpmāko atbalstu nodrošināja politiskās iniciatīvas, kas vērstas uz finanšu stabilitātes nostiprināšanu euro zonā ar banku savienības palīdzību (vispirms izveidojot VUM) un Vācijas Konstitucionālās tiesas lēmums par Eiropas Stabilitātes mehānismu. Visbeidzot, arī ASV papildu monetārie stimuli labvēlīgi ietekmēja kapitāla vērtspapīru tirgus. Rezultātā *Dow Jones EURO STOXX* indekss no jūnija vidus līdz septembra beigām palielinājās par 12%, savukārt S & P 500 indekss tajā pašā laikā pieauga par 7%. Turklāt abās ekonomiskajās zonās būtiski samazinājās akciju tirgus nenoteiktība, ko nosaka pēc implīcētā svārstīguma.

15. attēls. Galvenie akciju tirgus indeksi

(indeksi: 01.01.2012. = 100; dienas dati)

Avots: Thomson Reuters.

Piezīme. Izmantoti *Dow Jones EURO STOXX broad* indekss euro zonai, *Standard & Poor's 500* indekss ASV un *Nikkei 225* indekss Japānai.

3. ielikums

ILGTERMIŅA INFLĀCIJAS GAIDU TENDENCES EURO ZONĀ

ECB monetārās politikas uzmanības centrā ir cenu stabilitātes nodrošināšana euro zonā vidējā termiņā. Lai sasniegtu šo mērķi, prioritāte joprojām ir ilgtermiņa inflācijas gaidu stingra uzraudzība. Šajā ielikumā aplūkota pieejamo ilgtermiņa inflācijas gaidu rādītāju dinamika euro zonā 2012. gadā un parādīts, ka gan uz apsekojumiem balstītie, gan finanšu rādītāji liecina, ka inflācijas gaidas stingri turas līmenī, kas atbilst cenu stabilitātei.¹

Uz apsekojumiem balstītie inflācijas gaidu rādītāji

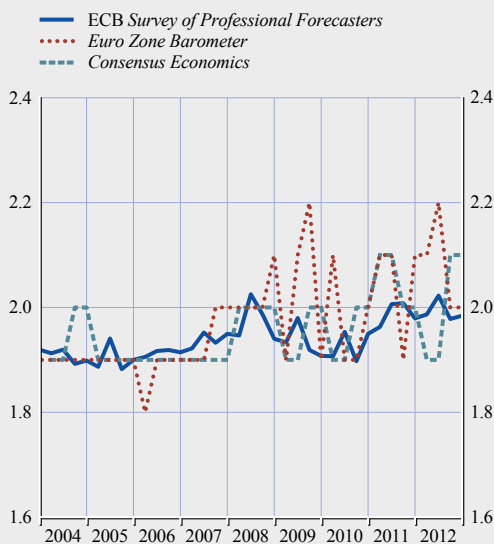
2012. gadā uz apsekojumiem balstītie ilgtermiņa inflācijas gaidu rādītāji saglabājās tuvu vēsturiskajam vidējam līmenim (sk. A att.). ECB *Survey of Professional Forecasters* dati liecina, ka ilgtermiņa inflācijas gaidu vidējais rādītājs 2012. gadā palielinājies līdz 1.99% (2011. gadā – 1.98%). Saskaņā ar *Euro Zone Barometer* datiem vidējais gaidu rādītājs 2012. gadā palielinājās līdz 2.10% (2011. gadā – 2.03%), savukārt saskaņā ar *Consensus Economics* šis rādītājs 2012. gadā samazinājās līdz 2.00% (2011. gadā – 2.05%).

Inflācijas gaidu finanšu rādītāji

Inflācijas gaidu finanšu rādītājiem parasti piemīt lielāks svārstīgums nekā atbilstošajiem uz apsekojumiem balstītajiem rādītājiem (sk. B un C att.). Tā kā līdzsvara inflācija, ko aprēķina kā nominālo obligāciju un inflācijai piesaistīto obligāciju peļņas likmju starpību, un citi finanšu rādītāji ietver ne vien gaidāmo inflācijas līmeni, bet arī kompensāciju (risku prēmiju) par riskiem saistībā ar šo nākotnē gaidāmo līmeni, tai piemītošais lielākais svārstīgums bieži saistīts ar riska prēmiju pārmaiņām. Šajā sakarā kopš 2008. gada rudens finanšu aktīvu cenām kopumā un konkrēti obligāciju peļņas likmēm piemītošais augstākais svārstīgums līcis (īslaicīgi) pieaugt arī inflācijas gaidu finanšu rādītāju svārstīgumam.²

A attēls. Apsekojumus iegūtie dati par ilgtermiņa inflācijas gaidām

(ceturkšņa dati; pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, %)

Avoti: ECB, *Euro Zone Barometer* un *Consensus Economics*.
Piezīmes. Apsekojumu par ilgtermiņa inflācijas gaidām reizi ceturksnī veic ECB *Survey of Professional Forecasters* (SPF) un *Euro Zone Barometer* ietvaros un divas reizes gadā – *Consensus Economics* ietvaros. Prognozes periods šajos apsekojumos atšķiras – SPF tas attiecas uz laiku pēc 5 gadiem, *Euro Zone Barometer* – pēc 4 gadiem un *Consensus Economics* prognozes – pēc 6–10 gadiem.

1 Sk. arī ECB 2012. gada jūlija "Mēneša Biļetena" rakstu *Assessing the anchoring of long-term inflation expectations* ("Ilgtermiņa inflācijas gaidu stabilitātes vērtēšana").

2 2011. gada beigās ECB mainīja euro zonas līdzsvara inflācijas aprēķināšanas metodoloģiju, lai mazinātu izkropļojumus, ko radīja augošās Vācijas un Francijas obligāciju peļņas likmju starpības. Sk. arī ECB 2011. gada decembra "Mēneša Biļetena" ielikumu *Estimating real yields and break-even inflation rates following the recent intensification of the sovereign debt crisis* ("Reālo peļņas likmju un līdzsvara inflācijas aplēses laikā pēc nesenās valsts parāda krīzes saasināšanās").

B attēls. Ilgtermiņa līdzsvara inflācija euro zonā

(dienas dati; gadā; %)

— 5 gadu tagadnes līdzsvara inflācija
 10 gadu tagadnes līdzsvara inflācija
 - - - 5 gadu perioda līdzsvara inflācija pēc 5 gadiem nākotnē

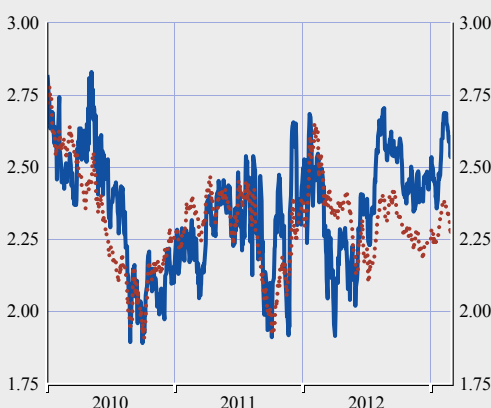

Avoti: Thomson Reuters un ECB aprēķini.
 Piezīme. Nulles kupona līdzsvara inflācija, sezonāli izlīdzināta, aprēķināta, pamatojoties uz euro zonas inflācijai piesaistītajām AAA reitinga obligācijām.

C attēls. Ilgtermiņa nākotnes līdzsvara inflācija un inflācijai piesaistīto mijmaiņas darījumu procentu likmes euro zonā

(dienas dati; gadā; %)

— 5 gadu perioda līdzsvara inflācija pēc 5 gadiem nākotnē
 5 gadu perioda inflācijai piesaistīto mijmaiņas darījumu procentu likme pēc 5 gadiem nākotnē

Avoti: Thomson Reuters, ICAP un ECB aprēķini.
 Piezīme. Nulles kupona līdzsvara inflācija, sezonāli izlīdzināta, aprēķināta, pamatojoties uz euro zonas inflācijai piesaistītajām AAA reitinga obligācijām.

Biržā netirgoto 5 gadu nākotnes līgumu līdzsvara inflācija pēc 5 gadiem – ilgtermiņa inflācijas gaidu (un attiecīgo prēmiju) etalonrādītājs – 2012. gadā vidēji bija aptuveni 2.4%, kas bija tuvu 2011. gada līmenim un tikai pavisam nedaudz pārsniedza vēsturisko vidējo līmeni kopš 2004. gada (2.3%). Taču nākotnes darījumu ilgtermiņa līdzsvara inflācija 2012. gadā bija nedaudz svārstīgāka nekā parasti un svārstījās 2.1–2.7% robežās.

Biržā netirgoto nākotnes līgumu ilgtermiņa līdzsvara inflācijas svārstības 2012. gadā šķiet vairāk saistītas ar pārejošām tirgus parādībām nekā ar inflācijas gaidu (un attiecīgo prēmiju) pārmaiņām. Īpaši biržā netirgoto nākotnes darījumu ilgtermiņa līdzsvara inflācijas augšupvērsto un lejupvērsto tendenci epizodes var būt skaidrojamas ar līdzekļu pārvirzīšanu uz drošākiem aktīviem, kam parasti ir atšķirīga ietekme uz AAA reitinga nominālo un inflācijai piesaistīto obligāciju peļņas likmēm. Proti, norisinoties līdzekļu pārvirzīšanai uz drošākiem aktīviem, AAA reitinga nominālo obligāciju peļņas likme parasti sarūk vairāk nekā inflācijai piesaistīto obligāciju gadījumā, tādējādi samazinot aprēķināto līdzsvara inflāciju. Turpretī, norisinoties pretējai līdzekļu plūsmai, aprēķinātie līdzsvara inflācijas rādītāji palielinās, pamatā esošajām inflācijas gaidām pilnīgi nemainoties.

Šajā kontekstā 1. pusgadā, kad spriedzes atjaunošanās tirgū izraisīja līdzekļu pārvirzīšanu uz drošākajām AAA reitinga obligācijām, līdzsvara inflācija pārsvarā bija zemāka par ilgu gadu vērojamo vidējo līmeni. Taču 2. pusgadā, kad pēc papildu nestandarta monetārās politikas pasākumu izziņošanas spriedze tirgū atslāba, līdzekļu pārvirzīšana uz drošākiem aktīviem sāka pakāpeniski mazināties, tāpēc aprēķinātā līdzsvara inflācija paaugstinājās. To apstiprina, piemēram, Vācijas un Francijas valdības sponsorēto aģentūru zemākās likviditātes prēmijas salīdzinājumā ar attiecīgajām valdības obligācijām. Turklāt pēc tam, kad jūlijā *Moody's* samazināja Itālijas valsts parāda reitingu no A3 uz Baa2, Itālijas inflācijai piesaistītās obligācijas tika izslēgtas no vairākiem svarīgākajiem inflācijai piesaistīto obligāciju indeksiem, izraisot portfeļu sastāva pārmaiņas, kas izpaudās kā

līdzekļu pārvirzīšana uz AAA reitinga inflācijai piesaistītajām obligācijām, samazinot to peļņas likmes. Līdzekļu pārvirzīšanas uz drošākiem aktīviem mazināšanās nominālo obligāciju tirgū un ar portfeļu sastāva pārmaiņām saistītā līdzekļu pārvirzīšana uz AAA reitinga inflācijai piesaistītajām obligācijām 2. pusgadā radīja zināmu augšupvērstu spiedienu uz līdzsvara inflāciju.

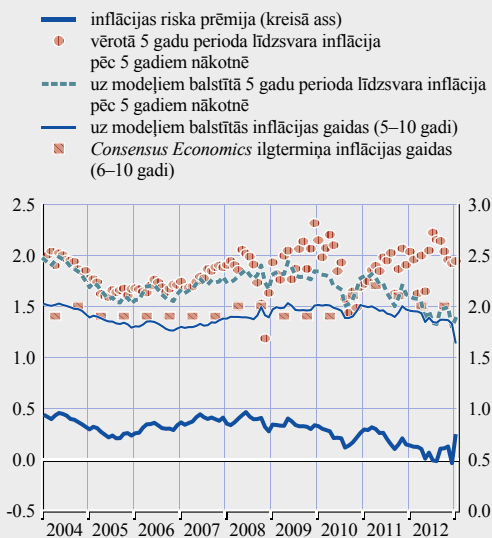
Vēl divi novērojumi apstiprina tirgus norišu nozīmi līdzsvara inflācijas nesēnā svārstīguma skaidrojumā. Pirmkārt, ilgtermiņa biržā netirgoto nākotnes darījumu rādītāji, kuri balstās uz inflācijai piesaistītajiem mijmaiņas darījumiem un kurus mazāk vajadzētu ietekmēt līdzekļu novirzīšanai uz drošākiem aktīviem, saglabājās stabilāki nekā uz obligāciju tirgu balstītie līdzsvara inflācijas rādītāji – tie svārstījās 2.1–2.6% robežās ap zemāko vidējo līmeni (2.3%).

Otrkārt, ar termiņstruktūras modeļu palīdzību aplūkojot atsevišķus nākotnes darījumu ilgtermiņa līdzsvara inflācijas komponentus – inflācijas gaidas, inflācijas riska prēmijas un novērtējuma kļūdas (kas var būt saistītas ar tirgus likviditātes datu izkropļojumiem), kā parādīts D attēlā, redzams, ka konstatētie tirgus izkropļojumi, kas ietekmē nākotnes darījumu ilgtermiņa līdzsvara inflācijas aprēķinu, kopš finanšu krīzes sākuma ir būtiski pastiprinājušies, paplašinot starpību starp novēroto un uz modeli balstīto nākotnes darījumu ilgtermiņa līdzsvara inflāciju. Vienlaikus aplēses par ilgtermiņa inflācijas gaidu līmeni finanšu tirgos (2012. gadā – nedaudz zem 2%) joprojām atbilda cenu stabilitātei un apsekojumu datiem. Turklāt inflācijas riska prēmijas saglabājās visai ierobežotas un pēc vēsturiskiem standartiem relatīvi zemā līmenī, iespējams, atspoguļojot makroekonomiskos apstākļus euro zonā. Lieki atgādināt, ka ekonometriskie modeļi, kas aptver krīzes periodu, jāinterpretē ļoti piesardzīgi. Vairāki pētījumi apstiprina, ka termiņstruktūru modeļi konstatētie nominālo un reālo peļņas likmju izkropļojumi tiešām saistīti attiecīgi ar līdzekļu pārvirzīšanu uz drošākiem aktīviem un ar konkrētiem aktīviem raksturīgiem likviditātes prēmiju pasākumiem.³

Neraugoties uz informāciju, kas liecina par stabilām ilgtermiņa inflācijas gaidām, pašlaik pieejama arī tāda informācija, kas liecina par būtisku nenoteiktību saistībā ar inflācijas perspektīvu. Apsekojumos iegūtie nenoteiktības rādītāji pēdējos gados saglabājušies relatīvi augsti, un joprojām vērojama nodrošināšanās pret relatīvi ekstremāliem (augstiem un zemiem) inflācijas rezultātiem ar inflācijas augšējo un apakšējo procentu likmju robežu palīdzību. Arī šiem papildu inflācijas gaidu rādītājiem nepieciešams rūpīgi sekot. Tomēr kopumā gan no apsekojumiem, gan finanšu tirgus rādītājiem pieejamā informācija liecina, ka euro zonas ilgtermiņa inflācijas gaidas joprojām stingri turas cenu stabilitātei atbilstošā līmenī.

D attēls. Euro zonas nākotnes ilgtermiņa līdzsvara inflācijas dalījums komponentos

(mēneša dati; gadā; %)

Avoti: Thomson Reuters un ECB aprēķini.

Piezīme. Sīkāku modeļa aprakstu sk. García, J. A. un Werner, T., *Inflation risks and inflation risk premia* ("Inflācijas riski un inflācijas riska prēmijas"), Pētījumu sērija, Nr. 1162, ECB, 2010. gada marts.

³ Sk. García, J. A. un Werner, T., *Inflation compensation and inflation risk premia in the euro area term structure of interest rates* ("Inflācijas kompensācija un inflācijas riska prēmijas euro zonas procentu likmju termiņstruktūrā") izdevumā *Modern Macroeconomic Policy Making*, Chadha, J., Durré, A. un Joyce, M. (red.), Cambridge University Press, Cambridge, 2013.

Akciju cenu kāpums euro zonā turpinājās pēdējā ceturksnī, kaut arī lēnākā tempā nekā 3. ceturksnī. Pozitīvo akciju tirgus noskaņojumu veicināja arī turpmākie konkrētie lēmumi par VUM uzbūvi, savukārt tautsaimniecības perspektīvas pasliktināšanās to ietekmēja negatīvi. Kopumā euro zonas akciju cenas, ko nosaka pēc *Dow Jones EURO STOXX* indeksa, pēdējā ceturksnī palielinājās aptuveni par 7%. Finanšu sektorā kapitāla vērtspapīru cenu kāpums joprojām bija straujāks nekā nefinanšu sektorā (attiecīgi 10% un 6%). ASV S & P 500 indekss tajā pašā laikā pamatā nemainījās, jo ASV mājokļu un darba tirgus uzlabošanās pazīmju ietekmi nomāca bažas par draudošo fiskālo klīni.

MĀJSAIMNIECĪBU AIZŅEMŠANĀS LĪMENIS TURPINĀJA SAMAZINĀTIES

Mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu kopapjoma gada pieauguma temps 2012. gadā turpināja palēnināties, 2012. gada decembrī sasniedzot 0.5% (2011. gada decembrī – 1.6%). Tas atspoguļo līdzīgu mājsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu dinamiku (koriģēta atbilstoši aizdevumu pārdošanas un vērtspapīrošanas darījumiem). Šo līdzību var skaidrot ar to, ka MFI joprojām ir galvenās aizdevumu izsniedzējas mājsaimniecībām. Turklāt mājsaimniecībām izsniegtie ne-MFI aizdevumi lielākoties atspoguļo MFI aizdevumu pārdošanas un vērtspapīrošanas aktivitātes, kuru rezultātā atkarībā no nacionālās grāmatvedības prakses mājsaimniecībām izsniegtie aizdevumi tiek novirzīti no MFI sektora uz CFS sektoru.

Mājsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu atlikuma kāpumu vēl arvien galvenokārt noteica aizdevumi mājokļa iegādei. Aizdevumu mājokļa iegādei atlikuma gada pieauguma temps, kas 2011. gada beigās bija 2.3%, turpināja sarukt un septembrī bija 0.7%, bet 2012. gada decembrī – 1.3%. Kāpuma temps euro zonā neatklāj būtiskas atšķirības dažādās valstīs, kuras 2012. gadā joprojām noteica atšķirīgs parāda līmenis, kas attiecīgi bija saistīts ar atšķirīgām banku vajadzībām samazināt aizņemto līdzekļu attiecību, un dažādu banku spēja un gatavība aizņemties. Turklāt mājsaimniecībām mājokļa iegādei izsniegto aizdevumu atlikuma kāpuma dinamika, iespējams, atspoguļoja ekonomiskās aktivitātes pavājināšanos, mājokļu tirgus perspektīvu pasliktināšanos un patērētāju konfidences samazināšanos. Šie faktori arī euro zonas banku veiktās kreditēšanas apsekojumā tika minēti kā galvenie iemesli, kas noteica mājokļa iegādei izsniegto aizdevumu neto pieprasījuma sarukumu 2012. gada 1. pusgadā. Piedāvājuma pusē iespēja 2012. gada 2. pusgadā noteikt stingrākus kredītstandartus bija diezgan ierobežota, jo ECB nestandarta politikas pasākumi (īpaši divu ITRO ar termiņu 3 gadi veikšana 2011. gada beigās un 2012. gada sākumā) ļāva mazināt banku mājsaimniecībām noteiktos kreditēšanas ierobežojumus, nodrošinot bankām piekļuvi vidēja termiņa finansējumam ar zemām izmaksām. Atbilstoši tirgus procentu likmju kritumam banku procentu likmes aizdevumiem mājokļa iegādei 2012. gadā saruka euro zonā kopumā.

Pēc nelielas stabilizēšanās 2012. gada 1. ceturksnī patēriņa kredītu atlikuma gada pieauguma temps sāka sarukt un saglabājās negatīvs, 2012. gada decembrī sasniedzot –2.8% (2011. gada decembrī – –1.8%). Vājo patēriņa kredītu atlikuma dinamiku lielā mērā noteica pieprasījuma faktori (īpaši ietekmējot šo aizdevumu veidu), un tā arī atbilda patērētāju apsekojumu rezultātiem. Patēriņa kredītu pieprasījumu joprojām negatīvi ietekmēja mājsaimniecību reālo rīcībā esošo ienākumu neliels pieaugums un joprojām ļoti augstais mājsaimniecību parāda līmenis vairākās euro zonas valstīs. Banku veiktās kreditēšanas apsekojums norādīja gan uz pieprasījuma kritumu, gan uz kredītstandartu nelielu pastiprināšanu šā veida aizdevumiem. Banku procentu likmes patēriņa kredītiem 2. pusgadā samazinājās (sk. 16. att.). Tomēr MFI aizdevumu procentu likmes euro zonā bija ļoti atšķirīgas.

MĀJSAIMNIECĪBU PARĀDA LĪMENIS KOPUMĀ NEMAINĪJĀS, TOMĒR JOPROJĀM BIJA AUGSTS

2012. gadā bija vērojams neliels mājsaimniecību parāda attiecības pret nominālajiem bruto rīcībā esošajiem ienākumiem pieaugums līdz līmenim, kas bija tuvu 2010. gada vidū novērotajam līmenim.

Mērenais kāpums atspoguļoja mājsaimniecību kopējā parāda līmeņa paaugstināšanos un nemainīgus rīcībā esošos ienākumus (sk. 17. att.). Mājsaimniecību procentu maksājumu daļa no bruto rīcībā esošajiem ienākumiem 2012. gadā kopumā nemainījās, un to galvenokārt noteica neliels mājokļa iegādei izsniegto aizdevumu procentu likmju kritums. Savukārt tiek lēsts, ka mājsaimniecību parāda attiecība pret IKP nedaudz samazinājās un 2012. gada 4. ceturksnī bija 66.0%.

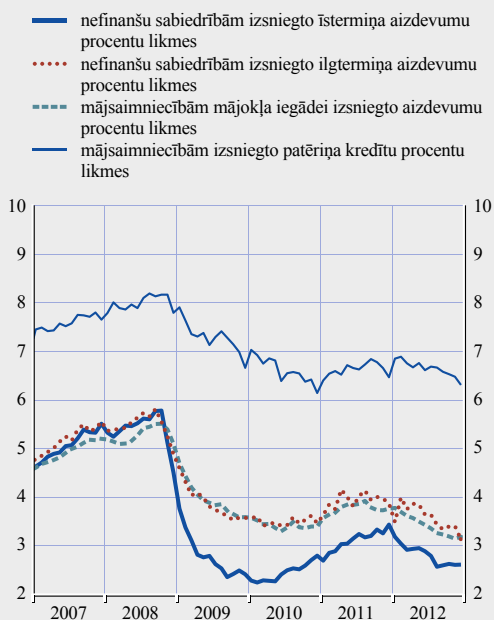
NEFINANŠU SABIEDRĪBU ĀRĒJĀ FINANSĒJUMA IZMAKSU SARUKUMS

Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma kopējās izmaksas no 2011. gada beigām līdz 2012. gada beigām samazinājās aptuveni par 80 bāzes punktiem. Sarukumu var attiecināt uz dažādiem ārējā finansējuma avotiem (sk. 18. att.). Lai gan nefinanšu sabiedrību vidējās finansējuma izmaksas euro zonā kopumā kritās, tomēr saglabājās būtiskas reģionālas atšķirības.

2011. gada beigās veiktās monetārās politikas procentu likmju samazināšanas ietekme un tirgus noskaņojuma uzlabošanās pēc ITRO ar termiņu 3 gadi veikšanas 2011. gada decembrī un 2012. gada februārī veicināja nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma izmaksu sarukumu 1. pusgadā. Tas mitējās aptuveni gada vidū, kad pieauga tirgus spriedze. Tomēr, 2012. gada jūlijā veicot tālāku monetārās politikas procentu likmju samazināšanu un paziņojot par TMD, finansējuma ārējās izmaksas atkal saruka straujāk.

16. attēls. Mājsaimniecībām un nefinanšu sabiedrībām izsniegto aizdevumu procentu likmes

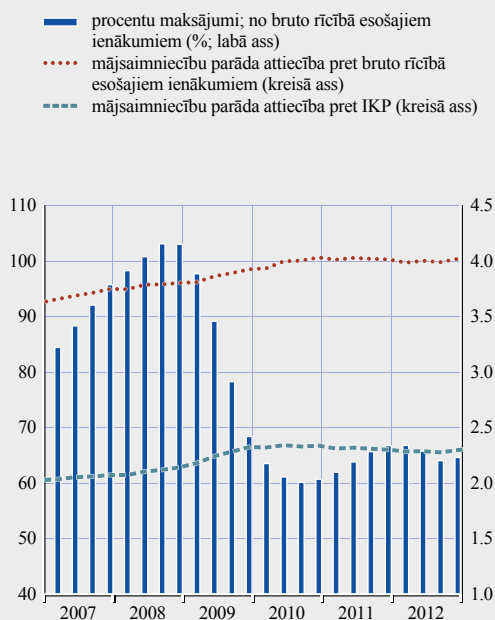
(gadā; %; neskaitot maksas; jauno darījumu procentu likmes)

Avots: ECB.

17. attēls. Mājsaimniecību parāds un procentu maksājumi

(%)

Avoti: ECB un Eurostat.

Piezīmes. Mājsaimniecību parāds ietver visu institucionālo sektoru mājsaimniecībām izsniegtos aizdevumus, t.sk. no pārējām pasaules valstīm. Procentu maksājumi neietver mājsaimniecību finansējuma izmaksas pilnībā, jo nav iekļautas komisijas maksas par finanšu pakalpojumiem. Dati par pēdējo ceturksni daļēji ir aplēses.

Runājot par banku finansējuma izmaksām, nominālās īstermiņa MFI aizdevumu procentu likmes samazinājās no 3.7% 2011. gada beigās līdz 2.9% 2012. gada beigās. Šajā periodā īstermiņa tirgus procentu likmes saruka vairāk (3 mēnešu EURIBOR samazinājās aptuveni par 120 bāzes punktiem). MFI īstermiņa aizdevumu procentu likmju un 3 mēnešu naudas tirgus procentu likmju starpība 2012. gadā palielinājās. MFI ilgtermiņa aizdevumu nominālās procentu likmes saruka mazāk nekā īstermiņa aizdevumu nominālās procentu likmes (aptuveni par 60 bāzes punktiem). Arī MFI ilgtermiņa aizdevumu nominālo procentu likmju un uz nakti izsniegto kredītu indeksa mijmaiņas darījumu 10 gadu procentu likmju starpība palielinājās.

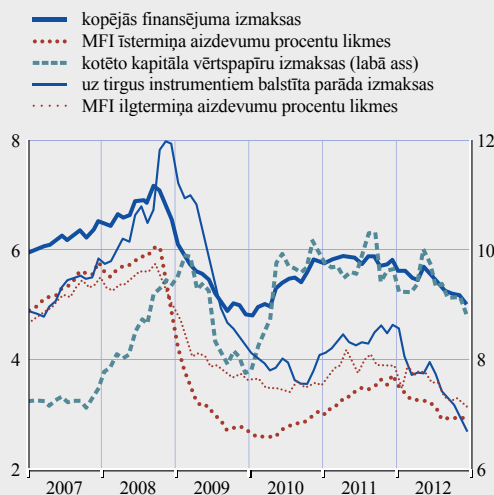
Lai gan 2011. gada beigās veikto monetārās politikas procentu likmju samazināšanu lielā mērā var atspoguļot aizdevumu procentu likmes līdz 2012. gada beigām, 2012. gada jūlijā veiktās monetārās politikas procentu likmes samazināšanas ietekme joprojām var būt nepilnīga, tādējādi daļēji skaidrojot banku aizdevumu procentu likmju starpību pieaugumu. Turklāt MFI aizdevumu procentu likmes euro zonas valstīs 2012. gadā būtiski atšķīrās. Vairāki faktori tiešām veicinājuši aizdevuma procentu likmju starpību palielināšanos, īpaši dažās euro zonas valstīs, un daži no tiem liecināja par monetārās politikas transmisijas mehānisma pasliktināšanos. No vienas puses, sabiedrību kredīspējas pasliktināšanās dažās jurisdikcijās, ko noteica ieilgušais vājas ekonomiskās aktivitātes periods un liela neskaidrība par izaugsmes perspektīvām, lika bankām noteikt augstāku riska kompensāciju un attiecīgi augstākas procentu likmes. No otras puses, banku aizdevumu procentu likmju starpību pieaugums, iespējams, atspoguļoja valsts obligāciju tirgū novērotās spriedzes blakusietekmi uz banku finansējuma nosacījumiem, kā arī banku veiktās aizņemto līdzekļu apjoma samazināšanas stratēģijas iespējamo ietekmi situācijā, kad vērojami centieni noteikt stingrākas regulatīvās kapitāla prasības.

Uz tirgus instrumentiem balstīta parāda finansējuma izmaksas no 2011. gada beigām līdz 2012. gada beigām samazinājās aptuveni par 180 bāzes punktiem, gada beigās sasniedzot rekordzemu līmeni. Sarukums bija vērojams divos periodos. Gada sākumā to daļēji noteica 2011. gada beigās veiktā monetārās politikas procentu likmju samazināšana, kā arī ECB nestandarta pasākumu (īpaši divu ITRO ar termiņu 3 gadi) labvēlīgā ietekme. Sarukums mitējās aptuveni gada vidū, kad atjaunojās tirgus spriedze, bet kritums atsākās pēc politikas pasākumu veikšanas, t.i., monetārās politikas procentu likmju samazināšanas 2012. gada jūlijā un paziņojuma par TMD, kad tika atjaunota konfidence un tirgus noskaņojums bija būtiski uzlabojies.

Kotēto kapitāla vērtspapīru emisiju izmaksas saruka arī 2012. gadā un 2012. gada decembrī bija aptuveni par 60 bāzes punktiem zemākas nekā pirms 12 mēnešiem. Tirgus spriedzes atkārtota pastiprināšanās pirms 2012. gada vidus daudz būtiskāk ietekmēja kapitāla vērtspapīru

18. attēls. Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma kopējās izmaksas un sastāvdaļas

(gadā, %)

Avoti: ECB, Thomson Reuters un Merrill Lynch.

Piezīmes. Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma kopējās izmaksas tiek aprēķinātas kā vidējās svērtās banku aizdevumu, parāda vērtspapīru un kapitāla vērtspapīru izmaksas, ko iegūst no attiecīgajiem atlikumiem (sk. ECB 2005. gada marta "Mēneša Biļetena" ielikumu "Euro zonas nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālo izmaksu novērtējums").

izmaksas nekā uz tirgus instrumentiem balstīta parāda izmaksas. Tomēr 2012. gada 2. ceturksnī novēroto kāpumu ātri nomainīja kritums, jo konfidence pēc politikas pasākumu veikšanas vai izziņošanas 2012. gada 2. pusgadā uzlabojās.

MĒRENA ĀRĒJĀ FINANSĒJUMA IZMANTOŠANA

Euro zonas nefinanšu sabiedrību neto ārējā finansējuma kāpums 2012. gadā samazinājās un sasniedza rekordzemu līmeni (zemāks par gada laikā kumulētajiem 100 mljrd. euro). Vērtējot atsevišķus komponentus, nefinanšu sabiedrībām no jauna izsniegto MFI aizdevumu atlikuma kritumu daļēji kompensēja uz tirgus instrumentiem balstītu parāda vērtspapīru emisiju pieaugums, savukārt kotēto akciju emisiju apjoms saglabājās zems.

Aplūkojot komponentus sīkāk, nefinanšu sabiedrībām izsniegto aizdevumu atlikums pēc neliela kāpuma 2011. gadā kopumā 2012. gadā samazinājās aptuveni par 50 mljrd. euro. Vērtējot uz tirgus instrumentiem balstītu finansējumu, parāda vērtspapīru emisiju gada pieauguma temps palielinājās no 5% 2011. gada beigās līdz 12% 2012. gada beigās, bet nepārsniedza 2010. gada sākumā reģistrēto augstāko atzīmi (16%; sk. 19. att.). Vienlaikus kotēto akciju emisiju pieaugums saglabājās neliels.

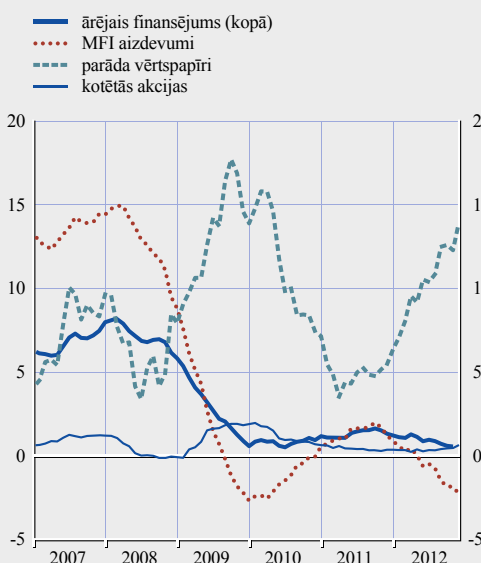
Ārējā finansējuma pieprasījuma kritums daļēji saistīts ar ekonomisko apstākļu pasliktināšanos un vājo ieguldījumu dinamiku. Saskaņā ar euro zonas banku veikto kreditēšanas apsekojumu uzņēmumu aizdevumu pieprasījums euro zonā neto izteiksmē tiešām visu gadu samazinājās, ņemot vērā ieguldījumu un krājumu finansēšanas vajadzību sarukumu. Saskaņā ar biržā kotēto nefinanšu sabiedrību finanšu pārskatiem ārējā finansējuma mēreno dinamiku, īpaši lielajiem uzņēmumiem, var skaidrot arī ar iekšējo līdzekļu pieejamību. Attiecībā uz mazajiem uzņēmumiem apsekojuma par finansējuma pieejamību euro zonas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) liecināja par nelabvēlīgāku situāciju.

Runājot par kredītu piedāvājumu, euro zonas banku veiktās kreditēšanas apsekojums parādīja, ka euro zonas banku noteiktie uzņēmumu kreditēšanas nosacījumi aizdevumiem 2012. gadā joprojām bija stingri, savukārt kreditēšanas nosacījumu neto procentuālās pārmaiņas liecina, ka gada laikā tie vēl pastiprināti. Gada gaitā riska uztvere, šķiet, būtiskāk ietekmējusi kredītu piedāvājuma nosacījumus, turpretī pēc ECB nestandarta politikas pasākumu, īpaši abu ITRO ar termiņu 3 gadi, veikšanas banku balance vai finansējuma ierobežojumi radīja mazāku spiedienu uz kreditēšanas nosacījumu pastiprināšanu.

2012. gadā reģistrētās ārējā finansējuma plūsmu pārmaiņas liecina, ka daži uzņēmumi, reaģējot uz banku kredītstandartu pastiprināšanu, spēja dažādot savus finansējuma avotus. Lielākiem uzņēmumiem, kuri galvenokārt atrodas valstīs ar attīstītākiem uzņēmumu obligāciju tirgiem, šāda banku finansējuma aizvietošana joprojām bija ierobežota. Vienlaikus sabiedrības, kuras

19. attēls. Euro zonas nefinanšu sabiedrību ārējais finansējums instrumentu dalījumā

(gada pārmaiņas; %)

Avots: ECB.
Piezīme: Kotētās akcijas denominētas euro.

ir visvairāk atkarīgas no banku finansējuma, t.sk. MVU, un grūtību skartajās valstīs esošos uzņēmumus joprojām ietekmē nelielais kredītu piedāvājums. Konkrētāk, 2012. gadā veiktā apsekojuma par finansējuma pieejamību MVU abos posmos uzsvērts, ka MVU finansēšanas nosacījumi euro zonas valstīs bija atšķirīgi, un krīzes vismagāk skartajās valstīs MVU saskārās ar nepārprotamiem šķēršļiem finansējuma saņemšanai.

STABILS UZŅĒMUMU PARĀDA LĪMENIS

2012. gadā novērotā vājā ekonomiskā aktivitāte ietekmēja euro zonas nefinanšu sabiedrību sektora peļņas līmeni, un uzņēmumu pelnītspēja visu gadu saglabājās samērā zemā līmenī. Tā kā peļņas uzkrāšanas iespējas saruka, uzņēmumu centieni samazināt aizņemto līdzekļu apjomu bija ierobežoti.

Tomēr dažāda lieluma uzņēmumu pelnītspējas tendences 2012. gadā būtiski atšķīrās. Bija vērojamas nelielas biržā kotēto (parasti lielāko) uzņēmumu pelnītspējas uzlabošanās pazīmes. Turpretī apsekojums par finansējuma pieejamību MVU rāda, ka MVU peļņa kopš 2011. gada beigām turpināja samazināties.

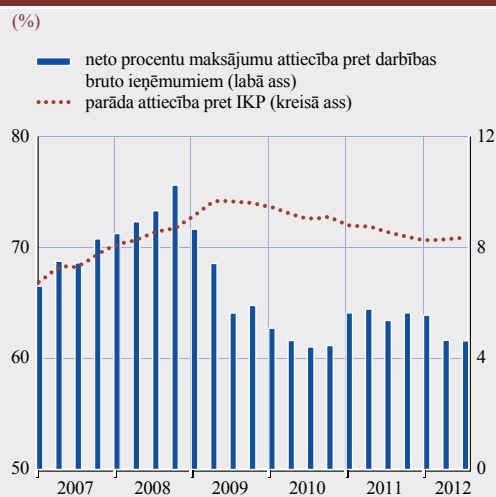
Euro zonas nefinanšu sabiedrību sektora parāda līmenis 2012. gadā kopumā nemainījās, un ilgākā perspektīvā tā jau bija kopš 2008. gada (sk. 20. att.). Tas joprojām bija augsts, īpaši šajā ekonomiskās attīstības cikla posmā un dažos sektoros, piemēram, būvniecībā. Lai gan uzņēmumu spēju segt savu parādu joprojām veicināja zemās procentu likmes un nelielās uzņēmumu obligāciju peļņas likmes, nefinanšu sabiedrību ienākumi joprojām ir samērā zemi, tāpēc arī neto procentu maksājumi saglabājās augstā līmenī.

2.3. CENU UN IZMAKSU DINAMIKA

2012. gadā euro zonas kopējā SPCI inflācija vidēji bija 2.5% (2011. gadā – 2.7% un 2010. gadā – 1.6%). Gada inflācija kopš 2010. gada beigām bijusi nedaudz paaugstināta galvenokārt saistībā ar enerģijas cenu straujo gada pieauguma tempu un netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu kraso kāpumu dažās euro zonas valstīs. Kopumā SPCI inflācija vasaras mēnešos paaugstinājās pēc krituma 2012. gada 2. ceturksnī, bet kopš oktobra atkal saruka, galvenokārt atspoguļojot enerģijas cenu norises.

Ražotāju cenu dinamika un apsekojuma dati liecina, ka 2012. gada 1. pusgadā ar naftas piegādi saistītais spiediens piegādes ķēdē turpināja mazināties, un to galvenokārt noteica naftas un preču cenu pazemināšanās. Ražotāju cenu indekss rūpniecībā (izņemot būvniecību) pieauga pēc tam, kad 2012. gada jūlijā tas bija īslaicīgi sarucis līdz viszemākajam punktam. Savukārt oktobrī šis

20. attēls. Euro zonas nefinanšu sabiedrību parāds un ar tā atmaksu saistītās izmaksas

Avots: ECB.
Piezīmes. Dati par parādu ņemti no Eiropas sektoru kontu ceturksņa statistikas un ietver aizņēmumus, emitētos parāda vērtspapīrus un pensiju fondu rezerves. Informācija ir par periodu līdz 2012. gada 3. ceturksnim.

indekss atkal sāka mazināties. Šīs pārmaiņas noteica naftas cenu svārstības un pārtikas cenu krasais kāpums starptautiskajos tirgos vasarā.

Darbspēka izmaksu radītais iekšzemes izmaksu spiediens 2012. gadā joprojām bija neliels. Salīdzinājumā ar 2011. gadu ekonomiskās aktivitātes mazināšanās un darba tirgus augoša panūkuma apstākļos darba samaksas dati, t.sk. atlīdzība vienam nodarbinātajam, norādīja uz sarukuma pazīmēm. Darba ražīguma gada pieauguma temps 2012. gadā bija ļoti lēns, bet pozitīvs. Atlīdzības vienam nodarbinātajam kāpums samazinājās salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Sarukumu daļēji noteica lēnāka ražīguma pieauguma augšupvērstā ietekme uz vienības darbaspēka izmaksu palielinājumu, kas gada pirmajos trijos ceturkšņos svārstījās aptuveni 1.5% robežās.

Patērētāju uztvertā inflācija un inflācijas īstermiņa gaidas 2012. gadā bija vairāk vai mazāk stabilas. Apsekojumos konstatētās ilgtermiņa inflācijas gaidas bija ļoti noturīgas, joprojām stabilizējušās līmenī, kas atbilst Padomes mērķim vidējā termiņā nodrošināt inflācijas līmeni zemāku par 2%, bet tuvu tam.

SPCI INFLĀCIJA 2012. GADĀ BIJA PAAUGSTINĀTA

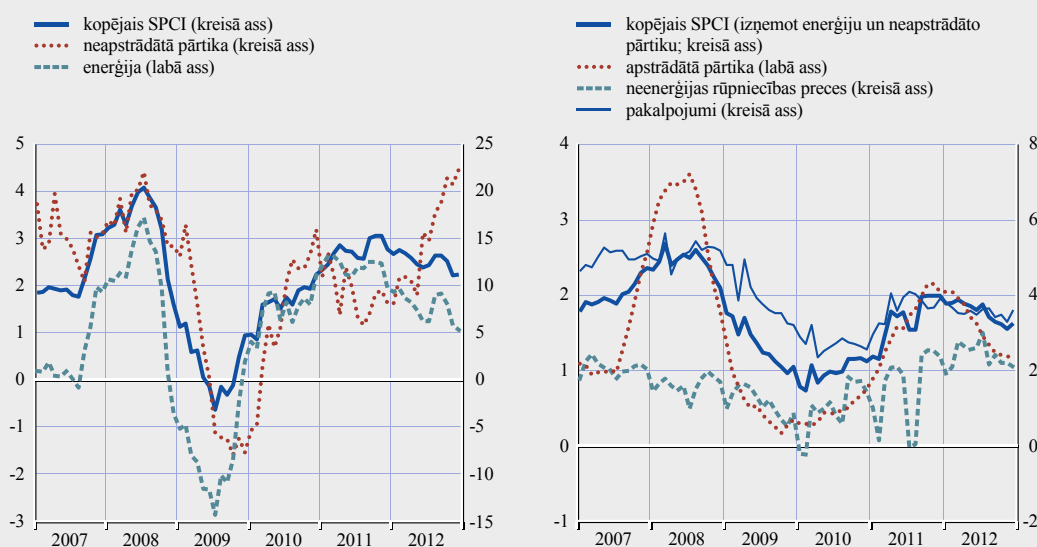
Netiešo nodokļu pārmaiņas bija svarīgs faktors, kas noteica inflācijas līmeni gan atsevišķā valstī, gan visā euro zonā. 2011. un 2012. gadā īstenotajam pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes nodokļu palielinājumam bija spēcīgāka ietekme uz euro zonas SPCI inflāciju 2012. gadā nekā iepriekšējos gados ieviestajam paaugstinājumam, un tas notika lielākā skaitā valstu. 4. ielikumā detalizētāk pētīta netiešo nodokļu ietekme uz SPCI inflāciju gan euro zonā kopumā, gan atsevišķās euro zonas valstīs. Vēl viens faktors, kas ietekmēja kopējās SPCI inflācijas norises 2012. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, bija enerģijas un preču cenu svārstības (sk. 1. tabulu un 21. att.).

Enerģijas komponenta, kura īpatsvars kopējā SPCI ir 11.0%, gada pārmaiņu temps 2012. gadā joprojām bija viencipara skaitlis un 12 mēnešu vidējais – 7.6% (2011. gadā – 11.9%). To galvenokārt noteica bāzes efekti. Visspēcīgāk tika ietekmētas ar naftas cenām tieši saistīto preču, piemēram,

1. tabula. Cenu dinamika										
(gada pārmaiņas; %, ja nav norādīts citādi)										
	2010	2011	2012	2011 4. cet.	2012 1. cet.	2012 2. cet.	2012 3. cet.	2012 4. cet.	2012 XI	2012 XII
SPCI un tā komponenti										
Kopējais indekss	1.6	2.7	2.5	2.9	2.7	2.5	2.5	2.3	2.2	2.2
Enerģija	7.4	11.9	7.6	11.5	9.1	7.2	8.0	6.3	5.7	5.2
Neapstrādātā pārtika	1.3	1.8	3.0	1.8	2.0	2.3	3.4	4.3	4.1	4.4
Apstrādātā pārtika	0.9	3.3	3.1	4.2	4.0	3.5	2.7	2.4	2.4	2.4
Neenerģijas rūpniecības preces	0.5	0.8	1.2	1.2	1.1	1.3	1.3	1.1	1.1	1.0
Pakalpojumi	1.4	1.8	1.8	1.9	1.8	1.8	1.8	1.7	1.6	1.8
Citi cenu un izmaksu rādītāji										
Ražotāju cenas rūpniecībā	2.9	5.9	2.6	5.1	3.7	2.2	2.4	2.3	2.1	2.1
Naftas cenas (euro par barelu)	60.7	79.7	86.6	80.7	90.1	84.6	87.3	84.4	84.8	82.8
Neenerģijas preču cenas	44.6	12.2	0.5	-2.5	-5.8	-1.1	5.3	4.4	5.2	2.5
Avoti: Eurostat, ECB un ECB aprēķini, kuru pamatā ir Thomson Reuters dati.										

21. attēls. SPCI inflācijas dalījums: galvenie komponenti

(gada pārmaiņas; %, mēneša dati)

Avots: Eurostat.

šķidrā kurināmā un personisko transportlīdzekļu degvielas un smērvielas, cenu norises, lai gan šīs pārmaiņas skāra arī elektroenerģijas, gāzes un siltumenerģijas cenas.

Atspoguļojot pārtikas preču cenu dinamiku starptautiskajos tirgos un iekšzemes piedāvājuma nosacījumus, pārtikas cenu gada pārmaiņu temps 2012. gadā joprojām bija straujš (aptuveni 3%). Tomēr nekas konkrēti neliecināja, ka preču cenu krasajiem kāpumiem vasarā bijusi ilgstošāka ietekme. Pārtikas cenu komponenta noteiktā inflācija svārstījās tajā pašā līmenī, slēpjot abu apakškomponentu atšķirīgās norises. Neapstrādātās pārtikas cenu inflācijai 2012. gadā bija tendence augt, un vidējais gada pārmaiņu temps bija 3.0%. Tas bija daudz straujāks nekā 2011. gadā (1.8%) un 2010. gadā (1.3%). Turpretī apstrādātās pārtikas cenu inflācija 2012. gadā stabili samazinājās (vidēji līdz 3.1%; 2011. gadā – 3.3% un 2010. gadā – 0.9%).

Neraugoties uz zemāku pieprasījumu un mazāku darba samaksas kāpumu, vidējā SPCI inflācija (izņemot pārtikas un enerģijas cenas) 2012. gadā bija augstāka nekā 2011. un 2010. gadā. Šo pamatinflācijas rādītāju veido divi galvenie komponenti, konkrēti, neenerģijas rūpniecības preces un pakalpojumi. Pēdējā pusotra gada laikā šo divu apakškomponentu gada pārmaiņu tempa kāpumu veicināja pievienotās vērtības nodokļa likmes krasais palielinājums vairākās euro zonas valstīs. Turpinājās neenerģijas rūpniecības preču cenu gada pārmaiņu tempa pieaugums, kas bija sācies 2010. gada 2. ceturksnī, pastiprinot augšupvērstos bāzes efektus un vairākus kāpumus salīdzinājumā ar iepriekšējo mēnesi. Pēdējie pieaugumi atspoguļoja nelielu valūtas kursa iepriekšējās samazināšanās ietekmi, preču cenu kāpumu, kā arī kraso nodokļu palielinājumu. 2012. gada 1. pusgadā pakalpojumu cenu gada inflācija pakāpeniski mazinājās (no 2011. gada beigās novērotā aptuveni 2% līmeņa). Ņemot vērā vispārēju pieprasījuma kritumu un (mazāk) darbaspēka izmaksas, pārējā gada daļā tā joprojām bija samērā stabila (aptuveni 1.7%) ar īslaicīgiem augšupvērstiem "lēncieniem", ko izraisīja netiešo nodokļu krasais pieaugums vairākās valstīs.

4. ielikums

NETIEŠO NODOKĻU IETEKME UZ SPCI INFLĀCIJU 2012. GADĀ

Netiešo nodokļu pārmaiņas kļuvas par arvien nozīmīgāku inflācijas dinamikas rādītāju gan atsevišķā valstī, gan visā euro zonā. 2011. un 2012. gadā īstenotajam pievienotās vērtības nodokļa (PVN) un akcīzes nodokļu palielinājumam bija spēcīgāka ietekme uz euro zonas SPCI inflāciju 2012. gadā nekā iepriekšējos gados ieviestajam paaugstinājumam, un tas notika lielākā skaitā valstu. Neto netiešo nodokļu pozitīvais devums inflācijā pēdējos 10 gados saistīts ar vispārēju tendenci noteikt augstākas patēriņa nodokļu likmes un samazināt ienākuma nodokļus no darba samaksas.¹ Galvenais šo pārmaiņu iemesls ir tas, ka netiešos nodokļus parasti uzskata par vieglāk iekasējamiem, no tiem grūtāk izvairīties un tie ir labvēlīgāki tautsaimniecības izaugsmes veicināšanai. Netiešo nodokļu likmju kāpumu skaits pēdējos gados pieaudzis sakarā ar daudzās euro zonas valstīs īstenotajiem fiskālās konsolidācijas pasākumiem, cenšoties palielināt ieņēmumus un neietekmēt negatīvi savu konkurētspēju. Šajā ielikumā aplūkota netiešo nodokļu ietekme uz inflāciju un, ņemot vērā šādas īslaicīgas ietekmes, pētīts, kā inflācija attīstījusies gan euro zonā kopumā, gan atsevišķās euro zonas valstīs.

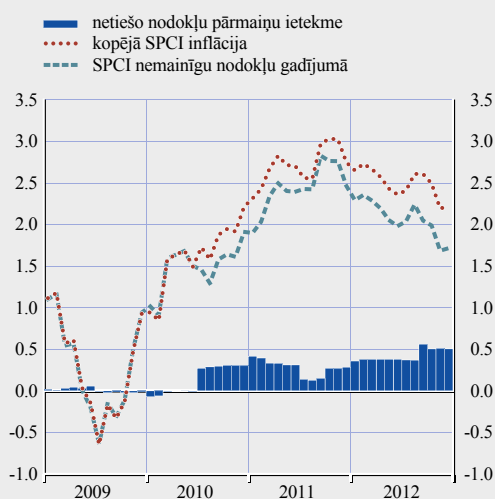
Netiešo nodokļu pārmaiņu ietekme uz inflāciju euro zonā un atsevišķās euro zonas valstīs²

Netiešo nodokļu likmju pārmaiņu "mehānisko" ietekmi uz euro zonas SPCI var iegūt no Eurostat publicētā SPCI nemainīgu nodokļu gadījumā (HICP-CT). Šāda ietekme ir mehāniska tādā nozīmē, ka tiek pieņemts, ka nodokļu pārmaiņas pilnībā un nekavējoties ietekmē patēriņa cenas. Tāpēc to var uzskatīt par iespējamo faktiskās tiešās ietekmes augšējo robežu, kas parasti ir zemāka un izklaidēta ilgākā periodā atkarībā no vairākiem ar ciklisko situāciju un cenu noteikšanas uzņēmumu konkurētspēju saistītiem faktoriem.³ Patērētāju joprojām ļoti zems pieprasījums daudzās valstīs, kuras īstenojušas netiešo nodokļu palielināšanu, rāda, ka šī ietekme, iespējams, nav bijusi pilnīga.

Pamatojoties uz SPCI nemainīgu nodokļu gadījumā, netiešo nodokļu pieauguma augšupvērstā mehāniskā ietekme 2012. gadā

A attēls. Netiešo nodokļu pārmaiņu mehāniska ietekme uz euro zonas SPCI inflāciju

(gada pārmaiņas; %, procentu punktos)

Avots: Eurostat.

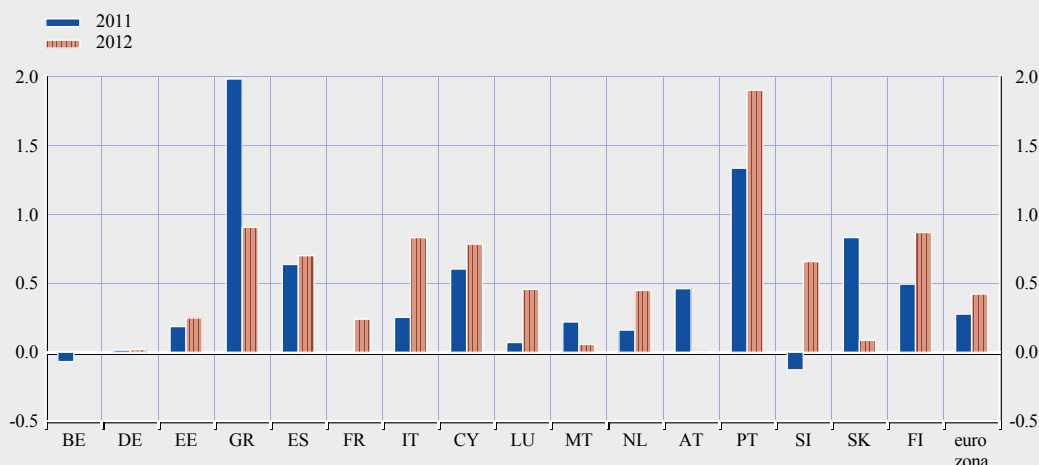
1 Sk. *Taxation trends in the European Union – data for the EU Member States, Iceland and Norway*. Eurostat statistikas grāmatas, Eiropas Komisija, 2012. gads.

2 SPCI nemainīgu nodokļu gadījumā npublicē Īrijai. Tāpēc šajā ielikumā sniegtie dati neietver šo valsti. Īrijā standarta PVN likme 2012. gadā pieauga par 2 procentu punktiem, būtiski ietekmējot šīs valsts inflāciju.

3 Ekonometriskie nodokļu pārmaiņu ietekmes pierādījumi ir dažādi. Piemēram, *Deutsche Bundesbank* pētījumā par PVN pieaugumu Vācijā 2007. gadā secināts, ka, lai gan pagāja daži mēneši, pirms nodokļu pārmaiņas ietekmēja patēriņa cenas, kopumā šī ietekme bija pilnīga. Savukārt *Banco de España* pētījumā secināts, ka Spānijā 2010. gada vidū paaugstinātās PVN likmes ietekme bija tikai aptuveni 40–60% no pilnīgas ietekmes. Sīkāku informāciju sk. *Monthly Report*, *Deutsche Bundesbank*, 2008. gada aprīlis, un *Economic Bulletin*, *Banco de España*, 2010. gada oktobris.

B attēls. Netiešo nodokļu pārmaiņu ietekme uz inflāciju 2011. un 2012. gadā

(procentu punktos)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

vidēji bija 0.4 procentu punkti (2011. gadā – 0.3 procentu punkti un 2010. gadā – 0.1 procentu punkti; sk. A att.). To var salīdzināt ar vidējo ietekmi (0.2 procentu punkti) kopš 2004. gada. Neraugoties uz atsevišķu nodokļu pārmaiņu īslaicīgumu, kas pēc 12 mēnešiem vairs neatbilst gada inflācijas līmenim, ja pieņem, ka ietekme ir tūlītēja, euro zonas līmenī šo ietekmi zināmā mērā mazina dažādās valstīs dažādos laikos veiktie daudzie pasākumi.

2012. gadā 10 euro zonas valstīs mainītas netiešo nodokļu likmes, kuru augšupvērstā ietekme uz SPCI inflācijas līmeni bija 0.25 procentu punkti vai vairāk (sk. B att.). Tas notika lielākā skaitā valstu nekā jebkurā citā gadā, kopš 2004. gadā pirmo reizi apkopots SPCI nemainīgu nodokļu gadījumā. Tomēr ietekmes apjoms 2012. gadā dažādās valstīs būtiski atšķīrās. Vislielākā ietekme reģistrēta Portugālē (1.9 procentu punkti), nākamā lielākā – Grieķijā un Somijā (0.9 procentu punkti). Grieķijā 2012. gadā ietekme bija daudz zemāka nekā 2011. un 2010. gadā (attiecīgi 2.0 procentu punkti un 3.3 procentu punkti). Valstīs, kuras ieviesa nodokļu pārmaiņas vēlāk šajā gadā, vidējā gada ietekme slēpa daudz lielāku ietekmi. Piemēram, Spānijā PVN likmes paaugstināšanai 2012. gada septembrī bija mehāniska ietekme 2.1 procentu punkta apjomā gada pēdējos četros mēnešos, bet kopumā gadā – tikai 0.7 procentu punkti. Šīm nodokļu pārmaiņām 2013. gada pirmajos astoņos mēnešos joprojām būs augšupvērstā ietekme uz inflāciju, gadā kopumā izraisot mehānisko ietekmi 1.4 procentu punktu apjomā.

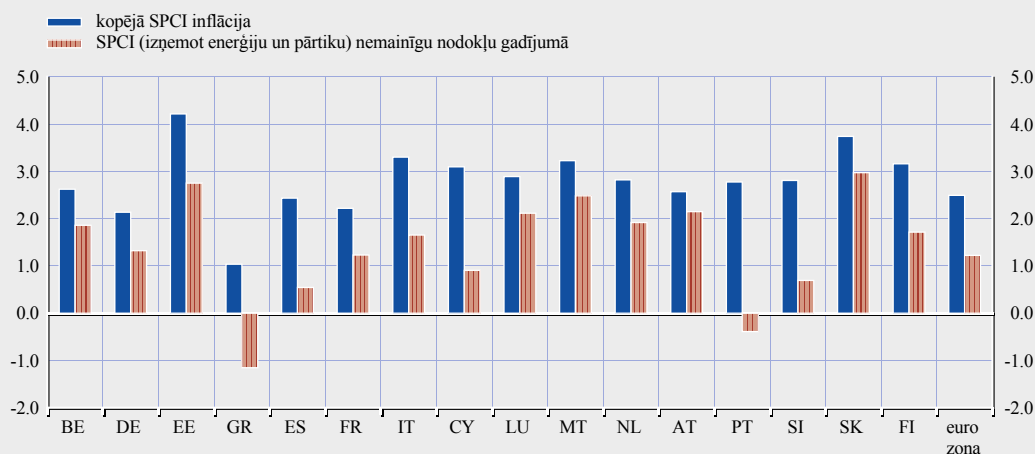
Pamatinflācija

Netiešo nodokļu likmju pārmaiņas var radīt vienreizēju ietekmi uz cenām līdzīgi ietekmei, kas reizēm tiek saistīta ar preču cenu izraisītajiem šokiem. Ietekme uz gada inflācijas līmeni ir īslaicīga, ja nav sekundārās ietekmes. Tāpēc, lai novērtētu inflācijas pamatpārmaiņas, ir lietderīgi neietvert ne tikai SPCI svārstīgos enerģijas un pārtikas komponentus, bet arī netiešo nodokļu pārmaiņu radīto ietekmi⁴ (sk. C att.). Izmantojot šo uz izņēmumu balstīto rādītāju,

4 Sniegtie dati aprēķināti, pamatojoties uz Eurostat SPCI nemainīgu nodokļu gadījumā galveno komponentu dalījumā, tādējādi novēršot divkārtu enerģijas un pārtikas nodokļu ietekmes uzskaiti.

C attēls. 2012. gada inflācija euro zonā kopumā un atsevišķās euro zonas valstīs

(gada pārmaiņas, %)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

pamatinflācija 2012. gadā bija negatīva Grieķijā un Portugālē un zemāka par 1% Spānijā, Kiprā un Slovēnijā. Itālijā kopējā inflācija pārsniedza 3%, bet pamatinflācija bija 1.7%. Euro zonā kopumā pamatinflācija 2012. gadā bija 1.2%, bet kopējā inflācija – 2.5%.

Secinājums

Netiešo nodokļu pārmaiņām 2012. gadā bija būtiska augšupvērstā ietekme uz euro zonas SPCI inflāciju. Pārmaiņas arī veicināja zemāku inflācijas dispersiju euro zonas valstīs, nekā to varēja gaidīt, jo tās bija īpaši nozīmīgas valstīs, kurās makroekonomiskās korekcijas procesu dēļ pamatinflācijas dinamika bija vājāka. Netiešo nodokļu ietekmei būs būtiska nozīme, arī nosakot 2013. gada inflāciju, jo daži pasākumi joprojām jāīsteno pilnībā un vairākās valstīs plānots veikt papildu pasākumus. Kaut gan katra atsevišķā pasākuma augšupvērstā ietekme ir tikai īslaicīga, svarīgi, lai atkārtota augšupvērstā ietekme neizraisītu sekundāro ietekmi, kas izpaustos kā augstākas inflācijas gaidas un prasības paaugstināt darba samaksu. Ņemot vērā to, ka ECB tiešām vidējā termiņā cenšas saglabāt euro zonas SPCI inflāciju zemāku par 2%, bet tuvu tam, šāda atkārtota augšupvērstā ietekme ierobežo cenu kāpuma iespējas saistībā ar darba samaksas un peļņas attīstību, kas var būt noturīga, ja jāsasniedz cenu stabilitātes mērķis.⁵

5 Sk. ECB 2012. gada janvāra "Mēneša Biļetena" ielikumu *Factors limiting the scope available for increases in domestic prices* ("Faktori, kas ierobežo iekšzemes cenu kāpuma iespējas").

RAŽOTĀJU CENU KRITUMS 2012. GADĀ TURPINĀJĀS

Ražotāju cenu gada pārmaiņu temps, kas 2010. gada beigās un 2011. gada 1. pusgadā pieauga, 2012. gadā mazinājās galvenokārt preču cenu krituma dēļ. 2012. gada 1. pusgadā turpināja pazemināties ar naftas piegādi saistītais spiediens piegādes ķēdē. Ražotāju cenas vasarā īslaicīgi pieauga, bet 4. ceturksnī atkal samazinājās ar augošām naftas cenām saistītā enerģijas cenu krasā kāpuma apstākļos. Pārtikas preču cenu straujā kāpuma starptautiskajos tirgos, kas izpaudās vasaras mēnešos un lielā mērā mazinājās rudenī, novēlotā ietekme joprojām novērota pārtikas ražošanas procesa posmos.

Euro zonā rūpniecības preču (izņemot būvniecību) ražotāju cenas 2012. gadā vidēji palielinājās par 2.6% (2011. gadā – 5.9%; 2010. gadā – 2.9%). Ražotāju cenu rūpniecībā (izņemot būvniecību un enerģiju) gada pieauguma temps 2012. gadā arī bija lēnāks nekā iepriekšējos gados (1.3%; 2011. gadā – 3.8% un 2010. gadā – 1.6%). Cenu spiediena mazināšanās vairāk izpaudās cenu noteikšanas sākuma posmos (starppatēriņa preču cenas) nekā vēlākos posmos (patēriņa preču, izņemot pārtiku, ražotāju cenas; sk. 22. att.).

IEKŠZEMES CENU SPIEDIENS 2012. GADĀ JOPROJĀM BIJA NELIELS

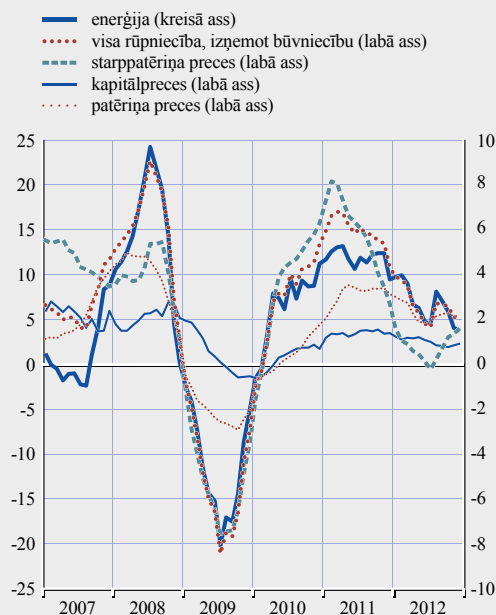
Salīdzinājumā ar 2011. gadu ekonomiskās aktivitātes sarukuma un darba tirgus augoša panikuma apstākļos darba samaksas dati, t.sk. atlīdzība vienam nodarbinātajam, 2012. gadā liecināja par tās mazināšanos. Šī norise būtu jāaplūko saistībā ar 2011. gada 1. pusgadā novēroto augsto darba samaksas spiedienu laikā, kad pēc pēdējās cikliskās augšupejas uzlabojās darba tirgus apstākļi.

Atlīdzības vienam nodarbinātajam gada pieaugums 2012. gada 3. ceturksnī bija 1.8% – būtiski zemāks nekā 2011. gada vidējais (2.2%; sk. 2. tabulu). Citi darba samaksas rādītāji, t.sk. darbaspēka stundas izmaksu kāpums, 2012. gadā nedaudz saruka pretēji 2011. gadā novērotajai tendencei, kad stundas darba samaksas pieaugums būtiski palielinājās. Kopumā joprojām ātrāk pieauga izmaksas, kas nav darba samaksas izmaksas, nevis euro zonas darbaspēka stundas izmaksu darba samaksas komponents.

Euro zonas vienošanās ceļā noteiktā darba samaksa 2012. gadā palielinājās nedaudz straujāk nekā 2011. gadā, 2012. gadā sasniedzot gada vidējo līmeni 2.1% (2011. gadā – 2.0%). Faktiskās darba samaksas, ko nosaka atlīdzība vienam nodarbinātajam, kāpums bija mērenāks nekā vienošanās

22. attēls. Ražotāju cenu rūpniecībā dalījums

(gada pārmaiņas; %; mēneša dati)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

2. tabula. Darbaspēka izmaksu rādītāji

(gada pārmaiņas; %, ja nav norādīts citādi)

	2010	2011	2012	2011 4. cet.	2012 1. cet.	2012 2. cet.	2012 3. cet.	2012 4. cet.
Vienošanās ceļā noteiktā darba samaksa	1.7	2.0	2.1	2.0	2.0	2.2	2.2	2.2
Darbaspēka stundas izmaksu indekss	1.5	2.2	.	2.2	1.6	1.9	2.0	.
Atlīdzība vienam nodarbinātajam	1.7	2.2	.	2.2	2.0	1.6	1.8	.
<i>Papildpostei:</i>								
Darba ražīgums	2.5	1.2	.	0.7	0.4	0.3	0.1	.
Vienības darbaspēka izmaksas	-0.9	1.0	.	1.6	1.6	1.3	1.7	.

Avoti: Eurostat, valstu dati un ECB aprēķini.

ceļā noteiktās darba samaksas pieaugums, liecinot par to, ka euro zonā, izmantojot negatīvu darba samaksas nobīdi, tiek veikta neliela darba samaksas izmaksu korekcija.

Kopš 2011. gada 2. ceturkšņa mazinoties IKP pieaugumam, darba ražīguma gada kāpums uz vienu nodarbināto 2012. gada pirmajos trijos ceturkšņos vidēji saruka līdz aptuveni 0.3% (2011. gadā – 1.2%). Tā kā euro zonā darba ražīguma pieaugums uz vienu nodarbināto bija daudz mazāks nekā atlīdzības vienam nodarbinātajam kāpums, vienības darbaspēka izmaksas palielinājās daudz straujāk nekā iepriekšējos gados. 2012. gada 3. ceturksnī vienības darbaspēka izmaksas pieauga par 1.7% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu (2011. gadā – par 1.0%).

Atspoguļojot vienības darbaspēka izmaksu kāpumu un nelabvēlīgo tautsaimniecības situāciju, 2012. gada pirmajos trijos ceturkšņos produkcijas vienības peļņa saruka un 3. ceturksnī pat kļuva negatīva. Pēc kāpuma atsākšanās kopš 2009. gada vidus peļņas līmenis 2011. un 2012. gadā kopumā bija nemainīgs. Vienlaikus nodokļu par vienu produkcijas vienību pieaugums 2012. gadā salīdzinājumā ar 2011. gadu nedaudz palielinājās. IKP deflatora gada kāpums pēdējos divos gados kopumā saglabājies stabils (aptuveni 1.2%).

MĀJOKĻU CENAS SARUKA

Euro zonā mājokļu cenas, kas nav iekļautas SPCI, 2012. gada 3. ceturksnī samazinājās par 2.6% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu (sk. 23. att.). Pastāvot spriedzei vairāku euro zonas valstu finanšu tirgos, šā rādītāja gada pieauguma temps kopš 2010. gada beigām, kad tas bija aptuveni 2%, pakāpeniski saruka un 2011. gada pēdējā ceturksnī kļuva negatīvs. Euro zonas valstīs 2012. gadā bija vērojamas nozīmīgas mājokļu cenu gada pieauguma atšķirības. Lai gan daudzās euro zonas valstīs mājokļu cenu gada kāpums bija negatīvs un turpināja samazināties, Beļģijā, Vācijā, Austrijā, Luksemburgā, Igaunijā un Somijā tas joprojām bija pozitīvs.

INFLĀCIJAS GAIDU DINAMIKA

No *Consensus Economics*, *Euro Zone Barometer* un *ECB Survey of Professional Forecasters* iegūtā informācija norāda, ka uz apsekojumiem pamatotās ilgtermiņa inflācijas gaidas (pēc 5 gadiem nākotnē) 2012. gadā bija tuvu 2.0%. Padomes cenu stabilitātes definīcijai pilnībā atbilda arī uz tirgus instrumentiem pamatotie rādītāji, ko sniedz līdzsvara inflācijas līmenis, kurš iegūts no inflācijai piesaistītajām obligācijām un salīdzināmām procentu līkmēm, kas iegūtas no inflācijai piesaistītajiem mijmaiņas darījumiem (sk. arī 3. ielikumu).

23. attēls. Mājokļu cenu dinamika euro zonā

(gada pārmaiņas; %, ceturkšņa dati)

Avots: ECB aprēķini, pamatojoties uz nesaskaņotiem valstu datiem.
Piezīme. 2012. gada datus ietverti dati līdz 2012. gada 3. ceturksnim.

2.4. PRODUKCIJAS IZLAIDE, PIEPRASĪJUMS UN DARBA TIRGUS NORISES

2012. GADĀ IZAUGSME KĻUVA NEGATĪVA

Pēc krasā produkcijas izlaides sarukuma 2009. gadā euro zonas reālā IKP izaugsme turpmākos divus gadus bija pozitīva. Tomēr 2012. gadā pieauguma temps palēninājās, un tiek lēsts, ka IKP samazinājās par 0.5% (sk. 3. tabulu). Līdzīgi 2009. gada lejupvērstajām norisēm 2012. gadā gan iekšzemes pieprasījuma, gan krājumu pārmaiņu ietekme uz IKP izaugsmi bija negatīva. IKP dinamiku lielākoties noteica mazās investīcijas un vājais privātais patēriņš, kurus savukārt negatīvi ietekmēja zemā uzņēmēju un patērētāju konfidence, augstās naftas cenas, stingrie banku kredītu piedāvājuma nosacījumi un valsts parāda tirgus spriedze, kuru galvenokārt noteica bažas par valsts finanšu ilgtspējas sliktu perspektīvu vairākās euro zonas valstīs. Pretstatā 2009. gada norisēm neto tirdzniecības devums izaugsmē 2012. gadā bija pozitīvs, lai gan eksporta kāpums bija mērens, jo saruka imports. Šādas norises atbilst pieņēmumam, ka euro zonas ekonomiskās aktivitātes vājumu 2012. gadā vispirms izraisīja iekšzemes tirgi un ka šāda lejupslīde nav globāla parādība, kā tas bija 2009. gadā.

Pēc 0.3% lejupslīdes 2011. gada pēdējā ceturksnī, kas atspoguļoja finanšu krīzes pastiprināšanos apvienojumā ar ārējā pieprasījuma īslaicīgu pavājināšanos, euro zonas reālais IKP 2012. gada 1. ceturksnī salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni bija stabils. Produkcijas izlaide sašaurinājās gan 2., gan 3. ceturksnī (attiecīgi par 0.2% un 0.1%), jo zemas konfidences un lielas

3. tabula. Reālā IKP pieauguma struktūra

(pārmaiņas, %; sezonāli izlīdzinātas, ja nav norādīts citādi)

	Gada pieauguma temps ¹⁾								Ceturkšņa pieauguma temps ²⁾					
	2010	2011	2012	2011	2012	2012	2012	2012	2011	2012	2012	2012	2012	2012
				4. cet.	1. cet.	2. cet.	3. cet.	4. cet.	4. cet.	1. cet.	2. cet.	3. cet.	4. cet.	
Reālais iekšzemes kopprodukts, t.sk.:	2.0	1.4	-0.5	0.6	-0.1	-0.5	-0.6	-0.9	-0.3	0.0	-0.2	-0.1	-0.6	
Iekšzemes pieprasījums ³⁾	1.3	0.5	.	-0.7	-1.6	-2.3	-2.3	.	-0.9	-0.4	-0.6	-0.3	.	
Privātais patēriņš	0.9	0.1	.	-0.8	-1.1	-1.1	-1.4	.	-0.5	-0.3	-0.5	-0.1	.	
Valdības patēriņš	0.7	-0.1	.	-0.4	-0.1	-0.2	-0.1	.	0.0	0.1	-0.1	-0.1	.	
Kopējā pamatkapitāla veidošana	-0.1	1.5	.	0.8	-2.5	-3.9	-4.2	.	-0.5	-1.4	-1.7	-0.6	.	
Krājumu pārmaiņas ^{3), 4)}	0.6	0.2	.	-0.3	-0.5	-0.8	-0.6	.	-0.5	0.0	0.0	-0.1	.	
Neto eksports ⁵⁾	0.7	0.9	.	1.3	1.5	1.8	1.6	.	0.6	0.3	0.5	0.3	.	
Eksports ⁵⁾	11.2	6.3	.	3.6	2.4	3.5	3.0	.	0.0	0.5	1.6	0.9	.	
Imports ⁵⁾	9.6	4.2	.	0.5	-1.1	-0.6	-0.7	.	-1.4	-0.3	0.6	0.3	.	
Reālā bruto pievienotā vērtība, t.sk.:	2.1	1.6	.	0.9	0.0	-0.3	-0.5	.	-0.3	0.0	-0.1	-0.1	.	
Rūpniecība, izņemot būvniecību	9.1	3.4	.	0.1	-1.1	-1.4	-1.7	.	-1.6	0.1	-0.1	-0.2	.	
Būvniecība	-5.4	-0.8	.	0.7	-2.8	-2.6	-2.7	.	-0.1	-1.0	-0.9	-0.8	.	
Pakalpojumi	1.2	1.3	.	1.1	0.6	0.2	0.0	.	0.1	0.0	0.0	0.0	.	
Papildpostenis:														
Tikai ar tirgu saistītie pakalpojumi ⁶⁾	1.2	1.5	.	1.1	0.5	0.0	-0.1	.	0.0	0.0	-0.2	0.1	.	

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

Piezīmes. Gada dati aprēķināti, izmantojot sezonāli neizlīdzinātus datus. Eurostat otrreiz publicēja 2012. gada 4. ceturkšņa nacionālo kontu datus (ar izdevumu dalījumu) pēc noteiktā šā pārskata datu publicēšanas termiņa.

1) Pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu (%).

2) Pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni (%).

3) Ieguldījums reālā IKP pieaugumā (procentu punktos).

4) Ietverot vērtslieku iegādi un neietverot to pārdošanu.

5) Imports un eksports aptver preces un pakalpojumus, ieskaitot iekšējo pārrobežu tirdzniecību euro zonā. Tā kā no nacionālo kontu importa un eksporta rādītājiem nav izslēgti dati par euro zonas valstu iekšējo tirdzniecību, šie dati nav pilnībā salīdzināmi ar maksājumu bilances datiem.

6) Ietver tirdzniecību un remontu, viesnīcas un restorānus, transportu un sakarus, finanšu starpniecību, operācijas ar nekustamo īpašumu, nomu un citus komercpakalpojumus.

nenoteiktības situācijā iekšzemes pieprasījums un krājumi turpināja samazināties. *Eurostat* pirmajā aplēsē 4. ceturksnim salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni prognozētas reālā IKP pārmaiņas -0.6% apjomā. Pagaidām 4. ceturksnim nav pieejams nekāds dalījums, tomēr jaunākie dati norāda uz ilgstošu negatīvu iekšzemes pieprasījuma devumu, sašaurinoties arī eksportam.

IEKŠZEMES PIEPRASĪJUMS SAMAZINĀJĀS PIRMO REIZI KOPŠ 2009. GADA

2012. gadā privātais patēriņš bija mazāks nekā 2011. gadā, kad tas pieauga tikai par 0.1% . Šķiet, ka 2012. gada sarukums atspoguļo to, ka lēnāk palielinājās patērētāju izdevumi mazumtirdzniecības preču iegādei, kā arī mazāk tika pirkti automobiļi. Vienlaikus šķiet, ka pakalpojumu patēriņš uzlabojās, tomēr tikai nedaudz. Patēriņa norises atbilda reālo ienākumu kritumam, ko izraisīja augstais inflācijas līmenis un nodarbinātības sarukums. Vienlaikus, lai mazinātu rīcībā esošo ienākumu krituma ietekmi uz ierastajiem patēriņa paradumiem, mājsaimniecības sāka tērēt uzkrājumus. Tāpēc 2012. gadā mājsaimniecību uzkrājumu īpatsvars sasniedza vairāku gadu laikā reģistrēto zemāko līmeni. 2012. gada 1. pusgadā pēc lejupslīdes posma, kurš sākās 2011. gada vidū, patērētāju konfidences rādītājs, kas sniedz samērā labu norādi uz patēriņa dinamiku, nedaudz uzlabojās, tomēr saglabājās negatīvs. 2012. gada 2. pusgadā konfidence strauji pasliktinājās, sasniedzot daudz zemāku līmeni par tās ilgtermiņa vidējo rādītāju (sk. 24. att.).

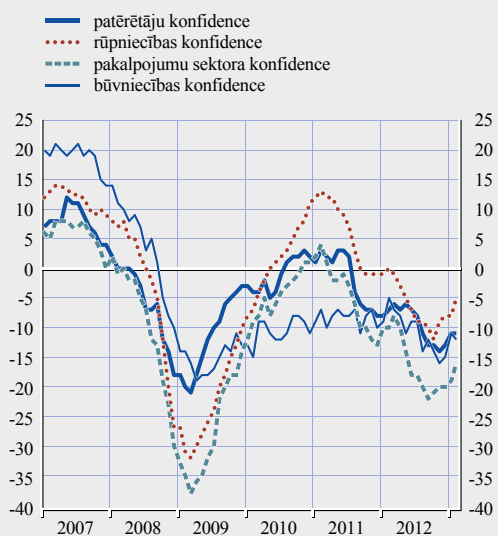
Ieguldījumu pamatlīdzekļos pieauguma temps, kas trīs gadus pēc kārtas samazinājās, bet 2011. gadā kļuva pozitīvs, 2012. gadā atkal bija negatīvs. Tā kritums bija plaši vērojams ieguldījumos būvniecībā un ar būvniecību nesaistītās nozarēs. Negatīvās norises 2012. gadā galvenokārt noteica lielā nenoteiktība un noskaņojuma pasliktināšanās, kā arī stingrie banku finansējuma piedāvājuma nosacījumi atsevišķās valstīs un euro zonā kopumā. Visā gada laikā izaugsmes tempu mazināja arī bilancu koriģēšana un nelabvēlīgā finanšu situācija. Turpmākas nozīmīgas mājokļu tirgus korekcijas dažās valstīs lejupvērsti ietekmēja mājokļu ieguldījumus.

Ļoti iespējams, ka valdības patēriņa gada pieaugums 2012. gadā bija tuvs nullei vai ar nedaudz negatīvu tendenci, t.i., turpinājās 2011. gadā vērotā nelielā lejupslīde. Tas notika tālāku fiskālās konsolidācijas pasākumu dēļ vairākās euro zonas valstīs. Šie pasākumi īpaši attiecās uz valdības sektorā nodarbināto atalgojuma, kas euro zonā veido aptuveni pusi no visa valdības patēriņa, ierobežošanu. Samazinājās arī starppatēriņa izdevumi, vienlaikus atbilstoši iepriekšējo gadu tendencēm turpinot augt sociālajiem pārvedumiem natūrā.

Sarūkošas produkcijas izlaides, ekonomiskās perspektīvas pasliktināšanās un būtiski stingrāku finansēšanas nosacījumu apstākļos atsevišķās valstīs izaugsmi mazināja arī krājumu izsīkums. Tādējādi krājumu devums 2012. gada izaugsmē bija negatīvs (aptuveni -0.6 procentu punkti no IKP, pamatojoties uz 2012. gada pirmo triju

24. attēls. Konfidences rādītāji

(procentu starpības; sezonāli izlīdzināti dati)

Avoti: Eiropas Komisijas uzņēmumu un patērētāju apsekojumi.
Piezīme. Atspoguļotie dati aprēķināti kā novirzes no vidējā rādītāja periodā kopš 1985. gada janvāra patērētāju, rūpniecības un būvniecības konfidencei un kopš 1995. gada aprīļa – pakalpojumu sektora konfidencei.

ceturkšņu datiem) pretstatā 0.2 procentu punktu un 0.6 procentu punktu pozitīvajam devumam attiecīgi 2011. un 2010. gadā.

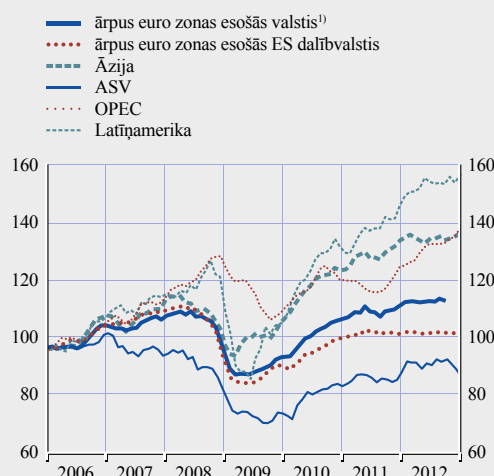
NETO TIRDZNIECĪBA SAMAZINĀJĀS GALVENOKĀRT NELIELĀ IMPORTA APJOMA DĒĻ

Ārējā tirdzniecība bija vienīgais komponents ar pozitīvu neto devumu euro zonas reālā IKP izaugsmē 2012. gadā. Eksportā bija vērojams mērens kāpums, bet importa apjoms pirmo reizi kopš 2009. gada sašaurinājās. Atbilstoši neto tirdzniecības devums euro zonas reālā IKP pieaugumā 2012. gadā bija viens no augstākajiem līdz šim reģistrētajiem. Importa sašaurināšanos galvenokārt noteica euro zonas ekonomiskās aktivitātes vājums, kura dēļ samazinājās importētā patēriņa, investīciju un starppatēriņa preču pieprasījums. Vienlaikus eksporta kāpumu mazināja ārējā pieprasījuma sarukums globālās ekonomiskās lejupslīdes apstākļos, kas tāpēc saglabājās ievērojami zem 2010. gada un 2011. gada līmeņa. Tomēr dažās euro zonas valstīs cenu konkurētspējas uzlabošanās, sākoties līdzsvara atjaunošanas procesam, veicināja eksporta pieaugumu (sk.

5. ielikumu). Euro zonas preču eksporta ģeogrāfiskais dalījums rāda, ka eksports uz ASV joprojām bija diezgan stabils, tomēr tā temps nedaudz palēninājās (sk. 25. att.). Turpretī tirdzniecība euro zonā, kā arī eksports uz ārpus euro zonas esošajām ES dalībvalstīm un Āziju būtiski palēninājās.

25. attēls. Euro zonas eksports uz atsevišķām tirdzniecības partnervalstīm

(indekss: 2006. gada 1. cet. = 100; sezonāli izlīdzināti dati; triju mēnešu mainīgie vidējie rādītāji)

Avots: ECB.

Piezīmes. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2012. gada decembrī, izņemot ārpus euro zonas esošās valstis un ārpus euro zonas esošās ES dalībvalstis, kuru jaunākie dati atbilst stāvoklim 2012. gada novembrī.

1) Ārpus euro zonas esošo valstu norises attiecas uz euro zonu kopumā attiecībā pret pārējām pasaules valstīm.

5. ielikums

LĪDZSVARA ATJAUNOŠANAS PROCESS EURO ZONĀ¹

Pirms pēdējās krīzes atsevišķās euro zonas valstīs algu pieauguma temps un inflācijas līmenis nemitīgi pārsniedza euro zonas vidējos rādītājus. Šīs norises vienlaikus ar labvēlīgiem finansēšanas nosacījumiem veicināja konkurētspējas zudumu un ārējās un iekšējās makroekonomiskās nesabalansētības veidošanos. Šajā ielikumā aplūkots līdzsvara atjaunošanas process euro zonas valstīs, kas sākās līdz ar krīzes sākumu.

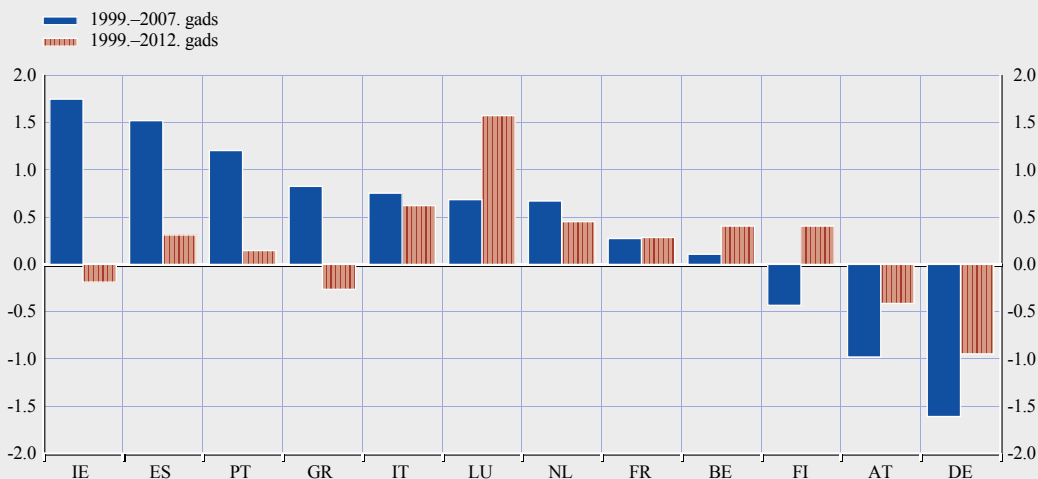
Makroekonomiskās nesabalansētības veidošanās pirms 2008. gada

Daži no galvenajiem nesabalansētību veicinošajiem faktoriem bija zemas reālās finansēšanas izmaksas un pārmērīgi optimistiski mājāsaimniecību, uzņēmumu un valsts sektora pieņēmumi par

1 Šajā ielikumā aplūkots līdzsvara atjaunošanas process 12 ES dalībvalstīs, kuras pievienojās euro zonai līdz 2001. gadam, t.i., Beļģijā, Vācijā, Īrijā, Grieķijā, Spānijā, Francijā, Itālijā, Luksemburgā, Nīderlandē, Austrijā, Portugālē un Somijā. Valstis, kuras pievienojās euro zonai pēc 2001. gada, nav ietvertas, tā kā tajās inflācijas starptu skaidrojumā svarīgāka loma ir reālās un nominālās konverģences jautājumiem.

A attēls. Vienības darbaspēka izmaksu vidējās gada pārmaiņas salīdzinājumā ar euro zonas vidējo rādītāju 1999.–2007. gadā un 1999.–2012. gadā

(procentu punktos)

Avoti: Eiropas Komisija un ECB aprēķini.

Piezīmes. Dati attiecas uz 12 ES dalībvalstīm, kuras pievienojās euro zonai līdz 2001. gadam. Periodā, kas aptver 1999.–2007. gadu, valstīs parādītas lejupejošā secība. Grieķijas dati aptver tikai 2001.–2007. gadu un 2001.–2012. gadu.

tautsaimniecības nākotnes attīstību. Šie faktori konkrēti noteica būtisku kumulatīvu konkurences pasliktināšanos, algu kāpumam nemitīgi pārsniedzot darba ražīguma pieaugumu un inflācijas līmeni – euro zonas vidējo rādītāju.² Vairākās valstīs bija vērojams ar kredītiem finansēts neilgtspējīgs iekšzemes pieprasījuma kāpums un mājokļu cenu burbulis. Konkurētspējas pasliktināšanās un straujais importa pieaugums spēcīga iekšzemes pieprasījuma apstākļos dažās euro zonas valstīs veicināja būtisku tekošā konta deficīta palielināšanos. Tā kā spēcīgais pieprasījums lielā mērā atspoguļoja privātā un sabiedriskā patēriņa, kā arī iekšzemes preču un pakalpojumu sektorā veikto ieguldījumu (īpaši būvniecībā veikto ieguldījumu, kas atsevišķās valstīs izraisīja mājokļu cenu burbuļa veidošanos) dinamiku, nenotika atbilstoša jaudas palielināšana, kas varētu apkalpot augošo ārējā parāda slogu. Fiskālajā jomā straujais ieņēmumu kāpums, ko veicināja neilgtspējīgs iekšzemes pieprasījuma bums, noteica valsts izdevumu strukturālu pieaugumu pat tajās valstīs, kurās valsts budžeta deficīts un parāda līmenis jau bija samērā augsts. Vēlākais ar krīzi saistītais iekšzemes pieprasījuma kritums lika skaidrāk apjaust radīto būtisko fiskālo ievainojamību, valsts budžeta deficīta un parāda līmenim strauji palielinoties.

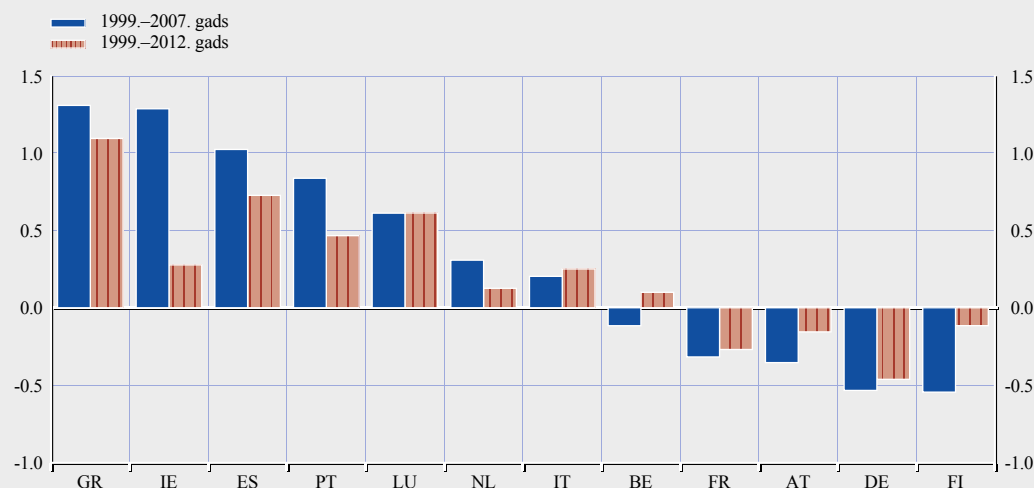
Līdzsvara atjaunošanas process kopš krīzes sākuma

2008. gadā sācies līdzsvara atjaunošanas process saistīts ar salīdzinošās konkurētspējas un iekšējās un ārējās makroekonomiskās nesabalansētības korekcijām. Vairākumā euro zonas valstu, kurās

2 EMS sākuma gados būtiskais salīdzinošo izmaksu un cenu kāpums varētu būt daļēji saistīts ar parasto reālās un nominālās konverģences procesu. Tomēr empīriskie pētījumi nav spējuši rast nepārprotamus pierādījumus tam, ka pēc EMS trešā posma būtu bijusi vērojama izlīdzināšanās ietekme (kas izpaužas kā Balasas–Samuelsona efekti). Agrākos pētījumos par Balasas–Samuelsona efektiem euro zonā (piemēram, Hofmann, B. un Remsperger, H., *Inflation Differentials among the Euro Area Countries: Potential Causes and Consequences*, konferences referāts, ko prezentāja 2005. gada *The Allied Social Science Association* gadskārtējā sanāksmē, un Katsimi, M., *Inflation divergence in the euro area: the Balassa-Samuelson effect*, *Applied Economics Letters*, 11. sēj., 5. laidziens, 329.–332. lpp.) netika secināts, ka EMS trešajā posmā dažādu valstu cenu konverģence būtu būtiski veicinājusi valstu inflācijas līmeņa kāpumu. Daži Balasas–Samuelsona efekti euro zonas valstu grupā no 1992. gada līdz 2011. gadam aplūkoti Wagner, M., *The Balassa-Samuelson Effect in 'East and West': Differences and Similarities*, *Economics Series, No 180, Institute for Advanced Studies*, Vīne.

B attēls. Vidējās gada SPCI inflācijas starpības salīdzinājumā ar euro zonas vidējo rādītāju 1999.–2007. gadā un 1999.–2012. gadā

(procentu punktos)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

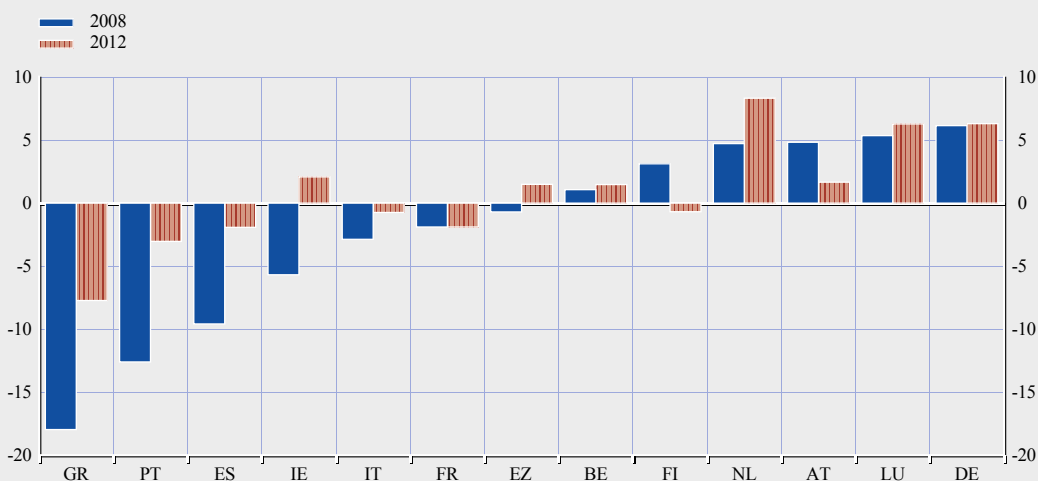
Piezīmes. Dati attiecas uz 12 ES dalībvalstīm, kuras pievienojās euro zonai līdz 2001. gadam. Periodā, kas aptver 1999.–2007. gadu, valstis parādītas lejupejošā secībā. Grieķijas dati aptver tikai 2001.–2007. gadu un 2001.–2012. gadu.

bija nepieciešamas korekcijas, vidējās vienības darbaspēka izmaksas kopš 2008. gada sarukušas, palīdzot atjaunot konkurētspēju (sk. A att.). Plaša mēroga darbvietu skaita samazināšana noteikusi izmaksu konkurētspējas uzlabošanos, palielinoties darba ražīguma novērtējumam. Lai gan algu līmeņa korekcijas sākotnēji bija samērā ierobežotas, tomēr pēdējā laikā tās pastiprinājušās, un to dažos gadījumos noteicis atlīdzības samazinājums valsts sektorā fiskālās konsolidācijas pasākumu ietvaros. Strukturālo reformu ieviešana, lai novērstu dziļi iesakņojušos strukturālo neelastību dažās valstīs, t.sk. valstīs, kuras aptver ES un SVF korekciju programma, sākusi pieņemt spēkā. Īpaši uz darba tirgus elastības uzlabošanu vērstas reformas varētu būt sākušas veicināt salīdzinošās konkurētspējas palielināšanos.

Lai uzlabotos cenu konkurētspēja, salīdzinošo darbaspēka izmaksu samazinājumam jāparādās atbilstošās salīdzinošo cenu korekcijās. Tomēr salīdzinošo cenu korekcijas atbilstoši salīdzinošo darbaspēka izmaksu uzlabojumiem nenotika (sk. B att.). To var daļēji skaidrot ar valstu fiskālās konsolidācijas pasākumiem, kas ietvēra netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu palielināšanu, tādējādi radot augšupvērstu spiedienu uz cenām. Turklāt ierobežotās cenu korekcijas varētu atspoguļot arī vienlaicīgu peļņas maržu palielināšanos, ko, iespējams, izraisīja vairāki faktori. Palielināšanās var atspoguļot peļņas maržu ierasto ciklisko atgūšanos pēc iepriekšējos gados novērotās sākotnējās samazināšanas joprojām noturīgas algu kāpuma dinamikas apstākļos. Turklāt spēcīgākas kopējās peļņas maržas varētu būt daļēji noteikusi sastāva ietekme, piemēram, saistībā ar nerentablu uzņēmumu slēgšanu. Tomēr peļņas maržu pieaugums varētu atspoguļot arī konkurences trūkumu atsevišķos tautsaimniecības sektoros, ļaujot uzņēmumiem noteikt augstu uzcenojumu, jo konkurence neliel atspoguļot darbaspēka izmaksu uzlabošanos galīgajās cenās. Tā kā reformas preču tirgos pagaidām pārsvarā bijušas ierobežotas, šādos apstākļos būtiski svarīgi ir konkurences pastiprināšanas pasākumi, lai nodrošinātu cenu korekcijas atbilstoši darbaspēka izmaksām.

C attēls. Tekošā konta saldo

(% no IKP)

Avoti: Eiropas Komisija un ECB aprēķini.

Piezīmes. Dati attiecas uz 12 ES dalībvalstīm, kuras pievienojās euro zonai līdz 2001. gadam. Valstis parādītas augšupejošā secībā atkarībā no to tekošā konta saldo 2008. gadā.

Euro zonas valstīs, kurās pirms krīzes bija tekošā konta deficīts, novēroto tekošā konta bilances uzlabošanas galvenokārt noteica iekšzemes pieprasījuma sarukums kopš 2008. gada un attiecīgi būtiski mazāks neenerģijas preču importa pieaugums (sk. C att.). Iespējams, ka daļa pašreizējo ārējās bilances uzlabojumu izzudīs, minētajās valstīs atjaunojoties ekonomiskajai aktivitātei. Tomēr pieprasījuma atgriešanās pārmērīgi augstajā pirms krīzes sasniegtajā līmenī nav gaidāma, un krīzes skarto tautsaimniecību ražošanas potenciāls krīzes rezultātā samazinājies. Turklāt dažās valstīs tekošā konta bilancei vajadzētu arvien vairāk atspoguļot salīdzinošo izmaksu un cenu konkurētspējas uzlabošanas un (dažos gadījumos) eksportējošo uzņēmumu skaita pieaugumu. Arvien plašākai importa aizstāšanai (t.i., importa aizstāšanai ar iekšzemes ražojumiem) un eksporta tirgus daļu paplašināšanai būtu jāveicina ārējās korekcijas.³ Lai gan tekošā konta bilances uzlabojās, joprojām saglabājas nopietnas problēmas attiecībā uz atlikumiem, jo pēdējos 10 gados pieredzētais pastāvīgais deficīts radījis neto saistību pret citām valstīm uzkrāšanos. Tīrā starptautisko investīciju balance pēdējos gados vairākumā valstu, kurās pirms krīzes bija tekošā konta deficīts, turpinājusi pasliktināties, lai gan tekošā konta deficīts būtiski samazinājies. Valstīm nāksies kādu laiku uzturēt tekošā konta pārpalikumu, lai panāktu ārējā parāda līmeņa sarukumu un atgūtu ieguldītāju uzticēšanos.

Joprojām jāturpina līdzsvara atjaunošanas process

Neraugoties uz līdz šim notikušajām korekcijām, šķiet, lai atjaunotu konkurētspējas pozīcijas un novērstu atlikušo nesabalansētību, par kuru liecina cenu starpību saglabāšanās un joprojām esošie tekošā konta deficīti (sk. A un C att.), nepieciešami būtiski līdzsvara atjaunošanas pasākumi. Lai turpinātu šo procesu, valstīm jāveic turpmāki vērīgie pasākumi gan cenu konkurētspējas, gan ar cenām nesaistītās konkurētspējas stiprināšanai. Veicamo pasākumu

³ Tomēr vidējā termiņā importa aizstāšanai varētu būt potenciāli negatīva ietekme uz darba ražīgumu un tādējādi arī uz eksporta pieaugumu labāku, dažādāku un lētāku izejvielu ierobežotās izmantošanas dēļ.

komplekss un to steidzamība dažādās valstīs ir atšķirīga. Būtisks reāls vienības darbaspēka izmaksu un peļņas maržu samazinājums (pastāvot nepārprotamam konkurences trūkumam) īpaši steidzami jāpanāk valstīs, kurās pastāv risks, ka augstais bezdarba līmenis varētu kļūt strukturāls, un kurās ir vāja konkurence.

Lai atbalstītu notiekošo līdzsvara atjaunošanas procesu, īpaši svarīgas vairākas politikas jomas. Tās saistītas ar reformām, kas palielina darba tirgu elastību un konkurenci preču tirgos, lai veicinātu nepieciešamās cenu konkurētspējas korekcijas. Saistībā ar darba tirgu vairākās euro zonas valstīs jānodrošina lielāka elastība algu noteikšanas procesā, piemēram, ieviešot lielāku brīvību darba aizsardzības tiesību aktos, atceļot algu indeksācijas shēmas, samazinot minimālo algu un atļaujot vienošanās par algām uzņēmumu līmenī. Turklāt konkurētspējas korekcijas veicina nemitīgs darba ražīguma kāpums, jo tas gan samazina vienības darbaspēka izmaksas, gan palielina potenciālo produkcijas izlaidi. Tomēr darba ražīguma kāpumam (ieviešot procesu un produktu inovācijas, uzlabojot darbaspēka prasmes vai uzņēmējdarbības vides faktorus) parasti nepieciešamas strukturālās reformas (piemēram, regulēto profesiju liberalizācija un darbaspēka imigrācija, izdevumu pārorientēšana uz izglītību, pētniecību un attīstību, kā arī galveno regulējuma nosacījumu reformas – tiesiskās un regulatīvās bāzes grozījumi, lai tā kļūtu uzņēmējdarbībai labvēlīgāka), un tām var būt nepieciešams ilgs laiks, lai panāktu redzamus rezultātus. Lielas peļņas maržas īpaši raksturīgas uz iekšzemes tirdzniecību orientētos sektoros (pārsvārā pakalpojumu sektoros). Tāpēc strukturālo reformu pasākumi var risināt šīs problēmas, novēršot šķēršļus (starptautiskai) konkurencei, īpaši aizsargātās profesijās, piemēram, pazeminot starta kapitāla robežu jauniem uzņēmumiem, un (plašākā nozīmē) atceļot pārmērīgo birokrātiju. Tas savukārt palīdzēs samazināt esošo lejupvērsto cenu neelastību un ļaus valstīm baudīt korekcijas nodrošinātās priekšrocības.

Fiskālās politikas jomā jārisina ar nesabalansētību valsts sektorā un fiskālo ilgtspēju saistīti jautājumi. Prioritāte ir valsts finanšu ilgtspējas atjaunošana, nodrošinot valdības parāda rādītāja samazināšanos. Lai to panāktu, būtiski svarīgi precīzi un reāli vidējā termiņa konsolidācijas plāni, kas palīdzēs atgūt finanšu tirgus uzticēšanos un panākt zemākas valdības parāda apkalpošanas izmaksas.

Cenu un izmaksu konkurētspējas līdzsvara atjaunošana euro zonas valstīs nozīmē to, ka algu un cenu pieaugumam valstīs, kurās iepriekš šajā ziņā bija vērojamas pārmērības, pārejas posmā jābūt daudz zemākam par euro zonas vidējo rādītāju. Vienlaikus vairāku to euro zonas valstu tautsaimniecība, kuras konkurētspēju palielināja pirms krīzes, varētu augt straujāk, un algu un cenu kāpums tajās pagaidām varētu pārsniegt euro zonas vidējo rādītāju. Tomēr arī šajā pārejas posmā konkurētspējīgākajām valstīm jāizvairās no pārmērīga algu pieauguma un strauja cenu kāpuma, jo tas nodarītu kaitējumu reālajai izaugsmei un palielinātu bezdarbu.

EKONOMISKĀ LEJUPSLĪDE BIJA RAKSTURĪGA GANDRĪZ VISIEM SEKTORIEM

Sektoru dalījuma ekonomiskā lejupslīde 2012. gadā bija gandrīz vienāda visos sektoros. Pievienotā vērtība rūpniecībā (izņemot būvniecību) gada pirmajos trijos ceturkšņos vidēji samazinājās par 1.4% (2011. gadā pieauga par 3.4%). Atbilstoši IKP kāpuma tempa sarukumam izaugsmes dinamika pavājinājās visa gada laikā. Šo tendenci apstiprināja norises rūpnieciskās produkcijas izlaidē (izņemot būvniecību), kur 2012. gada decembrī reģistrēts par 2.3% zemāks līmenis nekā pirms gada. 2012. gadā no rūpnieciskās ražošanas (izņemot būvniecību) komponentiem visvairāk saruka starppatēriņa preču ražošana (sk. 26. att.).

Produkcijas izlaide būvniecībā joprojām vēl vairāk samazinājās arī 2012. gadā, turpinoties ieilgušam lejupslīdes posmam. Pēc 0.8% sarukuma 2011. gadā pievienotā vērtība būvniecībā 2012. gada pirmajos trijos ceturkšņos salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu vidēji samazinājās par 3.5% (pamatojoties uz sezonāli neizlīdzinātiem datiem). Šajā periodā tika reģistrēts pieticīgs gada vidējais pievienotās vērtības kāpums pakalpojumu sektorā (0.2%; mazāks nekā 2011. gadā, kad pieaugums bija 1.3%).

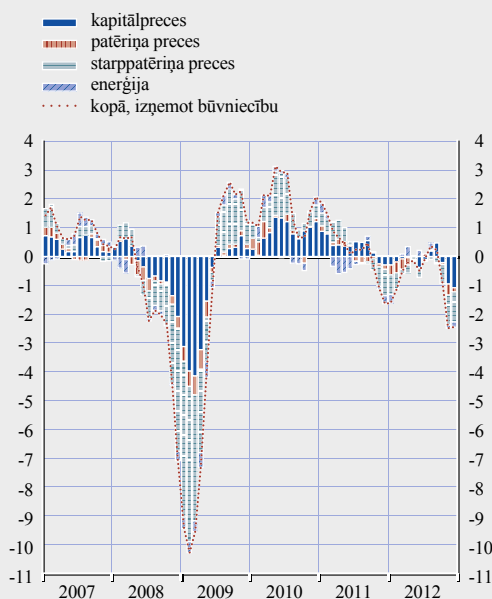
TURPINĀJĀS DARBA TIRGUS SITUĀCIJAS PASLIKTINĀŠANĀS

Nodarbināto skaita sarukums, kas sākās 2011. gada 2. pusgadā, turpinājās visā 2012. gadā (sk. 27. att.). Tādējādi 2012. gada 3. ceturksnī euro zonas nodarbinātības līmenis bija aptuveni par 0.7% zemāks nekā iepriekšējā gadā. Apsekojumu dati liecina par tālāku darbvietu skaita samazināšanos 2012. gada 4. ceturksnī. 2012. gadā kopumā, iespējams, nodarbinātības līmenis varētu būt sarucis aptuveni par 0.7% (2011. gadā pieauga par 0.3%). Sektoru dalījumā šāda darbvietu skaita lejupslīde bija vienāda visos svarīgākajos sektoros. Kopējā nostrādāto stundu skaita samazināšanās 2012. gadā bija spēcīgāka nekā nodarbināto skaita kritums. Atkal sarūkot izaugsmei, daudzi uzņēmumi deva priekšroku darbaspēka ieguldījuma samazināšanai, saīsinot nostrādātās stundas, nevis darbinieku skaitu, lai izvairītos no izmaksu korekcijām, kas saistītas ar strādājošo atlaišanu.

Tā kā darba tirgus norisēm ir tendence atpalikt no vispārējās cikliskās situācijas, nodarbinātības līmeņa kāpums saruka lēnāk nekā produkcijas izlaides pieaugums. Tas nozīmē, ka produktivitātes gada kāpums uz katru strādājošo samazinājās no 0.7% 2011. gada pēdējā ceturksnī līdz 0.1% 2012. gada 3. ceturksnī. Gada vidējais pieauguma temps gada pirmajos trijos ceturkšņos bija 0.3% (iepriekšējā gadā – 1.2%). Produktivitātes kāpuma tempa palēnināšanās visos sektoros notika gandrīz vienādi, lai gan rūpniecības sektorā (izņemot būvniecību) novēroja viskrasāko lejupslīdi. Tā kā nostrādāto stundu skaits saruka

26. attēls. Rūpnieciskās produkcijas pieaugums un ieguldījums

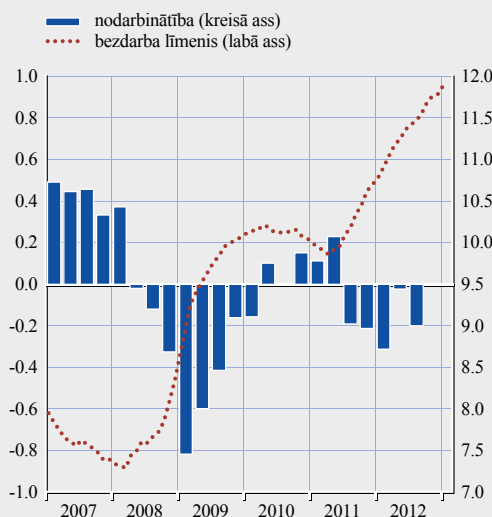
(pieauguma temps un ieguldījums; procentu punktos; mēneša dati; sezonāli izlīdzināti)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.
Piezīme. Atspoguļotie dati aprēķināti kā triju mēnešu mainīgais vidējais lielums salīdzinājumā ar atbilstošo vidējo lielumu pirms trim mēnešiem.

27. attēls. Darba tirgus norises

(kāpuma temps salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni; % no darbaspēka; sezonāli izlīdzināti dati)

Avots: Eurostat.

straujāk nekā darbvietu skaits, 2012. gada pirmajos trijos ceturkšņos kopējās produktivitātes gada pieaugums nostrādāto stundu skaita izteiksmē vidēji bija nedaudz virs 1%, t.i., tikai mazliet zemāks nekā 2011. gadā.

Pēc zemākā punkta sasniegšanas 2011. gada 1. pusgadā bezdarba līmenis 2012. gadā turpināja paaugstināties līdz līmenim, kāds nebija novērots kopš 1995. gada, kad ieviesa euro zonas datu laikrindu (sk. 27. att.). 2012. gada decembrī bezdarba līmenis bija 11.8%, t.i., gandrīz par diviem procentu punktiem augstāks nekā zemākajā punktā 2011. gada aprīlī. Tomēr kopš 2012. gada vidus bezdarba līmeņa gada pārmaiņu dinamika sāka mazināties, un 2012. gadā kopumā vidējais bezdarba līmenis bija 11.4% (2011. gadā – 10.2%).

2.5. FISKĀLĀS NORISES

Paredzams, ka euro zonas valdības budžeta deficīts 2012. gadā otro gadu pēc kārtas būtiski saruks, atspoguļojot nozīmīgus konsolidācijas centienus vairākumā valstu. Pēdējos gados pieredzētā krīze apstiprina, ka stabila valsts finanšu nodrošināšana vai parāda atmaksājamības drošu konsolidācijas stratēģiju izstrāde, ja situācija ir apdraudēta, ir vispārējās makroekonomiskās un finanšu stabilitātes, kā arī monetārās savienības raitas darbības priekšnoteikums. Euro zonas valstis, t.sk. krīzes vissmagāk skartās valstis, pārliecinoši reaģējušas uz ietilgušo valsts parāda krīzi un negatīvu blakusefektu ietekmi, īstenojot fiskālās konsolidācijas un strukturālo reformu pasākumus un nostiprinot to iekšzemes budžeta struktūras. ES fiskālās vadības struktūra tika vēl vairāk nostiprināta, pieņemot fiskālo paktu (sk. 4. nodaļas 1. sadaļu).

4. tabula. Euro zonas un tās valstu fiskālā pozīcija

(% no IKP)								
	Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (-)				Valdības bruto parāds			
	Eiropas Komisijas prognoze			Stabilitātes programma 2012	Eiropas Komisijas prognoze			Stabilitātes programma 2012
	2010	2011	2012		2010	2011	2012	
Beļģija	-3.8	-3.7	-3.0	-2.8	95.5	97.8	99.8	99.4
Vācija	-4.1	-0.8	0.1	-1.0	82.5	80.5	81.6	82.0
Igaunija	0.2	1.1	-0.5	-2.6	6.7	6.1	10.5	8.8
Īrija	-30.9	-13.4	-7.7	-8.3	92.2	106.4	117.2	117.5
Grieķija ¹⁾	-10.7	-9.4	-6.6	-6.6	148.3	170.6	161.6	-
Spānija ¹⁾	-9.7	-9.4	-10.2	-6.3	61.5	69.3	88.4	-
Francija	-7.1	-5.2	-4.6	-4.4	82.3	86.0	90.3	89.0
Itālija	-4.5	-3.9	-2.9	-1.7	119.2	120.7	127.1	123.4
Kipra	-5.3	-6.3	-5.5	-2.6	61.3	71.1	86.5	-
Luksemburga	-0.8	-0.3	-1.5	-1.5	19.2	18.3	20.5	20.9
Malta	-3.6	-2.7	-2.6	-2.2	67.4	70.4	73.1	70.3
Nīderlande	-5.1	-4.5	-4.1	-4.2	63.1	65.5	70.8	70.2
Austrija	-4.5	-2.5	-3.0	-3.0	72.0	72.4	74.3	74.7
Portugāle ¹⁾	-9.8	-4.4	-5.0	-5.0	93.5	108.0	120.6	-
Slovēnija	-5.7	-6.4	-4.4	-3.5	38.6	46.9	53.7	51.9
Slovākija	-7.7	-4.9	-4.8	-4.6	41.0	43.3	52.4	50.2
Somija	-2.5	-0.8	-1.7	-1.1	48.6	49.0	53.4	50.7
Euro zona	-6.2	-4.2	-3.5	-3.2	85.6	88.1	93.1	-

Avoti: Eiropas Komisijas 2013. gada ziemas ekonomiskā prognoze, 2012. gada aprīlī aktualizētās stabilitātes programmas un ECB aprēķini.

Piezīme. Dati saskaņā ar EKS 95 definīcijām.

1) Grieķijas, Spānijas un Portugāles rādītāji neattiecas uz stabilitātes programmās noteiktajiem mērķiem, bet uz pārskatītajiem otrajā korekciju programmā (Grieķijai) un pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā (Spānijai un Portugālei) noteiktajiem mērķiem.

FISKĀLĀ KONSOLIDĀCIJA 2012. GADĀ

Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2013. gada ziemas ekonomisko prognozi kopējais euro zonas valdības budžeta deficīts samazinājās (no 4.2% no IKP 2011. gadā līdz 3.5% no IKP 2012. gadā; sk. 4. tabulu), neraugoties uz ekonomiskās aktivitātes palēnināšanos. Budžeta deficīta sarukumu noteica valdības ieņēmumu kāpums (procentos no IKP), atspoguļojot augstākus ienākuma un īpašuma nodokļus un (mazākā mērā) netiešo nodokļu pieaugumu, savukārt izdevumu rādītājs nedaudz palielinājās. Valdības kopējie ieņēmumi pieauga no 45.4% no IKP 2011. gadā līdz 46.3% no IKP 2012. gadā, bet valdības kopējo izdevumu attiecība pret IKP palielinājās no 49.5% 2011. gadā līdz 49.8% 2012. gadā.

Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2013. gada ziemas prognozi euro zonas valdības vidējā bruto parāda attiecība pret IKP 2012. gadā turpināja palielināties (no 88.1% 2011. gadā līdz 93.1%), un to noteica spēcīgs t.s. sniega pikas efekts (2.5% no IKP), kas atspoguļo procentu izdevumu, reālā IKP pieauguma un inflācijas ietekmi uz parāda rādītāju, un atlikumu plūsmu korekcija (2.2% no IKP), savukārt sākotnējā budžeta balance (−0.4% no IKP) parāda sarukumu ietekmēja ļoti maz. 2012. gada beigās 12 no 17 euro zonas valstu parāda rādītājs pārsniedza atsauces vērtību 60% no IKP.

Kā redzams 4. tabulā, Eiropas Komisijas 2013. gada ziemas prognoze parādīja, ka vairākuma valstu 2012. gada budžeta deficīta un parāda rādītāji bija augstāki nekā 2012. gada aprīlī iesniegtajās stabilitātes programmās iekļautajās aplēsēs, pārskatītajos pārmērīga budžeta deficīta novēršanas mērķos (Spānija un Portugāle) vai pārskatītajā otrās korekciju programmas mērķī (Grieķija) noteiktie rādītāji. Dažu valstu budžeta deficīts bija būtiski lielāks, nekā gaidīts. Tas īpaši attiecās uz Spāniju, Itāliju, Kipru un Slovēniju. Paredzams, ka Beļģijā, Francijā, Maltā, Slovākijā un Somijā būs vērojama neliela novirze no mērķiem. Runājot par valstīm, kurām sniegts atbalsts ES un SVF finansiālās palīdzības programmas ietvaros, Īrijas un Grieķijas fiskālā deficīta rādītāji salīdzinājumā ar 2011. gadu ievērojami uzlabojās, savukārt Portugāles budžeta deficīts nedaudz palielinājās, daļēji atspoguļojot īslaicīgu darījumu samazināšanos. Turpmāk sniegts īss jaunāko budžeta norīšu vērtējums tikai valstīm, kuras saņem atbalstu ES un SVF finansiālās palīdzības programmas ietvaros.

NORISES ES UN SVF PROGRAMMĀ IETVERTAJĀS VALSTĪS

GRIEĶIJA

Grieķijā kopš pirmās ekonomisko korekciju programmas uzsākšanas 2010. gada maijā panākts nozīmīgs fiskālās konsolidācijas progress. Tomēr, lai nodrošinātu ilgtspējīgu valsts parāda sarukumu, ir vēl daudz darāmā.

Nemot vērā perspektīvu pasliktināšanos attiecībā uz valdības parāda atmaksājamību, bija nepieciešams mainīt sākotnējo programmas izstrādes procesu, un institūcijas 2012. gada martā apņēmas īstenot otro korekciju programmu. Tā paredzēja arī privātā sektora ieguldījumu brīvprātīgas obligāciju apmaiņas veidā, kas veicināja Grieķijas parādu nastas būtisku samazināšanos. Tomēr vēlāk šajā gadā politikas īstenošana daudzās jomās būtiski kavējās, un makroekonomiskie apstākļi ievērojami pasliktinājās, atspoguļojot lielo politisko nenoteiktību divu vēlēšanu kontekstā. Parādījās nopietnas šaubas par Grieķijas valdības spēju un vēlmi īstenot fiskālās un strukturālās reformas, kas nepieciešamas, lai atjaunotu parāda atmaksājamību un konkurētspēju. Pēc 2012. gada jūnijā organizētajām otrajām vēlēšanām jaunā Grieķijas valdība apņēmas minēto programmu īstenot.

Lai ņemtu vērā makroekonomiskos apstākļus, kas ir sliktāki, nekā prognozēts, fiskālās konsolidācijas kurss otrās programmas ietvaros 2012. gada decembrī tika pārskatīts. Tāpēc 2012. gada sākotnējās

bilances mērķis tika koriģēts no -1.0% no IKP līdz -1.5% no IKP un sākotnējā pārpalikuma nodrošināšanas mērķa (4.5% no IKP) termiņš no 2014. gada atkal tika pagarināts līdz 2016. gadam. Tieši tāpat tika pagarināts pārmērīga budžeta deficīta novēršanas termiņš (no 2014. gada līdz 2016. gadam). Lai mazinātu novirzi no plānotās konsolidācijas (tika lēsts, ka tā atbilst aptuveni 13.5 mljrd. euro (7.3% no IKP) 2013. un 2014. gadā), institūcijas 2013.–2016. gadā noteiktās Vidēja termiņa fiskālās stratēģijas ietvaros definēja galvenokārt uz izdevumiem balstītus konsolidācijas pasākumus.

Kas attiecas uz otrās programmas apstiprināšanas laikā noteikto parāda attiecības pret IKP mērķi (120% līdz 2020. gadam), to vairs nebija iespējams sasniegt. Lai samazinātu parādu un atvieglotu programmas finansēšanu, Eurogrupa 2012. gada 26. un 27. novembrī vienotās par virkni parāda samazināšanas pasākumu, t.sk. iespēju veikt parāda atpirkšanas darījumus. Ņemot vērā parāda samazināšanas pasākumu, t.sk. veiksmīgā parāda atpirkšanas darījuma noslēguma 2012. gada decembrī, ietekmi, un pieņemot, ka programma tiek stingri īstenota, paredzams, ka parāda rādītājs 2020. gadā sasniegs 124% no IKP un līdz 2022. gadam būtiski saruks (zem 110% no IKP).

ĪRIJA

Īrijā, kurā izpildīti visi iepriekš noteiktie budžeta deficīta mērķi, 2012. gadā joprojām veiksmīgi tika īstenota ES un SVF korekciju programma. Paredzams, ka 2012. gadā valdības budžeta deficīts būs zemāks par stabilitātes programmā un korekciju programmā noteiktajiem rādītājiem.

Aktualizētais Vidēja termiņa fiskālais ziņojums 2013.–2015. gadam tika publicēts 2012. gada novembrī. Šajā ziņojumā valdība apņēmas pēc programmas izpildes turpināt fiskālo konsolidāciju, lai ievērotu pārmērīga budžeta deficīta novēršanas termiņu (2015. gads). Ziņojums paredz nemainīgu korekciju sadalījumu, vienu trešdaļu atlikušās korekcijas veicot ieņēmumu pusē, bet pārējo – izdevumu pusē. Ieņēmumu pasākumi ietver uz vērtību balstīta reālā nekustamā īpašuma nodokļa ieviešanu, iedzīvotāju ienākuma nodokļu un sociālās nodrošināšanas iemaksu bāzes paplašināšanu. Būtiski izdevumu uzkrājumi tiks veikti sociālās labklājības jomā un pabalstu un pensiju sistēmā.

Turpmāk Īrijas valdība turpina īstenot korekciju programmas ietvaros noteikto reformu un, ja nepieciešams, gatava īstenot papildu pasākumus. Lai ierobežotu nenoteiktību, jāsamazina jomu, kurās jāveic strukturālo korekciju centieni, pārskatīšanas tendence. Ilgstoša atbilstība fiskālajiem mērķiem būtu spēcīgs signāls tirgiem un pastiprinātu Īrijas izredzes 2013. gadā pilnībā atgūt piekļuvi tirgus finansējumam pēc tam, kad 2012. gada vasarā nodrošināta veiksmīga sākotnējā piekļuve tirgum.

PORTUGĀLE

Portugālē 2012. gadā joprojām kopumā tiek īstenota korekciju programma. Lai gan situācija izdevumu (izņemot bezdarbnieka pabalstus) jomā bija labāka, nekā paredzēts budžetā, ieņēmumu rādītāji atpalika no sākotnējos budžeta plānos noteiktajiem, un to galvenokārt noteica makroekonomiskie apstākļi, kas bija sliktāki, nekā gaidīts.

Lai atjaunotu iekšējo līdzsvaru tautsaimniecībā, vienlaikus nodrošinot parāda attiecības pret IKP sarukumu vidējā termiņā, programmas ietvaros tika pārskatīts fiskālās konsolidācijas kurss. 2012. gadā budžeta deficīta mērķim tika veikta augšupvērsta korekcija no 4.5% no IKP uz 5% no IKP.

Lai turpmāk uzlabotu fiskālo situāciju, nepieciešami būtiski papildu konsolidācijas centieni. 2013. gada budžetā iekļauti konsolidācijas pasākumi, kas sasniedz 3% no IKP. Lielākoties

konsolidācija tiek veikta ieņēmumu pusē, būtiski palielinot iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes. Konstitucionālās tiesas lēmuma rezultātā izdevumu pusē vērienīgus jaunus konsolidācijas pasākumus gandrīz pilnībā kompensē gadskārtējo papildu pensiju/darba samaksas maksājumu atjaunošana pensionāriem un valsts iestāžu darbiniekiem.

Turpmāk, lai saskaņā ar plānu 2013. gadā saglabātu reformu tempu un atgūtu piekļuvi finanšu tirgiem, īpaši svarīga būs politiskā apņemšanās turpināt īstenot programmu un sasniegt noteiktos fiskālos mērķus.

CIKLISKI KORIĢĒTIE RĀDĪTĀJI

Visi trīs 5. tabulā sniegtie fiskālie rādītāji, kuri atspoguļo tautsaimniecības cikliskos nosacījumus (t.i., cikliski koriģētā bilance, cikliski koriģētā sākotnējā bilance un strukturālā bilance), liecina par nozīmīgiem konsolidācijas centieniem euro zonā kopumā 2012. gadā. Cikliski koriģētā bilance un cikliski koriģētā sākotnējā bilance, neietverot procentu maksājumu ietekmi, uzlabojās attiecīgi par 1.2 procentu punktiem no IKP un 1.3 procentu punktiem no IKP. Euro zonas strukturālā bilance (kurā nav iekļauti vienreizējie un pagaidu pasākumi) uzlabojās par 1.4 procentu punktiem no IKP. Šie skaitļi jāvērtē piesardzīgi, jo cikliskās ietekmes uz budžeta bilancēm reālā laika aplēsēm raksturīga zināma nenoteiktība, īpaši valstīs, kuru tautsaimniecībā tiek nopietni atjaunots līdzsvars.

PĀRMĒRĪGA BUDŽETA DEFICĪTA NOVĒRŠANAS PROCEDŪRAS

Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2013. gada ziemas ekonomisko prognozi gaidāms, ka visu euro zonas valstu (izņemot Vāciju, Igauniju, Itāliju, Luksemburgu, Maltu un Somiju) budžeta deficīts 2012. gadā pārsniegs atsaucē vērtību 3% no IKP vai būs vienāds ar to. Līdz 2012. gada beigām 12 euro zonas valstu bija pakļautas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai, un to budžeta deficīta rādītāja samazināšanas zem atsaucē vērtības 3% no IKP termiņš bija noteikts

5. tabula. Euro zonas un euro zonas valstu cikliski koriģētās bilances, cikliski koriģētās sākotnējās bilances un strukturālās bilances pārmaiņas

(procentu punktos no IKP)

	Cikliski koriģētās budžeta bilances pārmaiņas			Cikliski koriģētās sākotnējās budžeta bilances pārmaiņas			Strukturālās budžeta bilances pārmaiņas		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Beļģija	1.2	-0.4	1.3	0.9	-0.4	1.4	0.5	-0.2	0.7
Vācija	-2.8	2.4	1.4	-2.9	2.4	1.3	-1.5	1.3	1.4
Igaunija	1.1	-0.9	-1.8	1.1	-0.9	-1.8	-0.1	0.5	0.8
Īrija	-16.8	16.7	5.0	-15.6	16.9	5.5	0.7	1.4	0.3
Grieķija	6.7	3.4	4.2	7.3	4.7	2.2	6.7	3.3	4.2
Spānija	1.8	-0.1	-0.5	1.9	0.4	0.0	1.1	0.1	1.5
Francija	0.1	1.6	1.2	0.1	1.8	1.1	0.3	1.3	1.2
Itālija	0.0	0.4	1.7	-0.1	0.8	2.3	0.4	0.0	2.3
Kipra	0.8	-1.0	1.5	0.5	-0.8	2.8	0.8	-0.7	0.5
Luksemburga	-1.1	0.3	-0.9	-1.1	0.4	-0.8	-1.1	0.2	-0.8
Malta	-0.1	0.8	0.3	-0.2	0.9	0.4	-0.5	1.2	0.0
Nīderlande	0.0	0.5	1.1	-0.2	0.5	1.1	0.1	0.4	1.1
Austrija	-1.0	1.2	-0.3	-1.1	1.1	-0.2	-0.6	1.0	-0.1
Portugāle	-0.5	5.9	0.2	-0.5	7.0	0.4	-0.1	2.2	2.2
Slovēnija	-0.2	-1.1	2.4	0.0	-0.9	2.9	-0.3	-0.1	1.4
Slovākija	-0.4	2.5	0.3	-0.5	2.8	0.4	0.0	2.0	0.5
Somija	-1.4	0.7	-0.5	-1.5	0.7	-0.5	-1.4	0.7	-0.6
Euro zona	-0.6	1.6	1.2	-0.6	1.8	1.3	0.1	0.9	1.4

Avots: Eiropas Komisijas 2013. gada ziemas ekonomiskā prognoze.

Piezīmes. Pozitīvi skaitļi norāda uz fiskālās situācijas uzlabošanu un negatīvi skaitļi – uz fiskālās situācijas pasliktināšanu. Cikliski koriģētās un cikliski koriģētās sākotnējās bilances pārmaiņas ietver vienreizējos un pagaidu pasākumus, t.sk. finanšu sektora atbalsta pasākumus.

6. tabula. Pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras euro zonas valstīs

(% no IKP)	2012. gada budžeta bilance	Sākums	Izpildes termiņš	Rekomendētā vidējā strukturālā korekcija gadā
Beļģija	-3.0	2010	2012	0.75
Īrija	-7.7	2010	2015	2
Grieķija	-6.6	2010	2016	-
Spānija	-10.2	2010	2014	2.5
Francija	-4.6	2010	2013	1
Itālija	-2.9	2010	2012	0.5
Kipra	-5.5	2010	2012	1.5
Nīderlande	-4.1	2011	2013	0.75
Austrija	-3.0	2011	2013	0.75
Portugāle	-5.0	2010	2014	1.75
Slovēnija	-4.4	2010	2013	0.75
Slovākija	-4.8	2010	2013	1

Avots: Eiropas Komisijas 2013. gada ziemas ekonomiskā prognoze.

diapazonā no 2012. gada (Beļģijai, Itālijai un Kiprai) līdz 2016. gadam (Grieķijai; sk. 6. tabulu). ES Padome 2012. gada jūnijā Vācijai un 2012. gada decembrī Maltai atcēla pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru, jo pēdējie dati liecināja, ka to budžeta deficīts 2011. gadā nebija pārsniedzis atsaucē vērību 3% no IKP, un Komisijas prognoze abām valstīm 2012. gadā paredzēja budžeta deficītu, kas mazāks par 3% no IKP.

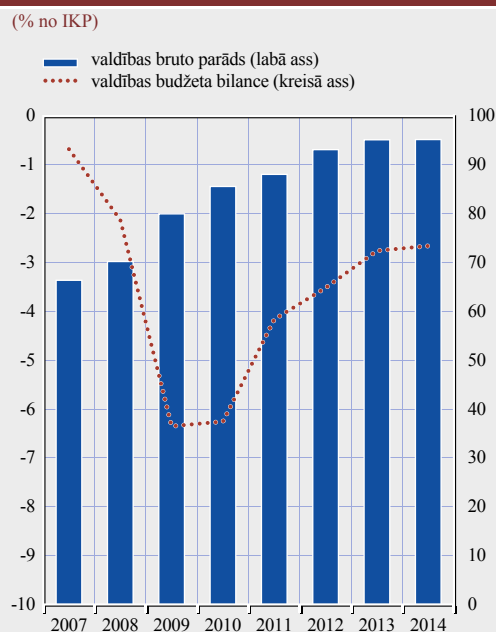
2013. GADĀ PAREDZĒTA TURPMĀKA FISKĀLĀ KONSOLIDĀCIJA

Paredzams, ka euro zonas fiskālā situācija 2013. gadā turpinās uzlaboties. Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2013. gada ziemas ekonomisko prognozi euro zonas valdības budžeta deficīta rādītājs samazināsies par 0.7 procentu punktiem (līdz 2.8% no IKP; sk. 28. att.). Prognozēts, ka euro zonas ieņēmumu rādītājs palielināsies par 0.5 procentu punktiem no IKP, savukārt izdevumu rādītājs saruks par 0.3 procentu punktiem no IKP. Paredzēts, ka euro zonas valdības parāda rādītājs turpinās palielināties (par 2.0 procentu punktiem; līdz 95.1% no IKP), t.sk. piecu valstu (Beļģijas, Īrijas, Grieķijas, Itālijas un Portugāles) parāda rādītājs pārsniegs 100% no IKP.

FISKĀLĀ KONSOLIDĀCIJA JĀTURPINA

Neraugoties uz līdz šim sasniegto progresu, nepieciešami nopietnāki centieni, lai euro zonā saglabātu ilgtermiņa parāda atmaksājamību. Lai gan, īstenojot fiskālo konsolidāciju, tautsaimniecības izaugsme varētu īslaicīgi pavājināties, labi izstrādāta fiskālā korekcija

28. attēls. Fiskālās norises euro zonā

Avots: Eiropas Komisijas 2013. gada ziemas ekonomiskā prognoze.
Piezīme: Budžeta bilances dati neietver UMTS licenču pārdošanas ieņēmumus.

veicina pastāvīgu strukturālo bilanču uzlabošanos un tādējādi labvēlīgi ietekmē parāda attiecības pret IKP tendenci.⁵ Bažas par izaugsmi jāklīdē, paātrinot strukturālās un finanšu sektora reformas.

Ja tas netiks darīts, augsts parāda līmenis un pastāvīgs budžeta deficīts var pasliktināt tautsaimniecības izaugsmes perspektīvas. Lai gan paredzams, ka euro zonas valdības parāda attiecība pret IKP 2012. gadā samazinājusies, daudzu valstu valdības parāda rādītājs 2013. gadā joprojām palielinās. Empīriskie dati liecina, ka ilgstoši augstā valdības parāda attiecība pret IKP (aptuveni 90% no IKP un augstāka) ietekmē tautsaimniecības izaugsmi. Papildus tam, ka privātie ieguldījumi tiek tieši "izstumti", tie saistīti ar augstākām valdības parāda riska prēmijām, kuras savukārt izraisa reālo procentu likmju kāpumu, kas negatīvi ietekmēs ieguldījumus un citas tautsaimniecības jomas, kuras ir jutīgas pret procentu likmēm.

Fiskālā konsolidācija var īstermiņā labvēlīgi ietekmēt tautsaimniecības izaugsmi, veicinot finanšu tirgus uzticēšanos. Vienlaikus būtu jāīsteno strukturālās un finanšu sektora reformas. Darba, preču un pakalpojumu tirgu elastības uzlabošana veicinātu euro zonas valstu tautsaimniecības noturību. Fiskālā politika var arī stimulēt konkurētspējas palielināšanos un izaugsmi vidējā termiņā un ilgtermiņā. Tāpēc būs jānodrošina izdevumu ierobežošana un lielāka izdevumu efektivitāte, īpaši izglītības, veselības, valsts pārvaldes un infrastruktūras jomā, kā arī izaugsmei labvēlīgākas nodokļu struktūras un centieni ēnu ekonomikas apkarošanā.

Fiskālās konsolidācijas stratēģijas jāīsteno, strikti ievērojot Stabilitātes un izaugsmes paktā un fiskālajā paktā noteiktās saistības. Programmā noteiktās saistības jāievēro valstīm, kuras saņem ES un SVF finansiālo palīdzību. Visām valstīm, kuras pakļautas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai, jānodrošina pilnīga atbilstība budžeta mērķiem. Vidēja termiņa budžeta plānos jāparedz droši pasākumi un pietiekams nodrošinājums, fiskālās stratēģijas stingri koncentrējot uz pārmērīga budžeta deficīta novēršanu. Ja tā nenotiks, laikus jāveic pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā noteiktie procesuālie pasākumi, lai izvairītos no pārmērīgi novēlotas konsolidācijas īstenošanas un nesen nostiprinātās fiskālās vadības struktūras uzticamības zaudēšanas jau pašā sākumā.

3. EKONOMISKĀS UN MONETĀRĀS NORISES ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠAJĀS ES DALĪBVALSTĪS

EKONOMISKĀ AKTIVITĀTE

Neraugoties uz finansiālo apstākļu uzlabošanos, ekonomiskā aktivitāte vairākumā no 10 ārpus euro zonas esošajām ES dalībvalstīm (tālāk tekstā – arī ES10 valstis) 2012. gadā, īpaši gada beigās, joprojām bija vāja. IKP pieaugums 2012. gadā bija ievērojami lēnāks nekā 2011. gadā. Tautsaimniecības atveseļošanās galvenokārt ierobežoja vairākās valstīs joprojām pastāvošā vajadzība samazināt aizņemto līdzekļu īpatsvaru un ekonomiskais apsīkums euro zonā, kas visvairāk ietekmēja tās valstis, kurās noteicošais izaugsmes faktors 2011. gadā bija ārējais pieprasījums. Iekšzemes pieprasījums (izņemot krājumus) vēl arvien bija būtisks IKP pieauguma virzītājs, kas deva lielu pozitīvu ieguldījumu valstīs, kurās bija vērojama ekonomiskā izaugsme. Vairākās valstīs, t.sk. Bulgārijā, Dānijā, Rumānijā un Lielbritānijā, palielinājās ieguldījumu apjoms. Vairākās valstīs tautsaimniecības izaugsmi turpināja kavēt vājais vai joprojām negatīvais kredītēšanas pieaugums,

5 Sk. arī ECB 2012. gada decembra "Mēneša Biļetena" ielikumu *The role of fiscal multipliers in the current consolidation debate* ("Fiskālo reizinātāju loma pašreizējās diskusijās par konsolidāciju").

ko noteica saspringtie piedāvājuma puses apstākļi un zemo pieprasījums, kas atspoguļoja mēreno ekonomisko aktivitāti un parāda apjoma samazināšanos. Lai gan bezdarba līmenis dažās valstīs pazeminājās, joprojām vērojamā lēnā izaugsme nozīmēja, ka vairākumā ES10 valstu, īpaši Bulgārijā, Latvijā, Lietuvā un Ungārijā, tas joprojām bija augsts.

Vidējā svērtajā izteiksmē IKP gada pieauguma temps ES10 valstīs 2012. gada pirmajos trijos ceturkšņos salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu saruka. Tomēr atšķirības starp valstīm bija būtiskas, lai gan mazākas nekā krīzes kulminācijas punktā 2009. gadā (sk. 7. tabulu). Latvijā un Lietuvā saglabājās spēcīgs IKP pieauguma temps, lai gan lēnāks nekā 2011. gadā, savukārt Polijā pieauguma temps joprojām krietni pārsniedza ES vidējo rādītāju. Latvijā 2012. gadā bija vērojama plaša produkcijas izlaides kāpuma atjaunošanās, kas 2012. gada pirmajos trijos ceturkšņos bija spēcīgākā visā ES, pieauguma tempam sasniedzot 5.2%. Lietuvā lielā nenoteiktība nelabvēlīgi ietekmēja iekšzemes izdevumus un, lai gan vājāks ārējais pieprasījums mazināja eksportu, joprojām saglabājās būtisks pozitīvs neto eksporta devums IKP pieaugumā. Polijā reālā IKP kāpums, kas iepriekš bija relatīvi straujš, 2012. gadā kļuva ievērojami lēnāks, galvenokārt atspoguļojot iekšzemes un ārējā pieprasījuma plašo samazināšanos. Čehijas Republikā un Ungārijā 2012. gada pirmajos trijos ceturkšņos IKP saruka. Galvenais faktors, kas noteica tautsaimniecības izaugsmes palēnināšanos Čehijas Republikā, bija iekšzemes pieprasījums, kam pamatā bija mājsaimniecību patēriņa sašaurināšanās un mazāki valdības izdevumi. Ungārija piedzīvoja krasu kumulatīvu ekonomiskās aktivitātes kritumu, iekšzemes pieprasījumam sarūkot apstākļos, kad mājsaimniecības un uzņēmumi samazināja aizņemto līdzekļu apjomu, norisinājās fiskālā konsolidācija un patērētāju un uzņēmumu konfidence bija vāja. Lielbritānijā 2012. gada 1. pusgadā bija vērojama produkcijas izlaides sašaurināšanās. 3. ceturksnī reālais IKP ievērojami pieauga, ko veicināja pozitīvā kalendārā ietekme, kā arī Londonas Olimpiskās spēles, bet atkal saruka 4. ceturksnī. Bulgārijā un Rumānijā ekonomiskās aktivitātes atjaunošanās 2012. gadā joprojām bija mērena. Dānijā, ņemot vērā ierobežoto iekšzemes pieprasījumu, kas atspoguļoja nepieciešamību veikt bilancu korekcijas pēc aizņemto līdzekļu attiecības straujās palielināšanās pirmskrīzes periodā, saglabājās neliels reālā IKP pieaugums. Zviedrijā tautsaimniecības izaugsme 2012. gadā salīdzinājumā ar 2011. gadu nedaudz palēninājās, bet joprojām ievērojami pārsniedza ES vidējo rādītāju.

7. tabula. Reālā IKP pieaugums ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs un euro zonā

(gada pārmaiņas, %)								
	2009	2010	2011	2012 ¹⁾	2012 1. cet.	2012 2. cet.	2012 3. cet.	2012 4. cet.
Bulgārija	-5.5	0.4	1.7	.	0.5	0.5	0.5	.
Čehijas Republika	-4.5	2.5	1.9	.	-0.5	-1.0	-1.3	.
Dānija	-5.7	1.6	1.1	-0.6	0.2	-1.4	0.0	-1.0
Latvija	-17.7	-0.9	5.5	.	5.6	4.8	5.2	.
Lietuva	-14.8	1.5	5.9	3.6	4.3	3.1	3.4	3.0
Ungārija	-6.8	1.3	1.6	.	-1.3	-1.4	-1.6	.
Polija	1.6	3.9	4.3	.	3.5	2.3	1.8	.
Rumānija	-6.6	-1.7	2.5	0.2	0.8	1.3	-0.3	0.1
Zviedrija	-5.0	6.6	3.7	.	1.2	1.4	0.6	.
Lielbritānija	-4.0	1.8	0.9	0.2	0.3	-0.2	0.2	0.3
ES7 ²⁾	-3.1	2.1	3.2	.	1.7	1.1	0.6	.
ES10 ³⁾	-4.0	2.4	1.8	.	0.8	0.3	0.3	.
Euro zona	-4.4	2.0	1.4	-0.5	-0.1	-0.5	-0.6	-0.9

Avots: Eurostat.

Piezīmes. Gada dati aprēķināti, izmantojot sezonāli neizlīdzinātus datus. Visām valstīm ceturkšņa dati ir sezonāli un pēc darbadienu skaita izlīdzināti, izņemot Rumāniju (tikai sezonāli izlīdzināti dati).

1) 2012. gada dati ir ātrās aplēses, t.i., provizorisks dati.

2) ES7 kopējais rādītājs ietver septiņas ārpus euro zonas esošās ES dalībvalstis, kuras pievienojās ES 2004. vai 2007. gadā.

3) ES10 kopējais rādītājs ietver 10 ārpus euro zonas esošās ES dalībvalstis 2012. gada 31. decembrī.

8. tabula. SPCI inflācija ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs un euro zonā

(gada pārmaiņas; %)	2009	2010	2011	2012	2012 1. cet.	2012 2. cet.	2012 3. cet.	2012 4. cet.
Bulgārija	2.5	3.0	3.4	2.4	1.9	1.8	3.0	2.8
Čehijas Republika	0.6	1.2	2.1	3.5	4.0	3.8	3.4	2.9
Dānija	1.1	2.2	2.7	2.4	2.8	2.2	2.4	2.1
Latvija	3.3	-1.2	4.2	2.3	3.3	2.4	1.9	1.6
Lietuva	4.2	1.2	4.1	3.2	3.6	2.8	3.2	3.0
Ungārija	4.0	4.7	3.9	5.7	5.6	5.5	6.0	5.5
Polija	4.0	2.7	3.9	3.7	4.2	4.0	3.9	2.8
Rumānija	5.6	6.1	5.8	3.4	2.7	2.1	4.2	4.7
Zviedrija	1.9	1.9	1.4	0.9	0.9	0.9	0.9	1.0
Lielbritānija	2.2	3.3	4.5	2.8	3.5	2.7	2.4	2.7
EU7 ¹⁾	3.7	3.2	3.9	3.7	3.9	3.6	4.0	3.4
EU10 ²⁾	2.7	3.2	4.0	3.0	3.4	2.9	2.9	2.8
Euro zona	0.3	1.6	2.7	2.5	2.7	2.5	2.5	2.3

Avots: Eurostat.

1) ES7 kopējais rādītājs ietver septiņas ārpus euro zonas esošās ES dalībvalstis, kuras pievienojās ES 2004. vai 2007. gadā.

2) ES10 kopējais rādītājs ietver 10 ārpus euro zonas esošās ES dalībvalstis 2012. gada 31. decembrī.

CENU NORISES

Gada vidējā svērtā SPCI inflācija ES10 valstīs 2012. gadā sasniedza 3.0% (2011. gadā – 4.0%). Taču gada vidējās inflācijas dinamikas atšķirības dažādās valstīs joprojām bija būtiskas (sk. 8. tabulu). Augstākā gada inflācija 2012. gadā bija vērojama Ungārijā (5.7%), savukārt Zviedrijā inflācijas līmenis saruka līdz 0.9% (zemākais ES10 valstu vidū). Vairākumā valstu ierobežotā iekšzemes pieprasījuma un lielo brīvās ražošanas jaudas apjomu ietekmes rezultātā inflācijas spiediens samazinājās. Runājot par citiem inflācijas līmeni ietekmējošiem faktoriem, 2011. gada 1. pusgadā vērojamā starptautiskā preču cenu pieauguma bāzes efektu dēļ vairākumā ES10 valstu inflācijas spiediens samazinājās. Taču dažu preču cenu kāpums 3. ceturksnī radīja augšupvērstu spiedienu uz inflāciju, īpaši Bulgārijā un Rumānijā, jo šīs divas valstis vairāk pakļautas pārtikas cenu svārstībām. Administratīvi regulējamo cenu un netiešo nodokļu pārmaiņu ietekme uz inflāciju ES10 valstīs nebija viendabīga. Latvijā un Lielbritānijā agrāko netiešo nodokļu kāpumu izzūdošā ietekme, kā arī standarta PVN likmes pazemināšana Latvijā par 1 procentu punktu ar 2012. gada jūliju (līdz 21%) palīdzēja mazināt inflāciju. Rezultātā 2012. gadā inflācija Latvijā saruka līdz 2.3% (2011. gadā – 4.2%) un Lielbritānijā – līdz 2.8% (2011. gadā – 4.5%). Turpretī Čehijas Republikā un Ungārijā nesenajiem fiskālās konsolidācijas pasākumiem bijusi pretēja ietekme. Tādējādi 2012. gadā inflācija Čehijas Republikā pieauga līdz 3.5% (2011. gadā – 2.1%), savukārt Ungārijā – līdz 5.7% (2011. gadā – 3.9%). Vidējā SPCI inflācija, izņemot enerģiju un neapstrādāto pārtiku, ES10 valstīs 2012. gadā samazinājās līdz 2.5% (2011. gadā – 3.1%). Kopumā idiosinkrātisko faktoru spēcīgās ietekmes rezultātā dažādās valstīs gada laikā bija vērojamas būtiskas cenu atšķirības, bet vidēji ES10 valstīs inflācija 2012. gadā bija zemāka nekā 2011. gadā.

FISKĀLĀ POLITIKA

Budžeta bilances attiecība pret IKP vairākumā ārpus euro zonas esošo ES valstu uzlabojās, vienīgi Čehijas Republikā, Dānijā, Ungārijā un Zviedrijā fiskālā bilance 2012. gadā pasliktinājās. Tomēr Ungārijā, neņemot vērā vienreizējos ieņēmumus, kas saistīti ar obligātā privātā pensiju līmeņa nacionalizāciju 2011. gadā, pamatā esošā fiskālā situācija pēc divus iepriekšējos gadus vērojamās pasliktināšanās 2012. gadā uzlabojās. Tiek lēsts, ka piecās no 10 ārpus euro zonas esošajām ES dalībvalstīm budžeta deficīts 2012. gadā pārsniedza atsaucē vērtību 3% no IKP (sk. 9. tabulu). Neraugoties uz būtiskiem konsolidācijas centieniem, Lielbritānijā joprojām

9. tabula. Valdības finanses

(% no IKP)

	Budžeta bilance					Bruto parāds				
	Eiropas Komisija				2012. gada aprīlī aktualizēto stabilitātes/ konverģences programmu dati	Eiropas Komisija				2012. gada aprīlī aktualizēto stabilitātes/ konverģences programmu dati
	2009	2010	2011	2012		2009	2010	2011	2012	
Bulgārija	-4.3	-3.1	-2.0	-1.0	-1.6	14.6	16.2	16.3	18.9	19.8
Čehijas Republika	-5.8	-4.8	-3.3	-5.2	-3.0	34.2	37.8	40.8	45.5	44.0
Dānija	-2.7	-2.5	-1.8	-4.0	-4.0	40.7	42.7	46.4	45.6	40.5
Latvija	-9.8	-8.1	-3.4	-1.5	-2.1	36.7	44.5	42.2	41.9	44.5
Lietuva	-9.4	-7.2	-5.5	-3.2	-3.0	29.3	37.9	38.5	41.1	40.2
Ungārija	-4.6	-4.4	4.3	-2.4	-2.5	79.8	81.8	81.4	78.6	78.4
Polija	-7.4	-7.9	-5.0	-3.5	-2.9	50.9	54.8	56.4	55.8	53.7
Rumānija	-9.0	-6.8	-5.7	-2.9	-2.8	23.6	30.5	34.7	38.0	34.2
Zviedrija	-0.7	0.3	0.3	-0.2	-0.1	42.6	39.5	38.4	37.7	37.7
Lielbritānija	-11.5	-10.2	-7.8	-6.3	-5.9	67.8	79.4	85.2	89.8	89.0
ES7 ¹⁾	-7.0	-6.5	-3.6	-3.4	-2.8	44.1	48.6	50.3	51.2	49.5
ES10 ²⁾	-8.5	-7.5	-5.3	-4.7	-4.3	56.8	64.1	67.5	70.7	69.5
Euro zona ³⁾	-6.3	-6.2	-4.2	-3.5	-3.2	80.0	85.6	88.1	93.1	-

Avoti: Eiropas Komisijas 2013. gada ziemas ekonomiskā prognoze, 2012. gada aprīlī aktualizēto stabilitātes/konverģences programmu dati un ECB aprēķini.

Piezīmes. Dati saskaņā ar EKS 95 definīcijām. 2012. gada skaitļus aktualizētajās 2012. gada aprīļa stabilitātes/konverģences programmās noteikušas valstu valdības, tāpēc tie var atšķirties no galīgā rezultāta.

1) ES7 kopējais rādītājs ietver septiņas ārpus euro zonas esošās ES dalībvalstis, kuras pievienojās ES 2004. vai 2007. gadā.

2) ES10 kopējais rādītājs ietver 10 ārpus euro zonas esošās ES dalībvalstis 2012. gada 31. decembrī.

3) Euro zonas budžeta bilances kopsummas pamatā ir ES/SVF un/vai EDP mērķrādītāji attiecībā uz Īriju, Grieķiju, Spāniju un Portugāli, kā arī 2012. gada aprīlī aktualizēto stabilitātes programmu dati pārējām euro zonas valstīm. Euro zonas bruto parāda kopsumma nav norādīta, jo par atsevišķām valstīm nav informācijas.

bija ļoti liels deficīts (saskaņā ar aplēsēm – 6.3% no IKP), kas skaidrojams ar nelabvēlīgāku makroekonomisko vidi, nekā iepriekš gaidīts. Dānijā deficīts stipri palielinājās (līdz 4.0% no IKP) sakarā ar mazāku IKP pieaugumu, lielākiem valsts ieguldījumiem un brīvprātīgās priekšlaicīgās pensionēšanās maksājumu vienreizēju izmaksu. Tiek lēsts, ka arī Čehijas Republikā, Lietuvā un Polijā deficīts 2012. gadā pārsniedza atsaucē vērtību, lai gan Lietuvā un Polijā situācija bija ievērojami uzlabojusies. Kopumā, izņemot Čehijas Republiku un Poliju, 2012. gada fiskālie rezultāti pamatā atbilda 2012. gada aprīļa konverģences programmās noteiktajiem mērķiem. Budžeta bilanču uzlabošanās 2012. gadā galvenokārt skaidrojama ar strukturālo fiskālo konsolidāciju vairākumā valstu.

2012. gada beigās uz visām ārpus euro zonas esošajām ES dalībvalstīm, izņemot Bulgāriju un Zviedriju, attiecās ES Padomes lēmums par pārmērīga budžeta deficīta esamību. Attiecībā uz Bulgāriju ES Padome 2012. gada jūnijā pārtrauca pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru, un 2012. gadā fiskālā konsolidācija turpinājās. Tika noteikti šādi pārmērīga budžeta deficīta novēršanas termiņi: Latvijai, Lietuvai, Ungārijai, Polijai un Rumānijai – 2012. gads, Čehijas Republikai un Dānijai – 2013. gads un Lielbritānijai – 2014./2015. finanšu gads.

Tiek lēsts, ka piecās ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs (Bulgārijā, Čehijas Republikā, Lietuvā, Rumānijā un Lielbritānijā) bruto valdības parāda attiecība pret IKP 2012. gadā ir palielinājusies. Ungārijā un Lielbritānijā parāda attiecība pret IKP joprojām pārsniedza atsaucē vērtību 60% no IKP. Ungārijā tā samazinājās, bet Lielbritānijā – vēl vairāk pieauga. Valdības parāda attiecības samazināšanās Ungārijā atspoguļoja, *inter alia*, forinta kursa kāpumu un attiecīgi veikto valsts parāda ārvalstu valūtās izteiktās daļas pārvērtēšanu.

MAKSĀJUMU BILANCES NORISES

2012. gadā vairākumā ES10 valstu, izņemot Bulgāriju, Dāniju un Lielbritāniju, apvienotā tekošā konta un kapitāla konta bilance (procentos no IKP) turpināja uzlaboties (sk. 10. tabulu). Dānijā, Latvijā, Ungārijā un Zviedrijā bija pārpalikums, bet Bulgārijā un Lietuvā – neliels deficīts. Čehijas Republikā, Polijā un Rumānijā apvienotā tekošā konta un kapitāla konta deficīts būtiski samazinājās. Polijā un Rumānijā deficīta līmenis bija zemākais kopš šo valstu pievienošanās ES. Ārējās korekcijas Čehijas Republikā un Polijā lielā mērā izraisīja preču bilances uzlabošanās, ko veicināja spēcīgais eksporta pieaugums 1. pusgadā, savukārt Rumānijā tās atspoguļoja labvēlīgāku ienākumu bilanci un kapitāla konta bilanci. Ungārijā un Zviedrijā apvienotā tekošā konta un kapitāla konta pārpalikums būtiski nemainījās. Latvijai un Lietuvai, kur tekošā konta deficīts pirms globālās finanšu krīzes bija vislielākais un pēc tam krasi uzlabojās, izdevās nedaudz uzlabot apvienotā tekošā konta un kapitāla konta bilanci un noturēt to tuvu sabalansētam līmenim.

Runājot par finansējumu, ES10 valstu neto ārvalstu tiešo investīciju negatīvais saldo kopumā bija tuvu 1% no IKP. Dānija, Zviedrija un Lielbritānija bija tiešo investīciju neto eksportētājas, savukārt ārpus euro zonas esošajām Centrālās Eiropas un Austrumeiropas ES valstīm bija pozitīvs saldo. Dānijai un Lielbritānijai bija liels portfeļieguldījumu negatīvais saldo, bet Lietuvai un Zviedrijai – būtisks pozitīvais saldo. Attiecībā uz citiem ieguldījumiem visās ES10 valstīs, izņemot Dāniju un Lielbritāniju, 2012. gadā saldo bija negatīvs, iespējams, saistībā ar notiekošo aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas procesu.

VALŪTAS KURSU DINAMIKA

Valūtas kursu dinamika ES10 valstīs atspoguļoja atsevišķās valstīs pastāvošos atšķirīgos valūtas kursa režīmus. Dānijas, Latvijas un Lietuvas valūta piedalījās Valūtas kursa mehānismā II (VKM II). Latvijas latam un Lietuvas litam tika piemērots standarta svārstību koridors $\pm 15\%$ no centrālā kursa attiecībā pret euro, un Dānijas kronai tika piemērots šaurāks svārstību

10. tabula. Ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu un euro zonas maksājumu bilance

(% no IKP)												
	Tekošā konta un kapitāla konta bilance				Neto tiešo investīciju plūsmas				Neto citu investīciju plūsmas			
	2009	2010	2011	2012 ¹⁾	2009	2010	2011	2012 ¹⁾	2009	2010	2011	2012 ¹⁾
Bulgārija	-7.6	-0.7	1.6	-0.5	7.2	2.7	4.1	5.9	-2.0	-2.7	-5.1	-0.4
Čehijas Republika	-1.0	-3.0	-2.5	-1.2	1.0	2.5	2.0	4.1	-1.4	-1.8	0.3	-4.2
Dānija	3.4	5.9	5.9	5.3	-0.8	-3.7	-0.2	-1.8	3.8	4.2	-3.0	4.1
Latvija	11.1	4.9	0.0	0.4	0.6	1.5	4.9	2.9	-9.8	-0.8	-7.2	-5.7
Lietuva	7.1	2.7	-1.3	-0.4	-0.6	2.2	3.2	1.7	-10.3	-9.2	-1.5	-5.0
Ungārija	0.9	2.8	3.3	3.6	0.1	0.8	0.3	2.1	9.1	0.7	-3.8	-10.6
Polija	-2.2	-3.3	-2.9	-1.5	1.9	1.4	2.3	1.1	3.1	2.1	0.5	-0.7
Rumānija	-3.6	-4.2	-3.9	-2.7	3.0	1.8	1.3	1.8	2.3	4.7	1.6	-0.3
Zviedrija	6.6	6.5	6.3	6.6	-3.9	-4.2	-2.3	-4.5	-10.0	-8.8	-9.7	-5.6
Lielbritānija	-1.5	-3.1	-1.2	-2.9	1.2	0.9	-2.3	-1.2	-3.0	0.0	5.9	12.3
ES7 ²⁾	-1.4	-2.1	-1.9	-0.9	1.8	1.7	2.0	2.2	1.8	0.9	-0.4	-2.7
ES10 ³⁾	-0.2	-1.1	0.0	-0.7	0.7	0.2	-1.0	-0.8	-1.9	-0.4	1.7	5.9
Euro zona	-0.1	0.1	0.3	1.1	-0.8	-1.0	-1.6	-0.9	-2.1	-0.3	-1.6	0.3

Avots: ECB.

1) 2012. gada dati ir četru ceturkšņu vidējais rādītājs līdz 2012. gada 3. ceturksnim.

2) ES7 kopējais rādītājs ietver septiņas ārpus euro zonas esošās ES dalībvalstis, kuras pievienojās ES 2004. vai 2007. gadā.

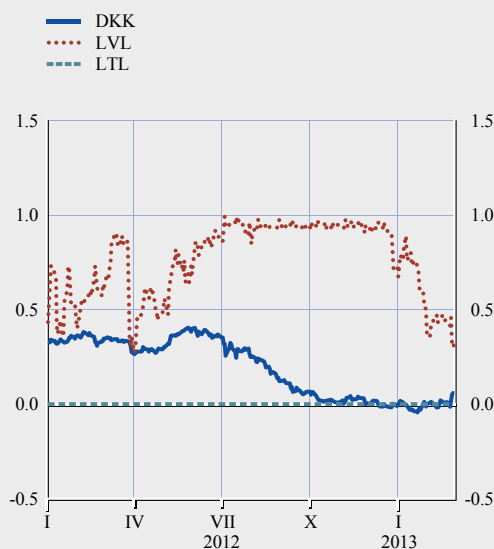
3) ES10 kopējais rādītājs ietver 10 ārpus euro zonas esošās ES dalībvalstis 2012. gada 31. decembrī.

koridors $\pm 2.25\%$ (sk. 29. att.). Latvijas un Lietuvas gadījumā papildus dalībai VKM II pastāvēja vienusējās saistības piemērot šaurāku svārstību koridoru vai saglabāt valūtas padomes režīmu. Šīs vienusējās saistības nerada ECB nekādus papildu pienākumus. Lietuvas lits pievienojās VKM II, saglabājot izveidoto valūtas padomes mehānismu, un Latvijas iestādes pieņēma lēmumu saglabāt lata kursu attiecībā pret euro kā centrālo kursu, nosakot $\pm 1\%$ svārstību koridoru. 2012. gada laikā Lietuvas lita kurss atbilda tā centrālajam kursam, savukārt Latvijas lats attiecībā pret euro svārstījās vienusēji noteiktā $\pm 1\%$ svārstību koridora robežās.

Runājot par to ES10 valstu valūtām, kuras 2012. gadā nepiedalījās VKM II, var izdalīt trīs atšķirīgus valūtas kursu dinamikas posmus (sk. 30. att.). 1. ceturkšņa laikā Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstu valūtu kursi attiecībā pret euro pārsvarā pieauga saistībā ar tautsaimniecības perspektīvu stabilizēšanos šajā reģionā un sarūkošo starptautisko investoru vēlmi izvairīties no riska. 2012. gada 2. ceturksnī un vasarā augošā neskaidrība par tautsaimniecības perspektīvām un euro zonas valstu valdības parāda krīzes attīstību izraisīja lielāku svārstīgumu Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valūtas tirgos un Lielbritānijas sterliņu mārciņas un Zviedrijas kronas kursa kāpumu. Pēc vasaras, kad globālā finanšu tirgus noskaņojums uzlabojās un nevērēšanās uzņemties risku mazinājās, šī tendence pārvērsās pretējā virzienā. Rezultātā Lielbritānijas sterliņu mārciņas un Zviedrijas kronas kurss nedaudz kritās un 2013. gada janvāra beigās to kurss bija attiecīgi par 2.5% un 4% augstāks nekā pirms gada. Vienlaikus Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstu valūtu kursi stabilizējās, vairākumā gadījumu līmenī, kas bija augstāks nekā 2012. gada sākumā. 2013. gada janvāra sākumā Ungārijas forinta un Polijas zlota kurss bija aptuveni par 7% un 9% augstāks nekā 2012. gada janvārī, savukārt Čehijas kronas kurss pārsniedza 2012. gada sākuma

29. attēls. Norises to ES valstu valūtās, kuras piedalās VKM II

(dienas dati; novirze no centrālās paritātes; procentu punktos)

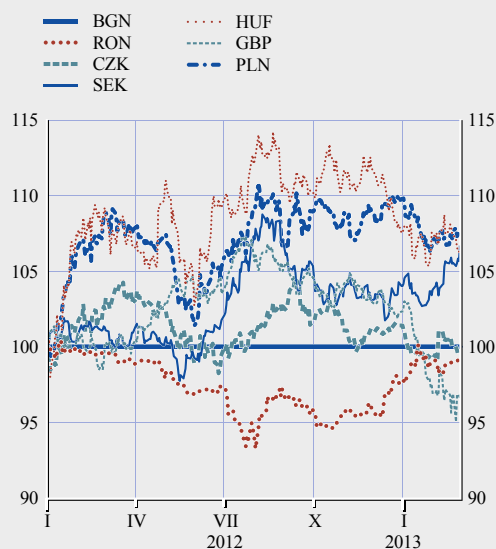

Avots: ECB.

Piezīmes. Pozitīva (negatīva) novirze no centrālā kursa attiecībā pret euro norāda, ka valūtas kurss ir koridora apakšējā (augšējā) daļā. Dānijas kronai svārstību koridors ir $\pm 2.25\%$. Pārējām valūtām tiek piemērots standarta svārstību koridors $\pm 15\%$. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2012. gada 1. martā.

30. attēls. Norises to ES valstu valūtu kursos attiecībā pret euro, kuras nepiedalās VKM II

(dienas dati; indekss: 2012. gada 2. janvāris = 100)

Avots: ECB.

Piezīmes. Pieaugums (samazinājums) norāda uz valūtas kursa kāpumu (kritumu). Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2013. gada 1. martā.

līmeni par 1% un Rumānijas lejas kurss bija par 2.5% zemāks nekā pirms gada. Bulgārijas levas kurss attiecībā pret euro aplūkojamā perioda laikā nemainījās, ņemot vērā uz euro balstīto valūtas padomes mehānismu.

FINANŠU NORISES

Kopumā 2012. gadā finanšu tirgus apstākļi ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs uzlabojās. Ilgtermiņa procentu likmes, ko nosaka pēc valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmēm, visās valstīs samazinājās un daudzās valstīs noslīdēja līdz vēsturiski zemam līmenim. Šāds kritums daļēji skaidrojams ar maz iespējamu postošu risku uztveres mazināšanos un lēnas izaugsmes gaidām. Dānijā, Zviedrijā un Lielbritānijā ilgtermiņa procentu likmes samazinājās arī sakarā ar ieguldījumu aizplūšanu uz drošākiem aktīviem, un tas galvenokārt notika 2012. gada 1. pusgadā. Labvēlīgu ietekmi uz pārējo ES10 valstu emitētajām augstāka ienesīguma obligācijām radīja visā pasaulē vērojamie augstākas peļņas meklējumi, kas īpaši spēcīgi izpaudās 2012. gada 2. pusgadā. Kredītriska prēmijas, ko nosaka kredītriska mijmaiņas darījumi, 2012. gada 2. pusgadā krasī saruka sakarā ar vispārēju situācijas uzlabošanos finanšu tirgos. To lielā mērā noteica maz iespējamu ar euro zonu saistītu postošu risku iespējas mazināšanās pēc tam, kad augustā un septembrī tika izziņoti tiešie monetārie darījumi. Runājot par naudas tirgiem, procentu likmes samazinājās visās ES10 valstīs, izņemot Rumāniju, kur naudas tirgus procentu likmju augšupvērstā tendence atspoguļoja vairākus faktorus, t.sk. pārmaiņas banku gaidās attiecībā uz monetārās politikas procentu likmes un likviditātes situācijas perspektīvām, kā arī *Banca Națională a României* likviditātes piešķirtuma samazināšanu kopš 2012. gada augusta. Akciju tirgu apjoms ES10 valstīs 2012. gadā pieauga vidēji par 11%. Šis kāpums bija nedaudz mazāks nekā euro zonā novērotais apjoma pieaugums (16%). Kapitāla vērtspāpīru cenas visvairāk palielinājās Dānijā un Polijā (attiecīgi par 28% un 25%), nedaudz pieauga Bulgārijā, bet Rumānijā pamatā nemainījās.

MONETĀRĀ POLITIKA

Cenu stabilitāte ir monetārās politikas galvenais mērķis visās ES10 valstīs. Tomēr monetārās politikas stratēģija dažādās valstīs 2012. gadā joprojām ievērojami atšķīrās (sk. 11. tabulu).

Galveno ECB procentu likmju samazināšana par 25 bāzes punktiem gan 2011. gada decembrī, gan 2012. gada jūlijā radīja vidi vairākiem pasākumiem, ko veica ES10 valstu centrālās bankas. Procentu likmes tika samazinātas vairākās Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstīs un Dānijā. Pēc vairākiem *Danmarks Nationalbank* veiktiem procentu likmju samazinājumiem, no kuriem pēdējais notika jūlijā, noguldījumu sertifikātu procentu likme samazinājās līdz -0.20% (2011. gada decembrī - +0.30%), aizdevumu procentu likme - līdz 0.20% (iepriekš - 0.70%) un tekošā konta un diskonta likmes - līdz 0.00% (iepriekš - attiecīgi 0.25% un 0.75%). Latvijas Banka kopumā samazināja refinansēšanas procentu likmi par 100 bāzes punktiem (līdz 2.5%). 2012. gada 1. ceturksnī *Banca Națională a României* turpināja pazemināt monetārās politikas procentu likmi trijos posmos, katru reizi par 25 bāzes punktiem (līdz 5.25%). Pēc tam monetārās politikas procentu likme vairs netika mainīta. Līdzīgi arī *Sveriges Riksbank* sakarā ar zemajām tautsaimniecības un inflācijas prognozēm samazināja *repo* darījumu procentu likmi kopumā par 75 bāzes punktiem (līdz 1.00%). *Magyar Nemzeti Bank* atvieglāja monetārās politikas nosacījumus, laikā no 2012. gada augusta līdz 2013. gada februārim pazeminot bāzes procentu likmi kopumā par 175 bāzes punktiem (līdz 5.25%). *Narodowy Bank Polski* maijā paaugstināja *repo* darījumu procentu likmi par 25 bāzes punktiem, bet pēc tam novembrī, decembrī, janvārī un februārī to pazemināja (katru reizi par 25 bāzes punktiem), tādējādi līdz 2013. gada februāra beigām samazinot *repo* darījumu procentu likmi līdz 3.75%. Arī *Česká národní banka* samazināja galvenās monetārās politikas procentu likmes, un 2012. gada beigās tās *repo* darījumu procentu likme bija 0.05%.

II. tabula. Ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu oficiālās monetārās politikas stratēģijas

	Monetārās politikas stratēģija	Valūta	Raksturojums
Bulgārija	Valūtas kursa mērķis	Bulgārijas leva	Valūtas kursa mērķis: piesaiste euro, nosakot, ka 1 EUR = 1.95583 BGN valūtas padomes mehānisma ietvaros.
Čehijas Republika	Inflācijas mērķis	Čehijas krona	Inflācijas mērķis: 2% ±1 procentu punkts. Pārvaldīts peldošs valūtas kurss.
Dānija	Valūtas kursa mērķis	Dānijas krona	Dalība VKM II, nosakot ±2.25% pieļaujamo svārstību koridoru ap Dānijas kronas centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 7.46038 DKK).
Latvija	Valūtas kursa mērķis	Latvijas lats	Dalība VKM II, nosakot ±15% pieļaujamo svārstību koridoru ap lata centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = Ls 0.702804). Latvija saglabā ±1% pieļaujamo svārstību koridoru kā vienusējās saistības.
Lietuva	Valūtas kursa mērķis	Lietuvas lits	Dalība VKM II, nosakot ±15% pieļaujamo svārstību koridoru ap Lietuvas lita centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 3.45280 LTL). Lietuva saglabā valūtas padomes mehānismu kā vienusējās saistības.
Ungārija	Inflācijas mērķis	Ungārijas forints	Inflācijas mērķis: vidējā termiņa mērķis 3% kopš 2007. gada ar ±1 procentu punkta svārstību koridoru mērķa sasniegšanas vērtēšanai (<i>ex post</i>). Brīvi peldošs valūtas kurss.
Polija	Inflācijas mērķis	Polijas zlots	Inflācijas mērķis: 2.5% ±1 procentu punkts (PCI 12 mēnešu kāpuma temps). Brīvi peldošs valūtas kurss.
Rumānija	Inflācijas mērķis	Rumānijas leja	Inflācijas mērķis: 3% ±1 procentu punkts 2011. gada un 2012. gada beigās. 2.5% ±1 procentu punkts gada beigās, sākot ar 2013. gadu. Pārvaldīts peldošs valūtas kurss.
Zviedrija	Inflācijas mērķis	Zviedrijas krona	Inflācijas mērķis: PCI gada kāpuma temps – 2%. Brīvi peldošs valūtas kurss.
Lielbritānija	Inflācijas mērķis	Lielbritānijas sterliņu mārciņa	Inflācijas mērķis: 2%, to nosaka pēc PCI 12 mēnešu kāpuma. Ja novirze pārsniedz 1 procentu punktu, <i>Bank of England</i> prezidentam Monetārās politikas komitejas vārdā jāraksta atklāta vēstule finanšu ministram. Brīvi peldošs valūtas kurss.
Avots: ECBS. Piezīme. Lielbritānijai PCI ir identisks SPCI.			

Kas attiecas uz citiem monetārās politikas pasākumiem, kuri tika veikti līdztekus iepriekš minētajām monetārās politikas procentu likmju pārmaiņām, *Danmarks Nationalbank* 2012. gada 1. pusgadā veica intervences valūtas tirgū, lai radītu paaugstinošu spiedienu uz Dānijas kronas kursu. Šo pasākumu vispārējais mērķis bija saglabāt stabilu valūtas kursu attiecībā pret euro un vienlaikus samazināt starpību starp kredītu procentu likmi un noguldījumu sertifikātu procentu likmi, lai ierobežotu naudas tirgus īstermiņa procentu likmju svārstību iespēju. *Česká národní banka* norādīja uz savu gatavību izmantot Čehijas kronas kursu kā monetārās politikas instrumentu, lai enerģiskāk atvieglotu monetārās politikas nosacījumus. Vienlaikus *Bank of England* februārī palielināja savas aktīvu pirkšanas programmas apjomu par 50 mljrd. Lielbritānijas sterliņu mārciņu un jūlijā – vēl par 50 mljrd. Lielbritānijas sterliņu mārciņu. Rezultātā kopējais par centrālās bankas rezervēm pirktu aktīvu apjoms 2012. gada beigās pieauga līdz 375 mljrd. Lielbritānijas sterliņu mārciņu (2011. gadā – 275 mljrd. Lielbritānijas sterliņu mārciņu). Turklāt *Bank of England* un Finanšu ministrija (*HM Treasury*) ieviesa aizdevumu finansēšanas programmu, kas nodrošina bankām pieeju lētam finansējumam, kā arī rada stimulus paplašināt kreditēšanu. Arī *Magyar Nemzeti Bank* ieviesa jaunu ilgtermiņa likviditātes nodrošināšanas instrumentu un ir gatava uzreiz pēc universālā ar hipotēku nodrošināto obligāciju emisijas modeļa ieviešanas sākt īstenot ar hipotēku nodrošināto obligāciju iegādes programmu. Šā likviditātes nodrošināšanas instrumenta mērķis bija atbalstīt banku sistēmas likviditātes rezerves un palīdzēt sektoram mazināt aktīvu un saistību nesabalansētību.

Latvijas Banka par 1 procentu punktu samazināja obligāto rezervju normu, ņemot vērā lejupvērsto inflācijas tendenci un tās rezultātā radušos iespēju padarīt finanšu sektora līdzekļus pieejamākus tautsaimniecībai. Vienlaikus *Lietuvos bankas* ieviesa ierobežotas atklātā tirgus operācijas, lai palīdzētu bankām optimizēt likviditātes pārvaldību.

Lēmumi par procentu likmju samazināšanu ES10 valstīs parasti saistīti ar uztverto inflācijas samazinājuma spiedienu vidējā termiņā, bet arī ar turpmāku pēckrīzes izaugsmes atjaunošanas un kreditēšanas pieauguma atbalstu attiecīgajā valstī (Latvija) un vēlāk – cīņu ar tautsaimniecības perspektīvu pasliktināšanos. Monetārās politikas nostāja ES10 valstīs caurmērā saglabājās stimulējoša. Bulgārijā, Čehijas Republikā, Ungārijā un Lielbritānijā notikušas lielas lejupvērstas reālo naudas tirgus procentu likmju pārmaiņas *ex ante* izteiksmē. Reālo īstermiņa procentu likmju rādītāji *ex post* izteiksmē vairākumā valstu samazinājās un vidēji saglabājās negatīvi. Kopumā stimulējošā monetārās politikas nostāja atspoguļoja zemas inflācijas prognozes, kā arī nenoteiktību saistībā ar tautsaimniecības atveseļošanas vairākumā ES10 valstu.

2012. gadā ECB jaunā ēka sāka iezīmēties kā Frankfurtes panorāmas jauns spilgts elements. Augstceltne auga nedaudz straujāk, nekā gaidīts, – aptuveni viens stāvs sešās dienās.

2. NODAĻA

CENTRĀLĀS BANKAS OPERĀCIJAS UN DARBĪBA

I. MONETĀRĀS POLITIKAS OPERĀCIJAS, VALŪTAS MAIŅAS DARĪJUMI UN IEGULDĪJUMU AKTIVITĀTES

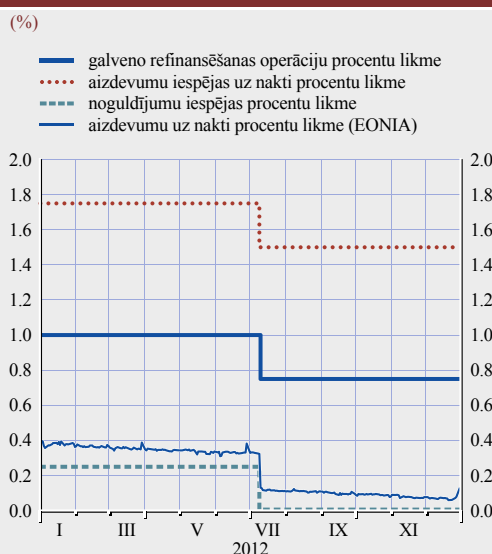
I.1. MONETĀRĀS POLITIKAS OPERĀCIJAS

2012. gadā izmantotie Eurosistēmas monetārās politikas instrumenti ietver atklātā tirgus operācijas, piemēram, galvenās refinansēšanas operācijas (GRO), ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas (ITRO) un precizējošās operācijas, kā arī pastāvīgās iespējas un obligāto rezervju prasības. 2012. gada septembrī ECB informēja par jaunā nestandarta pasākuma – tiešo monetāro darījumu (TMD) – darbības iezīmēm. Šā pasākuma mērķis ir saglabāt pienācīgu monetārās politikas transmisiju un monetārās politikas vienotību euro zonā. Otrā "Nodrošināto obligāciju iegādes programma" beidzās, kā plānots, 2012. gada 31. oktobrī, un "Vērtspapīru tirgu programma" arī tika pārtraukta pēc lēmuma par TMD pieņemšanas.

Padome 2012. gadā vienu reizi mainīja galvenās ECB procentu likmes (sk. 31. att.). 2012. gada 11. jūlijā GRO procentu likme, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likme un noguldījumu iespējas procentu likme tika samazināta par 25 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 0.75%, 1.50% un 0.00%). Tādējādi procentu likmju koridors saglabājās 150 bāzes punktu diapazonā (75 bāzes punkti abos virzienos no GRO fiksētās procentu likmes).

2012. gadā monetārās politikas īstenošanu noteica Eurosistēmas centieni rast risinājumu spriedzei dažos finanšu tirgu segmentos un monetārās politikas transmisijas mehānisma pasliktinājumam. Visās likviditāti palielinošās operācijās turpināja piemērot pilna apjoma piešķirumu un fiksētās procentu likmes izsoles procedūras.¹ Tāpēc refinansēšanas operāciju atlikums joprojām bija atkarīgs no darījuma partneru pieprasījuma, tādējādi atspoguļojot to likviditātes izvēli. Banku sistēmas likviditātes pieprasījums no Eurosistēmas krasi pieauga sakarā ar abām ITRO ar termiņu 3 gadi, kurās kopā tika izsolīti vairāk nekā 1 000 mljrd. euro 800 dažādiem darījuma partneriem. Tāpēc 2012. gada 1. pusgadā banku sistēmas kopējais likviditātes pieprasījums sasniedza vairāk nekā 1 200 mljrd. euro, bet 2. pusgadā stabilizējās un nedaudz saruka gada nogalē, kad spriedze finanšu tirgos daļēji samazinājās (sk. 32. att.).

31. attēls. ECB procentu likmes un aizdevumu uz nakti procentu likme

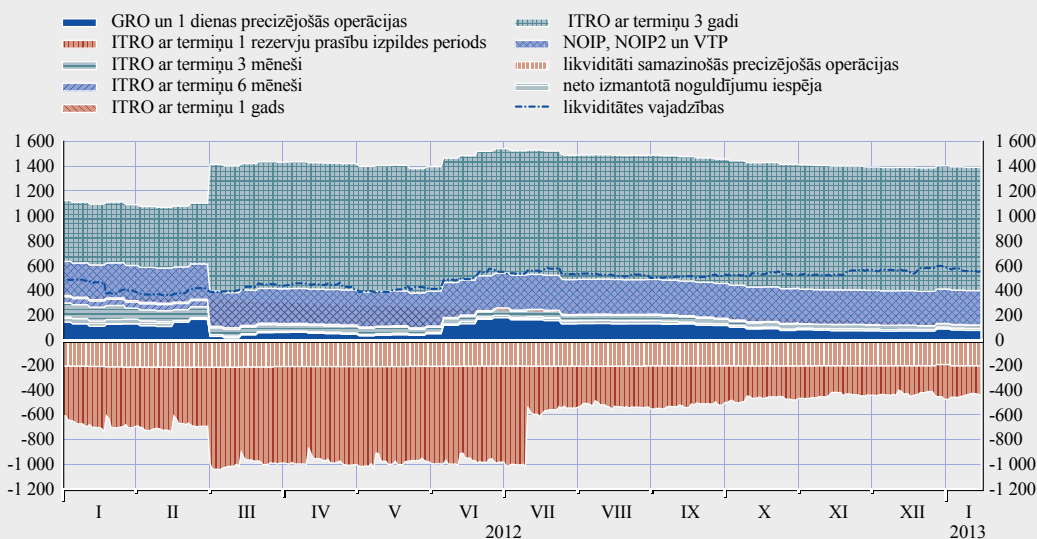

Avots: ECB.

1 Procentu likmes ITRO ar termiņu 3 mēneši bija vienādas ar ITRO termiņa laikā veikto GRO vidējo procentu likmi.

32. attēls. Monetārās politikas operāciju atlikumi

(mljrd. euro)

Avots: ECB.

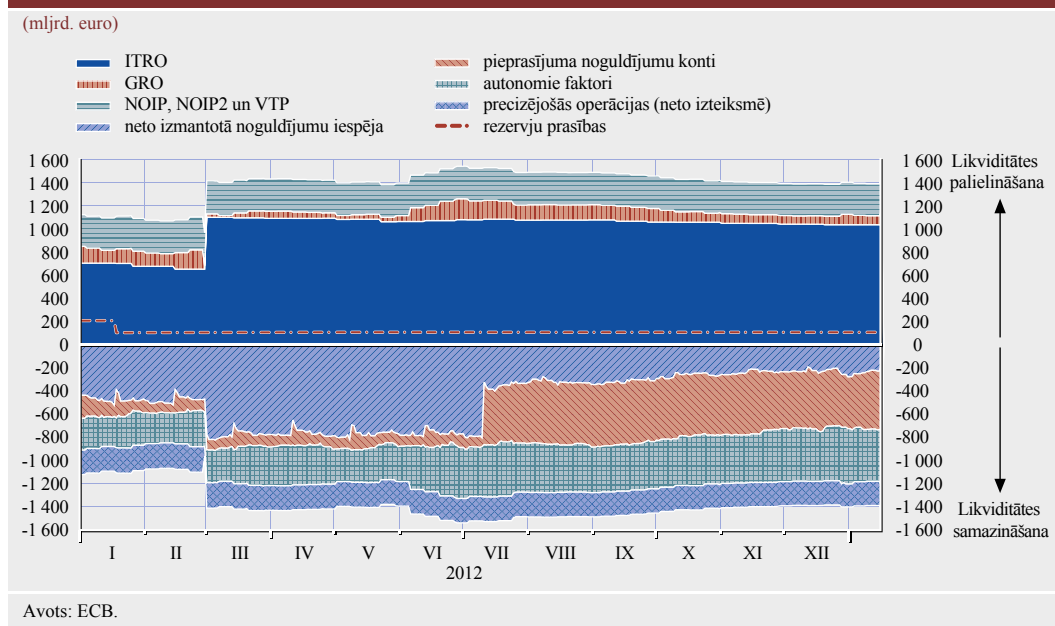
2012. gada 12 rezervju prasību izpildes periodos (no 2012. gada 18. janvāra līdz 2013. gada 15. janvārim) banku sistēmas kopējais vidējais dienas likviditātes vajadzību apjoms, ko definē kā autonomo faktoru² un rezervju prasību summu, bija 487.6 mljrd. euro, t.i., par 4% lielāks nekā 2011. gada 12 rezervju prasību izpildes periodos. Nelielo likviditātes vajadzību kāpumu noteica gan autonomo faktoru pieaugums par 47% (vidēji līdz 381.6 mljrd. euro; sk. 33. att.), gan būtiskais rezervju prasību samazinājums, atspoguļojot Padomes 2011. gada decembra lēmumu samazināt rezervju normu no 2% līdz 1% ar rezervju prasību izpildes periodu, kurš sākās 2012. gada 18. janvārī. Autonomie faktori pieauga galvenokārt tāpēc, ka 2012. gadā būtiski palielinājās valdības noguldījumu atlikums. Obligāto rezervju prasību apjoms 2012. gada 12 rezervju prasību izpildes periodos saruka līdz 106 mljrd. euro (2011. gada 12 rezervju prasību izpildes periodos – 208 mljrd. euro).

2012. gadā vidējās mēneša virsrezerves (banku pieprasījuma noguldījumu kontu atlikumu pārsniegums pār rezervju prasībām) bija 208.7 mljrd. euro (2012. gada pirmajos sešos rezervju prasību izpildes periodos (no 2012. gada 18. janvāra līdz 10. jūlijam) to vidējais apjoms bija 4.61 mljrd. euro, bet pēdējos sešos rezervju prasību izpildes periodos (no 2012. gada 11. jūlija līdz 2013. gada 15. janvārim) – 412.74 mljrd. euro, t.i., lielāks nekā iepriekšējos gados (2011. gada 12 rezervju prasību izpildes periodos – 2.53 mljrd. euro un 2010. gada 12 rezervju prasību izpildes periodos – 1.26 mljrd. euro).

Virszervju palielinājumu 2012. gada 2. pusgadā noteica 2012. gada jūlijā veiktā noguldījumu iespējas procentu likmes samazināšana līdz 0%, kad principā bankām bija vienalga, vai izmantot noguldījumu iespēju uz nakti vai arī atstāt virszervju savos pieprasījuma noguldījumu kontos (sk. 33. att.). Vidējās dienas virszervju 2012. gada pirmajos sešos rezervju prasību izpildes periodos bija 29.7 mljrd. euro, bet pēdējos sešos rezervju prasību izpildes periodos – 419.9 mljrd. euro.

² Autonomie faktori ir tādi Eurosistēmas bilances posteņi (piemēram, banknotes apgrozībā un valdības noguldījumi), kuri ietekmē kredītiestāžu pieprasījuma noguldījumu kontu turējumus, bet nav tiešā ECB likviditātes pārvaldības funkcijas kontrolē.

33. attēls. Euro zonas likviditātes faktori 2012. gadā

Vidējais dienā izmantotais noguldījumu iespējas apjoms 2012. gada pirmajos sešos rezervju prasību izpildes periodos bija aptuveni 701.9 mljrd. euro, pēdējos sešos rezervju prasību izpildes periodos samazinoties līdz 282.8 mljrd. euro.

ATKLĀTĀ TIRGUS OPERĀCIJAS

Lai pārvaldītu likviditāti naudas tirgū, Eurosistēma 2012. gadā izmantoja GRO, regulārās ITRO ar termiņu 3 mēneši, speciāla termiņa refinansēšanas operācijas ar dzēšanas termiņu viens rezervju prasību izpildes periods, ITRO ar termiņu 3 gadi un precizējošās operācijas. Visām likviditāti palielinošām operācijām jābūt pilnībā nodrošinātām ar ķīlu.

GRO ir regulāras operācijas, kas tiek veiktas katru nedēļu, parasti ar termiņu 1 nedēļa. Tās ir tradicionāls galvenais ECB monetārās politikas nostājas paušanas instruments. Taču, ņemot vērā lielo likviditātes pārpalikumu, GRO relatīvais nozīmīgums pēc ITRO ar termiņu 3 gadi piešķirumiem uz laiku samazinājās. 2012. gadā visas 52 GRO veiktas kā fiksētas procentu likmes izsoles procedūras, kurās apmierināti visi pieteikumi. To darījuma partneru skaits, kuri veikuši nepieciešamos pasākumus, lai kļūtu atbilstoši atklātā tirgus operācijām, 2012. gadā samazinājies līdz 2 298 (2011. gadā – 2 319), savukārt euro zonas MFI skaits 2012. gada beigās sarucis līdz 7 059 (2011. gada beigās – 7 533). 2012. gadā GRO piedalījās vidēji 95 darījuma partneri. Vidējais GRO piešķiruma apjoms 2012. gadā bija 98 mljrd. euro (2011. gadā – 159 mljrd. euro), tādējādi vidējais piešķiruma apjoms 1. pusgadā bija aptuveni par 20% mazāks nekā 2. pusgadā. 2012. gadā vismazākais darījuma partneru – GRO dalībnieku – skaits (65) un vismazākais GRO piešķiruma apjoms (17.5 mljrd. euro) fiksēts operācijā ar norēķinu 7. martā. Visvairāk dalībnieku (169) bija 22. februārī, bet vislielākais piešķiruma apjoms (180.4 mljrd. euro) fiksēts 27. jūnijā.

2012. gadā regulārajās ITRO ar termiņu 3 mēneši, speciāla termiņa refinansēšanas operācijās un papildu ITRO piešķirtās likviditātes vidējais dienas atlikums bija 1 022 mljrd. euro. Dalība regulārajās ITRO ar termiņu 3 mēneši bija svārstīga visu 2012. gadu, ar minimālo izsolīto apjomu

(6.2 mljrd. euro) oktobrī un maksimālo (26.3 mljrd. euro) – jūnijā; vidējais apjoms – 14.4 mljrd. euro. Vidējais piešķirtais apjoms 1 mēneša speciāla termiņa refinansēšanas operācijās bija 17.8 mljrd. euro, vidējais darījuma partneru skaits – 26. Visbeidzot, ITRO ar termiņu 3 gadi³, par kuru norēķins veikts 1. martā, piedalījās 800 darījuma partneru par kopējo summu 529.5 mljrd. euro, savukārt tāda paša termiņa ITRO ar norēķinu 2011. gada 22. decembrī piedalījās 523 darījuma partneri par kopējo summu 489.2 mljrd. euro.

Papildus atklātā tirgus operācijām, ko izmanto monetārās politikas īstenošanai, ECB var nodrošināt atbilstošos darījuma partnerus ar likviditāti arī citās valūtās (sk. šīs nodaļas 1.2. sadaļu).

"VĒRTSPAPĪRU TIRGU PROGRAMMA"

2010. gada maijā Padome nolēma izveidot "Vērtspapīru tirgu programmu" (VTP). Šīs pagaidu programmas mērķis bija risināt dažos euro zonas parāda vērtspapīru tirgus segmentos radušās problēmas un atjaunot pienācīgu monetārās politikas transmisijas mehānismu. Programmu īstenoja Eurosistēmas portfeļu pārvaldītāji, kas veica konkrētu euro zonas valstu valdības parāda vērtspapīru pirkumus otrreizējā tirgus intervencēs no 2010. gada maija līdz 2011. gada martam un no 2011. gada augusta līdz 2012. gada februārim. 2012. gada 6. septembrī, paziņojot par TMD tehniskajām iezīmēm, VTP tika pārtraukta. Ar VTP palīdzību piešķirto likviditāti turpinās absorbēt tāpat kā agrāk, un VTP ietvaros nopirktie esošie vērtspapīri tiks turēti līdz termiņa beigām. Programmas kulminācijas laikā Eurosistēmas turējumā bija VTP vērtspapīri 219.5 mljrd. euro kopapjomā (2012. gada beigās – 208.7 mljrd. euro apjomā).⁴

OTRĀ "NODROŠINĀTO OBLIGĀCIJU IEGĀDES PROGRAMMA"

2011. gada oktobrī ECB Padome paziņoja par otro "Nodrošināto obligāciju iegādes programmu" (NOIP2). Šo programmu ieviesa, lai atvieglotu finansējuma apstākļus bankām un uzņēmumiem un rosinātu bankas saglabāt vai palielināt savu klientu kredītēšanu. Programma ļāva Eurosistēmai iegādāties atbilstošas euro denominētas euro zonā emitētas nodrošinātās obligācijas (plānotais apjoms – 40 mljrd. euro nominālvērtībā). Pirkumi tika veikti gan sākotnējā, gan otrreizējā tirgū no 2011. gada novembra līdz 2012. gada oktobra beigām ar pirkumu kopējo nominālo vērtību 16.418 mljrd. euro. Programma netika pilnībā izmantota, jo nenotika nodrošināto obligāciju emisija sākotnējā tirgū, kā arī ITRO ar termiņu 3 gadi pozitīvās ietekmes dēļ. Paredzēts, ka iegādātās obligācijas tiks turētas līdz to dzēšanas termiņam.

Padome arī nolēma ļaut izmantot gan pirmās, gan otrās nodrošināto obligāciju iegādes programmas portfeļus vērtspapīru aizdevumiem. Aizdevumi ir brīvprātīgi, un tos veic, izmantojot vērtspapīru aizdevumu iespējas, ko piedāvā centrālie vērtspapīru depozitāriji, vai arī saskaņotu *repo* darījumu veidā ar atbilstošiem darījuma partneriem. Lai gan šī kredītēšanas aktivitāte apjoma ziņā joprojām ir neliela, tiek uzskatīts par lietderīgu, ka tirgus pienācīgai funkcionēšanai vērtspapīru turējumi šo programmu ietvaros principā ir pieejami aizdevumiem.

TIEŠIE MONETĀRIE DARĪJUMI

2012. gada augustā Padome paziņoja par TMD izveidošanu, kuru tehniskās iezīmes tika detalizētāk sniegtas septembrī⁵. TMD mērķis ir saglabāt pienācīgu monetārās politikas transmisiju un monetārās politikas vienotību euro zonā.

3 Minētās ITRO procentu likme ir vienāda ar šīs operācijas termiņa laikā veikto GRO vidējo procentu likmi. Ar 2013. gada 27. februāri darījuma partneriem ir iespēja katru nedēļu (t.i., dienā, kad tiek veikts norēķins par nedēļas GRO) atmaksāt šajā otrajā ITRO ar termiņu 3 gadi aizņemtos līdzekļus (vai daļu no tiem).

4 Sīkāku informāciju par VTP sniedz ECB 2010. gada 10. maija paziņojums presei, ECB 2010. gada 14. maija lēmums, ar ko izveido "Vērtspapīru tirgu programmu", un dati, ko publicē kā daļu no Eurosistēmas nedēļas finanšu pārskata.

5 Sk. 2012. gada 6. septembra informāciju presei ECB interneta vietnē.

TMD nepieciešams priekšnosacījums ir stingri un efektīvi nosacījumi, kas piesaistīti atbilstošajai Eiropas Finanšu stabilitātes fonda un Eiropas Stabilitātes mehānisma (EFSF un ESM) programmai. Šo nosacījumu mērķis ir panākt, lai valdības veic nepieciešamās reformas un saglabā fiskālo disciplīnu. Padome apsvērs TMD veikšanas nepieciešamību no monetārās politikas viedokļa, ja programmas nosacījumi tiks pilnībā respektēti, un pārtrauks tos, ja būs sasniegti to mērķi vai ja tiks konstatēta neatbilstība makroekonomisko korekciju vai piesardzības pasākumu programmai. Tiks apsvērtā TMD nepieciešamība nākamajās EFSF un ESM makroekonomisko korekciju programmās vai piesardzības pasākumu programmās (piemēram, kredītlinijā ar pastiprinātiem nosacījumiem). Var arī apsvērt to izmantošanu dalībvalstīs, kurām jau piemēro makroekonomisko korekciju programmu, tām no jauna iekļaujoties obligāciju tirgos. TMD netiks veikti, kamēr attiecīgā programma tiek pārskatīta, un tos atsāks pēc pārskata perioda, ja tiks apstiprināta programmas atbilstība.

Darījumi galvenokārt koncentrētos ienesīguma līknes īstermiņa daļā un konkrēti – uz valdības obligācijām ar termiņu 1–3 gadi. TMD apjomam nav noteikti nekādi *ex ante* kvantitatīvi ierobežojumi. Eurosistēma plāno uz tiem attiecināt tādas pašas noteikumus (*pari passu*) kā privātie vai citi kreditori attiecībā pret euro zonas valstu emitētām obligācijām, kuras iegādājas Eurosistēma, izmantojot TMD. TMD rezultātā radusies likviditāte tiks pilnīgi sterilizēta, kā tas joprojām notiek ar VTP, savukārt TMD portfeļa caurredzamība salīdzinājumā ar VTP portfeli būtu lielāka. TMD līdz 2012. gada beigām netika izmantoti.

EIROPAS FINANŠU STABILITĀTES FONDA/EIROPAS STABILITĀTES MEHĀNISMA AĢENTS

2011. gada decembrī Padome apstiprināja ECB kā aģentu, kas EFSF intervencēs obligāciju otrreizējā tirgū rīkosies EFSF/ESM vārdā. 2012. gada jūnijā tika paziņots, ka viss nepieciešamais sagatavošanas darbs paveikts, bet līdz 2012. gada beigām šīs aģentūras funkcijas ietvaros nebija noticis neviens reāls darījums.

PRECIZĒJOŠĀS OPERĀCIJAS

Lai absorbētu ar VTP starpniecību piešķirto likviditāti, ECB katru nedēļu veica likviditāti samazinošas precizējošās operācijas, piesaistot termiņnoguldījumus ar termiņu 1 nedēļa, un to nedēļas apjoms atbilda VTP operāciju apjomam, par kurām veikts norēķins līdz iepriekšējai piektdienai. Šīs precizējošās operācijas tika organizētas kā mainīgas procentu likmes izsoles procedūras ar maksimālo pieteikuma procentu likmi, kas vienāda ar attiecīgās GRO procentu likmi. Izbeidzot VTP, ECB paziņoja, ka turpinās absorbēt ar VTP starpniecību piešķirto likviditāti tāpat kā līdz šim. Turklāt tā paziņoja, ka visa TMD rezultātā radusies likviditāte arī tiks sterilizēta. Ar 2011. gada 14. decembri tika apturētas precizējošās operācijas, ko veica, lai novērstu likviditātes nesabalansētību rezervju prasību izpildes perioda pēdējā dienā.

PASTĀVĪGĀS IESPĒJAS

Darījuma partneri pēc savas iniciatīvas var izmantot abas pastāvīgās iespējas, lai saņemtu likviditāti darījumos uz nakti pret atbilstošu nodrošinājumu vai arī lai Eurosistēmā veiktu noguldījumus uz nakti. 2012. gada beigās 2 321 darījuma partnerim bija pieeja aizdevumu iespējai uz nakti, bet 2 910 darījuma partneriem – noguldījumu iespējai. Noguldījumu iespēja tika daudz izmantota 2012. gada 1. pusgadā, lielāko apjomu (827.5 mljrd. euro) sasniedzot 5. martā. Sakarā ar noguldījumu iespējas procentu likmes samazināšanu 2012. gada jūlijā līdz 0% vidējais noguldījumu iespējas izmantošanas apjoms saruka no 701.9 mljrd. euro 2012. gada pirmajos sešos rezervju prasību izpildes periodos līdz 282.8 mljrd. euro pēdējos sešos rezervju prasību izpildes periodos, jo tās vietā bankas paturēja lielākas summas savos pieprasījuma noguldījumu kontos, kā jau paskaidrots šajā sadaļā. Vidējais dienā izmantotais noguldījumu

iespējas apjoms 2012. gada 12 rezervju prasību izpildes periodos bija 484.3 miljrd. euro (2011. gada 12 rezervju prasību izpildes periodos – 120 miljrd. euro un 2010. gada 12 rezervju prasību izpildes periodos – 145.9 miljrd. euro). 2012. gadā noguldījumu iespējas izmantošanas tendence visos rezervju prasību izpildes periodos kopumā bija līdzīga: katra perioda sākumā tās apjoms bija mazāks, bet pēc tam pieauga, jo arvien vairāk darījuma partneru izpildīja savas rezervju prasības. Vidējais dienā izmantotais aizdevumu iespējas uz nakti apjoms bija 1.76 miljrd. euro (2011. gadā – 2.1 miljrd. euro un 2010. gadā – 0.62 miljrd. euro).

OBLIGĀTO REZERVJU SISTĒMA

Euro zonas kredītiestādēm obligātās rezerves jātur Eurosistēmas pieprasījuma noguldījumu kontos. No 1999. gada līdz 2011. gadam obligāto rezervju prasību apjoms bija 2% no kredītiestāžu rezervju bāzes. 2011. gada 8. decembrī Padome nolēma veikt papildu pastiprinātā kreditēšanas atbalsta pasākumu, samazinot rezervju normu no 2% uz 1% ar rezervju prasību izpildes periodu, kas sākas 2012. gada 18. janvārī. 2012. gada 12 rezervju prasību izpildes periodos obligātās rezervju prasības vidēji bija 106 miljrd. euro – puse no 2011. gada 12 rezervju prasību izpildes periodos turētā apjoma. Tā kā Eurosistēma atlīdzina rezervju turējumus atbilstoši GRO procentu likmei, obligāto rezervju sistēma banku sektoram nepiemēro nodokli.

KREDĪTOOPERĀCIJU ATBILSTOŠIE AKTĪVI

Saskaņā ar ECBS Statūtu 18.1. pantu un centrālo banku praksi visā pasaulē visām Eurosistēmas kredītooperācijām jābūt pietiekamam nodrošinājumam. Pietiekams nodrošinājums nozīmē to, ka Eurosistēma lielā mērā pasargāta no zaudējumiem savās kredītooperācijās (detalizētu riska pārvaldības jautājumu izklāstu sk. tālāk). Turklāt Eurosistēma nodrošina pietiekamu nodrošinājuma pieejamību plašam darījuma partneru lokam tā, lai Eurosistēma var sniegt tādu likviditātes apjomu, kādu tā uzskata par nepieciešamu savās monetārās politikas operācijās.

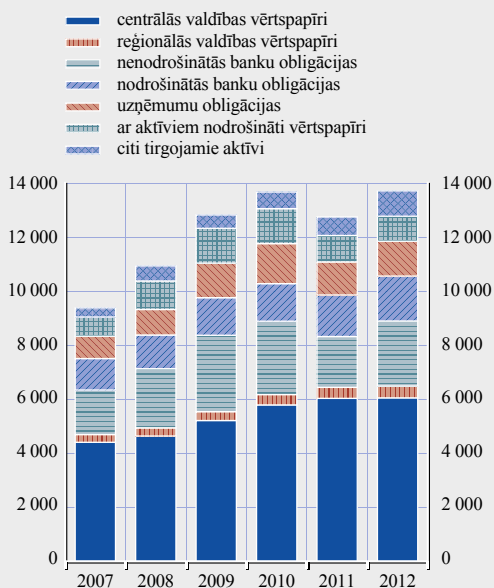
Eurosistēma visās savās kredītooperācijās kā nodrošinājumu pieņem plašu aktīvu klāstu. Šī Eurosistēmas nodrošinājuma sistēmas iezīme vienlaikus ar to, ka pieeja Eurosistēmas atklātā tirgus operācijām nodrošināta plašam darījuma partneru lokam, bijusi būtiska, veicinot monetārās politikas īstenošanu stresa apstākļos. Tās darbības principiem piemītošais elastīgums ļāvis finanšu krīzes laikā Eurosistēmai nodrošināt nepieciešamo likviditāti, lai uzlabotu naudas tirgus pavājināto darbību, darījuma partneriem neizjūtot lielu nodrošinājuma trūkumu.

2012. gadā Eurosistēma veica vairākus pasākumus, lai saglabātu un palielinātu nodrošinājuma pieejamību darījuma partneriem. Kopš 2012. gada 9. februāra euro zonas NCB dota atļauja kā pagaidu risinājumu pēc Padomes nepārprotama apstiprinājuma pieņemt kā nodrošinājumu Eurosistēmas kredītooperācijās papildu standarta kredītprasības, kas atbilst konkrētiem atbilstības kritērijiem. Atbildību par šādu kredītpasību pieņemšanu uzņemas NCB, kura atļāvusi tās izmantot. Turklāt 2012. gada 29. jūnijā noteiktiem ar aktīviem nodrošinātiem vērtspapīriem (ABS) atbilstības kritēriji tika paplašināti. Arī tirgojamie parāda instrumenti, kas denominēti valūtās, kas nav euro, t.i., ASV dolāros, Lielbritānijas sterliņu mārciņās un Japānas jenās, un kas emitēti un turēti euro zonā, 2012. gada 9. novembrī kļuva atbilstoši līdz turpmākam paziņojumam.

2012. gadā tirgojamo aktīvu kā atbilstošā nodrošinājuma vidējais apjoms bija 13.7 trlj. euro jeb par 8% vairāk nekā 2011. gadā (sk. 34. att.). Šāda norise bija saistīta īpaši ar nenodrošināto banku obligāciju atbilstības atzīšanas pieaugumu. Centrālās valdības vērtspapīri sasniedza 6.1 trlj. euro apjomu un veidoja 44% no atbilstošā nodrošinājuma kopapjoma; apjoma ziņā nākamās bija nenodrošinātās banku obligācijas (2.4 trlj. euro jeb 18%) un nodrošinātās banku obligācijas (1.6 trlj. euro jeb 12%). Atbilstošā nodrošinājuma sarakstā ietilpst gan tirgojamie aktīvi, gan netirgojamie

34. attēls. Atbilstošie tirgojamie aktīvi

(mljrd. euro)

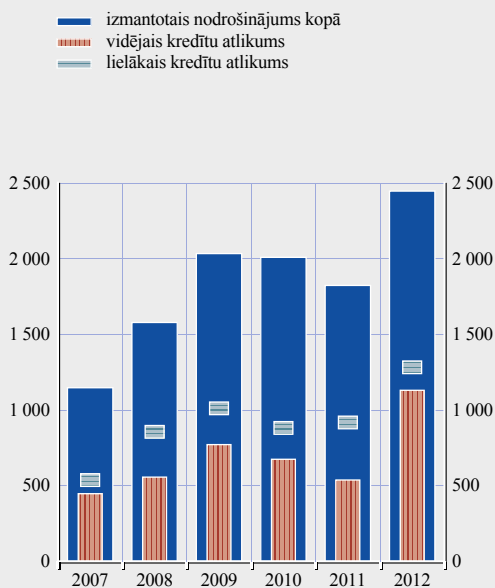

Avots: ECB.

Piezīmes. Apjoms nominālvērtībā; vidējie mēneša beigu dati. Attēlā sniegtie dati reizi ceturksnī tiek publicēti ECB interneta vietnē.

35. attēls. Eurosistēmas kredītooperācijās izmantotais nodrošinājums un monetārās politikas operāciju kredītu atlikumi

(mljrd. euro)

Avots: ECB.

Piezīmes. Izmantotais nodrošinājums nozīmē aktīvus, kas noguldīti kā nodrošinājums valstīs, kur darbojas pūļa sistēma, un aktīvus, kas izmantoti kā nodrošinājums valstīs, kur darbojas iezīmēšanas sistēma. Nodrošinājuma vērtība pēc novērtējuma un diskonta likmju piemērošanas; vidējie mēneša beigu dati. Attēlā sniegtie dati reizi ceturksnī tiek publicēti ECB interneta vietnē.

aktīvi, galvenokārt kredītprasības (t.i., banku aizdevumi). Atšķirībā no tirgojamiem aktīviem potenciāli atbilstošo netirgojamo aktīvu apjomu nevar viegli izmērīt. Netirgojamo aktīvu apjoms, kas izmantots kā nodrošinājums, 2012. gadā sasniedza 0.6 trlj. euro.

2012. gadā vidējais darījuma partneru izmantotā nodrošinājuma apjoms palielinājās līdz 2 441 mljrd. euro (2011. gadā – 1 824 mljrd. euro; sk. 35. att.). Vienlaikus vidējais kredītu atlikums pieauga no 538 mljrd. euro 2011. gadā līdz 1 131 mljrd. euro 2012. gadā sakarā ar abām ITRO ar termiņu 3 gadi, par kurām norēķins veikts 2011. gada decembrī un 2012. gada martā. Tādējādi noguldītā nodrošinājuma daļa, kas netika izmantota, lai segtu monetārās politikas operācijās izsniegtos kredītus, 2012. gadā saruka, savukārt absolūtais apjoms nedaudz palielinājās. Pārāk lielais nodrošinājuma apjoms norāda, ka kopumā Eurosistēmas darījuma partneriem nodrošinājuma netrūka.

Izmantotā nodrošinājuma struktūrā (sk. 36. att.) netirgojamie aktīvi (galvenokārt kredītprasības un noguldījumi ar noteiktu termiņu) 2012. gadā kļuva par lielāko aktīvu kategoriju (26% no kopapjoma; 2011. gadā – 23%). Nodrošināto banku obligāciju īpatsvars pieauga, savukārt ABS – samazinājās. Centrālās valdības obligāciju vidējais īpatsvars nedaudz palielinājās (no 14% 2011. gadā līdz 15% 2012. gadā).

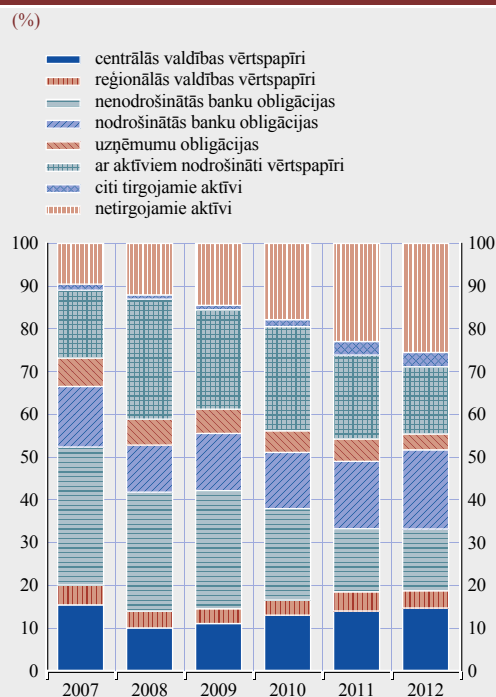
Padome 2012. gada 17. septembrī apstiprināja Vienotā Eurosistēmas cenu noteikšanas centra (CEPH) izveidi, kas aizvieto abus esošos novērtējuma centrus, kurus apkalpo *Banque de France* un *Deutsche*

Bundesbank. CEPH nodrošina Eurosistēmai integrētu platformu, kas sniedz vienotas cenas, ko izmanto visas Eurosistēmas centrālās bankas, lai novērtētu Eurosistēmas kredītooperācijās izmantoto nodrošinājumu. Pirmo CEPH versiju ieviesa 2012. gada 21. septembrī.

AR KREDĪTOOPERĀCIJĀM SAISTĪTIE RISKA PĀRVĒLĪBAS JAUTĀJUMI

Veicot monetārās politikas operācijas, Eurosistēma pakļauta darījuma partnera saistību neizpildes riskam. Šo risku mazina, pieprasot darījuma partneriem sniegt pietiekamu nodrošinājumu. Taču darījuma partnera saistību neizpildes gadījumā Eurosistēma būtu pakļauta arī kredītriskam un tirgus un likviditātes riskam, kas saistīti ar noregulējuma pasākumiem, kuri vērsti pret nodrošinājuma aktīviem. Turklāt likviditāti palielinošas operācijas ārvalstu valūtās pret euro denominētu nodrošinājumu un euro denominētas likviditāti palielinošas operācijas pret nodrošinājumu ārvalstu valūtās ietver valūtas risku. Lai samazinātu visus šos riskus līdz pieņemamam līmenim, Eurosistēma par nodrošinājumu pieņemtajiem aktīviem nosaka augstus kredīstandartus, katru dienu novērtē nodrošinājumu un piemēro atbilstošus riska kontroles pasākumus.

36. attēls. Nodrošinājumam izmantotie aktīvi (t.sk. kredītpasības) veidu dalījumā

Avots: ECB.
Piezīmes. Nodrošinājuma vērtība pēc novērtējuma un diskonta likmju piemērošanas; vidējie mēneša beigu dati. Attēlā sniegtie dati reizi ceturksnī tiek publicēti ECB interneta vietnē.

Eurosistēma kā piesardzības pasākumu izveidojusi drošības rezervi potenciāla deficīta gadījumiem, ko varētu izraisīt pret nodrošinājuma aktīviem, kas saņemti no saistības izpildīt nespējošiem darījuma partneriem, vērsti noregulējuma pasākumi. Drošības rezerves apjoms katru gadu tiek pārskatīts atkarībā no iespējamās saņemtā nodrošinājuma atsavināšanas un atbilstoši atgūšanas izredzēm.

Kopumā kredītooperāciju finanšu riski tiek pastāvīgi kontrolēti un kvantitatīvi novērtēti Eurosistēmas līmenī, un par tiem regulāri tiek ziņots ECB lēmējinstancijām.

Padome 2012. gadā nolēma veikt vairākas savu nodrošinājuma atbilstības kritēriju un riska kontroles sistēmas korekcijas.

Saistībā ar Eurosistēmas kredītnovērtējuma sistēmu (ECAF) Padome 2012. gadā pieņēma vairākus lēmumus. Padome 4. aprīlī apstiprināja *Creditreform Rating AG* izveidoto kredītreitingu instrumentu izmantošanai ECAF. Padome 5. jūlijā uz laiku aizliedza izmantot kā ECAF avotus trīs kredītreitingu instrumentus (t.i., *ICAP*, *Coface Serviços Portugal* un *Cerved* nodrošinātos kredītreitingu instrumentus), ņemot vērā to neatbilstību Bāzeles II saistību neizpildes definīcijai. Lai uzlabotu ECAF darbības rezultātu kontroles procesu, Padome 28. novembrī nolēma, ka ECAF apstiprinātajiem kredītnovērtējuma sistēmu nodrošinātajiem būs jāiesniedz darbības rezultātu kontroles dati neapkopotā veidā un parakstīts apliecinājums par darbības rezultātu kontroles informācijas precizitāti un derīgumu. Visbeidzot, Padome 19. decembrī apstiprināja *Banka Slovenije* iekšējo kredītnovērtējuma sistēmu izmantošanai ECAF.

Runājot par lielākas caurredzamības standartu noteikšanu attiecībā uz ABS, Padome 2012. gada 5. jūlijā nolēma ieviest aizdevumu līmeņa datu sniegšanu kā nodrošinājuma atbilstības prasību attiecībā uz ABS Eurosistēmas nodrošinājuma sistēmas ietvaros. Padome arī paziņoja datumus, kad šādas datu sniegšanas prasības stāsies spēkā attiecībā uz dažādām aktīvu kategorijām, sākot ar ieviešanas periodu. Turklāt Padome paziņoja – lai kontrolētu prasību izpildi attiecībā uz aizdevumu līmeņa datu matricām un pārbaudītu aizdevumu līmeņa datu iesniegšanas savlaicīgumu, konsekveni un pilnīgumu, vienota aizdevumu līmeņa datu krātuve automātiski pārbaudīs ABS, par kuriem tiks iesniegti aizdevumu līmeņa dati, un piešķirs tiem vērtējumu. Šis vērtējums stingri atspoguļos konkrētās prasības, ko nosaka Eurosistēmas nodrošinājumu sistēmu regulējošie noteikumi.

Eurosistēma izstrādāja arī pienācīgus riska kontroles pasākumus, kas saistīti ar Padomes 2012. gadā pieņemtajiem lēmumiem saglabāt nodrošinājuma pieejamību darījuma partneriem. Pirmkārt, Eurosistēma apstiprināja minētajām papildu standarta kredītprasībām vienotas vadlīnijas, kuras uz laiku tiek pieņemtas, lai nodrošinātu atbilstības kritēriju un riska kontroles pasākumu pietiekamību, kurus sākotnēji apstiprinātu Padome. Otrkārt, pieņemot lēmumu samazināt kredītreitingu sliekšni un izdarot grozījumus atbilstības prasībās dažiem ABS (spēkā no 2012. gada 29. jūnija), Padome arī apstiprināja uzlabotu riska kontroles sistēmu šiem ABS, nodrošinot pietiekamu Eurosistēmas aizsardzību.

1.2. VALŪTAS MAIŅAS DARĪJUMI UN DARĪJUMI AR CITĀM CENTRĀLAJĀM BANKĀM

Eurosistēma 2012. gadā neveica intervences valūtas tirgos. Turklāt ECB neveica arī valūtas maiņas darījumus valūtās, kuras piedalās VKM II. Pastāvīgā vienošanās starp ECB un SVF par SVF Speciālo aizņēmuma tiesību (SDR) darījumu veikšanas ECB vārdā veicināšanu ar citiem SDR turētājiem 2012. gadā netika izmantota, bet 2011. gadā to izmantoja piecos gadījumos.

ECB ar Federālo rezervju sistēmu 2007. gadā izveidoja pagaidu likviditātes mijmaiņas darījumu līniju, kas tika atjaunota 2010. gada maijā, lai novērstu spriedzi Eiropas ASV dolāru finansējuma tirgos. 2012. gada 13. decembrī tās termiņš tika pagarināts līdz 2014. gada 1. februārim. Ciešā sadarbībā ar citām centrālajām bankām Eurosistēma pret atbilstošu nodrošinājumu darījuma partneriem nodrošināja ASV dolāru finansējumu operācijās, kas tika veiktas *repo* darījumu veidā kā fiksētas procentu likmes izsoles procedūras ar pilna apjoma piešķirumu. Papildus šīm regulārajām katru nedēļu veiktajām operācijām ar termiņu 7 dienas ECB sadarbībā ar Federālo rezervju sistēmu, *Bank of England*, Japānas Banku un Šveices Nacionālo banku reizi četrās nedēļās turpināja veikt likviditāti nodrošinošas operācijas ASV dolāros ar termiņu 84 dienas. Eurosistēma 2012. gadā veica 50 operāciju ar termiņu 7 dienas, kā arī vienu operāciju ar termiņu 14 dienu (gada beigās) un 13 operāciju ar termiņu 84 dienas. Pagaidu likviditātes savstarpējās mijmaiņas darījumu līnijas, ko 2011. gadā izveidoja ECB, *Bank of England*, Japānas Banka un Šveices Nacionālā banka, lai uzlabotu savu spēju nodrošināt likviditātes atbalstu pasaules finanšu sistēmai un mazinātu saspīlējumus finanšu tirgos, 2012. gadā netika izmantotas. Taču tās uzskata par efektīvām finanšu spriedzes mazināšanā, kalpojot par aizsargmehānismu, kas atbalsta naudas tirgus likviditāti, samazinot finansēšanas riskus. Šīs mijmaiņas darījumu līnijas 2012. gada 13. decembrī tika pagarinātas līdz 2014. gada 1. februārim. Padome arī nolēma, ka ECB līdz turpmākam paziņojumam turpinās veikt regulāras ASV dolāru likviditāti palielinošas operācijas ar termiņu aptuveni 1 nedēļa un 3 mēneši.

Padome, vienojoties ar *Bank of England*, 2012. gada 12. septembrī nolēma pagarināt likviditātes mijmaiņas darījuma ar *Bank of England* termiņu līdz 2013. gada 30. septembrim. 2010. gada 17. decembra vienošanās par mijmaiņas darījumu iespēju bija spēkā līdz 2012. gada 28. septembrim. Šīs iespējas ietvaros *Bank of England* nepieciešamības gadījumā var nodrošināt ECB līdz 10 mljrd. Lielbritānijas sterliņu mārciņu apmaiņā pret euro. Saskaņā ar minēto vienošanos *Banc Ceannais na hÉireann/Central Bank of Ireland* būs pieejamas Lielbritānijas sterliņu mārciņas kā piesardzības pasākums, lai nodrošinātu banku sistēmas īslaicīgas likviditātes vajadzības šajā valūtā.

1.3. IEGULDĪJUMU DARBĪBAS

ECB iegulda ar tās ārējo rezervju portfeli saistītos līdzekļus, kā arī pašu līdzekļus. Šīs ieguldījumu aktivitātes, kas nav saistītas ar monetārās politikas programmām (tādām kā TMD, VTP un NOIP2), tiek organizētas, lai nodrošinātu, ka ieguldījumu lēmumu pieņemšanā nevarētu izmantot nekādu iekšējo informāciju par centrālās bankas politikas īstenošanas pasākumiem.

ĀRĒJO REZERVJU PĀRVALDĪŠANA

Sākotnēji ECB ārējo rezervju portfeli tika veidots, izmantojot euro zonas NCB ārējo rezervju aktīvu pārvedumus. Laika gaitā portfeļa sastāvs atspoguļo ieguldīto aktīvu tirgus vērtības pārmaiņas, kā arī ECB valūtas maiņas un zelta operācijas. ECB ārējo rezervju galvenais mērķis ir nodrošināt, lai Eurosistēmai nepieciešamības gadījumā būtu pietiekami daudz likvidu resursu valūtas politikas operāciju veikšanai to valstu valūtās, kuras nav ES dalībvalstis. ECB ārējo rezervju pārvaldīšanas mērķi to svarīguma secībā ir likviditāte, drošība un atdeve.

ECB ārējo rezervju portfeli veido ASV dolāri, Japānas jenas, zelts un SDR. ECB un tās euro zonas NCB, kuras vēlas darboties kā ECB aģenti, aktīvi pārvalda ASV dolāra un Japānas jenas rezerves. Lai palielinātu ECB ieguldījumu operāciju efektivitāti, kopš 2006. gada janvāra darbojas t.s. valūtu specializācijas modelis. Saskaņā ar šo modeli katrai NCB, kas vēlas piedalīties ECB ārējo rezervju pārvaldīšanā, vai NCB grupai, kas apvienojusies šim mērķim, iedalīta ASV dolāru vai Japānas jenu portfeļa daļa.⁶

ECB tīro ārējo rezervju aktīvu vērtība⁷ saskaņā ar pašreizējiem valūtu kursiem un tirgus cenām saruka no 65.6 mljrd. euro 2011. gada beigās līdz 64.8 mljrd. euro 2012. gada beigās (t.sk. 43.8 mljrd. euro bija ārvalstu valūtās, bet 21 mljrd. euro – zeltā un SDR). Ārējo rezervju portfeļa vērtības kritums atspoguļo Japānas jenas kursa samazināšanos par 13% attiecībā pret euro. Pozitīvi ieguldījumi no portfeļa pārvaldīšanas rezultātā gūtā kapitāla pieauguma un procentu ienākumiem nedaudz kompensēja šos zaudējumus. Piemērojot 2012. gada beigu valūtas kursus, ASV dolāros denominēto aktīvu īpatsvars ārvalstu valūtas rezervēs bija 79%, savukārt Japānas jenās denominēto aktīvu – 21%. Zelta un SDR turējumu vērtība nedaudz palielinājās sakarā ar zelta kursa paaugstināšanos 2012. gadā aptuveni par 4% (eiro izteiksmē).

PAŠU LĪDZEKĻU PĀRVALDĪBA

ECB pašu kapitāla portfeli veido ECB apmaksātā kapitāla ieguldītās daļas, kā arī vispārējo rezervju fondā turētās summas un uzkrājumi valūtas kursa riskam, procentu likmes riskam, kredītriskam un zelta cenas riskam. Šā portfeļa mērķis ir nodrošināt ECB ar ienākumiem savu darbības

⁶ Sīkāku informāciju sk. ECB 2006. gada aprīļa "Mēneša Biļetena" rakstā *Portfolio management at the ECB* ("Portfeļu pārvaldība ECB").

⁷ Tīrie ārējo rezervju aktīvi tiek aprēķināti kā oficiālie rezervju aktīvi mīnus valūtas mijmaiņas darījumu tīrā faktiskā tirgus vērtība plus rezidentu piesaistītie noguldījumi ārvalstu valūtā mīnus nākotnē paredzētās neto pārmaiņas ārvalstu valūtas turējumos saistībā ar *repo* un nākotnes darījumiem. Sīkāku informāciju par datu avotiem sk. ECB interneta vietnē.

izdevumu segšanai. Pašu kapitāla pārvaldīšanas mērķis ir palielināt gaidāmos ienākumus saskaņā ar bezzaudējumu nosacījumu noteiktā konfidences līmenī. Portfeļa līdzekļi tiek ieguldīti euro denominētos aktīvos ar fiksētu ienākumu.

Portfeļa vērtība faktiskajās tirgus cenās pieauga no 15.9 mljrd. euro 2011. gada beigās līdz 18.9 mljrd. euro 2012. gada beigās. Tirgus vērtības kāpumu noteica ECB apmaksātā kapitāla palielināšana ar 2012. gada 27. decembri, uzkrājuma pieaugums valūtas kursa riskam, procentu likmju riskam, kredītriskam un zelta cenas riskam un (mazāk) ieguldījumu ienākumi.

Ņemot vērā to, ka viena un tā pati darbības struktūrvienība ir atbildīga gan par NOIP2 un VTP (un potenciāli arī TMD) īstenošanu, gan par pašu kapitāla portfeļa pārvaldīšanu, tika nolemts 2012. gadā ECB pašu kapitāla portfeļa pārvaldīšanā piemērot galvenokārt pasīvu pārvaldības stilu. Šāds lēmums tika pieņemts, lai nodrošinātu, ka ieguldījumu lēmumu pieņemšanā nevar izmantot nekādu iekšējo informāciju par centrālās bankas politikas īstenošanas pasākumiem.

AR IEGULDĪJUMU AKTIVITĀTĒM UN MONETĀRĀS POLITIKAS PORTEĻIEM SAISTĪTIE RISKA PĀRVALDĪBAS JAUTĀJUMI

Finanšu riski, kam ECB pakļauta saistībā ar ieguldījumu aktivitātēm un monetārās politikas portfeļiem (VTP, NOIP un NOIP2), tiek stingri kontrolēti un vērtēti. Šādam nolūkam pastāv detalizēta ierobežojumu struktūra. Katru dienu tiek veikta šo ierobežojumu izpildes kontrole. Turklāt regulāra pārskatu sniegšana nodrošina to, ka visas ieinteresētās puses saņem pietiekamu informāciju par šo risku līmeni. Kā tas jau notiek saistībā ar esošajiem monetārās politikas portfeļiem, arī TMD finanšu riski tiks stingri kontrolēti un vērtēti. TMD ietver arī divas būtiskas riskus mazinošas iezīmes, t.i., nosacījumu elementu, kas paredz, ka pirkumi tiks veikti tikai ierobežotos laika periodos, ja ekonomisko politiku īstenošana ir veiksmīga, kā arī orientēšanos uz tādu instrumentu iegādi, kuru atlikušais termiņš ir 1–3 gadi.

2012. gadā ECB turpināja pilnveidot informācijas tehnoloģiju infrastruktūru, kas atbalsta ieguldījumu operāciju un monetārās politikas portfeļu riska vadības sistēmu.

Viens no rādītājiem, ko izmanto tirgus riska kvantitatīvam novērtējumam, ir riskam pakļautā vērtība (*Value-at-Risk*, VaR). Aprēķinot šo rādītāju ECB ieguldījumu portfelim 2012. gada 31. decembrī, par parametriem izmantojot 95% konfidences līmeni, viena gada laika periodu un viena gada datu kopu aktīvu cenu svārstīgumam, rezultātā iegūst VaR 8.98 mljrd. euro (2011. gada 30. decembrī – 13.08 mljrd. euro).⁸ Aprēķinot šo pašu rādītāju, viena gada datu kopas vietā aplūkojot piecu gadu datu kopu, iegūtu VaR 12.30 mljrd. euro (2011. gada 30. decembrī – 12.16 mljrd. euro). Lielāko daļu tirgus riska nosaka valūtas kursa un zelta cenu svārstības. Zemais ECB ieguldījumu portfeļu procentu likmes riska līmenis atspoguļo to, ka 2012. gadā šo portfeļu koriģētais procentu likmju riska indekss (*modified duration*) joprojām bija samērā zems.

⁸ NOIP, NOIP2 un VTP portfeļu tirgus risks nav iekļauts šajās aplēsēs, jo portfeļu aktīvi tiks turēti līdz termiņa beigām un tos novērtēs pēc amortizētām izmaksām, ņemot vērā vērtības samazināšanos.

2. MAKSĀJUMU UN VĒRTSPAPĪRU NORĒĶINU SISTĒMAS

Statūtos Eurosistēmai noteikts uzdevums veicināt maksājumu sistēmu raitu darbību. Maksājumu sistēmas un vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmas ir svarīgākās tirgus ekonomikas atbilstošai funkcionēšanai nepieciešamās infrastruktūras. Tās vajadzīgas, lai nodrošinātu efektīvu par precēm, pakalpojumiem un finanšu aktīviem veikto maksājumu plūsmu, un šo sistēmu raita funkcionēšana ir ļoti būtiska, lai īstenotu centrālās bankas monetāro politiku un saglabātu valūtas, finanšu sistēmas un tautsaimniecības kopumā stabilitāti un uzticamību. Lai veiktu šo uzdevumu, Eurosistēma izmanto trīs pieejas. Tā uzņemas operatīvo lomu, veic pārraudzības pasākumus un darbojas kā katalizators (sīkāku informāciju par otro un trešo pieeju sk. 3. nodaļas 4. un 5. sadaļā). Attiecībā uz operatīvo lomu Eurosistēma saskaņā ar ECBS Statūtiem var radīt mehānismus efektīvu un drošu klīringa un maksājumu sistēmu nodrošināšanai.

2.1. TARGET2 SISTĒMA

Eurosistēma nodrošina TARGET2 sistēmas darbību liela apjoma un steidzamiem maksājumiem euro. TARGET2 ir svarīga nozīme vienotas monetārās politikas raitā ieviešanā un euro naudas tirgus darbībā. Tā sniedz norēķinu pakalpojumus reālajā laikā, izmantojot centrālās bankas naudas līdzekļus, un nodrošina plašu tirgus segumu. Tajā tiek apstrādāti liela apjoma un steidzami darījumi, nenosakot maksājumu apjoma maksimālo vai minimālo limitu, un piesaistīti arī dažādi citi maksājumi. Sistēmas darbība pamatojas uz vienotu tehnisko infrastruktūru – vienoto platformu (SSP). Trīs Eurosistēmas centrālās bankas – *Deutsche Bundesbank*, *Banque de France* un *Banca d'Italia* – kopīgi nodrošina SSP un Eurosistēmas vārdā organizē tās darbību.

Līdz 2012. gada decembrim TARGET2 bija 985 tiešie dalībnieki. Kopējais to banku (t.sk. filiāļu un meitasuzņēmumu) skaits, pie kurām visā pasaulē var vērsties, izmantojot TARGET2, sasniedza 55 000. Turklāt TARGET2 veikti 82 papildsistēmu skaidrās naudas operāciju norēķini.

TARGET2 DARBĪBA

2012. gadā TARGET2 sistēma darbojās raiti un veica lielu skaitu euro maksājumu norēķinu. Sistēmas tirgus daļa bija stabila. TARGET2 apstrādāti 92% no euro liela apjoma maksājumu sistēmās veikto maksājumu kopapjoma. 2012. gadā sistēmā kopumā tika apstrādāti 90 671 378 darījumi. Vidēji dienā tika apstrādāti 354 185 darījumi. Kopējais TARGET2 plūsmas apjoms 2012. gadā

12. tabula. Maksājumu plūsma TARGET2

	Apjoms (mljrd. euro)			Darījumu skaits		
	2011	2012	Pārmaiņas (%)	2011	2012	Pārmaiņas (%)
TARGET2 veikto maksājumu kopskaits						
Kopā	612 936	634 132	3.4	89 565 697	90 671 378	1.2
Dienas vidējais rādītājs	2 385	2 477	3.8	348 505	354 185	1.6
Avots: ECB.						
Piezīme. 2011. gadā bija 257 darbadienas un 2012. gadā – 256 darbadienas.						

bija 634 132 mljrd. euro, dienas vidējais apjoms – 2 477 mljrd. euro. 12. tabulā sniegts pārskats par maksājumu plūsmu TARGET2 sistēmā 2012. gadā salīdzinājumā ar plūsmu iepriekšējā gadā.

TARGET2 SSP kopējā pieejamība⁹ 2012. gadā sasniedza 100%.

Gada laikā 99.98% maksājumu apstrādes ilgums SSP nepārsniedza piecas minūtes, un dalībnieki bija apmierināti ar sistēmas labo sniegumu.

SADARBĪBA AR TARGET2 LIETOTĀJIEM

Eurosistēma uztur ciešu saikni ar TARGET2 lietotājiem. 2012. gadā notika regulāras NCB un TARGET2 valstu lietotāju grupu sanāksmes. Turklāt TARGET2 darbības jautājumu apspriešanai visas Eiropas līmenī katru pusgadu notika Eurosistēmas TARGET2 darba grupas un Eiropas kredītēšanas sektora asociāciju TARGET darba grupas kopīgās sēdes. 2011. gadā izveidotā īpašā šo divu grupu pārstāvju darba grupa turpināja darbu, pievēršoties galvenajām pārmaiņām, kuras ietekmēja TARGET2 (piemēram, pievienošanās TARGET2 vērtspapīriem (T2S)). Stratēģiskos jautājumus turpināja risināt Euro maksājumu stratēģijas kontaktgrupa (forums, ko veido komercbanku un centrālo banku augstākie pārstāvji).

JAUNO SISTĒMAS VERSIJU IZSTRĀDES VADĪBA

Eurosistēma piešķir vislielāko nozīmi TARGET2 attīstībai, lai turpmāk uzlabotu sniegto pakalpojumu līmeni un nodrošinātu tās dalībnieku vajadzības.

Nemot vērā T2S sagatavošanai veltītās lielās pūles, Eurosistēma 2011. gadā nolēma, ka 2012. gadā netiks publicēta TARGET2 gada versija. Tomēr Eurosistēma 2012. gadā turpināja darbu pie TARGET2 sistēmas, gatavojoties veikt pielāgošanu, kas būs nepieciešama, lai sistēmu pieslēgtu T2S. Tika pieņemts galīgais lēmums par pakalpojumiem, kurus TARGET2 piedāvās saviem dalībniekiem, lai atbalstītu skaidrās naudas darījumus T2S. Dalībniekiem šie pakalpojumi būs pieejami līdz ar T2S darbības uzsākšanu. Eurosistēma arī uzsāka TARGET2 migrācijas uz jaunajiem nozares standartiem (ISO 20022) stratēģijas pārskatīšanu. Tika nolemts, ka visiem esošajiem ziņojumu sūtīšanas standartiem jāmigrē uz to ekvivalentiem ISO 20022 standartiem saskaņā ar vienlaicīgas migrācijas scenāriju, ko plānots īstenot 2017. gada novembrī.

VALSTIS, KAS PIEDALĀS TARGET2

TARGET2 piedalās visas euro zonas valstis, jo šīs sistēmas lietošana ir obligāta, veicot visu maksājuma uzdevumu norēķinus saistībā ar Eurosistēmas monetārās politikas operācijām. Ārpus euro zonas esošo ES valstu centrālās bankas var brīvprātīgi pievienoties TARGET2 sistēmai, lai šajās valstīs veicinātu euro denominētu darījumu norēķinus. No juridiskā un uzņēmējdarbības viedokļa katra centrālā banka atbild par sava sistēmas komponenta pārvaldību un attiecību ar dalībniekiem uzturēšanu. Turklāt dažas finanšu iestādes, kuras atrodas citās EEZ valstīs, piedalās TARGET2, izmantojot attālinātu piekļuvi.

Pašlaik TARGET2 pievienojušās 24 ES valstu centrālās bankas un to attiecīgie lietotāji – 17 euro zonas NCB, ECB un sešas ārpus euro zonas esošo valstu¹⁰ centrālās bankas.

⁹ Pieejamības līmenis ir apjoms, kādā dalībnieki savā darba laikā varēja bez traucējumiem izmantot TARGET2 sistēmu.

¹⁰ Bulgārija, Dānija, Latvija, Lietuva, Polija un Rumānija.

2.2. TARGET2 VĒRTSPAPĪRIEM

TARGET2 vērtspapīriem (T2S) ir pakalpojums, ko Eurosistēma nākotnē piedāvās Eiropā vērtspapīru norēķiniem, izmantojot centrālās bankas naudas līdzekļus. Pašlaik projekts ir izstrādes posmā, un 2015. gada jūnijā paredzēts to ieviest. Faktiski norēķini par visiem Eiropā tirgotajiem vērtspapīriem tiks veikti T2S, tādējādi sasniedzot būtisku apjomradītu ekonomiju un norēķinu izmaksu samazinājumu. Novēršot pārrobežu un iekšzemes norēķinu atšķirības, T2S būs svarīgs sasniegums ceļā uz integrēta kapitāla tirgus izveidi Eiropā, radot drošu pamatu efektivitātes un konkurences uzlabošanai visā pēc tirdzniecības darījumu slēgšanas sniegto pakalpojumu sektorā. T2S ļaus būtiski ietaupīt ar nodrošinājumu un likviditāti saistītās izmaksas, un tā ir īpaši vērtīga iezīme laikā, kad finanšu satricinājuma un jaunu regulatīvo norišu dēļ arvien pieaug augstas kvalitātes nodrošinājuma pieprasījums. Tā saskaņos tirgus procesus un tādējādi veicinās ar klientu apkalpošanu nesaistīto procedūru racionalizēšanu.

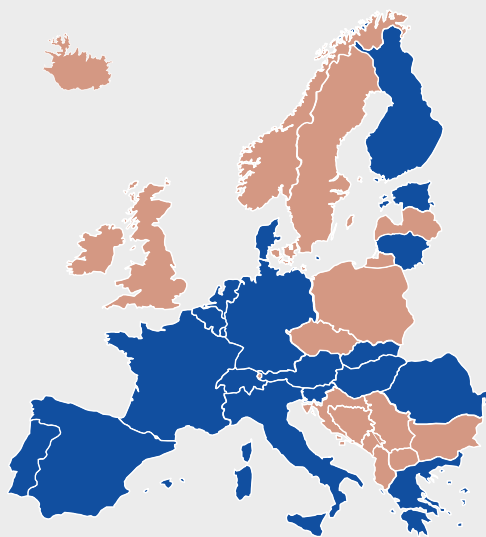
Līdz 2012. gada jūnija beigām kopumā 22 centrālie vērtspapīru depozitāriji, t.i., gandrīz visi euro zonā esošo valstu CVD un pieci ārpus euro zonas esošo valstu CVD, bija parakstījuši T2S Pamatlīgumu¹¹. Šie CVD nodrošina gandrīz 100% no euro veikto norēķinu apjoma, un, ņemot vērā attiecīgo CVD lēmumu par drīzu dalību sistēmā, tie tiks atbrīvoti no T2S pievienošanās maksas. Turklāt jūnijā *Danmarks Nationalbank* parakstīja Valūtas dalības līgumu¹² un piekrita ar 2018. gadu T2S piedāvāt norēķinus Dānijas kronās. Šo līgumu parakstīšana iezīmē vairāk nekā divus gadus ilgo sarunu par līgumu noslēgšanu beigas, bet T2S joprojām ir atvērta jauniem dalībniekiem. Ārpus euro zonas esošo valstu centrālās bankas un CVD vēl var vēlākā posmā parakstīt Valūtas dalības līgumu vai Pamatlīgumu. Tomēr turpmāk CVD būs jāmaksā pievienošanās maksa.

11 T2S Pamatlīgums ir līgums, kas nosaka Eurosistēmas un CVD tiesības un pienākumu nodot Eurosistēmai savu norēķinu funkciju kā ārpalpojumu.

12 T2S Valūtas dalības līgums ir līgums, kas nosaka attiecības starp Eurosistēmu un ārpus euro zonas esošo valstu NCB, kuras vēlas norēķiniem T2S piedāvāt savu nacionālo valūtu.

37. attēls. Centrālie vērtspapīru depozitāriji, kas piedalās T2S

- Bank of Greece Securities Settlement System – BOGS (Grieķija)
- Centrálny depozitár cenných papierov (Slovākija)
- Clearstream Banking (Vācija)
- Depozitarul Central (Rumānija)
- Eesti Väärtpaberikeskus (Igaunija)
- Euroclear Belgium
- Euroclear Finland
- Euroclear France
- Euroclear Nederland
- Iberclear – BME Group (Spānija)
- Interbolsa – Sociedade Gestora de Sistemas de Liquidação e de Sistemas Centralizados de Valores Mobiliários (Portugāle)
- KDD – Centralna Klirinško Depotna Družba (Slovēnija)
- Központi Elsámolóház és Értéktár – KELER (Ungārija)
- Lietuvos centrinis vertybinių popierių depozitoriumas (Lietuva)
- LuxCSD (Luksemburga)
- Malta Stock Exchange
- Monte Titoli (Itālija)
- National Bank of Belgium Securities Settlement System – NBB-SSS (Beļģija)
- Oesterreichische Kontrollbank (Austrija)
- SIX SIS (Šveice)
- VP LUX (Luksemburga)
- VP Securities (Dānija)

Šiem diviem līgumiem stājoties spēkā, 2012. gada 1. jūlijā tika ieviesta jauna pārvaldības struktūra. Jaunā pārvaldības struktūra, kuras pamatā joprojām ir plašas tirgu iesaistīšanas un caurredzamības principi, Eurosistēmas līgumslēdzējiem darījuma partneriem piešķir lielāku ietekmi, un tā būs piemērojama arī pēc T2S darbības uzsākšanas. Minētā struktūra ietver koordinācijas, padomdevēja un darbības līmeni. Pirmais ietver T2S Padomi, kas atbildīga par projekta ikdienas vadību un darbību, un CVD Koordinācijas grupu, kas pārstāv CVD vienoto viedokli attiecībā pret Eurosistēmu. Padomdevēja līmenī T2S Konsultatīvajā grupā piedalās visas ieinteresētās puses, t.i., centrālās bankas, CVD un banku kopums, kā arī regulatori, pārraugi un šī nozare. Valstu lietotāju grupas veido formālo saikni starp valstu tirgiem un Konsultatīvo grupu. Darbības līmenī ECB T2S programmas birojs un tehniskās grupas sniedz atbalstu koordinācijas līmeņa institūcijām.

2012. gadā sasniegts būtisks tehniskais progress. Eurosistēma publicēja arī "T2S lietotāju rokasgrāmatu", kā arī "Lietotāju prasību dokumenta", "Lietotāju detalizēto funkcionālo specifikāciju" un "Darbības procesa apraksta" grozītās versijas. Četras centrālās bankas (*Deutsche Bundesbank, Banco de España, Banque de France un Banca d'Italia*), kuras atbildīgas par T2S platformas izstrādi un darbību, paredz pabeigt nepieciešamās programmatūras (pamatfunkciju) izstrādi 2013. gada 1. ceturksnī un iekšējā programmatūras testēšanā sasniegušas lielu progresu. CVD un NCB 2012. gada jūnijā pabeidza savu tehnisko iespēju novērtējumu un iesniedza pieprasījumus vairāk nekā 30 pārmaiņu veikšanai. 2012. gada beigās CVD un Eurosistēma vienojās par triju migrācijas posmu īstenošanas laiku un sastāvu. Šos posmus plānots veikt no 2015. gada jūnija līdz 2016. gada novembrim. 2013. gada sākumā CVD un Eurosistēma turpināja apspriest alternatīvas migrācijas risinājumu iespējas, lai labāk līdzsvarotu ar migrāciju saistītās darbības.

Progress panākts arī savienojumos ar T2S, t.i., to tīklu izvēlē, ar kuru palīdzību tirgus dalībnieki un CVD varēs sūtīt rīkojumus T2S un saņemt ziņojumus no tās. Pēc 2011. gadā izsludinātās konkursa procedūras licences piešķirtas diviem tīkla pakalpojumu ar pievienoto vērtību sniedzējiem. Eurosistēma arī lielā mērā pabeidza šim nolūkam paredzētā savienojuma pakalpojuma tiesiskā regulējuma izstrādi. Šis pakalpojums būs pieejams vienlaikus abiem tīkla pakalpojumu ar pievienoto vērtību risinājumiem, ja tirgū būs šāda pakalpojuma pieprasījums.

Tirgus dalībnieki uzsvēra, ka T2S vairāk jāiesaista pēc tirdzniecības darījumu slēgšanas sniegto pakalpojumu saskaņošanā, lai varētu pilnībā baudīt T2S sniegtās priekšrocības. T2S Saskaņošanas koordinācijas grupa sniedz atbalstu T2S Konsultatīvajai grupai, īstenojot vairākas saskaņošanas darbības. 2012. gadā tā sagatavoja trešo T2S saskaņošanas progressa ziņojumu, kas tiks publicēts 2013. gada sākumā. Sīkāku informāciju par saskaņošanas darbībām, kas saistītas ar T2S, un to ietekmi uz Eiropas finanšu integrāciju sk. 3. nodaļas 4. sadaļā.

2.3. PĀRROBEŽU NODROŠINĀTU DARĪJUMU NORĒĶINU PROCEDŪRAS

Atbilstošos aktīvus var izmantot, lai nodrošinātu visu veidu Eurosistēmas kredītooperācijas ne tikai iekšzemes, bet arī pārrobežu darījumos. Euro zonā nodrošinājuma pārrobežu mobilizāciju galvenokārt veic, izmantojot centrālo banku korespondentattiecību modeli (CCBM) un atbilstošās saiknes starp euro zonas vērtspapīru norēķinu sistēmām (VNS). Pirmo risinājumu nodrošina Eurosistēma, savukārt otrais ir tirgus virzīta iniciatīva. Turklāt izņēmuma kārtā nodrošinājuma pārrobežu mobilizāciju var veikt NCB kontos citas valsts (starptautiskajā) CVD.

2012. gada beigās Eurosistēmas turējumā esošā pārrobežu nodrošinājuma (gan tirgojamo, gan netirgojamo aktīvu) apjoms bija 643 mljrd. euro (2011. gada beigās – 731 mljrd. euro). Pārrobežu nodrošinājums 2012. gada beigās kopumā veidoja 22.8% no kopējā Eurosistēmai sniegtā nodrošinājuma (2011. gadā – 29.9%).

NODROŠINĀJUMA PĀRVALDĪBAS PAKALPOJUMI

2012. gadā CCBM joprojām bija galvenais pārrobežu nodrošinājuma pārvedumu kanāls Eurosistēmas monetārajā politikā un dienas ietvaros izsniegtā kredīta operācijās. 2012. gada beigās to aktīvu apjoms, kuri atrodas glabāšanā, izmantojot CCBM, samazinājās līdz 354 mljrd. euro (2011. gada beigās – 434 mljrd. euro). Pārrobežu nodrošinājums, kas tiek turēts NCB kontos citas valsts (starptautiskajā) CVD izņēmuma gadījumam, 2012. gada beigās sasniedza 134 mljrd. euro.

CCBM sākotnēji tika izveidots 1999. gadā kā starprisinājums, un, tā kā tas pamatojas uz minimālas saskaņošanas principu, tirgus dalībnieki aicinājuši veikt dažus uzlabojumus. Tie īpaši lūguši, lai (tirgojamās) aktīvus vairs nevajadzētu repatriēt no investora CVD uz emitenta CVD, pirms tie tiek mobilizēti kā nodrošinājums, izmantojot CCBM, un lai triju pušu nodrošinājuma pārvaldības pakalpojumus, ko pašlaik izmanto tikai iekšzemē, varētu izmantot arī pārrobežu darījumos. Eurosistēma atbalsta šo uzlabojumu ietveršanu CCBM un pašlaik strādā pie to iekļaušanas minētajā struktūrā 2014. gadā.

Euro vērtspapīru infrastruktūru kontaktgrupā, kas ir tirgus infrastruktūru pārstāvju, tirgus dalībnieku un centrālo banku forums, tika apspriesti jautājumi par vērtspapīru norēķiniem euro un nodrošinājuma mobilizāciju Eurosistēmas kredītooperācijās.

ATBILSTOŠAS SAIKNES STARP VALSTU VĒRTSPAPĪRU NORĒĶINU SISTĒMĀM

Pārrobežu nodrošinājums var tikt mobilizēts, arī izmantojot saiknes starp valstu VNS. Taču šādas saiknes ir atbilstošas Eurosistēmas kredītooperācijām tikai tad, ja tās atbilst Eurosistēmas lietotāju standartiem. Kad, izmantojot atbilstošas saiknes, vērtspapīri pārvesti uz citu VNS, tos ar iekšējo procedūru palīdzību var izmantot tāpat kā jebkuru iekšzemes nodrošinājumu. Ar tiešo un daudzpusējo saikņu palīdzību mobilizētā nodrošinājuma apjoms 2012. gada beigās saruka līdz 156 mljrd. euro (2011. gada beigās – 175 mljrd. euro).

2012. gadā atbilstošo saikņu sarakstam tika pievienota viena jauna tiešā saikne un trīs tiešās saiknes tika svītrotas no tā. Kopumā 2012. gada beigās darījuma partneriem bija pieejamas 52 tiešās un astoņas daudzpusējās saiknes, no kurām aktīvi tiek izmantots tikai ierobežots saikņu skaits.

3. BANKNOTES UN MONĒTAS

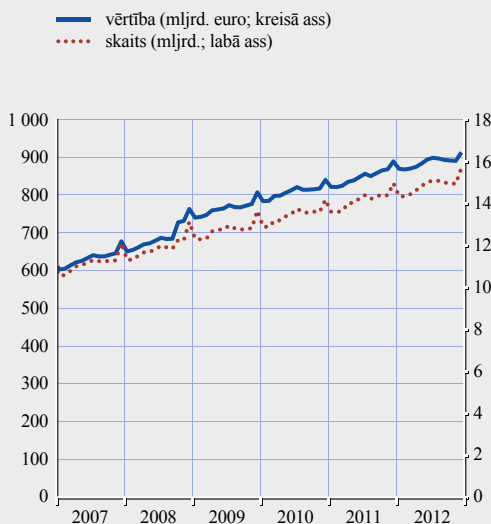
Saskaņā ar Līguma 128. pantu ECB Padomei ir ekskluzīvas tiesības atļaut emitēt euro banknotes ES. Šīs banknotes drīkst emitēt ECB un NCB.

3.1. BANKNOŠU UN MONĒTU APGROZĪBA

EURO BANKNOŠU UN MONĒTU PIEPRASĪJUMS

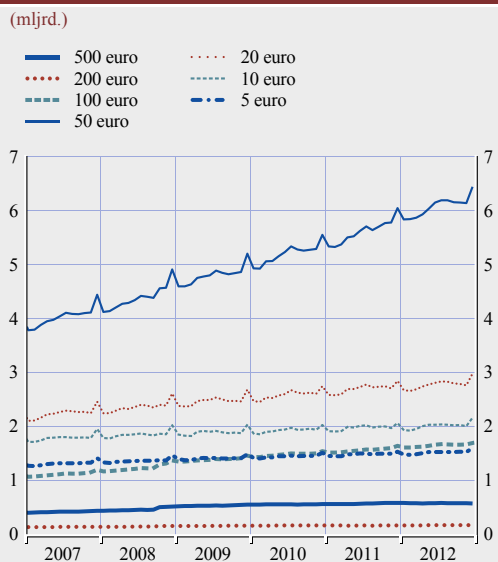
2012. gada beigās apgrozībā atradās 15.7 mljrd. euro banknošu, kuru kopējā vērtība bija 912.6 mljrd. euro. Salīdzinājumam – 2011. gada beigās apgrozībā atradās 14.9 mljrd. banknošu, kuru kopējā vērtība bija 888.6 mljrd. euro (sk. 38. att.). Vērtības izteiksmē lielāko daļu no apgrozībā esošajām

38. attēls. Apgrozībā esošo euro banknošu skaits un vērtība

Avots: ECB.

39. attēls. Apgrozībā esošo euro banknošu skaits nominālvērtību dalījumā

Avots: ECB.

banknotēm veidoja 50 un 500 euro banknotes (gada beigās attiecīgi 35% un 32%). Skaita ziņā visbiežāk tika lietotas banknotes ar 50 euro nominālvērtību (41% no visām apgrozībā esošajām euro banknotēm; sk. 39. att.). 2012. gadā apgrozībā esošo euro banknošu gada pieauguma temps vērtības izteiksmē bija 2.7% un skaita izteiksmē – 4.9%. Vislielākais gada pieauguma temps bija 50 euro banknotēm (6.5%), nākamais lielākais – 20 un 10 euro banknotēm (4.7%) un 5 euro banknotēm (4.4%). 500 euro banknošu pieauguma temps, kas agrāk bija ievērojams, tagad kļuvis negatīvs (–2.0%).

Tiek lēsts, ka vērtības izteiksmē 20–25% apgrozībā esošo euro banknošu (domājams, ka šis rādītājs ir tuvāk diapazona augšējai robežai) tiek turēti ārpus euro zonas, galvenokārt euro zonas kaimiņvalstīs. 2012. gadā euro banknošu apjoms, ko kredītiestādes nosūtījušas uz ārpus euro zonas esošajiem reģioniem, salīdzinājumā ar 2011. gadu neto izteiksmē pieaudzis par 19% jeb 2.1 mljrd. euro. Euro banknotes, īpaši lielas nominālvērtības banknotes, ārpus euro zonas esošajās valstīs tiek turētas vērtības uzkrāšanas nolūkā un tiek izmantotas norēķiniem par darījumiem starptautiskajos tirgos.

2012. gadā kopējais euro monētu skaits apgrozībā (t.i., kopējais apgrozījums, neietverot euro zonas NCB krājumus) palielinājās par 4.4% (līdz 102.0 mljrd.). Mazas nominālvērtības – 1 centa, 2 centu un 5 centu – monētas veidoja 62% no kopējā apgrozībā esošo monētu skaita. 2012. gada beigās apgrozībā esošo monētu vērtība bija 23.7 mljrd. euro (par 2.5% vairāk nekā 2011. gada beigās).

DARBĪBAS AR BANKNOTĒM EUROSISTĒMĀ

2012. gadā euro zonas NCB emitēja 33.1 mljrd. banknošu 1.0 trlj. euro vērtībā, bet tajās atpakaļ nonāca 32.2 mljrd. banknošu 1.0 trlj. euro vērtībā. Tas atbilda 2011. gada rādītājiem. 34.6 mljrd. banknošu autentiskumu un derīgumu apgrozībai pārbaudīja, izmantojot pilnībā automatizētas banknošu apstrādes iekārtas, lai nodrošinātu apgrozībā esošo banknošu kvalitāti un integritāti

atbilstoši Eurosistēmas noteiktajiem minimālajiem šķirošanas standartiem. Šajā procesā aptuveni 5.6 mljrd. banknošu tika atzītas par apgrozībai nederīgām un iznīcinātas. Apgrozībā esošo banknošu nederīguma rādītājs¹³ (t.i., to banknošu īpatsvars, kuras bija nepieciešams aizstāt, jo tās kļuvušas lietošanai nederīgas) banknotēm ar nominālvērtību līdz 50 euro (ieskaitot) bija 44% un lielas nominālvērtības banknotēm – 9%.

Apgrozībā esošo banknošu vidējais atpakaļ nonākšanas biežums¹⁴ 2012. gada beigās bija 2.16. Tas nozīmē, ka banknote vidēji nonāk atpakaļ euro zonas NCB aptuveni reizi sešos mēnešos. Atpakaļ nonākšanas biežums 500 euro banknotēm bija 0.34, 200 euro banknotēm – 0.46 un 100 euro banknotēm – 0.70, savukārt to nominālvērtību banknotēm, kuras parasti izmanto darījumos, atpakaļ nonākšanas biežums bija augstāks: 50 euro banknotēm – 1.56, 20 euro banknotēm – 3.38, 10 euro banknotēm – 4.11 un 5 euro banknotēm – 2.27.

3.2. BANKNOŠU VILTOŠANA UN VILTOJUMU NOVĒRŠANA

VILTOTAS EURO BANKNOTES

2012. gadā nacionālajos analīzes centros¹⁵ nonāca aptuveni 531 000 viltotu euro banknošu. Salīdzinājumā ar apgrozībā esošo īsto banknošu skaitu viltoto banknošu īpatsvars joprojām ir ļoti neliels. 40. attēlā atspoguļota no apgrozības izņemto viltoto banknošu skaita ilgtermiņa dinamika. Viltotāšanai parasti izraudzītas 20 euro un 50 euro banknotes (attieciņi 42.5% un 40.0% no kopējā viltojumu skaita 2012. gadā). Viltojumi nominālvērtību dalījumā sīkāk atspoguļoti 41. attēlā.

Eiropas un starptautisko institūciju pastāvīgie pretviltošanas pasākumi pilnībā attaisno uzticēšanos euro drošībai, tomēr tam nevajadzētu radīt bezrūpību. ECB joprojām iesaka sabiedrībai rēķināties

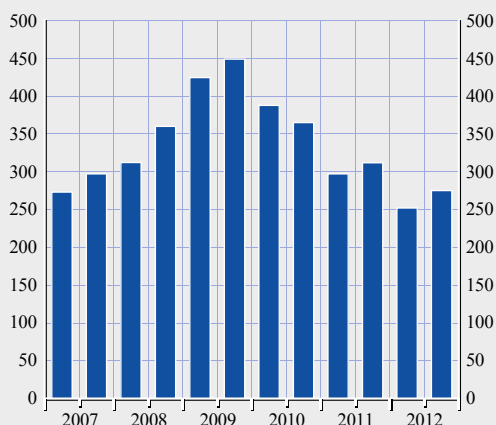
13 Aprēķina, dālot attiecīgajā gadā par apgrozībai nederīgām atzīto banknošu skaitu ar vidējo šajā gadā apgrozībā esošo banknošu skaitu.

14 Aprēķina, dālot attiecīgajā gadā euro zonas NCB atpakaļ nonākušo banknošu kopējo skaitu ar vidējo šajā gadā apgrozībā esošo banknošu skaitu.

15 Centri, kas izveidoti katrā ES dalībvalstī sākotnējai viltoto euro banknošu analīzei valsts līmenī.

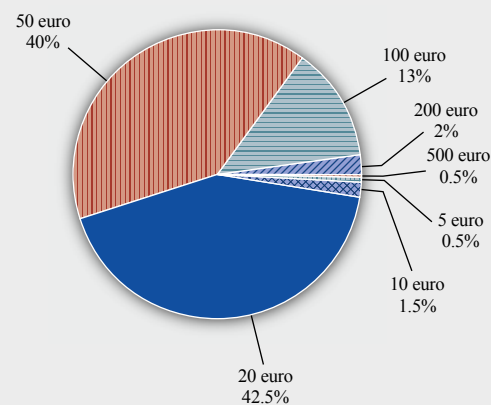
40. attēls. No apgrozības izņemto viltoto euro banknošu skaits

(tūkst.)

Avots: ECB.

41. attēls. 2012. gadā izplatītās viltotās euro banknotes nominālvērtību dalījumā

Avots: ECB.

ar viltojumu iespēju, neaizmirst par naudas pārbaudi, to aptaustot, apskatot un pagrozot¹⁶, un nekad nepaļauties tikai uz vienu pretviltošanas elementu. Turklāt profesionālajiem skaidrās naudas apstrādātājiem gan Eiropā, gan ārpus tās robežām pastāvīgi tiek piedāvātas mācības, kā arī tiek nodrošināti aktualizēti informatīvie materiāli, lai atbalstītu Eurosistēmas cīņu pret naudas viltošanu. Šim mērķim kalpo arī labi izveidotā ECB ciešā sadarbība ar Eiropu un Eiropas Komisiju.

VILTOJUMU NOVĒRŠANA PASAULĒ

Sadarbība viltojumu novēršanā notiek ne tikai Eiropas līmenī. Eurosistēma aktīvi piedalās Centrālo banku viltojumu novēršanas grupas¹⁷ darbā. Starptautiskais Viltojumu novēršanas centrs (*International Counterfeit Deterrence Centre*; ICDC), kas darbojas kā šīs grupas tehniskais centrs, izvietots ECB telpās. ICDC uztur interneta vietni¹⁸, kurā atrodama informācija un norādes par banknošu attēlu reproducēšanu, kā arī saites uz valstu attiecīgajām interneta vietnēm.

3.3. BANKNOŠU RAŽOŠANA UN EMISIJA

BANKNOŠU IZGATAVOŠANAS KĀRTĪBA

2012. gadā NCB bija uzticēta 8.5 mljrd. euro banknošu izgatavošana. No šā kopējā apjoma 2.9 mljrd. (aptuveni 34% no saražotajām banknotēm) veidoja jaunā 5 euro banknote, kura nonāks apgrozībā 2013. gada maijā (sk. tālāk). Pirmā izlaiduma 5 euro banknotes vairs netiek izgatavotas. Euro banknotes joprojām tika ražotas decentralizēti, sadalot izgatavojamos apjomus. Šāda kārtība pastāv kopš 2002. gada. Saskaņā ar šo kārtību katra euro zonas NCB atbild par tai iedalītās noteiktas nominālvērtības banknošu kopīgā pieprasījuma daļas izgatavošanu (sk. 13. tabulu).

PLĀNS NCB SKAIDRĀS NAUDAS PAKALPOJUMU LIELĀKAI KONVERĢENCEI

Padome 2007. gadā pieņēma procesuālo pasākumu plānu, lai vidējā termiņā veicinātu NCB skaidrās naudas pakalpojumu lielāku konverģenci. 2012. gada 1. oktobrī Beļģijas, Vācijas, Īrijas, Kipras, Luksemburgas, Maltas, Nīderlandes, Austrijas un Somijas NCB uzsāka elektronisku ziņojumapmaiņu par skaidrās naudas darījumiem starp NCB un vietējiem un ārvalstu profesionālajiem klientiem, kas bija viens no atlikušajiem pasākumiem šajā plānā. Regulējošie principi, uz kuriem balstās šī iespēja, noteikti ECB Pamatnostādņē par datu apmaiņu skaidrās naudas pakalpojumiem.¹⁹ Interfeiss, ko nodrošina ECB, ļauj veikt ziņojumu apmaiņu starp NCB, izmantojot dažādus datu formātus. Tādējādi profesionālie klienti, kas vēlas veikt skaidrās naudas darījumu ar citas valsts NCB, var ar savas valsts NCB starpniecību nosūtīt skaidrās naudas izņemšanas rīkojumu vai paziņojumu par noguldījumu. Pārējās euro zonas NCB pievienosies interfeisam 2013. un 2014. gadā.

13. tabula. 2012. gadā iedalītais euro banknošu izgatavošanas apjoms

	Apjoms (milj. banknošu)	Izgatavošanas pasūtītāja NCB
5 euro	2 915.30	BE, ES, FR, IT, AT
10 euro	1 959.04	DE, GR, FR, IE, PT
20 euro	1 703.95	CY, EE, FR, IT, MT, LU, NL, SI, SK, FI
50 euro	1 530.43	BE, DE, ES, IT
100 euro	298.13	DE
200 euro	50.00	DE
500 euro	0.00	—
Kopā	8 456.87	

Avots: ECB.

16 Sk. sadaļu "Pretviltošanas elementi" ECB interneta vietnē ("The Euro", tad "Banknotes").

17 Grupā pārstāvētas 32 centrālās bankas un banknošu spiestuves, kas sadarbojas G10 valstu pārraudzībā.

18 Sk. <http://www.rulesforuse.org>.

19 2012. gada 20. jūlija Pamatnostādne ECB/2012/16 (OV L 245, 11.09.2012., 3. lpp.).

Elektroniska ziņojumapmaiņa ļauj vieglāk organizēt skaidrās naudas pārvadāšanu pāri nacionālajām robežām un tādējādi papildina Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 16. novembra Regulu (ES) Nr. 1214/2011 par euro skaidrās naudas profesionāliem pārrobežu autopārvadājumiem starp euro zonas dalībvalstīm²⁰, kas stājas spēkā 2012. gada 30. novembrī. Šis interfeiss dod iespēju arī veikt liela apjoma pārvadājumus starp NCB, kas būs lietderīgi saistībā ar euro banknošu otrā izlaiduma ieviešanu.

BANKNOŠU ATKĀRTOTA LAIŠANA APGROZĪBĀ

Atkārtoti laižot euro banknotes apgrozībā, skaidrās naudas apstrādātājiem (kreditīestādēm, naudas pārvadājumu uzņēmumiem un citiem tautsaimniecības dalībniekiem, piemēram, mazumtirgotājiem un kazino) jāievēro Lēmuma ECB/2010/14 par euro banknošu autentiskuma un derīguma pārbaudi, kā arī to atkārtotu laišanu apgrozībā²¹ noteikumi. Šā lēmuma mērķis īpaši ir nodrošināt, lai tiktu veikta visu banknošu, kas no bankomātiem nonāk pie iedzīvotājiem, autentiskuma un derīguma pārbaude. Saskaņā ar datiem, ko profesionālie skaidrās naudas apstrādātāji snieguši euro zonas NCB, aptuveni trešo daļu no kopējā euro banknošu skaita, kas 2012. gadā pēc iekārtās veiktas apstrādes atkārtoti nonākušas apgrozībā, skaidrās naudas apstrādātāji atkārtoti laiduši apgrozībā pēc to apstrādes iekārtās.

Gatavojoties euro banknošu otrā izlaiduma izlaišanai, mainīta Lēmuma ECB/2010/14 darbības joma, veicot tajā grozījumus ar Lēmumu ECB/2012/19²², kas stājas spēkā 2012. gada 20. septembrī. Grozītais lēmums nodrošina, lai pārbaudes procedūras, kas jāievēro skaidrās naudas apstrādātājiem, laižot atkārtotā apgrozībā euro banknotes, attiektos arī uz jaunajām banknotēm.

PAPLAŠINĀTO PĀRRAUDZĪTO KRĀJUMU PROGRAMMA

Pēc 2011. gadā pieņemtā Padomes lēmuma, ka euro banknošu paplašināto pārraudzīto krājumu (PPK) programma tiks paplašināta, papildus Āzijai aptverot arī Ziemeļameriku un Tuvos Austrumus, 2012. gadā tika rīkots atklāts konkurss. Konkursa uzvarētāji tiks noteikti 2013. gadā. Šī programma turpina PPK pilotprogrammu, kuru sākotnēji bija paredzēts pārtraukt 2012. gada janvārī, taču tā tika pagarināta līdz 2013. gada janvāra beigām. PPK programmas mērķis ir nodrošināt euro banknošu raitu apriti ģeogrāfiski attālos reģionos un nodrošināt detalizētus statistiskos datus par euro banknošu starptautisko lietojumu.

EURO BANKNOŠU OTRAIS IZLAIDUMS

2012. gadā Eurosistēma turpināja jaunā euro banknošu izlaiduma izveidi, galveno uzmanību veltot jaunās 5 euro banknotes, kas būs pirmā jaunā izlaiduma nominālvērtība, kura tiks laista apgrozībā, liela mēroga izgatavošanai. Eurosistēma arī palīdzēja iesaistītajām pusēm sagatavoties jauno banknošu ieviešanai un turpināja jaunā izlaiduma nākamo nominālvērtību banknošu izstrādi. Jaunā izlaiduma nosaukums ir "Eiropas sērija", un tā ūdenszīmē un hologrammā attēlots grieķu mitoloģijas tēla Eiropas portrets. Eiropas sērijā ietilps tādas pašas nominālvērtības banknotes kā pirmajā banknošu izlaidumā – 5, 10, 20, 50, 100, 200 un 500 euro –, un uz tām būs vairākums to pašu dizaina elementu.²³

Padome 2012. gada 9. martā nolēma, ka jaunā 5 euro banknote nonāks aprītē 2013. gada 2. maijā. Lēmums par citu Eiropas sērijas nominālvērtību banknošu apgrozībā laišanas precīzu laiku tiks pieņemts vēlāk. Gaidāms, ka jaunās banknotes tiks ieviestas pakāpeniski vairāku gadu laikā augošā secībā. Eurosistēma laikus informēs sabiedrību, skaidrās naudas apstrādātājus un banknošu iekārtu

20 OV L 316, 29.11.2011., 1. lpp.

21 OV L 267, 09.10.2010., 1. lpp.

22 OV L 253, 20.09.2012., 19. lpp.

23 Sīkāku informāciju sk. <http://www.newfaceoftheeuro.eu>.

ražotājus par jauno banknošu ieviešanas kārtību. Pirmā izlaiduma banknotes vēl samērā ilgu laiku būs likumīgs maksāšanas līdzeklis, un to izņemšana no apgrozības būs pakāpeniska, laikus par to informējot sabiedrību. Pat tad, kad pirmā izlaiduma banknotes būs izņemtas no apgrozības, tās neierobežotu laiku varēs apmainīt euro zonas NCB.

4. STATISTIKA

Ar NCB atbalstu ECB sagatavo, vāc, apkopo un izplata plašu statistisko datu klāstu, kas uzlabo euro zonas monetāro politiku un dažādu ECBS un Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas (ESRK) uzdevumu izpildi. Šos statistiskos datus izmanto arī valsts iestādes (piemēram, Eiropas Komisijas makroekonomiskās nesabalansētības uzraudzības rezultātu apkopojumā), finanšu tirgus dalībnieki, plašsaziņas līdzekļi un sabiedrība. 2012. gadā kārtējo euro zonas statistisko datu sniegšana notika raiti un laikus. Turklāt tika nostiprināta ECB un ESRK funkciju izpildei nepieciešamā informatīvā bāze, lai gan ierobežotu pieejamo resursu dēļ tas bija grūts uzdevums. Atbilstoši katru gadu pārskatītajai statistiskā darba programmai lielas pūles tika veltītas jauno datu prasību izpildei īpaši monetārās politikas un finanšu stabilitātes analīzes jomā.

Ar augošo datu pieprasījumu saistītie sarežģītie uzdevumi tika apspriesti 2012. gada aprīlī ECB reizi divos gados rīkotajā 6. statistikas konferencē par tēmu "Centrālās bankas statistika kā divu atsevišķu funkciju – cenu stabilitātes nodrošināšanas un sistēmisko risku mazināšanas – izpildes rīks".

4.1. JAUNA UN UZLABOTA EURO ZONAS STATISTIKA

Izpildot savu pienākumu sniegt statistisko atbalstu ESRK, ECB 2012. gadā veica lielu darbu, piedaloties ESRK riska paneļa izveidē, kurš pirmo reizi tika prezentēts pēc ESRK Valdes sēdes 2012. gada 20. septembrī. Lai uzlabotu paneļa iespējas atspoguļot sistēmiskos riskus, sākotnējā 45 rādītāju kopa tiks regulāri aktualizēta un koriģēta (sk. arī 3. nodaļas 2.2. sadaļu).

2012. gada septembrī ECB pirmo reizi publicēja arī euro zonas koriģētus statistiskos datus par plašās naudas rādītāju M3 un kredītiem privātajam sektoram, neietverot *repo* darījumus, kas veikti ar centrālo darījuma partneru starpniecību.

4.2. CITAS STATISTIKAS NORISES

ECBS turpināja statistikas pieejamības un kvalitātes veicināšanu, izmantojot mikrodatu bāzes, jo tās nodrošina lielāku elastību, apmierinot lietotāju vajadzības, un palīdz mazināt informācijas sniedzēju slogu.

Šajā sakarā Padome 2012. gada septembrī apstiprināja pilnveidotu datu kvalitātes pārvaldības sistēmu Centralizētajai vērtspapīru datubāzei, kuru veido atbilstoši Pamatnostādnei ECB/2012/21 un Ieteikumam ECB/2012/22. Papildus tam 2012. gada oktobrī ECB pieņēma Regulu Nr. ECB/2012/24 par vērtspapīru turējumu statistiku. Šī Regula nosaka pārskatu sniegšanas prasības euro zonas finanšu ieguldītājiem, vērtspapīru kontu turētājiem un noteiktu euro zonas banku grupu mātesuzņēmumiem. Šīs prasības attiecas uz euro zonas (finanšu un nefinanšu) ieguldītāju vērtspapīru turējumu datiem, uzskaitot katru vērtspapīru atsevišķi, kā arī ārpus

euro zonas esošu ieguldītāju vērtspapīru turējumiem, kurus emitējuši euro zonas rezidenti un kuri atrodas glabāšanā euro zonā. Šāda datu sagatavošana sāksies 2014. gada martā attiecībā uz 2013. gada decembra datiem.

Eurosistēmas mājstaimniecību finanšu un patēriņa apsekojuma pirmajā vilnī iekļāvās 15 euro zonas valstu NCB (vairākos gadījumos sadarbībā ar valsts statistikas iestādēm). Apsekojums, kura rezultāti, paredzams, tiks publicēti 2013. gada sākumā, sniedz mikrolīmeņa datus par mājstaimniecību reālajiem un finanšu aktīviem, saistībām, patēriņu un uzkrājumiem, ienākumiem un nodarbinātību, nākotnes pensionēšanās tiesībām, kopīgas mantas un dāvinājumu starppaaudžu sadali, kā arī attieksmi pret risku.

ECBS turpināja visu ES finanšu iestāžu reģistra veidošanas darbu, ietverot arī lielas banku un apdrošinātāju grupas. Pilnveidotais iestāžu un saistīto uzņēmumu datubāzu reģistrs (*Register of Institutions and Affiliates Database*; RIAD) ne tikai nodrošinās visu finanšu iestāžu vispusīgu uzskaiti un veicinās to klasifikāciju darījuma partneros statistisko datu ziņošanas vajadzībām, bet arī uzlabos finanšu stabilitātes analīzi un paātrinās nodrošinājuma novērtējumu tirgus operācijās. Lai paaugstinātu lietderību, RIAD būs savietojama ar Eurogrupas Eiropas (galvenokārt) nefinanšu uzņēmumu reģistru, kuru izveidojis un vienlaikus uztur *Eurostat*.

Papildus tam tiek veidotas vairākas citas datu kopas. ECBS sagatavo pilnveidotu statistiku apdrošināšanas sektoram, kur pēc iespējas būtu atkārtoti jāizmanto dati, kurus savāks, izmantojot *Solvency II* (Maksāspēja II) kvantitatīvas datu sniegšanas paraugus, ko izstrādājusi Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestāde. Notiek arī darbs, lai saskaņotu datu raksturlielumu pamatkopu un noteiktu izmēģinājuma lauku kredītreģistru vai citu līdzīgu aizdevuma līmeņa datu kopām ar mērķi dažādu statistisku un analītisku uzdevumu veikšanas vajadzībām atkārtoti izmantot informāciju. Tiek uzlabota maksājumu statistika, lai aptvertu jaunākās Vienotās euro maksājumu telpas norises, īpaši sakarā ar Regulu (ES) Nr. 260/2012 par kredītu pārvedumiem un tiešā debeta maksājumiem (sk. 3. nodaļas 2. sadaļu), kā arī pilnveidota maksājumu karšu statistika, pamatojoties uz atsevišķām datu kopām, kas iegūtas no starptautiskām karšu maksājumu shēmām.

Runājot par tautsaimniecības statistiku, ECB veic darbu, lai 2013. gadā publicētu jauno rūpniecības pasūtījumu mēneša aplēses euro zonai, jo *Eurostat* vairs šādu statistiku nesagatavo. Turklāt 2012. gada maijā ECB rīkoja konferenci sava darba kontekstā, ko tā veic, lai 2013. gadā publicētu komercīpašuma cenu rādītājus.

ECB turpināja ciešu sadarbību ar *Eurostat* un citām starptautiskajām organizācijām. Nobeigumam tuvojās tiesību aktu sagatavošana, lai Eiropas Kontu sistēmu (EKS 95) saskaņotu ar Nacionālo kontu sistēmu 2008 un SVF Maksājumu bilances un starptautisko investīciju bilances rokasgrāmatas 6. izdevumu. Paralēli tam tiek veikts darbs, lai pabeigtu visu saistīto ECB un ES tiesību aktu pārskatīšanu, lai nodrošinātu jauno standartu ieviešanu 2014. gadā.

ECB veicina finanšu statistikas uzlabošanu arī globālā līmenī, īpaši ar līdzdalību Ekonomikas un finanšu statistikas starpaģentūru grupas (IAG) darbā kopā ar SNB, *Eurostat*, SVF, OECD, Apvienoto Nāciju Organizāciju un Pasaules Banku. IAG koordinē un pārrauga G20 valstu finanšu ministru un centrālo banku vadītāju atbalstītās iniciatīvas statistikas jomā, kas vērstas uz globālo informācijas atšķirību mazināšanu. ECB arī piedalījās Galveno globālo rādītāju interneta vietnes pilnveidošanā, kurā 2012. gada martā pirmo reizi publicēti apkopoti G20 valstu IKP ceturkšņa pieauguma dati. ECB pilnībā atbalsta G20 valstu 2012. gadā apstiprināto iniciatīvu 2013. gada

martā ieviest globālu juridisko personu identifikācijas sistēmu. Sadarbībā ar SNB un SVF ECB publicēja vērtspapīru statistikas rokasgrāmatas trešo daļu, kas veltīta kapitāla vērtspapīriem (to emitēšanai un turējumiem).

Lai saglabātu sabiedrības uzticēšanos ECBS sagatavotajai statistikai, kas ir pamatā visiem politikas lēmumiem, ECBS svarīgi apliecināt, ka tā stingri ievēro augstākos kvalitātes standartus. Tāpēc 2012. gada februārī Padome apstiprināja grozītu dokumenta *Public commitment on European statistics by the ESCB* ("ECBS publiskais paziņojums par Eiropas statistiku") versiju, lai uzlabotu tā atbilstību Eiropas Statistikas prakses kodeksam, ko izstrādājusi Eiropas Statistikas sistēmas komiteja.

ECBS apņēmusies sniegt sabiedrībai pieejamu statistiku. Tāpēc tā 2012. gada septembrī paziņoja par kopēju politiku attiecībā uz brīvu piekļuvi publiski pieejamiem statistiskajiem datiem un to atkārtotu izmantošanu neatkarīgi no jebkāda turpmāka komerciāla vai nekomerciāla lietojuma.

5. EKONOMISKIE PĒTĪJUMI

Saskaņā ar visā Eurosistēmā apstiprinātu pieeju ECB pētnieciskās darbības mērķis ir: 1) nodrošināt pētījumu rezultātus, kas svarīgi monetārajai politikai un citiem Eurosistēmas uzdevumiem, 2) saglabāt un izmantot ekonometriskos modeļus, lai sagatavotu ekonomiskās prognozes un iespēju aplēses un salīdzinātu alternatīvas politikas izvēles ietekmi, un 3) veiktu informācijas apmaiņu ar akadēmiskajām un zinātnieku aprindām, piemēram, publicējot pētījumu rezultātus recenzētajos zinātniskajos žurnālos un organizējot zinātniskās konferences un piedaloties tajās. Turpmāk divās sadaļās aplūkotas svarīgākās pētniecības jomas un aktivitātes 2012. gadā.

5.1. PĒTĪJUMU PRIORITĀTES UN SASNIEGUMI

Ekonomiskie pētījumi ECB noris decentralizēti vairākās uzņēmējdarbības jomās atbilstoši to vajadzībām un pieredzei. Pētniecības ģenerāldirektorāts ir atbildīgs par augstas kvalitātes ekonomiskajiem pētījumiem un visā ECB veiktā pētniecības darba koordinēšanu. Pētniecības ģenerāldirektors vada Pētniecības koordinēšanas komiteju (PKK), kura saskaņo ECB pētniecisko darbību ar iestādes prasībām un tās politikas procesu vajadzībām. Katru gadu PKK nosaka prioritāro jomu kopumu un organizē diskusijas, kas veicina dažādu uzņēmējdarbības jomu sadarbību, veicot pētniecisko darbu šajās prioritārajās jomās. 2012. gadam tika noteiktas šādas augstas prioritātes pētījumu jomas: finanšu stabilitāte, makrouzraudzība un vadība; naudas tirgi un to darbības principu pēckrīzes ietvars; monetārā politika, fiskālā politika un valsts parāds; valstu uzraudzība un inflācijas dinamika; mājsaimniecību finanses un patēriņš. Visās šajās jomās gūti ievērojami panākumi.

Pirmās prioritārās jomas kontekstā ECBS Makrouzraudzības pētījumu struktūra sniedza nozīmīgu analītisko atbalstu attiecīgajām ECB politikas jomām, kā arī Eiropas Sistēmisko risku kolēģijai (sk. 3. nodaļas 2. sadaļu). Tika gūti ievērojami panākumi, saistot finanšu stabilitāti un ekonomiskās norises, kā arī izstrādājot jaunus agrīnās brīdināšanas rādītājus. Daļa šo pētījumu tika prezentēta struktūras otrajā konferencē, kas 2012. gada oktobrī notika Frankfurtē.

Runājot par naudas tirgiem un to darbības ietvaru, bija jāveic pētnieciskā darba uzsvara maiņa no gatavošanās "normālai" darbībai uz tirgus darbības būtisku pārmaiņu, jaunu instrumentu un citāda regulatīvā ietvara atspoguļošanu.

Monetārās un fiskālās politikas, kā arī valsts parāda jomā tika pabeigta izpēte par valsts parāda prēmiju veicinošiem faktoriem, monetārās un fiskālās politikas mijiedarbību un ietekmes pārnesei no fiskālajiem uz finanšu mainīgajiem.

Valstu uzraudzības un inflācijas dinamikas pētījumu jomā tika ietverts darbs ar: 1) korekciju jautājumiem un nesabalansētību, 2) starpvalstu ietekmes pārnesei un saiknēm un 3) konkurētspēju noteicošo faktoru konceptuālo pamatojumu. Pētījumus par pēdējo minēto jautājumu loku atbalstīja jaunveidota konkurētspējas izpētes struktūra (*CompNet*).

Visbeidzot, Mājsaimniecību finanšu un patēriņa pētījumu struktūra 2012. gada beigās apkopoja būtiskus mikrolīmeņa datus. Šī informācija turpmāk būs jāanalizē sīkāk, tomēr sākotnējie rezultāti liecina, ka iegūtie dati uzlabos Eurosistēmas izpratni par euro zonas mājsaimniecību ieguldīšanas, uzkrāšanas, aizņemšanās un patēriņa darbībām.

5.2. PĒTĪJUMU REZULTĀTU IZPLATĪŠANA: PUBLIKĀCIJAS UN KONFERENCES

Tāpat kā iepriekšējos gados ECB speciālistu pētījumi tika publicēti ECB pētījumu sērijā un speciālo pētījumu sērijā. 2012. gadā publicēts 91 pētījums un 7 speciālie pētījumi. Kopumā 75 pētījumus izstrādāja atsevišķi ECB speciālisti vai tie tapuši sadarbībā ar viņiem, daudz pētījumu veikts sadarbībā ar citiem Eurosistēmas ekonomistiem, bet citus sagatavojuši viesi, kas piedalījās konferencēs un darbsemināros, darbojās pētnieciskajās struktūrās vai ilgāku laiku uzturējās ECB, lai pabeigtu kādu zinātnisku projektu.²⁴ Atbilstoši pašlaik iedibinātajai praksei gaidāms, ka vairākums pētījumu tiks publicēts vadošajos recenzētajos akadēmiskajos žurnālos. 2012. gadā ECB speciālisti akadēmiskajos žurnālos publicēja gandrīz 100 rakstu.

Research Bulletin ("Zinātniskais biļetens")²⁵ ir vēl viens regulārs ECB izdevums, kas plašai auditorijai parasti piedāvā vispārēja rakstura pētījumus. 2012. gadā izdoti trīs biļetena numuri. Tajos publicēti raksti, kas aplūko dažādas problēmas, piemēram, *The impact of the Securities Markets Programme* ("Vērtspapīru tirgu programmas" ietekme), *Does regulation at home affect bank risk-taking abroad?* ("Vai iekšzemes regulējums apdraud banku risku ārvalstīs?") un *Bubbles, banks and financial stability* ("Burbuļi, bankas un finanšu stabilitāte").

2012. gadā ECB organizēja vai piedalījās 23 pētījumu tematiem veltītu konferenču un darbsemināru rīkošanā. Konferenču kopīgajā organizēšanā piedalījās Ekonomiskās politikas pētījumu centrs, SNB un citas Eurosistēmas vai ārpus tās esošas centrālās bankas. Tāpat kā iepriekšējos gados vairākums konferenču un darbsemināru bija saistīts ar specifiskajām pētījumu prioritātēm. Šo pasākumu norises programmas un tajos sniegtie ziņojumi pieejami ECB interneta vietnē.

Semināru sēriju organizēšana kļuvusi par vēl vienu stabilu pētījumu rezultātu publiskošanas mehānismu. Divas semināru sērijas – *Joint Lunchtime Seminars* (Kopīgie pusdienlaiku semināri), kas tika rīkoti kopā ar *Deutsche Bundesbank* un Finanšu studiju centru, un *Invited Speaker Seminars* (Pieaicināto referentu semināri) – kļuvušas īpaši nozīmīgas. Abās sērijās katru nedēļu notiek semināri, pieaicinot ārvalstu pētniekus jaunāko ECB veikto darbu prezentēšanai. ECB organizē arī *ad hoc* zinātniskus seminārus ārpus šo divu sēriju ietvariem.

²⁴ Ārvalstu pētnieku ECB apmeklējumiem ir gadījuma raksturs vai tie notiek oficiālu programmu, piemēram, *Lamfalussy Research Fellowship*, ietvaros.

²⁵ Visi *Research Bulletin* numuri pieejami ECB interneta vietnes sadaļā *Publications*.

6. CITI UZDEVUMI UN AKTIVITĀTES

6.1. MONETĀRĀS FINANSĒŠANAS UN PRIVILEĢĒTĀS PIEKĻUVES AIZLIEGUMA IEVĒROŠANA

Saskaņā ar Līguma 271. panta d) punktu ECB uzticēts uzdevums uzraudzīt, kā 27 ES NCB un ECB ievēro Līguma 123. un 124. pantā, kā arī Padomes Regulās (EK) Nr. 3603/93 un Nr. 3604/93 noteiktos aizliegumus. 123. pants aizliedz ECB un NCB nodrošināt konta pārtēriņa vai jebkāda cita veida kredīta iespējas valdībām un ES institūcijām vai struktūrām, kā arī tieši iegādāties no tām parāda instrumentus. 124. pants aizliedz jebkurus pasākumus (ja vien to pamatā nav piesardzības apsvērums), kuri nodrošina valdībām un ES institūcijām vai struktūrām privileģētu piekļuvi finanšu iestādēm. Vienlaikus ar Padomi minēto nosacījumu ievērošanu dalībvalstīs uzrauga Eiropas Komisija.

ECB uzrauga arī ES centrālo banku veiktās iekšzemes valsts sektora, citu dalībvalstu valsts sektora un ES institūciju un struktūru izlaisto parāda instrumentu iegādes otrreizējā tirgū. Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 3603/93 apsvērums daļu valsts sektora parāda instrumentu iegādi otrreizējā tirgū nedrīkst izmantot Līguma 123. pantā noteiktā mērķa apiešanai. Šādas iegādes nedrīkst kļūt par valsts sektora netiešas monetārās finansēšanas veidu.

Par Līguma 123. un 124. panta un attiecīgo Padomes Regulu prasību neizpildi 2012. gadā varētu uzskatīt šādu gadījumu. Nīderlandes noguldījumu apdrošināšanas shēmas darbības ietvaros *De Nederlandsche Bank* turpināja veikt avansa maksājumus. Kamēr tiek gatavots jauns tiesību akts, izvēlētais risinājums nenodrošinās Nīderlandes noguldījumu apdrošināšanas shēmas atbilstību monetārās finansēšanas aizliegumam, jo tai joprojām būs konta pārtēriņa iespēja. Tāpēc Nīderlandes valdībai steidzami jāveic turpmāki tiesiskā ietvara grozījumi.

6.2. PADOMDEVĒJA FUNKCIJAS

Saskaņā ar Līguma 127. panta 4. punktu un 282. panta 5. punktu ar ECB jākonsultējas par katru ierosināto ES vai nacionālo tiesību akta projektu, kas ir ECB kompetencē.²⁶ Visi ECB atzinumi ir publicēti ECB interneta vietnē. ECB atzinumi par ierosinātajiem ES tiesību aktiem ir publicēti arī Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī.

ECB 2012. gadā pieņēma 16 atzinumu par ierosinātajiem ES tiesību aktiem un 95 atzinumus par nacionālo tiesību aktu projektiem, kas ir ECB kompetencē. Šā gada pārskata pielikumā pievienots 2012. gadā pieņemto atzinumu saraksts (sk. 1. pielikumu).

ATZINUMI PAR IEROSINĀTĀJĀM ES TIESĪBU AKTIEM

Pēc ES Padomes, Eiropas Parlamenta, Eiropadomes un Eiropas Komisijas lūguma pieņemtie ECB atzinumi attiecas arī uz euro zonas uzlabotu ekonomisko pārvaldību; priekšlikumiem par direktīvu un regulu, ar ko aizstāt Finanšu instrumentu tirgu direktīvu²⁷; priekšlikumu, ar ko groza Regulu par kredītreitingu aģentūrām; priekšlikumu regulai par vērtspapīru norēķinu uzlabošanu un centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem (CVD); priekšlikumu direktīvai, ar ko izveido kredītiestāžu

²⁶ Saskaņā ar Protokolu par dažiem noteikumiem Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotajai Karalistei (pievienots Līgumam) pienākums konsultēties ar ECB neattiecas uz Apvienoto Karalisti (OV C 83, 30.03.2010., 284. lpp.).

²⁷ CON/2012/21. Atzinums sīkāk aplūkots 3. nodaļas 3.2. sadaļā.

un ieguldījumu sabiedrību sanācības un noregulējuma režīmu²⁸; priekšlikumu regulai par īpašu pienākumu noteikšanu ECB attiecībā uz politiku kredītiestāžu uzraudzības jomā.²⁹

Atzinumā par euro zonas ekonomiskās pārvaldības uzlabošanu³⁰ pozitīvi novērtētas abas ierosinātās regulas un izteiktas vairākas rekomendācijas grozījumiem, lai vēl vairāk nostiprinātu euro zonas valstu budžeta disciplīnu un uzlabotu to valstu uzraudzību, kurās ir vai kuras apdraud nopietnas finanšu stabilitātes problēmas. Atzinumā īpaši ieteikts vienu no regulām veltīt "Līguma par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā" saturam, t.sk. noteikumiem par obligātu vidēja termiņa budžeta mērķi un automātisku korekciju mehānismu. Atzinums ietver arī ieteikumu par to, ka ES Padomei būtu jāiesaka dalībvalstij meklēt finansiālu palīdzību, ja situācija šajā dalībvalstī būtiski negatīvi ietekmē euro zonas finanšu stabilitāti.

ECB atzinumā par priekšlikumu regulai, ar ko groza Regulu par kredītreitingu aģentūrām³¹, izteikts atbalsts kopējam mērķim veicināt finanšu stabilitātes risku mazināšanu un atjaunot investoru un tirgus dalībnieku uzticēšanos finanšu tirgiem un novērtējumu kvalitātei. ECB atbalstīja Finanšu stabilitātes padomes aizstāvēto pakāpenisko pieeju un norādīja, ka atsauces uz kredītreitingu aģentūru novērtējumu ir atceļamas vai aizvietošanas ar citu novērtējumu tikai tad, ja radušās uzticības cēloņi un vienkārši izmantojamas alternatīvas.

Atzinumā par priekšlikumu regulai par vērtspapīru norēķinu uzlabošanu ES un CVD darbību³² ECB puda stingru atbalstu Komisijas priekšlikumam galvenokārt attiecībā uz pārrobežu norēķinu tiesisko un darbības nosacījumu uzlabošanu vispār ES un TARGET2 vērtspapīriem (T2S) īpaši.³³ ECB izteica ieteikumu, lai ierosinātā regula un tās īstenošanas attiecīgie normatīvie akti tiktu pieņemti pirms T2S projekta uzsākšanas, kas plānota 2015. gada jūnijā. Tas ir svarīgi, lai izveidotu drošāku un saskaņotāku regulējošo ietvaru, kā arī nodrošinātu plašu un taisnīgu CVD konkurenci T2S kontekstā. ECB rekomendēja arī veicināt Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes, kompetentu valsts iestāžu un ECBS locekļu ciešu un efektīvu sadarbību, īpaši izstrādājot tehnisko standartu projektus, tām darbojoties gan pārraugu, gan centrālo emisijas banku statusā. Šāda sadarbība pārrobežu kontekstā veicinātu visaptverošu uzraudzību un pārraudzību.

ATZINUMI PAR VALSTU TIESĪBU AKTU PROJEKTIEM

Valstu pārvaldes iestādes saņēma lielu skaitu konsultāciju, un daudzas attiecās uz finanšu tirgus stabilitātes nodrošināšanas pasākumiem.³⁴

Vairākas dalībvalstis konsultējās ar ECB par rekapitalizācijas pasākumiem. ECB norādīja, ka banku rekapitalizācija ir finanšu un sistēmiskās stabilitātes svarīgs nosacījums, kā arī priekšnoteikums tam, lai Eurosistēmas dalībvalstis spētu saglabāt savu atbilstoša darījuma partnera statusu. Attiecībā uz Slovēniju³⁵ ECB norādīja, ka dod priekšroku banku rekapitalizācijai, kas veicama ar skaidrās naudas līdzekļiem, nevis obligācijām, ko emitē kāda valsts bankas aktīvu pārvaldītāja iestāde, tādējādi pastiprinot valsts un banku sektora saistību.³⁶ ECB arī paziņoja, ka valdības emitētu parāda instrumentu tieša iesaistīšana banku rekapitalizācijā un to vēlāka izmantošana

28 CON/2012/99. Atzinums sīkāk aplūkots 3. nodaļas 1.2. sadaļā.

29 CON/2012/96. Atzinums sīkāk aplūkots 3. nodaļas 1.2. sadaļā.

30 CON/2012/18.

31 CON/2012/24.

32 CON/2012/62.

33 Sīkāku informāciju par T2S projektu sk. šīs nodaļas 2.2. sadaļā.

34 Sk., piemēram, CON/2012/11, CON/2012/14, CON/2012/27, CON/2012/30, CON/2012/39, CON/2012/71, CON/2012/88, CON/2012/91, CON/2012/104 un CON/2012/106.

35 CON/2012/48 un CON/2012/71.

36 CON/2012/23 izteica līdzīgu norādi attiecībā uz Portugāli.

Eurosistēmas likviditātes operācijās par nodrošinājumu radītu bažas par monetāro finansēšanu, nepastāvēt citiem alternatīviem, ar tirgu saistītiem finansēšanas avotiem.³⁷ Komentējot grozījumus tiesiskajā regulējumā par kredītiestāžu rekapitalizāciju un noregulējumu Grieķijā³⁸, ECB norādīja, cik svarīgi ir skaidri definēt Grieķijas Finanšu stabilitātes fonda pienākumus, lai izvairītos no netīšas iejaukšanās *Bank of Greece* kā uzraudzības un noregulējuma iestādes un finanšu sistēmas stabilitātes garanta pilnvarās. Runājot par pagaidu (*bridge*) rekapitalizāciju, ECB paziņoja, ka pagaidu rekapitalizācijas galvenais mērķis bija nodrošināt atbalsta saņēmējas kredītiestādes zaudējumus absorbējošā kapitāla pieaugumu.

ECB atbalstīja Francijas kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību jauno sanācijas un noregulējuma sistēmu.³⁹ Tās ietvaros ECB atzinīgi novērtēja iekšējās rekapitalizācijas rīka kā parādu norakstīšanas vai pārveides mehānisma attīstīšanu to iestāžu zaudējumu absorbēšanai, kuras jau atrodas bankrota procesā vai cietīs zaudējumus turpmāk. Parādu norakstīšanas mehānismam jābūt saskaņotam ar starptautiski atzītajām efektīva noregulējuma galvenajām īpašībām.

Attiecībā uz stabilizācijas fondu finansējumu ECB atzīmēja nepieciešamību nodrošināt, lai fondu finanšu līdzekļi kredītiestāžu noregulējumam vai stabilizēšanai ir pietiekami un lai kredītiestāžu iemaksas šajos fondos ir līmenī, kas atbilst finanšu stabilitātes nodrošināšanai.⁴⁰

ECB atzinīgi novērtēja Spānijas kredītiestādēm izvirzīto prasību palielināt uzkrājumus nekustamā īpašuma tirgus (gan traucēta, gan joprojām funkcionējoša) riskiem, jo tas stiprinātu Spānijas banku sektora elastību, vienlaikus samazinot valsts iejaukšanās mērogu.⁴¹

Komentējot parādu atmaksas kārtību pārmērīgos parādos nonākušām personām Grieķijā un privātpersonu maksātnespējas pasākumus Īrijā⁴², ECB aicināja veikt šādu pasākumu seku pamatīgu novērtējumu, ņemot vērā to iespējamo negatīvo ietekmi uz kredītiestādēm, tām darbojoties kā kreditoriem, un finanšu sistēmas darbību.

Runājot par krājaizdevu sabiedrību regulējošā ietvara uzlabošanu Īrijā⁴³, ECB puda atzinību par nozīmīgajiem uzlabojumiem *Banc Ceannais na hÉireann/Central Bank of Ireland* rīcībā esošajos regulatīvajos instrumentos, palielinot krājaizdevu sabiedrību dalībnieku aizsardzību un krājaizdevu sabiedrību sektora stabilitāti.

Atzinumā par finanšu darījumu nodokli atsevišķām *Magyar Nemzeti Bank* operācijām⁴⁴ ECB puda uzskatu, ka šāds nodoklis arī grautu monetārās politikas transmisijas mehānismu, ietekmētu monetārās politikas instrumentu izvēli un, iespējams, izraisītu monetāro finansēšanu. Turpmākajā atzinumā⁴⁵ ECB puda labvēlīgu atzinumu par grozījumiem, ar ko no finanšu darījumu nodokļa bāzes tiek izslēgti centrālās bankas darījumi, kā arī rekomendēja papildus atbrīvot no nodokļa visus centrālās bankas darījuma partnerus, kas veic darījumus ar centrālo banku ar tās neemitētiem vērtspapīriem, lai tā varētu sasniegt monetārās politikas mērķus.

37 CON/2012/64 un CON/2012/71.

38 CON/2012/14, CON/2012/25 un CON/2012/39. Sk. arī CON/2012/90.

39 CON/2012/106.

40 CON/2012/88 un CON/2012/91.

41 CON/2012/11 un CON/2012/46.

42 CON/2012/40 un CON/2012/70.

43 CON/2012/68.

44 CON/2012/59.

45 CON/2012/94.

ECB pieņēma vairākus atzinumus attiecībā uz NCB, t.sk. par grozījumiem Ungārijas, Grieķijas, Čehijas Republikas, Latvijas, Spānijas un Lietuvas NCB statūtos.⁴⁶ Savā atzinumā pēc grozījumiem Likumā par *Magyar Nemzeti Bank*⁴⁷ ECB izteica nopietnas bažas par centrālās bankas neatkarību, kritizējot arī lēmējstruktūru sastāva skaitliskās un atalgojuma biežās pārmaiņas. ECB sniedza konsultāciju par grozījumiem *Bank of Greece* Statūtos⁴⁸ jautājumos par centrālās bankas darbību, uzdevumiem un vadību, akcionāru tiesībām un peļņas sadali. Attiecībā uz akcionāru tiesībām ECB atzīmēja *Bank of Greece* akcionāru struktūras un tiesību pārskatīšanu, lai novērstu iespējamus interešu konfliktus bankas valsts politikas īstenošanā. ECB analizēja grozījumus likumā "Par Latvijas Banku" saistībā ar Latvijas gatavošanos euro ieviešanai. Ievērojot dažādos centrālās bankas neatkarības aspektus, ECB norādīja, ka centrālās bankas finansiālo neatkarību var stiprināt pasākumi, kas paredz, ka dažus tās uzdevumu veikšanai nepieciešamos darbības izdevumus var segt iestādes, uz kurām šādi uzdevumi attiecas.⁴⁹

Atzinumos Likuma par *Česká národní banka* un Vācijas jaunas finanšu stabilitātes komitejas kontekstā ECB aplūkoja centrālās bankas lomu makrouzraudzībā.⁵⁰ Atzinumos īpaši analizēts, cik būtiska ir piekļuve nepieciešamai informācijai, kas svarīga makrouzraudzības uzdevumu veikšanā un attiecīgo iestāžu pārrobežu sadarbības jautājumu risināšanā, īpaši attiecībā uz sistēmisko risku novēršanas pasākumiem nacionālajā līmenī.⁵¹

Vairākas dalībvalstis konsultējās ar ECB par skaidrās naudas maksājumu ierobežojumiem⁵², kuru sakarā ECB uzsvēra, ka tiem jābūt proporcionāliem izvirzītajam vispārējam mērķim cīņā pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un ka tie nedrīkst pārkāpt šā mērķa sasniegšanai nepieciešamās robežas.

ECB analizēja rīcību ar nenomainītajām nacionālajām naudas zīmēm, paziņojot, ka, tieši attiecinot šādu banknošu vērtību uz valsts ieņēmumiem ārpus centrālās bankas peļņas sadales, var radīt bažas par monetārās finansēšanas aizlieguma un finansiālās neatkarības principa ievērošanu.⁵³

KONSULTĒŠANĀS PRASĪBAS NEIZPILDES GADĪJUMI

2012. gadā ECB reģistrēja 30 gadījumu, kad netika izpildīta prasība konsultēties par nacionālo tiesību aktu projektiem⁵⁴, un vienu gadījumu, kad netika izpildīta prasība konsultēties par ES tiesību aktu projektiem. Turpmāk aplūkotie 14 gadījumi tika uzskatīti par skaidriem un nopietniem.⁵⁵

Saistībā ar Grieķiju tika konstatēti pieci skaidri un nopietni konsultēšanās prasības neizpildes gadījumi. Pirmais gadījums attiecās arī uz kredītiestāžu savu akciju iegādi. Šis gadījums bija ECBS vispārējās nozīmes jautājums, jo skāra kredītiestāžu likviditātes paaugstināšanas ietvaru. ECB netika lūgta konsultācija arī par *Bank of Greece* darbinieku un vadības atalgojuma samazināšanas tiesību aktu. Trešais prasības neizpildes gadījums, kuru uzskatīja par ECBS vispārējās nozīmes

46 CON/2012/26, CON/2012/31, CON/2012/43, CON/2012/44, CON/2012/49, CON/2012/73, CON/2012/80, CON/2012/89 un CON/2012/105.

47 CON/2012/26, CON/2012/43 un CON/2012/49.

48 CON/2012/31.

49 CON/2012/73.

50 CON/2012/44 un CON/2012/55.

51 Sk. arī CON/2012/104.

52 CON/2012/33, CON/2012/36, CON/2012/37 un CON/2012/83.

53 CON/2012/4.

54 Tas attiecas uz gadījumiem, kad: 1) nacionālā iestāde konsultācijai ar ECB neiesniedza ECB kompetencē esoša tiesību akta projekta noteikumus; un 2) nacionālā iestāde formāli konsultējās ar ECB, bet nedevis tai pietiekamu laiku tiesību akta noteikumu analīzei un atzinuma pieņemšanai pirms šo noteikumu stāšanās spēkā.

55 Ar vārdu "skaidri" ECB saprot gadījumus, kad nerodas tiesiskas šaubas par to, ka ar ECB bija nepieciešams konsultēties, bet vārds "nopietni" attiecināms uz gadījumiem: 1) kad, ja konsultācijas būtu notikušas, ECB būtu sniegusi svarīgus kritiskus komentārus par ierosinātā tiesiskā akta saturu, un/vai 2) ar vispārēju nozīmi ECBS.

jautājumu, bija saistīts ar tiesību aktiem par finanšu iestādēs un *Bank of Greece* nodarbināto norisēm. Visbeidzot, divos gadījumos saistībā ar kredītiestāžu rekapitalizāciju un neregulējumu konsultācijas ar ECB notika novēlotā likumdošanas procesa posmā.⁵⁶

Pieci skaidri un nopietni prasības neizpildes gadījumi bija saistīti arī ar Ungāriju. Viens no tiem attiecās uz palīdzības pasākumiem grūtībās nonākušiem ārvalstu valūtu kredītu ņēmējiem un otrs – uz grozījumiem šo aizņēmēju glābšanas plānā; abi gadījumi attiecās uz finanšu stabilitāti un riskiem, kas saistīti ar kredītiem ārvalstu valūtās.⁵⁷ Nākamie divi prasības neizpildes gadījumi skāra finanšu darījumu nodokļu tiesību aktus, un, tā kā tos attiecināja uz centrālo banku neatkarību, tie bija ECBS vispārējas nozīmes jautājumi.⁵⁸ Visbeidzot, ar ECB nenotika konsultācijas par tiesību aktiem, kuri paplašināja noguldījumu garantiju fonda pienākumu izmaksāt kompensācijas kredītiestādes kreditoriem arī gadījumos, kad tiek ierosināta kredītiestādes likvidācijas procedūra.

Pārējie četri saistību neizpildes gadījumi attiecās uz Itāliju, Luksemburgu, Slovēniju un Spāniju. Itālijas varas iestādēm neizdevās precīzi ievērot prasību konsultēties ar ECB par tiesību aktiem, kas saistīti ar Itālijas banku saistību garantijas plānu un rīcību ar neapmainītajām liras banknotēm. Atzinumā⁵⁹, kas pieņemts jau pēc attiecīgā likumprojekta pārtapšanas par likumu, ECB sniedza būtiskus kritiskus komentārus par finanšu neatkarības un monetārās finansēšanas principu. Luksemburgas valdība nekonsultējās ar ECB par Luksemburgas SVF kvotas palielināšanas tiesību aktiem; šo gadījumu uzskata par nopietnu, jo ir ļoti iespējams, ka ECB savā atbildē būtu sniegusi kritisku vērtējumu. Slovēnijas Finanšu ministrija konsultējās ar ECB par tiesību aktu projektu, ar kuru tiktu atļauta sistēmiski svarīgu Slovēnijas banku rekapitalizācija atbilstoši Eiropas Banku iestādes rekomendācijām. Šī konsultācija notika ECB atzinuma gūšanas procedūras pārāk novēlotā posmā⁶⁰, lai atzinumu iekļautu tiesību aktā pirms tā pieņemšanas. Visbeidzot, ECB sniedza atzinumu par Spānijas tiesību aktu attiecībā uz nekustamā īpašuma aktīvu reorganizāciju un pārdošanu finanšu sektorā.⁶¹ Šajā gadījumā ar ECB notika konsultācija nevis par likumprojekta normām, bet gan par likumu, kas jau bija stājies spēkā.

Turklāt Grieķijas, Ungārijas, Itālijas, Lietuvas un Spānijas konsultāciju ar ECB neizpildes gadījumi 2012. gadā tika uzskatīti par skaidriem un atkārtotiem. Par atkārtotiem uzskata gadījumus, kad viena un tā pati dalībvalsts divu gadu periodā vismaz trīs reizes neveic konsultācijas ar ECB, katrā aplūkotajā gadā vismaz vienu reizi nekonsultējoties ar ECB.

6.3. AIZŅĒMUMA UN AIZDEVUMA OPERĀCIJU ADMINISTRĒŠANA

Saskaņā ar iepriekšējiem lūgumiem ECB 2012. gadā turpināja administrēt un/vai veikt vairāku aizņēmuma un aizdevuma operāciju apstrādi.

ECB ir atbildīga par ES aizņēmuma un aizdevuma operāciju administrēšanu vidēja termiņa finansiālās palīdzības iespējas ietvaros saskaņā ar 2003. gada 7. novembra Lēmumu ECB/2003/14.⁶² ECB veica 11 kredītu procentu maksājumu apstrādi. ES aizdevuma operāciju kopējais atlikums

⁵⁶ Sk. CON/2012/25 un CON/2012/39.

⁵⁷ Sk. arī CON/2012/27, kur ECB izteica būtiskus kritiskus komentārus par tiesību akta saturu.

⁵⁸ Sk. CON/2012/59 un CON/2012/94.

⁵⁹ Sk. CON/2012/4.

⁶⁰ Sk. CON/2012/48.

⁶¹ Sk. CON/2012/46.

⁶² Saskaņā ar Līguma 141. panta 2. punktu, ECBS Statūtu 17., 21.2., 43.1. un 46.1. pantu un Padomes 2002. gada 18. februāra Regulas (EK) Nr. 332/2002 9. pantu.

vidēja termiņa finansiālās palīdzības iespējas ietvaros 2012. gada 31. decembrī bija 11.4 mljrd. euro (tāds pats kā 2011. gada 31. decembrī).

ECB aizdevēju un aizņēmēju vārdā ir atbildīga par visu to maksājumu apstrādi, kuri saistīti ar aizdevuma iespējas līgumu Grieķijai.⁶³ 2012. gada 15. jūnijā sākotnējie seši kredīti tika apvienoti vienā aizdevumā. 2012. gadā ECB veica kredītu procentu maksājumu un divu aizdevēju balansa maksājuma apstrādi aizdevuma konsolidācijas gadījumā. Apkopoto divpusējo aizdevumu Grieķijai atlikums 2012. gada 31. decembrī bija 52.9 mljrd., t.i., tāds pats kā 2011. gada 31. decembrī.

ECB ir atbildīga par ES aizņēmuma un aizdevuma operāciju administrēšanu Eiropas Finanšu stabilizācijas mehānisma (EFSM) ietvaros.⁶⁴ 2012. gadā ECB ES vārdā saņēma un apstrādāja astoņus maksājumus izmaksu veikšanai un pārskaitīja šīs summas aizņēmējvalstīm (Īrijai un Portugālei). ECB veica 10 aizdevumu procentu maksājumu apstrādi. ES aizdevumu operāciju kopējais atlikums EFSM ietvaros 2012. gada 31. decembrī bija 43.8 mljrd. euro (2011. gada 31. decembrī – 28 mljrd. euro).

ECB ir atbildīga par to aizdevumu administrēšanu, ko Eiropas Finanšu stabilitātes fonds (EFSF) izsniedz dalībvalstīm, kuru valūta ir euro.⁶⁵ 2012. gadā ECB EFSF vārdā saņēma un apstrādāja 15 maksājumu izmaksu veikšanai un pārskaitīja šīs summas aizņēmējvalstīm (Īrijai, Portugālei un Grieķijai). ECB veica astoņu aizdevumu un sešu starpaizdevumu pārfinansēšanas maksājumu apstrādi.

Saskaņā ar ECBS Statūtu 17. un 21. pantu ECB var atvērt kontus un būt par Eiropas Stabilitātes mehānisma (ESM) fiskālo aģentu. Tāpēc ECB vienojusies ar ESM, ka būs atbildīga par ESM aizdevuma līdzekļu pārskaitīšanu tām saņēmējvalstīm, kuru valūta ir euro, un atvērusi kontu ESM.

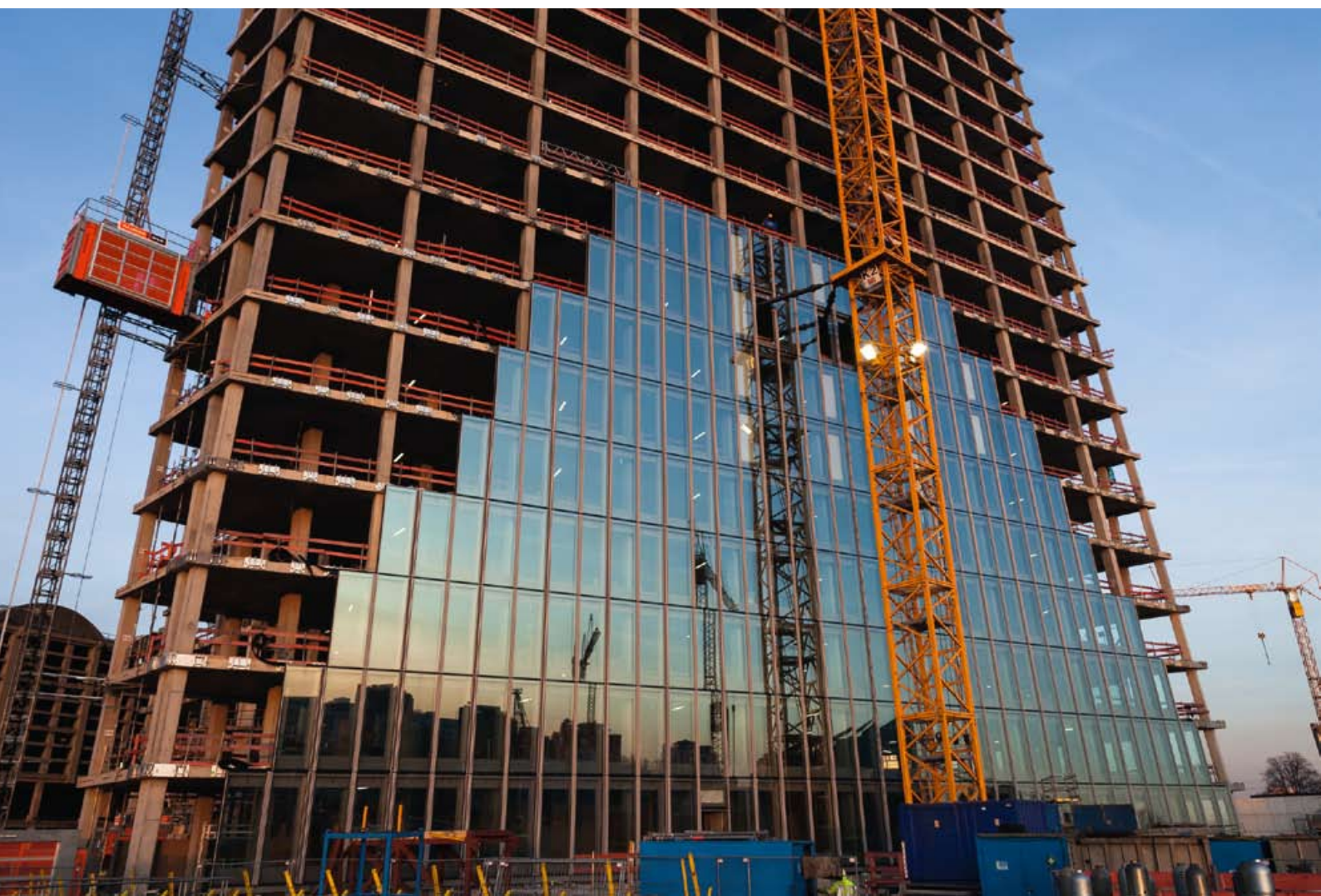
6.4. EUROSISTĒMAS REZERVJU PĀRVALDĪŠANAS PAKALPOJUMI

2005. gadā izveidotās Eurosistēmas klientu euro denominēto rezerves aktīvu pārvaldīšanas sistēmas ietvaros 2012. gadā joprojām tika piedāvāts daudzpusīgs pakalpojumu klāsts. Atsevišķas Eurosistēmas centrālās bankas (Eurosistēmas pakalpojumu sniedzējas) piedāvā ārpus euro zonas esošajām centrālajām bankām, monetārājām iestādēm un valdības aģentūrām, kā arī starptautiskajām organizācijām pilnu pakalpojumu kopumu, kas pamatojas uz saskaņotiem noteikumiem un nosacījumiem atbilstoši vispārējiem tirgus standartiem. ECB veic kopējās koordinācijas funkciju, nodrošinot sistēmas raitu darbību. To klientu skaits, kuriem ir darījumu attiecības ar Eurosistēmu, 2012. gadā nedaudz pieauga (līdz 299; 2011. gadā – 289). Attiecībā uz pašiem pakalpojumiem 2012. gadā novērots klientu kopējo naudas līdzekļu (ieskaitot noguldījumus) atlikuma būtisks kāpums (17%), bet vērtspapīru turējumu apjoms saglabājās stabils. 2012. gadā ECB sāka darbu, lai izpētītu iespējamās veidus, kā vēl vairāk uzlabot kopējo darbības efektivitāti un pakalpojumu klāstu, ko piedāvāt Eurosistēmas rezervju pārvaldīšanas pakalpojumu klientiem. Tiek apsvērtas pārmaiņas, lai uzlabotu klientu naudas uzkrājumu ierobežojumu elastību. Šo darbu paredzēts pabeigt 2013. gada sākumā.

63 Saskaņā ar aizdevumu fonda vienošanos starp dalībvalstīm, kuru valūta ir euro (izņemot Grieķiju un Vāciju) un *Kreditanstalt für Wiederaufbau* (darbojas valsts interesēs, pakļauta Vācijas Federatīvās Republikas valdības rīkojumiem un izmanto valdības garantijas) kā aizdevēju un Grieķijas Republiku kā kredītņēmēju, un Grieķijas Banku kā kredītņēmēja aģentu saskaņā ar ECBS Statūtu 17. un 21.2. pantu un 2010. gada 10. maija Lēmuma ECB/2010/4 2. pantu.

64 Saskaņā ar Līguma 122. panta 2. punktu un 132. panta 1. punktu, ECBS Statūtu 17. un 21. pantu un Padomes 2010. gada 11. maija Regulas (ES) Nr. 407/2010 8. pantu.

65 Saskaņā ar ECBS Statūtu 17. un 21. pantu (kopā ar EFSF Ietvaru vienošanās 3. panta 5. punktu).

2012. gada februārī sākās un joprojām turpinās dubultā biroju torņa energoefektīvo fasādes paneļu montāža. Vienlaikus tiek veikti iekšējās apdares darbi un tehniskās infrastruktūras ierīkošana. Fasāde veidota pelēkā tonī ar gaišzaļu spīdumu bez spoguļefekta, tādējādi iekļaujoties apkārtējā vidē.

3. NODAĻA

FINANŠU STABILITĀTE, UZDEVUMI SAISTĪBĀ AR ESRK UN FINANŠU INTEGRĀCIJA

1. FINANŠU STABILITĀTE

Eurosistēma veicina kompetento nacionālo iestāžu īstenotās ar kredītiestāžu uzraudzību un finanšu sistēmas stabilitāti saistītās politikas raitu izpildi. ECB sniedz Eiropas Komisijai konsultācijas par ES tiesību aktu darbības lauku un īstenošanu uzraudzības un finanšu stabilitātes jomā. Turklāt ECB nodrošina analītisko, statistikas un loģistikas atbalstu Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas (ESRK) veiktajā makrouzraudzības jautājumu apspriešanā.

1.1. FINANŠU STABILITĀTES UZRAUDZĪBA

EURO ZONAS BANKU SEKTORS

Kā Eurosistēmas daļa un sadarbojoties ar ECBS Finanšu stabilitātes komiteju, ECB veic finanšu stabilitātes risku uzraudzību un novērtē euro zonas finanšu sistēmas šoku absorbēšanas spējas.¹ Liela uzmanība, veicot šo svarīgo uzdevumu, tiek pievērsta bankām, jo tās joprojām ir nozīmīgākie finanšu starpnieki euro zonā. Turklāt tiek veikta arī citu finanšu iestāžu, īpaši apdrošināšanas sabiedrību, cieša uzraudzība. Saistībā ar to jāuzrauga arī tautsaimniecības nefinanšu sektori, starp kuriem un banku sektoru tā starpnieka lomā pastāv cieša mijiedarbība. Turklāt, tā kā finanšu tirgiem, finanšu infrastruktūrai un citām finanšu iestādēm ir liela nozīme un pastāv saiknes ar bankām, ECBS veic arī šo finanšu sistēmas komponentu vājo pušu uzraudzību.

2012. gadā politikas veidotāji euro zonā veica vairākus pasākumus, lai mazinātu pastiprinātās bažas par finanšu stabilitāti. 2011. gada beigās ECB izziņoja divas ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas (ITRO) ar termiņu 3 gadi; pirmā no tām tika veikta 2011. gada decembrī, bet otrā – 2012. gada februārī. Šajās divās ITRO piešķirtais ievērojamais likviditātes apjoms palīdzēja mazināt būtiskās finansējuma grūtības, ar kurām euro zonas bankas tajā laikā cīnījās, tādējādi novēršot to, ka aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas process sektorā varētu notikt haotiski. Turklāt ES samitā 2012. gada 28. un 29. jūnijā tika pieņemti vairāki lēmumi, lai stiprinātu euro zonas pamatus. Tie bija īpaši saistīti ar vienota uzraudzības mehānisma (VUM) izveidi, elastīgāku un efektīvāku Eiropas Finanšu stabilitātes fonda un Eiropas Stabilitātes mehānisma izmantošanu, kā arī tiešas banku sektora rekapitalizācijas iespēju. Tomēr tirgus noskaņojums un banku finansējuma apstākļi nozīmīgi uzlabojās tikai pēc ECB prezidenta 2012. gada 26. jūlijā Londonā teiktās runas un pēc tam, kad ECB paziņoja par pasākumiem maz iespējamā postošā riska (*tail risk*) novēršanai, t.sk. 2012. gada 6. septembrī nākot klajā ar informāciju par tiešajiem monetārajiem darījumiem (sk. arī 2. nodaļas 1. sadaļu). Jūnija samita rezultātā Eiropadomes, Eiropas Komisijas, Eurogrupas un ECB prezidenti iesniedza ES valsti vai valdību vadītājiem pirmo ziņojumu, kas iezīmēja četrus ciešākas savienības izveides pamatelementus – banku savienību, fiskālo savienību, ekonomisko savienību un politisko savienību. 2012. gada 12. decembrī ECOFIN izteica savu nostāju par priekšlikumiem, kuru mērķis ir VUM izveide banku uzraudzības nolūkā².

1 Piemēram, kopš 2004. gada beigām ECB reizi pusgadā publicē ziņojumu par euro zonas finanšu sistēmas stabilitāti *Financial Stability Review*.

2 Sīkāku informāciju sk. šīs nodaļas 1.2. sadaļā.

Pēc samērā mierīga perioda finanšu sistēmā 2012. gada sākumā pēc divu ITRO ar termiņu 3 gadi veikšanas 2012. gada pavasara beigās un vasaras sākumā euro zonas valsts parāda krīze atkal pastiprinājās. Valsts parāda tirgus problēmu, ekonomiskās aktivitātes krituma un banku ciesto finansējuma un kapitāla ierobežojumu kaitīgā mijiedarbība (īpaši valstīs ar valsts parāda problēmām) joprojām radīja riskus euro zonas finanšu stabilitātei. Eiropadomes jūnijā pieņemtie lēmumi sākt konkrētus pasākumus banku savienības izveidei, ECB prezidenta jūlijā Londonā teiktā runa, kā arī vasaras beigās ECB izziņotie pasākumi maz iespējamā postošā riska novēršanai euro zonā būtiski uzlaboja pesimistisko tirgus noskaņojumu. Tomēr finanšu sistēma joprojām ir trausla. Īpaši saglabājas riski saistībā ar politikas īstenošanu, vājām makroekonomiskās izaugsmes perspektīvām un euro zonas finanšu tirgu sadrumstalotību.

Euro zonas lielo un sarežģīto banku grupu (LSBG) finanšu sniegums 2012. gada 1. pusgadā nedaudz pasliktinājās, jo to negatīvi ietekmēja tirdzniecības ienākumu samazināšanās, uzkrājumu veidošana sliktajiem kredītiem un valsts parādu norakstīšana. Galvenais LSBG ienākumu avots joprojām bija tīrie procentu ienākumi. Vājas peļņitspējas apstākļos šis avots bankās kopumā vēl arvien saglabāja stabilitāti. Tāpat arī tīrie komisijas maksu ienākumi joprojām bija samērā stabili, jo zemās ekonomiskās aktivitātes un vājā kreditēšanas kāpuma negatīvo ietekmi mazināja uzņēmuma obligāciju emisijās gūtie ienākumi. Euro zonas banku vidējās peļņas perspektīvas, lai gan tām bija raksturīgas ievērojamas atšķirības, saglabājās ierobežotas ekonomisku un regulatīvu spēku kombinācijas dēļ.

Euro zonas LSBG maksātspēja turpināja stabili uzlaboties, tādējādi pagarinot iepriekšējos gados vēroto tendenci. Šo norisi noteica gan kapitāla līmeņa kāpums galvenokārt saistībā ar nesadalīto peļņu un veiksmīgu aktīvu un saistību pārvaldību, gan riska svērto aktīvu sarukums, veicot aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanu un riska svērto aktīvu optimizāciju. Eiropas Banku iestādes 2011. gada ES banku rekapitalizācijas ieteikumu (*EU Capital Exercise*) izpilde, kas tika pabeigta 2012. gada septembrī, veicināja banku kapitāla rādītāju palielināšanos, visām iesaistītajām bankām 2012. gadā novēršot identificēto kapitāla deficītu.³

Runājot par banku finansējumu, euro zonas bankas refinansēja tikai daļu savu noteikta termiņa parādu, kuru termiņš pienāca 2012. gadā, un tas nozīmē, ka 2012. gada pirmajos 10 mēnešos euro zonas banku sektora kopējā negatīvā neto emisija gandrīz sasniedza 200 mljrd. euro. Lai gan šī norise, iespējams, daļēji saistīta ar Eurosistēmas ITRO ar termiņu 3 gadi, kas mazināja dažu banku nepieciešamību tuvākajā laikā iegūt pieeju finansējumam, negatīvā neto emisija varētu atspoguļot arī notiekošos aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas un pārstrukturēšanās procesus atsevišķos banku sektoros.⁴ Turklāt jauna parāda emisijas izmaksas joprojām bija stipri atšķirīgas dažādās bankās galvenokārt atkarībā no emitenta valsts. 2012. gada 3. ceturksnī kredītu tirgu noskaņojuma uzlabošanās veicināja labākus banku finansējuma apstākļus, kas radīja gan parāda emisiju apjoma kāpumu, gan procentu likmju starpību samazināšanos nesubordinētam beznodrošinājuma parādam un nodrošinātajām obligācijām. Turpmāka uzlabojuma zīme bija arī problēmu skarto valstu otrā līmeņa aizdevēju atgriešanās parāda tirgos, neraugoties uz to joprojām augstajām refinansēšanas izmaksām. Patiesībā banku finansējuma tirgus 2012. gada gaitā joprojām raksturoja finansējuma apstākļu nevienmērīgums euro zonā.

Ekonomiskās vides vājināšanās un ar to saistītā kredītu kvalitātes pasliktināšanās izraisīja plaši vērojamu LSBG veikto uzkrājumu sliktajiem kredītiem pieaugumu 2012. gada 2. pusgadā pēc

3 Turpmāka Spānijas banku rekapitalizācija, novēršot 2012. gada 2. un 3. ceturksnī Spānijas iestāžu veiktajos stresa testos konstatēto kapitāla deficītu, tika uzsākta 2012. gada 4. ceturksnī, un to paredzēts pabeigt līdz 2013. gada 2. ceturksnim.

4 Sk. arī *Special Feature A* ("Īpašais raksts A") ECB 2012. gada jūnija *Financial Stability Review*.

tam, kad gada sākumā tie bija samazinājušies. Euro zonas banku sektora mājtsaimniecībām un uzņēmumiem izsniegto kredītu atlikums pēc kāpuma 2012. gada sākumā kopumā nemainījās, lai gan valstu un banku vidū bija būtiskas atšķirības. Turklāt euro zonas banku kredītriska līmenis gada gaitā palielinājās, pasliktinoties aizņēmēju kredīspējai, ko atspoguļoja augstāks ienākumus nenesošo kredītu atlikuma un aizdevumu norakstīšanas apjoma līmenis.

CITAS FINANŠU IESTĀDES

Nebanku finanšu sektoru ietekmēja spēcīgās saiknes starp finanšu sektoriem un dažādiem tirgus segmentiem. Kopumā lielo tiešo apdrošinātāju finanšu stabilitāte euro zonā 2012. gada pirmajos trijos ceturkšņos pamatā nemainījās, bet riska apdrošinātāju darbības rezultāti pieticīgās ekonomiskās aktivitātes ietekmē bija viduvēji. Lai gan pēdējos gados dabas katastrofas radījušas lielus izdevumus, euro zonas lielo apdrošinātāju kapitāla rezerves, šķiet, joprojām saglabāja zināmas šoka absorbēšanas spējas. Īpaši pārapdrošinātāji spēja stiprināt savu kapitāla bāzi, izmantojot nesadalīto peļņu, lai gan šādas spēcīgākas pozīcijas daļēji bija grāmatvedības rezultāts, atspoguļojot, piemēram, zemas augsta reitinga valdības obligāciju peļņas likmes un to, ka vairākumā euro zonas valstu saistību vērtība netiek novērtēta pēc tirgus cenas. Lai gan euro zonas lielo apdrošinātāju perspektīva ir stabila, vērojamas krasas atsevišķu iestāžu un valstu atšķirības. Zemas valdības obligāciju peļņas likmes un vāja ekonomiskā aktivitāte vēl arvien ierobežoja peļnītspēju un tādējādi arī kapitālu.

Attiecībā uz paralēlo banku sektoru, kurā norisinās ar kredītu starpniecību saistītas darbības, kas notiek ārpus parastās banku sistēmas, jaunākie novērtējumi liecina par to, ka šis sektors veido aptuveni pusi no visiem banku sektora aktīviem.⁵ Riska ieguldījumu fondi veido nozīmīgu paralēlā banku sektora daļu. Riska ieguldījumu fondu investīciju peļņa 2012. gadā bija samērā svārstīga, jo tā bija cieši saistīta ar gada gaitā strauji mainīgajiem tirgus apstākļiem.⁶ Sektora kopējā investīciju peļņa bija nedaudz zemāka par vēsturiski vidējo līmeni. Saskaņā ar dažādām aplēsēm investoru veikto ieguldījumu neto ieplūdes riska ieguldījumu fondu sektorā pēc pieauguma 2012. gada 1. ceturksnī atkal samazinājās. Tomēr institucionālie ieguldītāji joprojām izrādīja interesi par ieguldījumiem riska ieguldījumu fondos kaut vai tāpēc, ka tradicionālo parāda instrumentu nominālās peļņas likmes bija zemas. 2012. gada gaitā finansējuma spiediens uz riska ieguldījumu fondiem saistībā ar to, ka lielos apmēros un negaidīti tiku izņemti banku nodrošinātais īstermiņa finansējums, un ar tā izraisītu haotisku un strauju aktīvu pārdošanu bija samērā neliels. Tomēr pastāvēja banku finansējuma straujas izņemšanas iespēja, ja pēkšņi pasliktinātos banku sektora stabilitāte vai tirgus apstākļi. Kapitāla plūsmas no ASV augstākā reitinga naudas tirgus fondiem uz euro zonas bankām visu gadu bija samērā svārstīgas, cieši atspoguļojot euro zonas finanšu stresa dinamiku.

1.2. FINANŠU STABILITĀTI VEICINOŠIE PASĀKUMI

2012. gadā tika veikts nozīmīgs darbs krīzes pārvarēšanas un noregulējuma jomā, panākot būtisku progresu finanšu stabilitāti veicinošo pasākumu uzlabošanā ES līmenī.

Eiropas Komisija 2012. gada 6. jūnijā publicēja tiesību akta priekšlikumu kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību sanācības un noregulējuma režīma izveidei.⁷ Priekšlikums nosaka nepieciešamos pasākumus un izveido instrumentus un pilnvaras, lai nodrošinātu tādu banku

⁵ Sk., piemēram, ECB speciālo pētījumu sērijas 133. publikāciju *Shadow banking in the euro area: an overview* ("Paralēlo banku darbība euro zonā: apskats"), 2012. gada aprīlis.

⁶ Stāku analīzi par riska ieguldījumu fondu veikto ieguldījumu peļņu sk. ECB 2012. gada decembra *Financial Stability Review*.

⁷ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izveido kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību sanācības un noregulējuma režīmu, COM(2012) 280 galīgā redakcija.

bankrota gadījumu pārvaldību visā ES, kas ļautu izvairīties no finanšu nestabilitātes un pēc iespējas samazinātu nodokļu maksātāju izmaksas. Savā atzinumā⁸ par šo priekšlikumu ECB pilnībā atbalstīja sanācijas un noregulējuma režīma attīstību un to šķēršļu likvidēšanu, kas kavē nodrošināt efektīvu krīžu pārvaldību finanšu iestādēs. Visām finanšu iestādēm būtu jābūt iespējai bankrotēt organizēti, tādējādi nosargājot finanšu sistēmas stabilitāti kopumā un pēc iespējas samazinot valsts izmaksas un traucējumus tautsaimniecībā. Tāpēc būtiska kopēju atbalsta instrumentu (piemēram, sanācijas un noregulējuma plānu, pagaidu banku, kā arī iekšējās rekapitalizācijas, uzņēmumu pārdošanas un aktīvu nodalīšanas) izstrāde finanšu iestāžu bankrota gadījumu pārvaldības vajadzībām. ECB īpaši atbalsta iekšējās rekapitalizācijas instrumenta attīstīšanu, bet arī atzīst, ka pirms tā ieviešanas jāveic turpmāka izpēte. ECB nolūks ir piedalīties turpmākā iekšējās rekapitalizācijas kā noregulējuma instrumenta praktisko seku analīzē.

Ierosinātais ES sanācijas un noregulējuma režīms pilnībā atbilst Finanšu stabilitātes padomes (FSP) izstrādātajam jaunajam starptautiskajam standartam attiecībā uz noregulējuma režīmiem (*Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions* ("Finanšu iestāžu efektīva noregulējuma režīmu galvenās īpašības")). Kā FSP dalībnice ECB 2012. gadā turpināja aktīvi sniegt ieguldījumu un atbalstu šāda režīma izveidē, īpaši pilnībā iesaistoties FSP Noregulējuma koordinācijas grupas (*Resolution Steering Group*) un Pārrobežu krīzes pārvaldības darba grupas (*Cross-Border Crisis Management Working Group*) veiktajās darbībās. Šajā kontekstā ECB arī sniedza atbalstu iestādēm un krīzes pārvaldības grupām, izstrādājot efektīva noregulējuma stratēģijas un darbības noregulējuma plānus globālā mērogā sistēmiski svarīgām finanšu iestādēm (G-SSFI). 2012. gadā tika panākta vienošanās, ka FSP Noregulējuma koordinācijas grupa, kurā piedalās ECB, pievērsīsies atlikušajiem šķēršļiem, kas kavē G-SSFI noregulējuma stratēģiju īstenošanu, lai līdz 2013. gada vidum sagatavotu stratēģiju un darbības plānu pirmo sēriju.

Ierosinātais ES sanācijas un noregulējuma režīms ir ļoti nozīmīgs elements finanšu tirgus savienības radīšanas procesā. ECB 2012. gadā bija aktīvi iesaistījusies, gatavojot un atbalstot virzību uz finanšu tirgus savienības izveidi, t.sk. saistībā ar četru prezidentu darbu pie tā, kā panākt patiesas Ekonomikas un monetārās savienības radīšanu.⁹ Sakarā ar to 2012. gada jūnija beigās euro zonas samits un Eiropadome apliecināja apņemšanos panākt patiesas Ekonomikas un monetārās savienības izveidi. Tāpēc Eiropadomes prezidents tika aicināts ciešā sadarbībā ar Eiropas Komisijas prezidentu, Eurogrupas prezidentu un ECB prezidentu izstrādāt konkrētu pasākumu un termiņu plānu patiesas Ekonomikas un monetārās savienības izveidei.

Nozīmīgs solis finanšu tirgus savienības radīšanā tika veikts 2012. gada septembrī ar Eiropas Komisijas priekšlikumu par vienota uzraudzības mehānisma (VUM) izveidi, kas ECB uzticēs konkrētus uzdevumus attiecībā uz politikām kredītiestāžu uzraudzības jomā. VUM tiks izveidots euro zonas līmenī, tomēr arī ārpus euro zonas esošajām valstīm būs iespēja iesaistīties ciešā sadarbībā ar ECB un būt par VUM daļu.

ECB atzinumā¹⁰ atbalsta VUM izveidi un izsaka gatavību veikt jaunus uzdevumus saistībā ar regulas priekšlikumā paredzēto kredītiestāžu uzraudzību. ECB skatījumā ierosinātajam VUM regulējumam būtu jāievēro šādi galvenie principi. Pirmkārt, ECB, darbojoties VUM ietvaros, būtu jāspēj efektīvi un enerģiski veikt tai uzticētos uzdevumus, neapdraudot savu reputāciju. Otrkārt, ECB visu tās uzdevumu veikšanā būtu jāsauglabā neatkarība. Treškārt, būtu stingri jānodala ECB jaunie uzdevumi

8 CON/2012/99. Sīkāku informāciju par šo ieguldījumu sk. ECB interneta vietnē.

9 Eiropadomes, Eiropas Komisijas, Eurogrupas un ECB prezidents. Sīkāku informāciju sk. Eiropas Komisijas interneta vietnē (<http://ec.europa.eu>).

10 CON/2012/96. Sīkāku informāciju par šo ieguldījumu sk. ECB interneta vietnē.

saistībā ar uzraudzību un tās monetārās politikas uzdevumi, kas paredzēti Līgumā. Ceturtkārt, ECB vajadzētu būt iespējai pilnībā izmantot valstu uzraudzības iestāžu zināšanas, pieredzi un darbības resursus. Piektkārt, VUM vajadzētu darboties tādā veidā, kas pilnībā atbilst finanšu pakalpojumu vienotā tirgus pamatā esošajiem principiem un pilnībā ievēro finanšu pakalpojumu vienoto noteikumu kopumu. Tāpēc ECB arī atzinīgi novērtēja iespēju iesaistīt VUM ārpus euro zonas esošās dalībvalstis, lai nodrošinātu lielāku uzraudzības prakses saskaņotību ES, tādējādi stiprinot iekšējo tirgu. Sestkārt, ECB ir gatava, veicot šos uzraudzības uzdevumus, ievērot visaugstākos atbildības standartus. Turklāt ECB uzskata, ka vienots noregulējuma mehānisms ir nepieciešams VUM papildinājums, lai panāktu labi funkcionējošas finanšu tirgus savienības radīšanu. Tāpēc, kad ECB pilnībā uzņemsies tās uzraudzības pienākumus, šādam mehānismam būtu jābūt izveidotam vai vismaz jābūt noteiktiem skaidriem izveides termiņiem. Tādējādi ECB aicināja Eiropas Komisiju nekavējoties iesniegt atsevišķu priekšlikumu par neatkarīgu Eiropas noregulējuma mehānismu, t.sk. aplūkojot vienota Eiropas noregulējuma fonda aspektus.¹¹

ECOFIN 12. decembrī vienojās par vispārējo pieeju priekšlikumiem, kuru mērķis ir vienota uzraudzības mehānisma izveide kredītiestāžu uzraudzības nolūkā. VUM izveide ir svarīga, lai nodrošinātu monetārās savienības darbību. VUM veiktā neatkarīgā pārraudzība starptautiskā līmenī ļaus atjaunot uzticēšanos banku sektoram, kas savukārt palīdzēs novērst finanšu sadrumstalotību un banku noguldījumu masveida izņemšanu un veicinās labi funkcionējoša starpbanku tirgus atjaunošanu.

Vienošanās par VUM ir svarīgs pavērsiens Eiropas integrācijā. Dalībvalstis vienojušās nodot Eiropas līmenim pilnu banku uzraudzības pilnvaru paketi, lai veiktu visu euro zonas valstu banku uzraudzību un arī to ārpus euro zonas esošo valstu banku uzraudzību, kuras pievienosies VUM, uzticot ECB konkrētus uzraudzības uzdevumus. VUM būs ar vienādiem noteikumiem pilnībā atvērts dalībai visām ES dalībvalstīm. Tas ir arī būtisks solis vienotā finanšu tirgus izveidē. Turklāt VUM veicinās vienota finanšu pakalpojumu noteikumu kopuma efektīvu piemērošanu, vienlaikus palīdzot labāk novērst sistēmiskos riskus Eiropā.

Eiropadome 14. decembrī vienojās par konkrēto pasākumu plānu tādas EMS izveides pabeigšanai, kuras pamatā ir dziļāka integrācija un spēcīgāka solidaritāte. Padome secināja, ka process sāksies ar jaunas nostiprinātas ekonomiskās pārvaldības sistēmas pabeigšanu, stiprināšanu un īstenošanu, tāpat arī tiks izveidots VUM un pieņemti jauni noteikumi par sanāciju, noregulējumu un noguldījumu garantijām. Process tiks pabeigts ar vienota noregulējuma mehānisma izveidi. Līdz Eiropadomes 2013. gada jūnija sanāksmei tiks padziļināti pētīti vairāki citi svarīgi jautājumi, kas attiecas uz nacionālo reformu koordināciju, EMS sociālo dimensiju, abpusēji saskaņotu līgumu par konkurētspēju un izaugsmi iespējamību un slēgšanas kārtību un solidaritātes mehānismiem, kā arī pasākumiem vienotā tirgus padziļināšanas veicināšanai un tā integritātes aizsardzībai. Visā šajā procesā tiks nodrošināta demokrātiskā leģitimitāte un atbildība.

Visbeidzot, 2012. gadā ECB arī sagatavoja vairākus atzinumus saistībā ar finanšu tirgus stabilitāti euro zonā.¹²

11 Sk. arī CON/2012/99.

12 Sk., piemēram, CON/2012/14, CON/2012/30, CON/2012/53, CON/2012/58 un CON/2012/71. Visi ECB atzinumi publicēti ECB interneta vietnē.

2. AR EIROPAS SISTĒMISKO RISKU KOLĒĢIJAS DARBĪBU SAISTĪTIE UZDEVUMI

2.1. INSTITUCIONĀLAIS REGULĒJUMS

2012. gads bija Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas (ESRK) darbības otrais gads. ESRK ir atbildīga par ES finanšu sistēmas makrouzraudzību, ECB nodrošinot ESRK Sekretariātam analītisko, statistikas, loģistikas un administratīvo atbalstu.

Pirmajos piecos pastāvēšanas gados ESRK priekšsēdētājs būs ECB prezidents. Tāpēc 2012. gadā ESRK priekšsēdētājs bija Mario Dragi.

ESRK Sekretariāts un tā 25 darbinieki sniedza atbalstu ESRK ikdienas darbā, t.sk. nodrošinot administratīvo atbalstu institucionālajām struktūrām, attiecīgā analītiskā darba procesam, sniedzot ieguldījumu makrouzraudzības stratēģijas regulējuma definēšanā un tās īstenošanā, kā arī sadarbojoties ar uzraudzības iestādēm.

2012. gadā ESRK savā darbībā izmantoja tiesības, ko tai nosaka Regula (ES) Nr. 1092/2010, un pieņēma divas rekomendācijas – Rekomendāciju (ESRB/2012/1) par naudas tirgus fondiem un Rekomendāciju (ESRB/2012/2) par kredītiestāžu finansēšanu.¹³ Turklāt saskaņā ar minētās Regulas 3. panta 2. punkta g) apakšpunktu 2012. gada septembrī ESRK publicēja pirmo ESRK riska paneļa laidieni, t.i., kvantitatīvu un kvalitatīvu rādītāju vienotu kopumu sistēmiskā riska apzināšanai un novērtēšanai.

Lai nodrošinātu ESRK kā jaunas publiskas Eiropas iestādes atbildību, ESRK izmantoja Regulā (ES) Nr. 1092/2010 paredzētos dažādos kanālus. Šeit ietilpa trīs uzklaušanās Eiropas Parlamentā, kur priekšsēdētājs skaidroja, kā iecerējis pildīt savus pienākumus, kā arī citas regulāras uzklaušanās un konfidencialas pārrunas ar Eiropas Parlamenta Ekonomikas un monetāro lietu komitejas priekšsēdētāju un priekšsēdētāja vietniekiem par ESRK aktivitātēm. ESRK sniedza arī vairāku veidu ziņojumus Eiropadomei par brīdinājumiem un ieteikumiem un turpmāko darbību. 2012. gada maijā ESRK publicēja savu pirmo gada pārskatu par 2011. gadu.

2.2. ANALĪTISKAIS, STATISTIKAS, LOĢISTIKAS UN ORGANIZATORISKAIS ATBALSTS ESRK

ECB turpināja nodrošināt atbalstu ESRK Sekretariātam, tādējādi sniedzot analītisko, statistikas, loģistikas un organizatorisko atbalstu ESRK. ESRK darbības otrajā gadā ECB ar savu ieguldījumu veicināja ES mēroga sistēmisko risku regulāru novērošanu, apzināšanu un novērtēšanu. Papildus regulārajai finanšu stabilitātes uzraudzības un novērtēšanas darbībai ECB turpināja sniegt analītisko un statistikas atbalstu.

ANALĪTISKAIS ATBALSTS

2012. gadā ECB turpināja nodrošināt analītisko atbalstu ESRK, sniedzot ieguldījumu regulāru ziņojumu sagatavošanā par ES finanšu sistēmu apdraudošo sistēmisko risku novērošanu un apzināšanu, t.sk. šo risku potenciālās ietekmes novērtējumu.

¹³ Abas rekomendācijas publicētas 2013. gada februārī.

Atbalsta pamatā ir ECB pieredze un informācija, kas apkopota, veicot tirgus situācijas analīzi, īpaši, lai veicinātu sistēmiskā riska apzināšanas procesu. Arī regulārā sistēmiskā riska uzraudzības un novērtēšanas darba pamatā ir un tā panākumus nodrošina informācija, ko sniedz ESRK dalīborganizācijas. Sistēmiskā riska rādītāji ir svarīgi analītiskie instrumenti, kas palīdz ESRK riska uzraudzības darbā. Riska novērtēšanā īpaši palīdz makrolīmeņa stresa testēšanas instrumenti un izplatības kanālu analīze, lai novērtētu un klasificētu konkrētu risku iespējamo smaguma pakāpi.

Turklāt ECB deva ieguldījumu arī dažādajos ESRK darba virzienos, novērtējot sistēmisko risku, un rekomendāciju sagatavošanā par regulatīviem jautājumiem vai likumdošanas iniciatīvām.

Ar ESRK Konsultatīvās speciālistu komitejas un tās apakšstruktūru starpniecību un sadarbībā ar NCB un valstu un Eiropas uzraudzības iestādēm ECB regulāri pārskata pieejamos instrumentus, lai nepārtraukti uzlabotu analītisko regulējumu, un izstrādā jaunus analītiskos instrumentus konstatēto analītisko trūkumu novēršanai.

Šajā ziņā liela nozīme ir ECBS Makrouzraudzības pētniecības tīklam.¹⁴ Līdz šim veikto darbu var klasificēt atbilstoši pētniecības tīkla trim galvenajiem darbības virzieniem: 1) makrofinansālie modeļi, kas saista finanšu stabilitāti ar tautsaimniecības darbības rezultātiem; 2) agrīnās brīdināšanas sistēmas un sistēmiskā riska rādītāji; un 3) problēmu izplatības risku novērtējums.

Pirmās darbības jomas galvenais uzdevums ir nodrošināt teorētisko un empīrisko ietvaru, kurā plaši izplatītā finanšu nestabilitāte integrēta apvienotos modeļos. Attīstās kopējs starpvalstu projekts, kurā piedalās deviņas NCB un ECB, lai izstrādātu kvantitatīvu modeli makrouzraudzības politikas novērtēšanai. Modelis ietver atšķirīgas bankas, mājsaimniecības un uzņēmumus, kas līdzsvara stāvoklī var neizpildīt saistības, starpbanku tirgu ar centrālo banku, dažādas finanšu problēmas un ārējos faktorus (t.sk. *fire sales* jeb pēkšņas izpardošanas ar pazeminātu cenu), kas saistīti ar uzņēmēju un hipotēku aizdevumu saistību neizpildi.¹⁵ Modelī iekļauti arī tādi mainīgie kā kapitāla pietiekamības un likviditātes prasības, ierobežojumi attiecībā uz dividendēm, aizdevumu summas attiecība pret nodrošinājumu un ienākumiem hipotēku kredītiem, parāda un aizņemto līdzekļu attiecības, kā arī atsevišķi nodokļi un nodevas, kurus var izmantot kā regulatīvus instrumentus. Šādu modeli paredzēts izmantot, novērtējot makrouzraudzības regulatīvās politikas ietekmi uz finanšu sistēmas stabilitāti (plaši izplatītas banku saistību neizpildes varbūtības situācijā), kā arī uz kredīšanu un reālo saimniecisko darbību.

Otrās darbības jomas pētījumi paredz gūt nekavējoties izmantojamu rezultātu. Pētnieki ESRK nodrošināja vairākus noderīgus darbības rīkus, t.sk. esošā sistēmiskā stresa rādītājus¹⁶ un sistēmiskās finanšu nestabilitātes un plašas nesabalansētības galvenos agrīnās brīdināšanas rādītājus. Vēl viens pozitīvs devums bija tādas ES valstu krīžu datubāzes radīšana, kuru izmanto kā viendabīgu pamatu, lai novērtētu agrīnās brīdināšanas un sistēmiskā stresa rādītāju sniegumu.

Trešās darbības jomas pētījumi galvenokārt novērtē banku problēmu pārrobežu izplatību ES valstīs ar naudas tirgu starpniecību. Pēdējā gada laikā pieliktas īpašas pūles, lai apzinātu jaunākās krīzes norises Eiropā, galveno uzmanību veltot valstu problēmu izplatībai. Lai pabeigtu vairākus

14 Tīkla izveidošanu apstiprināja ECB Ģenerālpadome 2010. gadā, un tā darbības mērķis bija izstrādāt konceptuālus pamata ietvarus, modeļus un/vai instrumentus, kas nodrošinātu zinātnisku atbalstu, lai uzlabotu makrouzraudzību ES.

15 Sīkāku informāciju sk. *The report on the first two years of the Macro-prudential Research Network*, ECB, 2012. gada oktobris.

16 Piemēram, sistēmiskā stresa saliktais rādītājs, kuru ECB izstrādāja Makrouzraudzības pētījumu tīkls, tagad iekļauts ESRK publikotajā jaunajā riska panelī. Sk. *ESRB risk dashboard*, 1. laidieni, Eiropas Sistēmisko risku kolēģija, 2012. gada 20. septembrī (pieejams ESRK interneta vietnē <http://www.esrb.europa.eu>).

pārrobežu projektus, Makrouzraudzības pētījumu tīkls turpinās darbību līdz 2013. gada beigām, plānojot iesniegt galaziņojumu 2014. gada pavasarī.

STATISTIKAS ATBALSTS

2012. gadā ECB ar NCB palīdzību nodrošināja statistikas atbalstu ESRK pa vairākiem kanāliem, pilnībā apzinoties to, ka ticamu un pārbaudītu datu pieejamība ir risku apzināšanas un novērtēšanas priekšnoteikums.

ESRK darbības otrajā gadā tika izstrādātas vairākas ES līmeņa tiesību aktu iniciatīvas. ES makrouzraudzības politikas stabilas statistikas bāzes izveides sakarā ECB analizēja topošo ES tiesību aktu potenciālo ietekmi uz statistiskās informācijas sniegšanu ESRK.¹⁷ ESRK sniegtās statistikas palīdzības ietvaros ECB atbalstīja Eiropas Uzraudzības iestādes (EUI) centienus sagatavot atbilstošus un saskaņotus pārskatu sniegšanas standartus un vajadzības gadījumā precizēja to ESRK datu prasības, kuri atspoguļoti ESRK publiskajā devumā.

ECB sniegto palīdzību statistikas jomā bagātināja ECB līdzdalība ESRK Datu kontaktgrupas darbā. Šī grupa, ko izveidoja ESRK Rīcības komitejas vadībā, lai risinātu ar informācijas apmaiņu ECBS, ESRK un EUI saistītās problēmas, īpaši uzlabo ECB un šo iestāžu darbības koordināciju, veicina pārskatu sniegšanas sloga samazināšanu un attīsta iestāžu sadarbību, kas nepieciešama datu atbilstības, ticamības un savlaicīgas sniegšanas pilnveidošanai.

ECBS iesaistījās arī ESRK riska paneļa sagatavošanā, kuru pirmo reizi publicēja pēc ESRK Valdes sēdes 2012. gada 20. septembrī. Atbilstoši ESRK Regulas (3. panta 2. punkta g) apakšpunkta) prasībām riska panelis ir kvantitatīvu un kvalitatīvu rādītāju vienots kopums sistēmiskā riska konstatēšanai un novērtēšanai ES finanšu sistēmā. Šis statistiskais instruments sastāv no rādītājiem, kas sniegti riska kategoriju dalījumā, un tie ir sistēmiskā riska, makroriska, kredītriska, finansējuma un likviditātes riska, tirgus riska, pelnītspējas un maksātspējas savstarpējo sakarību un apvienotie rādītāji. Pašlaik ESRK riska panelis ir viens no ESRK komunikācijas instrumentiem, jo sniedz sabiedrībai statistisko informāciju par finanšu sistēmas riskiem un ievainojamību.

Līdzīgi ECB atbalsta ESRK arī riska uzraudzības un riska analīzes darbā, sagatavojot makrouzraudzības ceturkšņa pārskatu, kas sniedz detalizētu statistisko informāciju, kura svarīga, apzinot un novērtējot sistēmisko risku, ar ko saskaras valstu un ES finanšu sistēmas. Lai to īstenotu, ECB pienākums ir nodrošināt regulāru statistiskās un citas informācijas sniegšanu ESRK saskaņā ar ESRK Lēmumu 2011/6. Tieši tāpēc gada laikā tika veikti pasākumi, lai uzlabotu tās apkopotās uzraudzības informācijas kvalitāti, kuru EUI sniedza ECB, un iekļautu šo informāciju ESRK riska panelī un makrouzraudzības ceturkšņa pārskatā. Visbeidzot, ECB īstenoja pasākumus, lai EUI un ESRK nodrošinātu piekļuvi npublicētai statistiskajai informācijai, kas tiek vākta ECBS ietvaros.

3. FINANŠU REGULĒŠANA UN UZRAUDZĪBA

3.1. BANKU DARBĪBA

ECB 2012. gadā turpināja piedalīties un sniegt ieguldījumu Bāzeles Banku uzraudzības komitejas (BCBS) veiktajā darbā, t.sk. jauno kapitāla un likviditātes standartu (Bāzele III) konkrētu elementu

¹⁷ Šādas topošas iniciatīvas ir Kapitāla prasību direktīva un Kapitāla prasību regula, Direktīva Maksātspēja II, Eiropas Tirgus infrastruktūras regula, Direktīva par alternatīvu ieguldījumu fondu pārvaldniekiem un Regula par kredītreitingu aģentūrām.

pārskatīšanā un galīgās versijas sagatavošanā. Pašreizējo politikas diskusiju galvenā joma ir likviditātes regulējums. Tāpēc ECB atzinīgi novērtē to, ka Centrālo banku vadītāju un uzraugu grupa atbalstījusi Bāzeles komitejas veiktos likviditātes seguma rādītāja (LSR) grozījumus, ko apliecina 2013. gada janvāra vienošanās. Šie grozījumi paredz ierobežotu papildu aktīvu atzīšanu par atbilstošiem augstas kvalitātes likvīdiem aktīviem¹⁸, atsevišķus uzlabojumus pieņemumos par ienākošo un izejošo plūsmu līmeni, lai stresa rādītāju laicrindas labāk atspoguļotu faktisko pieredzi, pārstrādātu standarta pakāpeniskas ieviešanas laika plānu un atkārtotu pārliecināšanos par likvīdo aktīvu krājuma izmantojamību stresa periodos. Minētās pārmaiņas atbilst ECB viedoklim – lai gan nevar apstrīdēt to, ka jānosaka stingras likviditātes prasības bankām turēt vairāk likvīdu aktīvu un precīzāk noteikt to cenu un pārvaldīt risku, sākotnēji ierosinātā regulējuma pārskatīšana nodrošina to, ka labāk tiek ņemta vērā regulējuma iespējamā ietekme uz starptautisko tirgu un mijiedarbību ar monetārās politikas operācijām. ECB arī atbalstīja pakāpeniskāku likviditātes regulējuma ieviešanu, lai izvairītos no pārrāvumiem banku sektora un reālās tautsaimniecības kreditēšanas atveseļošanās procesā, īpaši ņemot vērā dažās valstīs pastāvošo stresu un pašlaik īstenotās makroekonomisko pielāgojumu programmas. Plānots, ka LSR stāsies spēkā 2015. gadā, lai gan bankām tagad tiks dots laiks līdz 2019. gada 1. janvārim, lai pilnībā nodrošinātu standarta ieviešanu.

Atbilstoši G20 valstu vadītāju 2010. gada novembrī izteiktajai apņēmībai ECB lielā mērā atbalsta atsevišķu valstu un starptautiskos pūliņus, kuru centrā pašlaik ir savlaicīga un konsekventa Bāzeles III standartu ieviešana.

ECB arī sniedz ieguldījumu Bāzeles standartu ieviešanā Eiropā un uzskata, ka Eiropas Komisijas priekšlikums kapitāla prasību direktīvai un regulai (zināma kā KPD IV/KPR), ar kuru Eiropas tiesību aktos tiek transponēta Bāzele III sistēma, ir svarīgs solis banku un ieguldījumu uzņēmumu sektora regulējuma stiprināšanā, kā arī stabilākas un drošākas finanšu sistēmas izveidē ES.

ECB 2012. gada 27. janvārī publicēja atzinumu par KPD IV/KPR.¹⁹ ECB uzsvēra, cik nozīmīgi ir pēc iespējas ātrāk panākt ES dalībvalstu vienošanos par KPD IV/KPR redakciju. Šajā atzinumā ECB izteica nelokāmu atbalstu vienotā noteikumu kopuma pieejai, kas nodrošinās to, ka finanšu iestādes, kuras sniedz finanšu pakalpojumus vienotajā tirgū, ievēro vienu un to pašu uzraudzības noteikumu kopumu.

Paredzams, ka šī pieeja vēl vairāk stiprinās Eiropas finanšu integrāciju un nodrošinās stabilu pamatu noteikumu vienotai piemērošanai plānotajā vienotajā kredītiestāžu uzraudzības mehānismā, saskaņā ar kuru ECB uzņemsies atbildību par konkrētiem uzdevumiem gan kredītiestāžu mikrouzraudzības, gan makrouzraudzības jomā, cieši sadarbojoties ar nacionālajām iestādēm. Makrouzraudzības jomā ECB uzskata – ir svarīgi, lai, rodoties sistēmiskiem vai makrouzraudzības riskiem, regulējums ļautu ECB piemērot stingrākas uzraudzības prasības nekā nacionālo iestāžu piemērotās.

Pēc tam, kad 2011. gada novembrī tika publicēti politikas pasākumi, kas risina globālo sistēmiski svarīgo banku (G-SIB) jautājumu, Finanšu stabilitātes padome (FSP) un BCBS atbilstoši G20 valstu sniegtajam pilnvarojumam paveica nozīmīgu darbu, lai pabeigtu sistēmas izveidi, papildus G-SIB aptverot arī iekšzemes sistēmiski svarīgas bankas (D-SIB).²⁰

18 Tagad uzraugi var izvēlēties iekļaut 2. līmeņa augstas kvalitātes likvīdo aktīvu kategorijā papildu aktīvu grupu, kas zināmi kā 2.B līmeņa aktīvi. Jaunajā kategorijā var iekļaut ne vairāk kā 15% no augstas kvalitātes likvīdo aktīvu kopējā krājuma. Tajā ietilpst plašāks uzņēmumu obligāciju loks, atsevišķi kotētie kapitāla vērtspapīri (abiem piemēro 50% diskonta likmi) un daži augsta reitinga ar mājokļa hipotēku nodrošinātie vērtspapīri (ar 25% diskonta likmi).

19 CON/2012/5.

20 Sk. *A framework for dealing with domestic systemically important banks* ("Iekšzemes sistēmiski nozīmīgu banku problēmu risināšanas ietvars"), Bāzeles Banku uzraudzības komiteja, 2012. gada oktobris.

Šā darba pamatā ir atziņa, ka salīdzinājumā ar nesistēmiskām iestādēm D-SIB finanšu problēmām, pat nepastāvot būtiskiem tiešiem pārrobežu ārējiem faktoriem, ir plašāka ietekme uz iekšzemes finanšu sistēmu. Šajā kontekstā D-SIB pieeja nodrošina papildu skatījumu uz G-SIB režīmu, t.i., pievēršas eventuālas saistību neizpildes ietekmei uz iekšzemes tautsaimniecību.

Turklāt, ņemot vērā G-SIB regulējuma ieviešanu, 2012. gadā tika veltītas pūles tam, lai uzlabotu datu kvalitāti un stiprinātu G-SIB identifikācijas un klasificēšanas pamatā esošo metodoloģiju. Sakarā ar to FSP 2012. gada novembrī publicēja aktualizētu G-SIB sarakstu, pamatojoties uz jaunākajiem pieejamiem datiem (stāvoklis 2011. gada beigās). Svarīgi bija tas, ka tika norādīta klasifikācijas grupa atkarībā no iespējamo papildu zaudējumu absorbēšanas prasībām.

ECB aktīvi atbalstīja FSP un BCBS darbu šajā svarīgajā jomā. ECB atzinīgi vērtē šos jaunos starptautiskos standartus, jo tie palīdz novērst ar sistēmiskām iestādēm saistītos negatīvos ārējos faktorus. Īpaši atbalstāms paplašinājums, ietverot D-SIB, lai nodrošinātu to, ka visas sistēmiskās iestādes neatkarīgi no to darbības mēroga tiktu pakļautas tādām regulatīvām prasībām, kuras samērojamas ar to radītajiem riskiem finanšu sistēmai un reālajai tautsaimniecībai.

3.2. VĒRTSPAPĪRI

2012. gadā turpinājās visaptveroša ES vērtspapīru regulējuma reforma, īpaši saistībā ar galveno likumdošanas iniciatīvu galīgo versiju apspriešanu. Šādu iniciatīvu piemērs ir Finanšu instrumentu tirgu direktīvas pārskatīšana (FITD pārskatīšana). 2012. gada 22. marta atzinumā²¹ ECB kopumā atbalstīja FITD pārskatīšanu, kas uzskatāma par būtisku soli ieguldītāju aizsardzības stiprināšanā un stabilākas un drošākas finanšu sistēmas radīšanā ES.

Konkrētāk – ECB izteica atzinību Eiropas Komisijas ierosinājumiem uzlabot tirgus struktūru regulējumu, paplašinot ES regulējuma darbības jomu, lai tas ietvertu jaunu tirdzniecības platformu – organizētās tirdzniecības mehānismu (OTM). Tā atbalstīja arī ierosināto pirmstirdzniecības un pēctirdzniecības darbību pārredzamības prasību piemērošanas jomas paplašināšanu, papildus kapitāla vērtspapīriem iekļaujot obligācijas, strukturētos produktus un atvasinātos instrumentus, jo tas uzlabos šādu instrumentu cenu noteikšanas procesu. ECB atbalstīja arī priekšlikumus palielināt datu konsolidāciju, jo tas nodrošinās efektīvu cenu un darījumu salīdzināšanu dažādās tirdzniecības vietās. ņemot vērā to, ka algoritmiski un ātrie datorizētās tirdzniecības darījumi var radīt risku finanšu tirgu likviditātei un efektivitātei (īpaši stresa apstākļos), ECB atzinīgi vērtēja priekšlikumus ieviest pienācīgus drošības mehānismus tirdzniecības vietās, kuras piedāvā piekļuvi ātro datorizēto darījumu veicējiem, un pasākumus, kas veicina šo jauno tirdzniecības stratēģiju pārraudzību un kontroli. Visbeidzot, ECB ierosināja turpmākus uzlabojumus sadarbībā un informācijas apmaiņā Eiropas Finanšu uzraudzības sistēmas ietvaros un arī starp uzraudzības iestādēm un ECBS centrālajām bankām.

ECB 2012. gada 2. aprīlī publicēja atzinumu par Eiropas Komisijas priekšlikumu tiesību aktam, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1060/2009 par kredītreitingu aģentūrām, kā arī Direktīvu 2009/65/EK un Direktīvu 2011/61/ES.²²

2012. gadā ECB arī aktīvi iesaistījās iniciatīvās, kuru mērķis bija paralēlās banku sistēmas regulējuma stiprināšana, sniedzot ieguldījumu politikas un regulējuma apspriešanā FSP līmenī.

²¹ CON/2012/21.

²² CON/2012/24. Šis atzinums sīkāk aplūkots 2. nodaļas 6.2. sadaļā.

Turklāt ECB piedalījās Komisijas rīkotajā Zaļās grāmatas par paralēlo banku sistēmu²³ sabiedriskajā apspriešanā, sagatavojot Eurosistēmas atbildi.²⁴ Šajā atbildē tika uzsvērts, ka jebkura regulatīvā iniciatīva jāsaskaņo ar FSP veikto darbu, lai nodrošinātu vienlīdzīgus nosacījumus un izvairītos no regulējuma arbitražas.

Attiecībā uz konkrētiem regulatīvajiem priekšlikumiem ECB atbalstīja Komisijas viedokli par to, ka ES līmenī jāizveido pastāvīgs process informācijas par paralēlo banku sistēmu savākšanai un apmaiņai, ierosinot, ka Eiropas Sistēmisko risku kolēģija varētu būt labi piemērota šādam uzdevumam. Tā arī norādīja, ka nepieciešams nodrošināt lielāku caurredzamību attiecībā uz *repo* darījumiem, ņemot vērā to nozīmi monetārās politikas īstenošanā un finanšu stabilitātē. Sakarā ar to ECB sagatavoja priekšlikumu izveidot centrālu ES datubāzi *repo* darījumu datu tiešai apkopošanai no infrastruktūrām un vērtspapīru kontu turētājām bankām, kas uzlabotu šā tirgus segmenta pārskatāmību. Turklāt ECB uzsvēra, ka centrālā darījuma partnera izmantošana *repo* darījumos labvēlīgi ietekmē finanšu stabilitāti. Visbeidzot, tā atbalstīja priekšlikumus par regulējuma noteikšanu *repo* darījumu diskonta likmēm, lai mazinātu prociklisko ietekmi. Tomēr tas būtu jāizveido un lielumi jānosaka tā, lai saglabātu efektīvu monetārās politikas transmisiju.

3.3. GRĀMATVEDĪBA

2012. gadā ECB turpināja piedalīties grāmatvedības jomā veiktajā darbā dažādās grupās, t.sk. BCBS un Eiropas Banku iestādes apakšgrupās.

Visu gadu Starptautiskā grāmatvedības standartu padome un Finanšu grāmatvedības standartu padome turpināja darbu, saskaņojot to attiecīgos grāmatvedības regulējumus. Neraugoties uz 2012. gadā panākto progresu, joprojām pastāv būtiskas atšķirības galvenajās grāmatvedības jomās, konkrēti, finanšu instrumentu grāmatvedībā (piemēram, vērtības samazināšanās metodoloģijas un mijieskaīta jautājumos). Turklāt atkal ticis atlikts jau tā ļoti novēlotais ASV Vērtspapīru un biržas komisijas (*US Securities and Exchange Commission*) lēmums par Starptautisko finanšu pārskatu standartu (SFPS) pieņemšanu ASV. Kopumā 2012. gada norišu dēļ ir gandrīz neiespējami laikus atsaukties G20 valstu aicinājumam izveidot vienotu augstas kvalitātes pasaules grāmatvedības standartu kopumu un ievērot termiņu vēlākais līdz 2013. gada vidum publicēt galveno konverģences projektu standartus. Tomēr panākt konverģenci galvenajās grāmatvedības jomās joprojām ir ārkārtīgi svarīgi. Šajā ziņā būtisks piemērs ir standarts attiecībā uz finanšu aktīvu vērtības samazināšanos. Abām grāmatvedības standartus noteicošajām struktūrām būtu jāatjauno centieni, lai laikus panāktu konverģenci. Tomēr šādam konverģences procesam nevajadzētu kaitēt SFPS kvalitātei. Turklāt pareiza aktīvu vērtības samazināšanās metodoloģija ir svarīga no finanšu stabilitātes viedokļa.

4. FINANŠU INTEGRĀCIJA

Eurosistēma un ECBS piedalās Eiropas finanšu integrācijas veicināšanā: 1) vairojot izpratni par finanšu integrāciju un to uzraugot; 2) darbojoties kā privātā sektora aktivitāšu stimulators, kas veicina kolektīvu rīcību; 3) konsultējot jautājumos par finanšu sistēmas un tiešās lēmumu pieņemšanas tiesisko un regulatīvo bāzi; un 4) nodrošinot finanšu integrāciju veicinošus centrālo banku pakalpojumus.

²³ Zaļā grāmata par paralēlo banku sistēmu, Eiropas Komisija, 2012. gada 19. marts, COM(2012) 102 galīgā redakcija.

²⁴ *Commission's Green Paper on shadow banking – the Eurosystem's reply* ("Zaļā grāmata par paralēlo banku sistēmu – Eurosistēmas atbilde"), 2012. gada 5. jūlijs (pieejama ECB interneta vietnē).

IZPRATNES VAIROŠANA PAR FINANŠU INTEGRĀCIJU UN TĀS UZRAUDZĪBA

2012. gada aprīlī ECB publicēja sesto gada ziņojumu *Financial integration in Europe* ("Finanšu integrācija Eiropā").²⁵ Ziņojuma galvenais mērķis ir sniegt ieguldījumu Eiropas finanšu integrācijā panāktā progresa analīzē un vairo sabiedrības izpratni par Eurosistēmas lomu šā procesa atbalstīšanā, informējot par situāciju integrācijā un tādējādi arī nodrošinot empīrisku bāzi turpmākiem finanšu integrācijas veicināšanas politikas pasākumiem. Šis konkrētais ziņojums pievēršās euro zonas valsts parāda krīzes ietekmei uz finanšu integrāciju un sniedza apskatu par nākotnes politikas iniciatīvām. Ziņojumā sniegta arī detalizētāka šādu tēmu analīze: 1) finanšu integrācijas vājināšanās ietekme uz monetārās politikas transmisiju un Eurosistēmas darbības regulējums; 2) sektoru finanšu līdzekļu atlikumi un euro zonas finanšu integrācija; 3) ES vienotā finanšu tirgus nodrošinātās priekšrocības – pārskatītas, ņemot vērā krīzi; un 4) Eiropas Savienības institucionālā reforma un finanšu integrācija. Ziņojumu noslēdza pārskats par Eurosistēmas 2011. gada ieguldījumu, lai panāktu Eiropas finanšu tirgu ciešāku integrāciju un augstāku attīstības pakāpi.

2011. gada rudenī tika pārtraukta Eiropas Kapitāla tirgu un finanšu integrācijas pētniecības tīkla darbība. Savā pastāvēšanas laikā šis tīkls pulcēja akadēmisko aprindu pārstāvjus, tirgus dalībniekus, politikas veidotājus un centrālo banku speciālistus, lai kopīgām pūlēm veicinātu izpratni par Eiropas finanšu sistēmas pašreizējo un nākotnes uzbūvi un tās integrāciju, kā arī par tās starptautiskajām saiknēm ar ASV un Japānu. Kopumā tīkla ietvaros tika organizēts 14 pētniecības darbsemināru.²⁶

Tāpat kā iepriekšējos gados ECB piešķir piecas *Lamfalussy Fellowships* stipendijas jauniešiem pētniekiem. Pašlaik prioritātes pētniecībā ir šādas: 1) sistēmisko risku agrīnās konstatēšanas un novērtēšanas modeļi un analītiskie instrumenti; 2) finanšu nestabilitātes elementa iekļaušana kopējās tautsaimniecības modeļos; 3) makrouzraudzības regulatīvo politikas instrumentu izstrāde un to efektivitātes novērtējums; 4) centrālo banku darbības regulējuma izstrāde; un 5) fiskālo noteikumu un fiskālās pārvaldības loma finanšu tirgus konfidences, stabilitātes un efektivitātes nodrošināšanā.

PRIVĀTĀ SEKTORA AKTIVITĀŠU VEICINĀŠANA

SEPA

Vienotā euro maksājumu telpa (SEPA) ir iniciatīva, kuras mērķis ir panākt pilnībā integrētu tirgu neliela apjoma maksājumu pakalpojumiem euro, novēršot visas atšķirības starp pārrobežu un nacionālajiem maksājumiem. 2012. gadā Eurosistēma turpināja uzraudzīt un atbalstīt šajā jomā veikto darbu. Īpaša uzmanība tika veltīta migrācijai uz jaunajiem SEPA instrumentiem. Saskaņā ar SEPA rādītājiem 2012. gada decembrī migrācija no iekšzemes kredīta pārvedumiem uz SEPA kredīta pārvedumiem euro zonā sasniedza 34.9%. SEPA tiešā debeta jomā migrācija sasniedza tikai 1.9%. Lai veicinātu migrāciju, 2012. gada martā tika pieņemta beigu datumu regula.²⁷ Regulā izklāstīti noteikumi euro denominētu kredīta pārvedumu un tiešā debeta darījumu uzsākšanai un apstrādei ES. Tā nosaka arī šo noteikumu skaidrus ieviešanas termiņus. Attiecībā uz euro zonu termiņš ir 2014. gada 1. februāris. Līdz šim datumam līdzšinējās nacionālās euro kredīta pārveduma un tiešā debeta maksājumu shēmas būs jāaizstāj ar SEPA atbilstošām alternatīvām. Lai veicinātu savlaicīgu sagatavošanās darbu uzsākšanu (īpaši to, kas veicami iedzīvotājiem, kā arī mazajiem un vidējiem uzņēmumiem), Eurosistēma pastiprinājusi SEPA komunikācijas pasākumus.

²⁵ Šis ziņojums pieejams ECB interneta vietnē.

²⁶ Informāciju par šīm un saistītajām aktivitātēm sk. <http://www.eu-financial-system.org>.

²⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 14. marta Regula (ES) Nr. 260/2012, ar ko nosaka tehniskās un darbības prasības kredīta pārvedumiem un tiešā debeta maksājumiem euro groza Regulu (EK) Nr. 924/2009 (OV L 94, 30.03.2012., 22. lpp.).

Joprojām nepieciešams turpmāks progress SEPA maksājumu karšu jomā. Eurosistēma analizēja SEPA karšu maksājumu apstrādes sistēmas priekšrocības. Šī sistēma savienos karšu maksājumu apstrādātājus, lai nodrošinātu efektīvāku pārrobežu karšu darījumu apstrādi ES. Turklāt 2012. gada jūlijā Eurosistēma organizēja SEPA sertifikācijas sistēmas foruma trešo sanāksmi. Šajā sanāksmē Eurosistēma izteica atbalstu karšu maksājumu shēmu, sertifikācijas iestāžu, vērtēšanas laboratoriju, termināļu ražotāju un banku nozares kopīgajiem centieniem izstrādāt pilnīgu metodoloģiju jauno maksājumu termināļu drošības vērtēšanai un sertificēšanai, kas vienlaikus izveidotu vienotu apstiprināšanas procesu ES izvietojamiem termināļiem. Šie un citi informācijas drošības un krāpšanas novēršanas elementi neliela apjoma maksājumu jomā nemitīgi ir Eurosistēmas uzmanības centrā.

Eiropas mērogā piedāvātu novatorisku maksājumu pakalpojumu pamatā ir migrācija uz SEPA shēmām un integrēta un konkurētspējīga maksājumu karšu tirgus izveidošana, pamatojoties uz kopīgu darbības praksi, tehniskajiem standartiem un drošības prasībām. Tomēr interneta maksājumu jomā jāatzīst, ka šā veida maksājumu ieviešana un izmantošana atpaliek no straujās e-tirdzniecības attīstības. Vairākās Eiropas valstīs organizēti m-maksājumu pilotprojekti, kam dažkārt sekojusi reāla ieviešana. Eurosistēmai rada bažas tas, ka pārāk maza uzmanība tiek pievērsta tehniskajai standartizācijai un uzņēmumu sadarbībai, kas ir galvenie panākumu faktori arī šajā SEPA jomā.

SEPA Padome²⁸ 2012. gadā veica padziļinātu apspriešanos par SEPA pārvaldības pārskatīšanu. Turklāt SEPA Padome apsprieda vairākus jautājumus saistībā ar beigu datumu regulu un SEPA migrāciju, SEPA maksājumu karšu jomu un inovācijām. Pēdējā jautājumā, ņemot vērā līdz šim ierobežoto progresu, kas panākts tirgū, Padome noteica vairākus svarīgus risināmos problēmjautājumus, lai nodrošinātu ES mēroga e-maksājumu pakalpojumu sniegšanu e-tirdzniecības vajadzībām.

Visbeidzot, 2012. gada septembrī ECB publicēja pētījuma rezultātus par neliela apjoma maksājumu veikšanas sociālajām un privātajām izmaksām. Šo pētījumu ECB veica sadarbībā ar 13 NCB.²⁹ Minēto izmaksu kopsumma ir aptuveni 45 mljrd. euro jeb gandrīz 1% no IKP. Ja šo summu ekstrapolē, aptverot visas 27 ES dalībvalstis, tā sasniedz aptuveni 130 mljrd. euro. Šie rezultāti uzsver neliela apjoma maksājumu pakalpojumu lielo nozīmi Eiropas sabiedrībā un tautsaimniecībā kopumā. ECB kopā ar *Magyar Nemzeti Bank* Budapeštā 2012. gada 15. un 16. novembrī organizēja konferenci par neliela apjoma maksājumiem. Šī konference vairoja zināšanas par galvenajiem spēkiem, kas nosaka neliela apjoma maksājumu vispārējās efektivitātes pārmaiņas, par centrālo banku un citu valsts iestāžu lomu, kā arī iespējamām nākotnes norisēm neliela apjoma maksājumu tirgū.

VĒRTSPAPĪRU TIRGI

Lai palielinātu caurredzamību ar aktīviem nodrošinātu vērtspapīru (ABS) jomā, 2010. gada decembrī Padome pieņēma lēmumu Eurosistēmas nodrošinājuma regulējuma ietvaros noteikt prasības sniegt informāciju par ABS aizdevumu dalījumā. Kopš tā laika ir veikts un pabeigts sagatavošanās darbs, un ir izveidota tirgus vadīta vienota aizdevumu līmeņa datu krātuve – Eiropas Datu noliktava – aizdevumu līmeņa datu apkopošanai. 2012. gada novembrī Padome paziņoja, ka aizdevumu līmeņa datu sniegšana Eurosistēmas nodrošinājuma regulējuma ietvaros būs obligāta no 2013. gada 3. janvāra attiecībā uz vērtspapīriem, kas nodrošināti ar mājokļa hipotēku, un tiem ABS, kuru bāzes aktīvi ietver aizdevumus maziem un vidējiem uzņēmumiem, no 2013. gada 1. marta

²⁸ Šis ir ieinteresēto pušu forums, kuru kopīgi vada ECB un Eiropas Komisija un kura mērķis ir veicināt integrēta tirgus izveidi neliela apjoma maksājumiem euro, nodrošinot pienācīgu visu pušu iesaistīšanos un sekmējot vienprātību par nākamajiem soļiem, kas veicami SEPA īstenošanā.

²⁹ Sīkāku informāciju sk. Schmiedel, H., Kostova, G. un Ruttenberg, W., *The social and private costs of retail payment instruments: a European perspective, Occasional Paper Series*, Nr. 137, ECB, 2012. gada septembris.

tā kļūs obligāta attiecībā uz vērtspapīriem, kas nodrošināti ar komercīpašuma hipotēku, un no 2014. gada 1. janvāra – attiecībā uz patēriņa kredītu ABS, līzinga ABS un kredītu automobiļu iegādei ABS. Aizdevuma līmeņa dati jāsniedz vismaz reizi ceturksnī saskaņā ar ECB interneta vietnē pieejamām veidlapām.

Turklāt ECB darbojās novērotāja un katalizatora lomā divās citās tirgus vadītās iniciatīvās vērtspapīrošanas tirgos. Pirmās iniciatīvas mērķis ir stiprināt ABS kā ilgtspējīgu ieguldījumu un finansējuma instrumentu, īpaši ar mērķi uzlabot tirgus pretestības spējas Eiropā. Šo pasākumu virza Eiropas Finanšu pakalpojumu apaļā galda organizācija (*European Financial Services Round Table*) un Eiropas Finanšu tirgu asociācija. Šīs iniciatīvas, kuras nosaukums ir *Prime Collateralised Securities* (vērtspapīri ar augstākā reitinga nodrošinājumu; PCS), pamatā ir ES mēroga standarti attiecībā uz ABS, kas nosaka kvalitātes, caurredzamības, standartizācijas un vienkāršības prasības. Paredzams, ka šie standarti palielinās to vērtspapīru likviditāti, kuri iegūs PCS apzīmējumu.³⁰ Darbs pabeigts 2012. gadā, un pirmais aktīvs ieguva PCS apzīmējumu 2012. gada novembrī. Otro iniciatīvu virza Eiropas Nodrošināto obligāciju padome (*European Covered Bond Council*). Tās mērķis ir izveidot apzīmējumu "Nodrošināta obligācija", kas tiks piešķirts tām nodrošinātu obligāciju programmām, kuras izpildīs noteiktus kritērijus (piemēram, paaugstināta caurredzamība, spēcīgi drošības mehānismi, ko paredz ar speciālu nacionālo tiesību aktu nodrošināto obligāciju jomā, emitentes kredītiestādes un nodrošinājuma pūla uzraudzība, kā arī atbilstība PVKIU Direktīvas 52. panta 4. punkta prasībām). Arī šī iniciatīva tika pabeigta 2012. gadā, un pirmā nodrošinātā obligācija, kas atbilda apzīmējuma saņemšanas kritērijiem, tika ieviesta 2013. gada janvārī.³¹ Konsultatīvajās grupās par PCS un nodrošinātās obligācijas apzīmējuma iniciatīvām ECB darbojas novērotājas lomā, tāpat kā tas notiek STEP Tirgus komitejā.

Vērtspapīrošanas tirgus, kurš veiksmīgi darbojas un kura darbību veicina standartizācija un pastiprināta caurredzamība, sniedzot investoriem Eiropas vērtspapīrošanas tirgos piekļuvi visaptverošai un standartizētai informācijai, veicinās Eiropas finanšu sistēmas pilnveidi un sekmēs integrāciju, uzlabojot dažādu valstu instrumentu salīdzināmību.

KONSULTĀCIJAS PAR FINANŠU SISTĒMAS UN TIEŠĀS LĒMUMU PIEŅĒMŠANAS TIESISKO UN REGULATĪVO BĀZI

Lai veicinātu finanšu integrāciju, ECB un Eurosistēma atbilstoši savām padomdevēja un regulatora funkcijām veic uzraudzību un aktīvi veicina ES regulatīvās bāzes attīstību. Papildus šīm darbībām, kuras aplūkotas šā pārskata citās sadaļās³², finanšu integrācijas palielināšanos ar regulatīvo pasākumu palīdzību veicināja šādas ECB darbības.

ECB piedalās UNIDROIT izpētes grupā, kas tika izveidota pēc UNIDROIT Ģenerālās asamblejas apstiprinājuma 2010. gada 1. decembrī, lai izstrādātu principu projektu attiecībā uz izslēdzošā ieskaista (*close-out netting*) nosacījumu izpildi.³³ ECB atbalsta izpētes grupai izvirzītos mērķus, kas saistīti ar dažādu nacionālo ieskaista režīmu atšķirību mazināšanu un izslēdzošā ieskaista efektivitātes uzlabošanu starptautiskajos finanšu tirgos. Izpētes grupa strādās, lai sagatavotu principus, saskaņā ar kuriem nodrošināt nacionālo ieskaista režīmu konsekveni un savstarpējo atzīšanu.

ES līmenī ECB piedalās dalībvalstu Vērtspapīru tiesību aktu direktīvas darba grupā (*Securities Law Directive Member States Working Group*), kas veic sagatavošanās darbus nākotnē paredzamajai

30 Sk. www.pcsmarket.org.

31 Sīkāku informāciju sk. www.coveredbondlabel.com.

32 Īpaši sk. šīs nodaļas 3. sadaļu un 2. nodaļas 6.2. sadaļu.

33 Sk. *Study LXXVIII C – Principles and rules on the netting of financial instruments*, kas pieejams UNIDROIT interneta vietnē (www.unidroit.org).

ES vērtspapīru tiesību aktu saskaņošanai un tādējādi arī pašlaik atšķirīgās ES tiesiskās bāzes uzlabošanai attiecībā uz starpnieku turētiem vērtspapīriem. ECB jau iepriekš piedalījās Eiropas Komisijas rīkotajā sabiedriskajā apspriešanā³⁴ 2009. un 2011. gadā un turpina sniegt būtisku ekspertu ieguldījumu, īpaši Komisijas priekšlikumu sagatavošanā saistībā ar nodrošinājuma pārvaldību (piemēram, par nodrošinājuma atkārtotas izmantošanas regulējumu).

Turklāt ECB piedalās Eiropas Pēctirdzniecības pakalpojumu grupas (*European Post Trade Group*) darbā. Šī grupa ir kopīga Eiropas Komisijas, ECB, Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes un Eiropas Finanšu tirgu asociācijas iniciatīva. Grupa ir pilnvarota veicināt efektīvu, drošu un stabila pēctirdzniecības pakalpojumu tirgus attīstību ES. Šā uzdevuma izpildē grupa pamatojas uz iepriekšējo iniciatīvu, t.i., Tirgus infrastruktūru ekspertu grupas un Klīringa un norēķinu konsultatīvās uzraudzības ekspertu grupas II paveikto darbu. Tomēr pašreizējais darbs skar tikai tās finanšu saskaņošanas jomas, kuras pašlaik neietver citas pastāvošās regulatīvās iniciatīvas. Tāpēc tas papildina pašreizējās Komisijas regulatīvās iniciatīvas un ECB veikto TARGET2 vērtspapīriem (T2S) programmas īstenošanu.

FINANŠU INTEGRĀCIJU VEICINOŠU CENTRĀLO BANKU PAKALPOJUMU NODROŠINĀŠANA

Eurosistēmas liela apjoma maksājumu otrās paaudzes sistēma TARGET2 ir pirmā tirgus infrastruktūra, kas pilnībā integrēta un saskaņota Eiropas līmenī. Sadarbībā ar banku nozari Eurosistēma turpināja veikt TARGET2 uzlabojumus (sk. 2. nodaļas 2.1. sadaļu).

T2S, Eurosistēmas nākotnes vērtspapīru norēķinu pakalpojums, būtiski ietekmēs pēctirdzniecības vides saskaņošanu un integrāciju Eiropā. T2S automātiski novērsīs daudzas pārrobežu klīringu un norēķinu traucējošās Džovanīni barjeras³⁵, t.sk.: 1) nodrošinot vienotu IT platformu ar kopēju saskarni un vienotu ziņojumu pārraides protokolu; 2) visos saistītajos tirgos ieviešot saskaņotu laika plānu; un 3) piemērojot vienotu saskaņotu norēķinu modeli, kurā ietilpst piegāde pret samaksu, izmantojot centrālās bankas naudas līdzekļus, visiem iekšzemes un pārrobežu darījumiem. Tomēr pat ar šo vienoto tehnisko platformu saglabāsies būtiski šķēršļi pārrobežu norēķinu veikšanā, kuri jānovērš, lai finanšu tirgi varētu pilnībā baudīt T2S sniegtās priekšrocības. Lai panāktu turpmāku progresu, 2011. gadā tika izveidota Saskaņošanas koordinācijas grupa (HSG), ko veido nozares un valsts sektora vadošā līmeņa pārstāvji. Grupas galvenais uzdevums ir veicināt T2S pēctirdzniecības pakalpojumu saskaņošanā paredzēto darbu izpildi, kā arī noteikt, kurās jomās tie tirgi, kuri izmantos T2S, joprojām atpaliek no pārējās Eiropas kopīgas vienošanās ceļā sagatavoto saskaņošanas standartu ieviešanā. Grupa regulāri publicē saskaņošanas progresu ziņojumus (trešais ziņojums tiks publicēts 2013. gada martā) un pastāvīgi kontrolē to tirgu progresu, kuri pievienosies T2S. Šie ziņojumi tiek iesniegti T2S Konsultatīvajai grupai, un tie pieejami arī T2S Padomei un ECB Padomei. Tādējādi HSG ir T2S saskaņošanas darba pamatkodols, sadarbībā ar Eiropas Komisiju un citiem attiecīgajiem dalībniekiem nodrošinot ievērojamu atbalstu T2S un plašākam pēctirdzniecības pakalpojumu saskaņošanas darbam Eiropā (sk. 2. nodaļas 2.2. sadaļu).

Visbeidzot, nodrošinājuma pārvaldības jomā centrālo banku korespondentattiecību modelis (CCBM) veicinājis finanšu integrāciju kopš tā ieviešanas 1999. gadā, ļaujot visiem euro zonas darījuma partneriem pārrobežu darījumos izmantot atbilstošos aktīvus kā nodrošinājumu Eurosistēmas kredītooperācijās neatkarīgi no valsts, kurā aktīvs emitēts. Eurosistēma pašlaik veic CCBM uzlabojumus, kuri tiks ieviesti 2014. gadā (sk. 2. nodaļas 2.3. sadaļu).

34 Sk. pirmās un otrās apspriešanas dokumentus *Legislation on legal certainty of securities holding and disposition*; attiecīgi 2009. gada 16. aprīlis un 2010. gada 5. novembris. Pieejami Komisijas interneta vietnē (<http://ec.europa.eu>).

35 Šīs barjeras ir tehniskas vai ar tirgus praksi saistītas barjeras, tiesiskas vai ar nodokļu procedūrām saistītas barjeras (vairāk informācijas sk. Eiropas Savienības oficiālajā interneta vietnē (<http://europa.eu>)).

5. MAKSĀJUMU SISTĒMU UN TIRGUS INFRASTRUKTŪRAS PĀRRAUDZĪBA

Pildot pārraudzības funkciju, Eurosistēmas mērķis ir nodrošināt maksājumu un vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu, kas apstrādā darījumus euro, kā arī maksāšanas līdzekļu, galveno pakalpojumu sniedzēju un citu kritisku infrastruktūru drošību un efektivitāti, tās uzraugot un novērtējot saskaņā ar piemērojamiem pārraudzības standartiem un, ja nepieciešams, ieviešot pārmaiņas.³⁶

Eurosistēma savus pārraudzības uzdevumus iestrādājusi konkrētos standartos un prasībās, kas jāizpilda finanšu tirgus infrastruktūrām. Standarti un prasības balstās galvenokārt uz starptautiski atzītiem pārraudzības standartiem. Maksājumu un norēķinu sistēmu komiteja (*Committee on Payment and Settlement Systems*; CPSS) un Starptautiskās Vērtspapīru komisiju organizācijas Tehniskā komiteja (*Technical Committee of the International Organization of Securities Commissions*; IOSCO) 2012. gada 16. aprīlī publicēja CPSS-IOSCO *Principles for Financial Market Infrastructures* (PFMI; "Finanšu tirgu infrastruktūras principi"). "Finanšu tirgu infrastruktūras principi" ir jauni starptautiskie standarti finanšu tirgu infrastruktūrām, t.sk. sistēmiski nozīmīgām maksājumu sistēmām, centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem (CVD), vērtspapīru norēķinu sistēmām, centrālajiem darījuma partneriem (CDP) un tirdzniecības reģistriem. "Finanšu tirgu infrastruktūras principi" aizstāj iepriekšējos CPSS izstrādātos *Core Principles for Systemically Important Payment Systems* (CPSIPS; "Sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu pamatprincipi") un CPSS-IOSCO *Recommendations for Securities Settlement Systems and Central Counterparties* ("Rekomendācijas vērtspapīru norēķinu sistēmām un centrālajiem darījuma partneriem"). Tie paredzēti, lai finanšu tirgu infrastruktūras padarītu izturīgākas pret finanšu krīzēm un īpaši pret sistēmas dalībnieku saistību neizpildi. 2012. gada decembrī CPSS un IOSCO publicēja informācijas atklāšanas regulējumu un "Finanšu tirgu infrastruktūras principu" novērtējuma metodoloģiju. Eurosistēma uzskata, ka savlaicīga un konsekventa jauno principu ieviešana lielākajās valstīs ir svarīga, lai uzlabotu finanšu stabilitāti pasaulē, veicinātu finanšu tirgu infrastruktūru spēju pārvaldīt dažādus riskus un novērstu regulatīvās arbitražas risku.

2012. gada aprīlī ECB publicēja Eurosistēmas *Oversight Report 2011* ("Pārraudzības 2011. gada ziņojums"), kurā sniegta informācija par Eurosistēmas pārraudzības politiku un galvenajiem pārraudzības pasākumiem.

5.1. LIELA APJOMA MAKSĀJUMU SISTĒMAS UN INFRASTRUKTŪRAS PAKALPOJUMU SNIEDZĒJI

Lielā apjoma maksājumu sistēmas veido euro zonas tirgus infrastruktūras pamatu, un tām ir būtiska nozīme finanšu sektora un visas tautsaimniecības stabilitātes un efektivitātes nodrošināšanā. Eurosistēma skaidri definējusi pārraudzības politikas pamatprincipus, ko tā piemēro visām liela apjoma maksājumu sistēmām (gan savām, gan privātā sektora sistēmām), kas veic euro denominētu darījumu norēķinus. Pamatprincipi balstās uz "Sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu pamatprincipiem" un "Darbības nepārtrauktības pārraudzības gaidām" (*Business continuity oversight expectations*; BCOE) sistēmiski nozīmīgām maksājumu sistēmām, ko Padome pieņēma 2006. gadā.

³⁶ Sīkāka informācija par Eurosistēmas pārraudzības funkciju un darbībām sniegta arī ECB interneta vietnē un konkrētos Eurosistēmas pārraudzības ziņojumos, t.sk. 2011. gada jūlijā publicētajos Eurosistēmas pārraudzības politikas pamatprincipos (pieejami ECB interneta vietnē).

TARGET2

ECB vada un koordinē TARGET2 pārraudzības darbības, cieši sadarbojoties ar iesaistītajām NCB. 2012. gadā TARGET2 pārraudzībā Eurosistēma galveno uzmanību pievērša darbības risku jautājumiem, ietverot papildu ieteikumus saistībā ar dažiem secinājumiem par TARGET2 novērtējumu atbilstoši "Sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu pamatprincipiem" un "Darbības nepārtrauktības pārraudzības gaidām", kā arī TARGET2 darbības traucējumu analīzi.

Eurosistēma arī veica TARGET2 savstarpēji atkarīgo jomu, ieskaitot uz sistēmu, institūciju un vidi balstīto savstarpējo atkarību (t.sk. tādu savstarpējo atkarību, kas varētu rasties no pievienošanās TARGET2 vērtspapīriem), analīzi, lai palielinātu pārraugu un operatoru izpratni par riskiem, kas izriet no šādas savstarpējās atkarības. Nepieciešamība mazināt no šādas savstarpējās atkarības izrietošos riskus norādīta "Finanšu tirgu infrastruktūras principos". Finanšu tirgu infrastruktūru operatoriem būtu regulāri jāpārskata būtiskie riski, ko tie uzņemas un rada citām struktūrām šādu savstarpējo atkarību dēļ, un jāizstrādā atbilstoši riska pārvaldības instrumenti šo risku novēršanai. TARGET2 savstarpējo atkarību analīzē pievērsta uzmanību riskiem, ko citas struktūras rada TARGET2, un tā veicinās TARGET2 normālai darbībai kritisku struktūru noteikšanu, saistīto risku novērtēšanu, kā arī operatora veikto riska vadības pasākumu efektivitātes novērtēšanu.

Turklāt Eurosistēma turpināja 2011. gadā uzsāktu analītisko darbu ar TARGET2 *Simulator* atbalstu, izmantojot transakciju līmeņa datus. Tas ietvēra uz scenāriju pamatotu darbības traucējumu analīzi, kā arī pētījumus par TARGET2 dienas ietvaros veikto maksājumu plūsmām un laiku, un tīkla topoloģiju. Cits darba virziens vērsts uz naudas tirgus aizdevumu noteikšanu maksājumu datu kopumā, un tam vajadzētu veicināt turpmāko analītisko darbu maksājumu simulācijas, monetārās politikas un finanšu stabilitātes jomā.

EURO1

EURO1 ir liela apjoma maksājumu sistēma darījumiem euro starp bankām, kas veic operācijas ES. Tās darbību nodrošina EBA CLEARING. EURO1 darbojas saskaņā ar daudzpusēju neto norēķinu principu, bet galarezultātā EURO1 dalībnieku dienas beigu pozīciju norēķini, izmantojot centrālās bankas naudas līdzekļus, tiek veikti TARGET2 sistēmā, ECB pildot norēķinu aģenta funkcijas.

ECB (ciešā sadarbībā ar visām euro zonas NCB) uzticēts EURO1 galvenā pārrauga pienākums. EBA CLEARING 2012. gadā obligāto limitu, kas katram dalībniekam jānodrošina katram citam dalībniekam, ar 2012. gada 2. jūliju samazināja no 2 milj. euro uz 1 milj. euro. EBA CLEARING ieviesa šo pārmaiņu ar mērķi uzlabot kredītriska kontroli EURO1. Šis samazinājums seko iepriekšējai obligātā limita maiņai 2011. gada oktobrī (no 5 milj. euro līdz 2 milj. euro). Ņemot vērā EURO1 sistēmisko nozīmi euro zonas maksājumu vidē, Eurosistēma novērtēja ietekmi, kāda paredzētajai pārmaiņai varētu būt uz EURO1 atbilstību pašlaik piemērojamiem pārraudzības standartiem, konkrēti, "Sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu pamatprincipiem", un secināja, ka tie neradīs nelabvēlīgu ietekmi uz EURO1 tiesisko struktūru un riska profilu. ECB arī cieši uzrauga, kā tiek ieviesti sistēmas operatoram 2011. gadā pēc visaptveroša EURO1 novērtējuma atbilstoši "Sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu pamatprincipiem" sniegtie ieteikumi. Vērtējot darbības rezultātus, EURO1 2012. gadā darbojās raiti un neradās neviens darbības traucējums.

PASTĀVĪGA PIESLĒGUMA NORĒĶINU SISTĒMA

Pastāvīga pieslēguma norēķinu sistēma (*Continuous Linked Settlement*; CLS) sāka darbību 2002. gadā, un tās darbību nodrošina *CLS Bank International* (CLS banka). Šī sistēma sniedz pakalpojumu vairākās valūtās vienlaicīgiem norēķiniem (t.i., maksājums pret maksājumu; Pvp), nodrošinot maksājuma rīkojumu norēķinu saistībā ar valūtas maiņas darījumiem. Izmantojot

PvP mehānismu, CLS faktiski novērš ar valūtas maiņas darījumu norēķiniem saistīto pamatsummas risku. CLS pašlaik veic norēķinus 17 pasaulē visvairāk tirgotajās valūtās, t.sk. euro. Ņemot vērā, ka CLS banka reģistrēta ASV, Federālo rezervju sistēma uzņēmusies galvenā CLS pārtrauga pienākumu uz sadarbību balstītas pārraudzības mehānismā, kurā iesaistītas G10 valstu centrālās bankas un centrālās bankas, kas emitē CLS norēķinu valūtas. 2012. gadā ASV saskaņā ar Doda–Franka likumu par sistēmiski nozīmīgu finanšu tirgus pakalpojumu sniedzēju tika noteikta CLS banka. Joprojām tiek piemērots esošais uz sadarbību balstītas pārraudzības mehānisms. ECB (ciešā sadarbībā ar euro zonas valstu NCB) ietilpst šajā uz sadarbību balstītas pārraudzības mehānismā un ir galvenais CLS veikto euro norēķinu pārtraugs.

ECB veiktās CLS pārraudzības darbības 2012. gadā ietvēra CLS pārvaldības reformas īstenošanu, CLS Valdes un augstākās vadības komandas pārmaiņas, stratēģisko iniciatīvu jomā paveikto un CLS riska pārvaldības pamatprincipu pārskatīšanu.

SWIFT

SWIFT ir nozīmīga finanšu stabilitātes aspektā, jo tā sniedz drošus ziņojumu pārraides pakalpojumus finanšu nozarei vairāk nekā 210 valstīs visā pasaulē. SWIFT ir Beļģijā reģistrēta kooperatīva sabiedrība ar ierobežotu atbildību. G10 valstu centrālās bankas izveidojušas uz sadarbību balstītu SWIFT pārraudzības mehānismu. ECB un dažas citas euro zonas NCB sniedz savu ieguldījumu dažādās pārraudzības darbībās, ko veic uz sadarbību balstītas pārraudzības grupa, kurā galvenā pārtrauga pienākumus izpilda *Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique*.

Atzīstot globālās ekonomiskās pārmaiņas un to, ka dažādās valstīs finanšu institūcijas arvien plašāk izmanto SWIFT pakalpojumus, izveidots SWIFT Pārraudzības forums, lai saistībā ar SWIFT pārraudzību paplašinātu informācijas apmaiņu un dialoga veidošanu, aptverot lielāku centrālo banku grupu. SWIFT Pārraudzības foruma atklāšanas sanāksme notika Briselē 2012. gada 4. maijā.

SWIFT uz sadarbību balstītas pārraudzības darbības tiek īstenotas SWIFT pārraudzības gada plāna ietvaros. Plāns sagatavots, izmantojot uz risku balstītas pārraudzības plānošanas pieeju. SWIFT pārraudzības pamatprincipi sniegti SWIFT pārraudzības dokumentā *High Level Expectations* ("Augsta līmeņa gaidas")³⁷. Tajā uzmanība pievērsta SWIFT pakalpojumiem, kas, iespējams, varētu ietekmēt pasaules finanšu infrastruktūras sistēmisko risku. 2012. gadā pārraudzības darbības joprojām bija vērstas uz Dalītās arhitektūras programmas ieviešanu, galvenokārt izveidojot papildu operāciju centru Eiropā. FIN lietojumprogrammas projekta atjaunošana ir vēl viens SWIFT projekts, ko pārtraugi cieši uzrauga. Tā mērķis ir mazināt tehnoloģiju risku un pazemināt izmaksas, nodrošinot IT platformu stratēģisko saskaņojumu. Citas svarīgas darbības 2012. gadā ietvēra SWIFT pakalpojumu izpildes rezultātu un pieejamības pārskatīšanu un to jauno projektu uzraudzīšanu, kuri potenciāli varētu ietekmēt SWIFT kritisko pakalpojumu konfidencialitāti, integritāti un pieejamību. FIN pakalpojuma pieejamības līmenis 2012. gadā bija 99.992%.

5.2. NELIELA APJOMA MAKSĀJUMU SISTĒMAS UN MAKSĀŠANAS LĪDZEKĻI

Eurosistēmas pienākumos ietilpst arī neliela apjoma maksājumu sistēmu un maksāšanas līdzekļu pārraudzība. Lai ņemtu vērā ieviestos "Finanšu tirgu infrastruktūras principus" un arī atspoguļotu neliela apjoma maksājumu sistēmu lielāku integrāciju saistībā ar Vienotās euro maksājumu telpas (SEPA) projekta noteikto tehnisko standartu un procedūru saskaņošanu, pašlaik tiek

37 "Augsta līmeņa gaidas" pieejamas *Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique* interneta vietnē (www.nbb.be).

pārskatīti 2003. gadā pieņemtie neliela apjoma maksājumu sistēmu pārraudzības standarti, kuru pamatā ir "Sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu pamatprincipi". SEPA rada stimulu arvien lielākam skaitam neliela apjoma maksājumu sistēmu vai nu izveidot pārrobežu saiknes ar citām šādām sistēmām, vai piedāvāt pakalpojumus vairāk nekā vienā valstī. Tāpēc pārstrādātie pārraudzības pamatprincipi ietvers jaunu euro neliela apjoma maksājumu sistēmu klasifikāciju, atspoguļojot sistēmas nozīmi Eiropas perspektīvā, jo iepriekšējā klasifikācija, kas aptvēra atsevišķas valstis, vairs nav atbilstoša. Pārstrādātajos pamatprincipos tiks iekļautas arī neliela apjoma maksājumu sistēmu saikņu pārraudzības prognozes, ko Padome pieņēma 2012. gada novembrī.

Attiecībā uz neliela apjoma maksājumu sistēmām ECB ir vadošais STEP2 sistēmas (visas Eiropas automatizētā klīringa centrs neliela apjoma maksājumiem euro; EBA CLEARING to pārvalda un nodrošina tā darbību) pārraugš. STEP2 veic dažādu neliela apjoma maksājumu apstrādi, piemēram, apstrādā SEPA kredīta pārvedumus un SEPA tiešā debeta maksājumus, kā arī Itālijā veiktos iekšzemes darījumus, kas tiek apstrādāti saskaņā ar iekšzemes tehniskajiem standartiem un aprobežojas ar attiecīgās valsts banku sektoru. Turklāt tā sniedz Īrijas bankām īpaši izstrādātus norēķinu pakalpojumus. Saistībā ar ECB veikto pārraudzības novērtējumu STEP2 pakalpojumos 2012. gadā ieviestas divas nozīmīgas pārmaiņas. Februārī STEP2 ieviesa trīs papildu norēķinu ciklus dienā tās STEP2 SCT pakalpojumam, kas nodrošina SEPA kredīta pārvedumu apstrādi. Aprīlī minētā pakalpojuma ietvaros sāka piedāvāt iespēju veikt pakešapstrādi, kas ļauj bankām apmainīties ar kredīta pārvedumu paketēm. Neviena no minētajām pārmaiņām neietekmēja STEP2 ilgstošo pilnīgo atbilstību piemērojamiem pārraudzības standartiem.

Vērtējot maksāšanas līdzekļus, 2012. gadā Eurosistēmas pārraudzība joprojām bija vērsta uz maksājumu kartēm. Eurosistēma turpināja veikt euro zonā aktīvi darbojošos starptautisko karšu maksājumu shēmu pārraudzības novērtējumu. Turklāt ECB 25. jūlijā publicēja pirmo Eurosistēmas ziņojumu par krāpšanos ar maksājumu kartēm SEPA ietvaros. Ziņojumā atklāts, ka kopumā krāpšanas apjoms saruka, tomēr krāpšana, galvenokārt internetā veicot attālinātas piekļuves maksājumus, pieauga.

2011. gadā izveidotais Neliela apjoma maksājumu drošības Eiropas forums, kas ir īpaši centrālo banku pārraugu un maksājumu pakalpojumu sniedzēju uzraugu brīvprātīga, uz sadarbību balstīta iniciatīva, izstrādāja rekomendācijas par internetā veikto maksājumu drošību, izmantojot maksājumu kartes, kredīta pārvedumus, tiešā debeta elektronisko mandātu un e-naudu. ECB 2012. gada aprīlī nodeva sabiedriskajai apspriešanai foruma sagatavotās *Recommendations for the security of internet payments* ("Rekomendācijas interneta maksājumu drošības jomā"), kas tika pabeigtas 2013. gada janvārī. Visiem maksājumu pakalpojumu sniedzējiem un maksājumu shēmu pārvaldības institūcijām jāievieš rekomendācijas līdz 2015. gada 1. februārim.³⁸ Turklāt 2012. gadā forums sāka izstrādāt drošības rekomendācijas trešās puses piekļuvei maksājumu kontiem un mobilajiem maksājumiem.

5.3. VĒRTSPAPĪRU UN ATVASINĀTO FINANŠU INSTRUMENTU KLĪRINGS UN NORĒĶINI

Eurosistēma ir īpaši ieinteresēta vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu raitā darbībā, jo ar vērtspapīru klīringu, norēķiniem un glabāšanu saistītie trūkumi var apdraudēt monetārās politikas īstenošanu, maksājumu sistēmu raitu darbību un finanšu stabilitātes nodrošināšanu.

³⁸ Valstu iestādes varētu noteikt īsāku pārejas periodu, ja nepieciešams.

CENTRĀLIE DARĪJUMA PARTNERI UN TIRDZniecības REĢISTRI

Eiropas Parlaments un Padome 2012. gada 4. jūlijā pieņēma Regulu (ES) Nr. 648/2012 par atvasināto finanšu instrumentu ārpusbiržas darījumiem, centrālajiem darījuma partneriem un tirdzniecības reģistriem (tā zināma arī kā Regula par Eiropas tirgus infrastruktūru; EMIR). EMIR publicēta Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī 2012. gada 27. jūlijā un stājas spēkā 2012. gada augustā. Ar to ieviests kopīgs ES regulējums attiecībā uz CDP un tirdzniecības reģistru pilnvarojumu un uzraudzību un uz obligāto pienākumu nodrošināt centrālo klīringu un sniegt pārskatus par atvasināto finanšu instrumentu ārpusbiržas darījumiem saskaņā ar G20 valstu apņemšanos³⁹.

Vairākums regulatīvo un tehnisko standartu, kas ieviešami saskaņā ar EMIR, publicēti Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī 2013. gada 23. februārī un stājas spēkā 20 dienas pēc tam, savukārt ar CDP kolēģiju saistītais tehniskais standarts tika apstiprināts vēlākā posmā.

ECB uzskata EMIR pieņemšanu un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes (EVTI) izstrādātos tehniskos standartus par nozīmīgu sasniegumu, nodrošinot efektīvu globālo atbalstu atvasināto finanšu instrumentu ārpusbiržas darījumu tirgus reformas īstenošanā, un atzinīgi vērtē lielās pūles, kas veltītas CDP un tirdzniecības reģistru prasību saskaņošanai ar "Finanšu tirgu infrastruktūras principiem", lai nodrošinātu konsekveni un apsteigtu potenciālo regulatīvo arbitražu. Turklāt ECB ir gandarīta, ka attiecībā uz CDP sadarbība starp atbildīgajām institūcijām būtiski pieaugs, īpaši centrālajām bankām, kas emitē visnozīmīgākās valūtas, un centrālo banku pārraugiem iesaistoties CDP kolēģijā saistībā ar attiecīgā CDP veikto finanšu instrumentu klīringu. ECB paredz, ka izveidosies arī atbilstoša uzraugu un centrālo banku sadarbība saistībā ar tirdzniecības reģistriem un esošie uz sadarbību balstītie pārraudzības mehānismi, piemēram, Lielbritānijā ieviestais *DTCC Derivatives Repository Limited*, turpinās darbību, kad Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde pārņems uzraudzības pienākumus.

CENTRĀLIE VĒRTSPAPĪRU DEPOZITĀRIJI

Eiropas Komisija 2012. gada 7. martā nāca klajā ar priekšlikumu regulai par vērtspapīru norēķinu uzlabošanu Eiropas Savienībā un par centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem. Ar šo regulu tiks noteikti vienoti ES pamatprincipi CVD pilnvarojumam un uzraudzībai.

ECB stingri atbalsta Komisijas priekšlikumu stiprināt CVD piemērojamo tiesisko regulējumu arī TARGET2 vērtspapīriem nākotnes vides kontekstā. ECB 2012. gada 1. augusta atzinumā puda bažas par to, ka ierosinātā regula pietiekami neatspoguļos ECBS locekļu – pārraugu un centrālo banku, kas emitē valūtas, – tiesību aktos noteikto kompetenci. Lai gan priekšlikumā atzīta nepieciešamība atbilstoši starptautiskajiem principiem sadarboties ar ECBS, nosakot CVD tehniskos standartus, visaptveroša sadarbība būtu jānodrošina saistībā ar lēmumiem par CVD pilnvarojumu piešķiršanu vai anulēšanu, kā arī īstenoto CVD riska novērtējumu. Turklāt, lai nodrošinātu globālo atbilstību un nepasliktinātu ES CVD konkurētspēju, tam jābūt stingri saskaņotam ar CPSS-IOSCO izstrādātajām esošajām prasībām, īpaši "Finanšu tirgu infrastruktūras principiem".

TARGET2 VĒRTSPAPĪRIEM

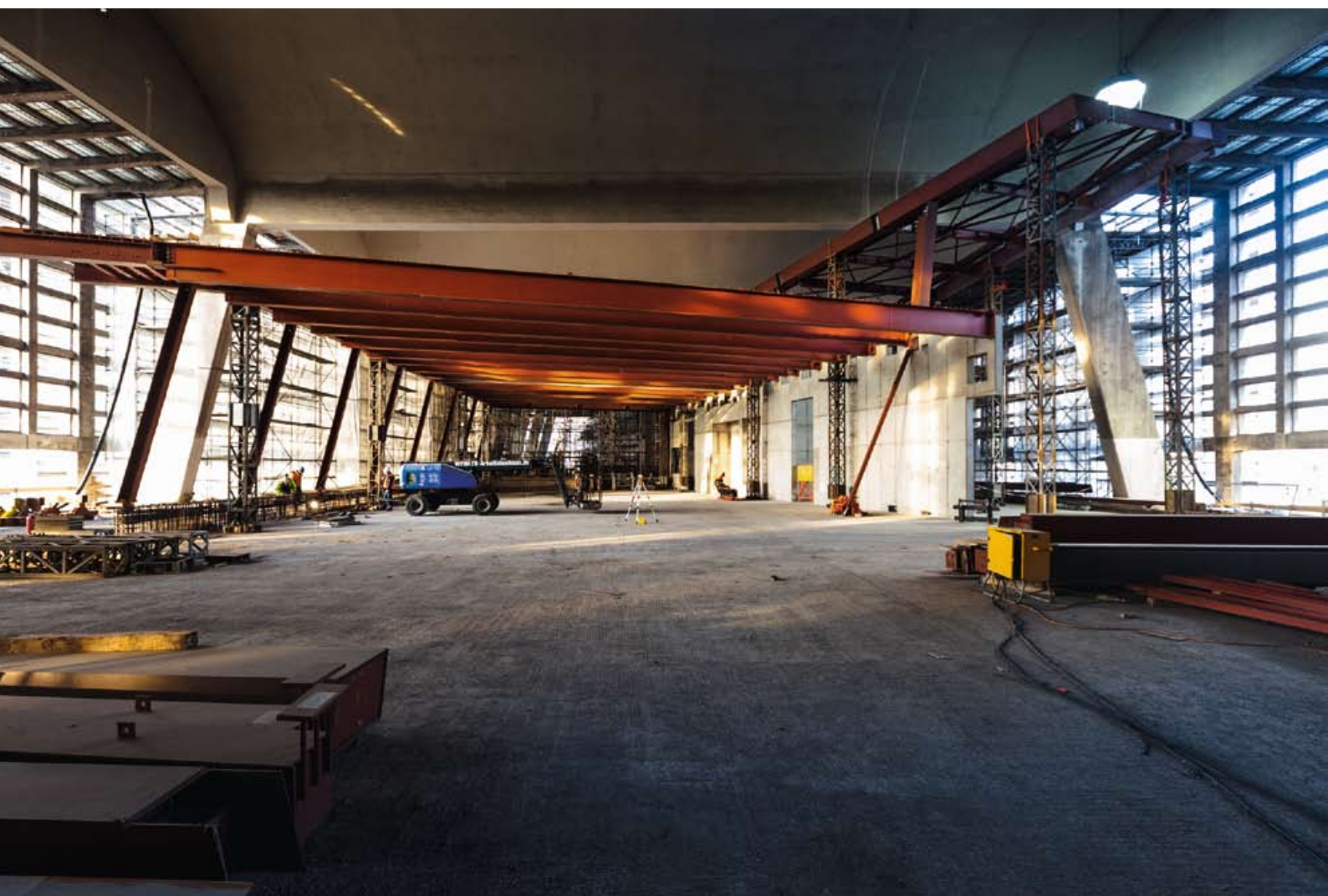
TARGET2 vērtspapīriem (T2S) ir infrastruktūras projekts, kura mērķis – nodrošināt Eiropas CVD ar Eiropas vienoto platformu vērtspapīru norēķiniem, izmantojot centrālās bankas naudas līdzekļus.

39 Pitsburgas samitā 2009. gadā G20 valstis pieņēma šādu lēmumu: "Visi standartizētie atvasināto finanšu instrumentu ārpusbiržas darījumu līgumi tirgojami biržās vai, ja iespējams, izmantojot elektroniskās tirdzniecības platformas un veicot klīringu caur centrālo darījuma partneru sistēmām, vēlākais, līdz 2012. gada beigām. Tirdzniecības reģistriem jāsniedz pārskati par atvasināto finanšu instrumentu ārpusbiržas darījumu līgumiem. Stingrākas kapitāla prasības jāpiemēro līgumiem, kad klīringu veic ar vairāku darījuma partneru starpniecību."

2011. gada jūlijā publicētajos Eurosistēmas pārraudzības politikas pamatprincipos norādīts, ka Eurosistēma veiks T2S pakalpojumu pārraudzību un sadarbosies ar iesaistīto CVD kompetentajiem uzraugiem un pārraugiem, kā arī ar centrālajām bankām, kas emitē ārpus euro zonas esošo valstu atbilstošās valūtas, lai sniegtu tiem visaptverošu ar T2S saistītu informāciju un tie saskaņā ar attiecīgo tiesisko regulējumu varētu pildīt savus tiesību aktos noteiktos pienākumus.

Pašlaik tiek sagatavoti Eurosistēmas pārraudzības politikas pamatprincipi T2S, kā arī uz sadarbību balstīta vienošanās ar citām institūcijām, un to paredzēts pabeigt 2013. gadā. Šie pamatprincipi izstrādāti saskaņā ar 2012. gada aprīlī publicētajiem jaunajiem "Finanšu tirgu infrastruktūras principiem". Tā Eurosistēma uzņemsies pārraudzības funkciju, un, noslēdzot uz sadarbību balstītu vienošanos par T2S, tiks iesaistītas citas institūcijas, kuru kompetencē ir nodrošināt to, ka CVD izmantos T2S.

Pirms T2S darbības uzsākšanas Eurosistēma veiks arī T2S izstrādes un testēšanas posma pārraudzības kontroli papildus 2011. gadā veiktajam T2S projekta iepriekšējam novērtējumam.

2012. gada vasarā Tīrgus hallē sāka būvēt konferenču telpu tērauda karkasu. Tās veidotas kā atsevišķa ēka, kas integrēta plašajā hallē pēc principa "ēka ēkā". Jau uzstādīti konferenču telpu iekšējās fasādes pirmie paneļi. Turpinājās arī strauja ieejas ēkas tērauda karkasa izbūve. Šī ēka savienos Tīrgus halli ar augstceltni, un tajā atradīsies preses centrs.

4. NODAĻA

EIROPAS JAUTĀJUMI

I. POLITIKAS UN INSTITUCIONĀLIE JAUTĀJUMI

Tā kā bija nepieciešama aktīvāka Eiropas reakcija uz ilgstošo ekonomisko un finanšu krīzi, arī 2012. gadā turpinājās intensīva sadarbība starp ES institūcijām un struktūrām, īpaši Eiropadomei, ECOFIN, Eurogrupu, Eiropas Komisiju, Eiropas Parlamentu un ECB.

ECB prezidents regulāri piedalījās Eurogrupas sanāksmēs un ECOFIN sanāksmēs, kad tajās tika apspriesti ar ECBS mērķiem un uzdevumiem saistīti jautājumi. Turklāt ECB prezidents tika aicināts piedalīties Eiropadomes sanāksmēs, kad tajās tika apspriesti jautājumi, kas saistīti ar ES politikas reakciju uz ekonomisko un finanšu krīzi, kā arī Eurosamitā. Eurogrupas prezidents un Ekonomikas un monetāro lietu komisārs piedalījās ECB Padomes sanāksmēs, kad uzskatīja to par nepieciešamu.

CEĻĀ UZ PATIESU EKONOMIKAS UN MONETĀRO SAVIENĪBU

ES valstu vai valdību vadītāji aicināja Eiropadomes prezidentu ciešā sadarbībā ar Eiropas Komisijas, Eurogrupas un ECB prezidentu sniegt redzējumu par EMS izveides procesa noslēgumu. Ziņojumi Eiropadomei tika iesniegti 2012. gada jūnijā, oktobrī un decembrī. Turklāt 2012. gada novembrī Eiropas Komisija iepazīstināja ar plānu stabilas un patiesas EMS izveidei.

Šajos ziņojumos sniegti priekšlikumi patiesas EMS izveidei, iezīmējot četrus tās izveides pamatelementus: 1) integrēta finanšu sistēma; 2) integrēta budžeta struktūra; 3) integrēta tautsaimniecības politikas struktūra; un 4) demokrātiskā likumība un atbildība.

1) Integrēta finanšu struktūra

Krīze radījusi lielāku finanšu tirgu sadrumstalotību valstīs, attiecīgi ietekmējot kredītu nosacījumus. Lai mazinātu sadrumstalotību un novērstu banku un valstu savstarpējo atkarību, kas var radīt lejupvērstas nelabvēlīgas norises, nepieciešama finanšu tirgus savienība.

Euro zonas valstu vai valdību vadītāji 2012. gada jūnijā pauda politisku apņemšanos izveidot vienotu euro zonas uzraudzības mehānismu (VUM) ar ECB līdzdalību. 2012. gada septembrī Komisija sagatavoja Padomes regulas projektu par VUM, ierosinot noteikt ECB galīgo atbildību par konkrētu uzraudzības uzdevumu izpildi saskaņā ar Līguma 127. panta 6. punktu. 2012. gada 12. decembrī ECOFIN pieņēma nostādni attiecībā uz vairākām galvenajām ar VUM izveidi un darbību saistītajām iezīmēm.¹

2) integrēta budžeta struktūra

Krīze skaidri parādījusi, cik cieši euro zonas valstis saistītas un cik svarīgi dalībvalstīm pakļaut fiskālo politiku stingrākai koordinācijai un uzraudzībai. Integrētai budžeta struktūrai var būt nozīme, nodrošinot fiskālās un ekonomiskās politikas īstenošanu atbilstoši stabilitātes mērķiem.

3) Integrēta tautsaimniecības politikas struktūra

Krīze arī apliecinājusi konkurētspējas nozīmi monetārajā savienībā. Vienlaikus, ņemot vērā dalībvalstu politiskās prioritātes, to saistībām īstenot strukturālās reformas (piemēram, liberalizējot preču, pakalpojumu un darba tirgu) jāklūst saistošākām.

¹ Sk. arī 3. nodaļu.

4) Demokrātiskā likumība un atbildība

ES loma finanšu, budžeta un ekonomiskās politikas īstenošanā jānostiprina, vienlaikus uzņemoties lielāku demokrātisko atbildību. Starpposma ziņojumā norādīts, ka Eiropas Parlamentam kā iedzīvotāju tieši ievēlētu pārstāvju institūcijai galvenokārt jānodrošina lielāka atbildība. Turklāt atbilstoši fiskālajā paktā paredzētajam Eiropas Parlaments varētu ciešāk sadarboties ar valstu parlamentiem.

Četrus prezidentu sagatavotajā galaziņojumā ierosināta trīspakāpju pieeja patiesas EMS izveidei, pirmajā posmā (2012. gada beigās–2013. gads) ietverot fiskālās ilgtspējas nodrošināšanas un banku un valstu savstarpējās atkarības mazināšanas pasākumus, otrajā posmā (2013–2014) koncentrējoties uz integrētas finanšu struktūras izveides procesa noslēgumu un stabilas strukturālās politikas īstenošanu, savukārt trešajā posmā (pēc 2014. gada) cenšoties palielināt EMS pretestības spēju, radot šoka absorbēšanas funkciju centrālo banku līmenī.

Eiropadome 2012. gada 14. decembra sanāksmē vienojās, ka ir ļoti svarīgi pārraut saikni starp bankām un valstīm un ka, virzoties uz VUM, būs nepieciešams arī vienots noregulējuma mehānisms. Valstu vai valdību vadītāji aicināja Eiropadomes prezidentu ciešā sadarbībā ar Eiropas Komisijas prezidentu pēc konsultēšanās ar dalībvalstīm Eiropadomes 2013. gada jūnija sanāksmē iepazīstināt ar iespējamiem nacionālo reformu koordinācijas pasākumiem un konkrētu termiņu plānu, EMS sociālo dimensiju, abpusēji saskaņotu līgumu iespējamību un to slēgšanas kārtību konkurētspējas un izaugsmes veicināšanai, solidaritātes mehānismiem, kas var palielināt dalībvalstu centienus noslēgt šādus līgumus. Turklāt, veicot jebkādas jaunus ekonomiskās pārvaldības pilnveidošanas pasākumus, būs nepieciešama turpmāka rīcība precīzākai likumības un atbildības nodrošināšanai.

Eurosistēma atzinīgi vērtē pēdējos mēnešos finanšu tirgus savienības izveidē sasniegto progresu.² Vienlaikus, ņemot vērā savstarpējo atkarību EMS, ir svarīgi paralēli strādāt ar visiem četriem savienības pamatelementiem.

PASTĀVĪGA EURO ZONAS STABILITĀTES MEHĀNISMA IZVEIDE

Pēc Eiropadomes 2011. gada marta vienošanās izveidot pastāvīgu euro zonas krīzes vadības mehānismu 2012. gada 27. septembrī stājās spēkā Līgums par Eiropas Stabilitātes mehānismu (ESM). ESM tika ieviests 2012. gada 8. oktobrī pēc tam, kad Līgumu bija ratificējušas visas 17 euro zonas valstis. Turklāt Eiropadome 2011. gada 25. martā pieņēma Līguma par Eiropas Savienības darbību grozījumu, iekļaujot tajā jaunu 136. panta 3. punktu, un plānots, ka tas stāties spēkā 2013. gadā. Līguma par ESM preambulā noteikts, ka ar 2013. gada 1. martu iespēja saņemt ESM finanšu palīdzību būs atkarīga no tā, vai dalībvalstis ratificējušas fiskālo paktu (sk. turpmāk).

Eurogrupa 2012. gada 30. martā vienojās par trim ESM finanšu kapacitātes palielināšanas pasākumiem: 1) paātrināt iemaksu veikšanu ESM kapitālā no pieciem līdz trim gadiem (divi maksājumi (16 mljrd. euro) jāveic 2012. gadā, divi – 2013. gadā un pēdējais – 2014. gadā); 2) palielināt ESM un Eiropas Finanšu stabilitātes mehānisma (EFSM) apvienoto aizdevumu augstāko robežu no 500 mljrd. euro līdz 700 mljrd. euro; un 3) izmantot ESM pēc tā stāšanās spēkā kā programmu finansējuma galveno instrumentu, saglabājot EFSM neizmantoto kapacitāti pieejamu līdz 2013. gada jūlijam, lai nodrošinātu euro zonas "ugunsgrāvis" stabilitāti.

Euro zonas valstu vai valdību vadītāji 2012. gada 29. jūnijā pieņēma vēl divus ar ESM saistītus lēmumus. Pirmkārt, viņi nolēma, ka EFSM Spānijai nodrošinātā banku rekapitalizācijas iespēja tiks novirzīta ESM, tam stājoties spēkā, un ESM aizdotajiem līdzekļiem netiks dota priekšroka. Otrkārt,

² Sk. arī 3. nodaļu.

viņi nolēma, ka pēc kārtējā lēmuma ESM varētu būt iespēja tieši rekapitalizēt bankas, euro zonas bankām izveidojot efektīvu vienotas uzraudzības mehānismu ar ECB līdzdalību.

EKONOMISKĀS PĀRVALDĪBAS PILNVEIDOŠANA ES

Pastāvīgi cenšoties reaģēt uz ekonomisko un finanšu krīzi, 2012. gadā tika pieņemtas turpmākās reformas ES ekonomiskās pārvaldības pilnveidošanai.

2012. gada martā 25 no 27 ES dalībvalstīm parakstīja "Līgumu par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību (LSKP) ekonomiskajā un monetārajā savienībā", kas stājās spēkā 2013. gada 1. janvārī. Fiskālais pakts kā šā jaunā līguma sastāvdaļa paredz normas par sabalansētu budžetu un automātiska korekcijas mehānisma obligātu ieviešanu valstu līmenī. Turklāt tas nosaka pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras lielāku automatiskumu Stabilitātes un izaugsmes pakta ietvaros gadījumā, ja kāda euro zonas valsts pārsniedz budžeta deficīta kritēriju. LSKP ietver arī ekonomiskās politikas koordinācijas un euro zonas pārvaldības pilnveidošanas nosacījumus. Tas paredz arī ciešāku sadarbību starp Eiropas Parlamentu un līgumu parakstījušo valstu parlamentiem ar to budžeta politiku saistītu un citu līgumā ietvertu jautājumu risināšanā. Vienošanās par LSKP un īpaši fiskālo paktu ir gaidīts solis ceļā uz spēcīgākas un tiesību aktiem atbilstošas fiskālās pārvaldības struktūras izveidi. Ja šī struktūra tiks stingri ieviesta un īstenota, tai vajadzētu palīdzēt izvairīties no neilgtspējīgas fiskālās politikas īstenošanas valstu līmenī.

Lai turpmāk pastiprinātu budžeta un ekonomisko uzraudzību euro zonā, Eiropas Komisija 2011. gada novembrī ierosināja divas papildu regulas ("divu tekstu paketi"), kuras ir pēdējā tiesību aktu sagatavošanas procesa posmā.³ Viena no tām ietver kopīgus noteikumus budžeta plānu projektu pārraudzībai un novērtēšanai un to euro zonas valstu, kuras pakļautas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai, pārraudzības pastiprināšanai. Otrās regulas mērķis ir veicināt neaizsargāto euro zonas valstu, kurās vērojama finanšu spriedze vai kuras saņem finanšu palīdzību, ekonomisko un budžeta pārraudzību.

Kopumā abas regulas ir apsveicama iniciatīva, lai turpmāk stiprinātu ekonomiskās pārvaldības struktūru euro zonā. Tomēr ECB noteica, ka vairākiem noteikumiem jābūt daudz vērīgākiem (sk. 2. nodaļas 6.2. sadaļu).

EIROPAS SEMESTRIS UN STRATĒGIJA "EIROPA 2020"

Komisija 2011. gada novembrī iepazīstināja ar 2012. gada izaugsmes apsekojumu, kurā sniegts pārskats par progresu stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu īstenošanā un ietverti galvenie atveseļošanās un izaugsmes pasākumi ES kopumā. 2012. gada apsekojumā uzsvērts, ka dalībvalstīm: 1) jāveic diferencēta un izaugsmei labvēlīga fiskālā konsolidācija; 2) jāatjauno normāla tautsaimniecības kreditēšana; 3) jāveicina izaugsme un konkurētspēja; 4) jārisina ar bezdarbu un krīzes sociālajām sekām saistītās problēmas; un 5) jāmodernizē valsts pārvalde. Šīs prioritātes vēlreiz uzsvērtas Eiropas Komisijas 2012. gada 28. novembrī publicētajā 2013. gada izaugsmes apsekojumā.

Eiropadome 2012. gada marta sanāsmē apstiprināja šīs piecas 2012. gada prioritātes, kuras dalībvalstis iekļāva savās stabilitātes vai konverģences programmās un nacionālajās reformu programmās. Pēc šo programmu pārskatīšanas, t.sk. Euro plus paktā noteikto brīvprātīgo saistību izpildes, ECOFIN 2012. gada jūlijā katrai dalībvalstij sniedza politikas ieteikumus pirms valsts budžeta pieņemšanas un citu ekonomisko reformu īstenošanas 2. pusgadā.

³ ECB sniedza Eiropas Komisijas priekšlikumu novērtējumu 2012. gada 7. marta atzinumā par pilnveidoto ekonomisko pārvaldību euro zonā (CON/2012/18; sk. sīkāku informāciju 2. nodaļas 6.2. sadaļā).

2012. gada Eiropas semestrī norisinājās "sešu tekstu paketes" (sešu tiesību aktu priekšlikumu paketes, kas piemērojama visām dalībvalstīm, euro zonas valstīm paredzot īpašus noteikumus (sevišķi attiecībā uz finansiālajām sankcijām), kas stājās spēkā 2011. gada decembrī) pirmais ieviešanas posms. Sešu tekstu pakete nostiprina Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvo un korektīvo daļu. Tā nosaka jaunās minimālās prasības attiecībā uz valsts budžeta struktūrām, jaunu makroekonomiskās nesabalansētības novēršanas procedūru un stingrāku izpildes nodrošināšanas mehānismu, paredzot jaunas finansiālās sankcijas saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta un makroekonomiskās nesabalansētības novēršanas procedūru.

Makroekonomiskās nesabalansētības novēršanas procedūras, kuras mērķis ir novērst un koriģēt makroekonomisko nesabalansētību, kontekstā Eiropas Komisija 2012. gada februārī publicēja pirmo brīdināšanas mehānisma ziņojumu. Pamatojoties uz 10 makroekonomiskajiem rādītājiem un ekonomisko analīzi, ziņojumā minētas 12 dalībvalstis, kuru makroekonomiskā situācija aplūkota sīkāk. 2012. gada maijā Komisija publicēja 12 padziļinātus pārskatus, kuros analizēti attiecīgo valstu iespējamās makroekonomiskās nesabalansētības cēloņi, raksturs un nopietnība.

ECB uzskata, ka 2012. gada Eiropas semestrī sasniegti dažādi vērtējami rezultāti. Sešu tekstu paketē ietvertie jaunie noteikumi novērsa dalībvalstīm sniegto īpašo ieteikumu noklusēšanu. Vienlaikus efektivitāte un uzticamība joprojām pakļauta stingrai uzraudzībai. Turklāt daudz skaidrāk jānodala uzraudzība atbilstoši problēmu nopietnībai. Jāpastiprina dalībvalstu savstarpējais spiediens, īpaši spiediens uz tām euro zonas valstīm, kuras, uzkrājot lielu nesabalansētību, var destabilizēt EMS kopumā. Svarīgi, ka makroekonomiskās nesabalansētības novēršanas procedūra jāpiemēro izlēmīgi, vēlams, turpmāk uzlabojot procedūras automatiskumu jaunās struktūras efektivitātes un uzticamības stiprināšanai.

STABILITĀTES UN IZAUGSMES PAKTS

Vairākums ES dalībvalstu 2012. gadā bija pakļautas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai (PDP), bet būtisks izņēmums bija Bulgārija, Vācija, Igaunija, Luksemburga, Somija un Zviedrija. Vācijai PDP tika atcelta ar ECOFIN 2012. gada 5. jūnija lēmumu (pirms 2013. gadā noteiktā termiņa) pēc tam, kad *Eurostat* dati bija atspoguļojuši to, ka valsts budžeta deficīts 2011. gadā bija sarucis zem 3% no IKP. 2012. gada 22. jūnijā ECOFIN nolēma atcelt PDP Bulgārijai. Malta, kurai pārmērīga budžeta deficīta novēršanas termiņš tika noteikts 2011. gadā, PDP tika atcelta 2012. gada 4. decembrī, pamatojoties uz iesniegtajiem datiem un Komisijas 2012. gada rudens ekonomisko prognozi, kura norādīja, ka fiskālais deficīts 2012. gadā būs 2.6% no IKP.

Tika konstatēts, ka Ungārijas fiskālās konsolidācijas centieni nebija pietiekami, lai pastāvīgi saglabātu budžeta deficītu zem 3% no IKP. Saskaņā ar pastiprinātām Stabilitātes un izaugsmes pakta procedūrām ECOFIN 2012. gada 13. martā nolēma uz laiku apturēt Ungārijai piešķirtos 2013. gada Kohēzijas fonda maksājumus līdz brīdim, kad Ungārijas varas iestādes būs veikušas nepieciešamos pasākumus. Tomēr pēc tam, kad Padome nolēma, ka Ungārija laikā līdz pagarinātajam PDP termiņam (2012) pastāvīgi veikusi efektīvus pārmērīga budžeta deficīta novēršanas pasākumus, šī sankcija 2012. gada 22. jūnijā tika atcelta. Tā kā Spānijas tautsaimniecībā atsākās lejupslīde, tās PDP termiņš tika pagarināts līdz 2014. gadam pēc tam, kad ECOFIN 2012. gada 10. jūlijā nolēma, ka Spānija veikusi efektīvas darbības atbilstoši tai sākotnēji sniegtajai rekomendācijai. ECOFIN 2012. gada 9. oktobrī nolēma pagarināt Portugāles pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras termiņu līdz 2014. gadam, ņemot vērā būtisko makroekonomiskās situācijas pasliktināšanos. Beļģijas, Itālijas, Kipras, Latvijas, Lietuvas, Rumānijas un Polijas valdības budžeta deficīta samazināšanas zem 3% no IKP sliekšņa termiņš bija 2012. gads, savukārt pārējo valstu, t.sk. to, kuras pakļautas ES un SVF programmai, – 2013. gads un vēlāk.

ECB atzinīgi vērtē euro zonas valstu konsolidācijas centienus, kuriem ir būtiska nozīme, lai atgūtu stabilu fiskālo pozīciju. Tomēr, neraugoties uz ilgstošo fiskālo korekciju, vairākām dalībvalstīm bijušas grūtības ievērot PDP termiņus. Turklāt dažu to euro zonas valstu, kuras pakļautas PDP, strukturālā korekcija 2012. gadā bija mazāka, nekā noteikts. Ņemot vērā riskus, kas apdraud savlaicīgu un ilgtspējīgu pārmērīga budžeta deficīta novēršanu, ECB aicina dalībvalstis stingri ieviest pastiprinātas Stabilitātes un izaugsmes pakta procedūras.

KONVERĢENCES ZIŅOJUMI

Saskaņā ar Līguma 140. pantu ECB un Eiropas Komisija sagatavoja konverģences ziņojumus par Bulgārijas, Čehijas Republikas, Latvijas, Lietuvas, Ungārijas, Polijas, Rumānijas un Zviedrijas sasniegto progresu, pildot nosacījumus, lai pievienotos euro zonai. 2012. gada 30. maijā publicētajos ziņojumos tika analizēts, vai šīs valstis sasniegušas augstu ilgtspējīgas konverģences (ekonomiskās konverģences) līmeni, un novērtēta atbilstība attiecīgajā tiesību aktā noteiktajām prasībām, kas NCB jāizpilda (tiesiskā konverģence). Vērtējot konverģences ilgtspēju, ziņojumos tika pienācīgi ņemta vērā gan ES jaunā pilnveidotā ekonomiskās pārvaldības struktūra, gan institucionālās vides stiprums katrā valstī dažādās jomās, t.sk. statistikas jomā.

2. NORISES ES PIEVIENOŠANĀS VALSTĪS UN KANDIDĀTVALSTĪS UN ATTIECĪBAS AR TĀM

2012. gadā turpinājās ES paplašināšanās programmas īstenošana. Pēc pievienošanās sarunu noslēguma ar Horvātiju 2011. gadā visas ES dalībvalstis ratificē Pievienošanās līgumu, un pievienošanās paredzēta 2013. gada 1. jūlijā. Pievienošanās sarunas ar Turciju tika uzsāktas 2005. gada oktobrī, un tās turpinājās ar Islandi (uzsāktas 2010. gada jūlijā). Turklāt Eiropadome 2012. gada 29. jūnijā apstiprināja Vispārējo lietu padomes 2012. gada 26. jūnijā pieņemto lēmumu uzsākt pievienošanās sarunas ar Melnkalni, jo Eiropas Komisija uzskatīja, ka valsts pietiekami izpilda dalības ES politiskos kritērijus un sasniegusi progresu funkcionējošas tirgus ekonomikas nodrošināšanā. Serbijai 2012. gada martā tika piešķirts kandidātvalsts statuss, bet Komisija vēl nav ierosinājusi uzsākt sarunas. Saistībā ar pārējām kandidātvalstīm Komisija atkārtoti ieteica uzsākt pievienošanās sarunas ar Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku, kam kandidātvalsts statuss ir kopš 2005. gada, taču datums vēl nav noteikts.

Runājot par ECB attiecībām ar ES pievienošanās valstīm un kandidātvalstīm, Horvātijas centrālās bankas *Hrvatska narodna banka* pārstāvji kā novērotāji uzaicināti piedalīties ECB Padomes un ECBS komiteju sanāksmēs, gatavojoties pievienoties ES. ECB 2012. gadā turpināja politisko dialogu ar ES kandidātvalstu centrālajām bankām, organizējot divpusējās sanāksmes un sanāksmes ES paplašināšanās procesam izveidotās vispārējās institucionālās struktūras ietvaros. ECB 2012. gada jūlijā Frankfurtē risināja gadskārtējo augsta līmeņa politisko dialogu ar Turcijas Republikas Centrālo banku un 2012. gada augustā Reikjavīkā rīkoja augsta līmeņa tikšanās ar Islandes Centrālo banku. Turklāt, īstenojot tehniskās sadarbības programmas, tiek uzturētas ciešas attiecības ar kandidātvalstu un citu valstu centrālajām bankām (sk. 5. nodaļas 2. sadaļu).

Dubultais biroju tornis 2012. gada jūlijā sasniedza 175 m augstumu. Augstceltnes austrumu pusē tiek būvēta konstrukcija ātrija iestiklošanai.

5. NODAĻA

STARPTAUTISKIE JAUTĀJUMI

I. GALVENĀS NORISES STARPTAUTISKAJĀ MONETĀRAJĀ UN FINANŠU SISTĒMĀ

MAKROEKONOMISKĀS POLITIKAS PĀRRAUDZĪBA PASAULES TAUTSAIMNIECĪBĀ

Ņemot vērā augsto globālo ekonomiskās un finanšu integrācijas pakāpi, laba starptautiskās vides izpratne, veicot kontroli un analīzi, ir būtiska politikas veidošanā euro zonā. ECB ir svarīga nozīme arī makroekonomiskās politikas un finanšu stabilitātes starptautiskās daudzpusējās pārraudzības procesā, ko centrālo banku līmenī galvenokārt koordinē SNB. Turklāt ECB piedalās starptautisko organizāciju, piemēram, SVF un OECD, darba grupās un sanāksmēs, kā arī G20 un G7 valstu finanšu ministru un centrālo banku prezidentu forumos.

2012. gadā starptautiskajai ekonomiskajai videi bija raksturīga lēna tautsaimniecības atveseļošanās, un saskaņā ar SVF sniegto informāciju attīstīto valstu tautsaimniecības izaugsme saruka līdz 1.3% (2011. gadā – 1.6%) un jauno un attīstības valstu tautsaimniecības izaugsme – līdz 5.3% (2011. gadā – 6.2%). Vienlaikus ar pasaules tirdzniecības un ekonomiskās aktivitātes lejupslīdi joprojām bija vērojama globālās nesabalansētības samazināšanās, galvenokārt atspoguļojot vājāku iekšzemes pieprasījumu valstīs ar tekošā konta deficītu un (daudz mazāk) iekšējā līdzsvara atjaunošanos valstīs ar tekošā konta pozitīvo saldo, kurās korekcija, mainoties salīdzinošajām cenām, joprojām bija neliela. Augstas naftas cenas arī noteica naftas eksportētājvalstu tekošā konta pozitīvā saldo pieaugumu. Tāpat kā pēdējos gados, euro zonas tekošais konts 2012. gadā kopumā bija sabalansēts. ECB joprojām uzsvēra riskus un neatbilstību, kas būtu vērojama, ja saglabātos nenoturīga globālā nesabalansētība, un pauda atbalstu globālā pieprasījuma tendencu līdzsvara atjaunošanai. Runājot par strukturālajiem faktoriem, kas būtiski veicinātu globālās nesabalansētības samazināšanos, valstīm ar tekošā konta deficītu jāsamazina fiskālais deficīts, jāpabeidz strukturālo reformu programmas īstenošana un jāpalielina iekšzemes uzkrājumi. Arī valstis ar tekošā konta pozitīvo saldo varētu sniegt būtisku ieguldījumu, palielinot iekšzemes patēriņu, attiecīgi nosakot lielākas sociālās drošības garantijas, veicot finanšu tirgus reformas un palielinot valūtas kursa elastību.

ECB joprojām aktīvi iesaistījās G20 valstu dažādos darba virzienos. Meksikas prezidentūras laikā šis darbs tika vērsts uz 1) spēcīgas, ilgtspējīgas un līdzsvarotas izaugsmes struktūras pilnveidošanu; 2) globālās finanšu regulējuma programmas attīstīšanu un progresu finansiālās iekļautības nodrošināšanā; 3) starptautiskās finanšu arhitektūras nostiprināšanu, īpašu uzmanību veltot SVF kvotai un pārvaldības reformai; un 4) enerģijas un preču tirgu, kuru svārstības tika minētas kā potenciāli būtisks ekonomiskās nestabilitātes avots, stabilizēšanu. G20 valstu vadītāji 2012. gada jūnijā pieņēma Loskabosas izaugsmes un nodarbinātības rīcības plānu, kurā uzmanība pievērsta politikas pasākumiem risku samazināšanai tuvākā termiņā un globālās izaugsmes pamatnosacījumu nostiprināšanai vidējā termiņā. Turklāt G20 valstu pārstāvji izvērtēja iepriekšējās politiskās saistības un izveidoja atbildības novērtējuma sistēmu, lai efektīvāk uzraudzītu to izpildi.

Visbeidzot, SVF un OECD veic starptautisko politikas pārraudzību arī pašā euro zonā. Papildus atsevišķu euro zonas valstu pārbaudēm SVF 2012. gadā veica regulāro euro zonas monetārās, finanšu un ekonomiskās politikas pārbaudi. SVF pirmo reizi uzsāka ES finanšu sektora novērtēšanas programmas īstenošanu, kas ir ES mēroga ES finanšu sektora stabilitātes novērtējums. OECD euro zonas 2012. gada ekonomiskajā apsekojumā aplūkotas jaunākās ekonomiskās norises, politikas un perspektīvas. Apsekojumā iekļautas arī speciālas nodaļas par nesabalansētību un pārvaldību euro zonā.

STARPTAUTISKO INSTITUCIONĀLO PROCESU UN PRAKSES REFORMAS

Ievērojot standarta praksi, ECB kontrolēja un palīdzēja veidot norises starptautiskajā monetārajā sistēmā. 2012. gadā SVF nodrošināja būtisku tā resursu pieaugumu, turpinājās SVF uzraudzības struktūras attīstība, nosakot plašāku tās tiesisko pamatu, un SVF vadības uzlabošana.

Tika nolemts, ka optimālais veids, kā palielināt SVF resursus īstermiņā, ir izsniegt pagaidu divpusējos aizdevumus un parakstīt pirkuma līgumus ar tā dalībvalstīm. 2011. gada decembrī euro zonas valstis jau bija apsolījušas 150 mljrd. euro divpusējos aizdevumos Vispārējo resursu kontā, kas pieejams aizdevumiem visām SVF dalībvalstīm, un arī citas ES dalībvalstis bija paidušas gatavību piedalīties SVF resursu palielināšanas procesā. Būtisks rezultāts tika panākts SVF un Pasaules Bankas 2012. gada pavasara sanāksmēs, kad dalībvalstis (t.sk. 18 ES dalībvalstu) cieši apņēmas novirzīt 430 mljrd. ASV dolāru.¹ Līdz oktobra gadskārtējām sanāksmēm 39 dalībvalstis bija apsolījušas 461 mljrd. ASV dolāru un tika izsniegta pirmā aizdevumu daļa. Lai nodrošinātu, ka SVF aizdevumiem pieejamie resursi joprojām ir pietiekami, 2011. un 2012. gada aprīlī un oktobrī katru reizi uz sešiem mēnešiem tika aktivizēta pārveidotā un paplašinātā Jaunā aizņemšanās kārtība.

2012. gads bija nozīmīgs SVF uzraudzības nostiprināšanā. SVF Valde 2012. gada jūlijā pieņēma vēsturisku jaunu lēmumu par integrēto uzraudzību, kurš stājās spēkā 2013. gada 18. janvārī. Lēmums² nodrošina pirmo visaptverošo divpusējās un arī daudzpusējās uzraudzības tiesisko regulējumu. Tajā dalībvalstīm izteikts aicinājums izvairīties no tādas ekonomiskās un finanšu politikas īstenošanas, kas var radīt nestabilitāti valstī, un īstenot starptautiskās monetārās sistēmas efektīvu darbību veicinošu politiku.

2012. gada septembrī SVF Valde vienojās arī par jaunu finanšu sektora uzraudzības stratēģiju. Saskaņā ar jauno stratēģiju SVF darbinieki izveidos vienotu makrofinansiālu struktūru, lai noskaidrotu reālā un finanšu sektora, kā arī makroekonomiskās un makrouzraudzības politikas savstarpējo atkarību. Tādējādi finanšu uzraudzība kļūs par IV panta konsultāciju galveno iezīmi.

Praktiski tika sagatavots ārējā sektora pārskata pilotprojekts, kas nodrošināja 28 sistēmiski nozīmīgu attīstīto un jauno valstu daudzpusēji atbilstošu ārējo pozīciju analīzi. Tā mērķis bija pilnveidot fonda veiktās ārējā sektora uzraudzības metodoloģiju un caurredzamību. Turklāt 2012. gadā otro gadu turpinājās eksperimentālais darbs, novērtējot piecu nozīmīgāko tautsaimniecību (Ķīnas, euro zonas, Japānas, Lielbritānijas un ASV) politisko lēmumu starptautisko ietekmi, un jūlijā tika sagatavots viens visaptverošs ziņojums.

SVF uzraudzības un darbības efektivitāte vairāk atkarīga no SVF vadības uzticamības. 2012. gadā tika aktīvi apspriests jautājums par 2010. gada kvotas un pārvaldības reformas īstenošanu. 2010. gada reforma ietvēra šādus elementus: 1) pēc SVF Līguma pantu grozījumu veikšanas Valdē būtu tikai vēlēti locekļi; 2) Valdes reformai stājoties spēkā, locekļu kopējais kvotu apjoms palielinātos divas reizes; 3) attīstītās Eiropas valstis samazinātu savu apvienoto pārstāvniecību Valdē par divām vietām; 4) kvotas formula tiktu pārskatīta līdz 2013. gada janvārim; un 5) nākamā (15.) vispārējā kvotu pārskatīšana tiktu veikta līdz 2014. gada janvārim. Pirmo triju reformu plānotais noslēgums līdz gadskārtējām sanāksmēm 2012. gadā nebija iespējams, jo trūka nepieciešamā balsu vairākuma

1 18 ES valstu solījušas iemaksāt šādas summas: 13 euro zonas valstis – 150 mljrd. euro; Lielbritānija – 15 mljrd. ASV dolāru, Zviedrija – vismaz 10 mljrd. ASV dolāru, Dānija – 5.3 mljrd. euro, Polija – 6.27 mljrd. euro un Čehijas Republika – 1.5 mljrd. euro.
2 Lēmums par integrēto uzraudzību aizstāj 2007. gada lēmumu par dalībvalstu politikas divpusējo uzraudzību.

Līguma pantu grozījumu veikšanai. Eiropas valstis veikušas nepieciešamos pasākumus, kas ļaus samazināt Eiropas attīstīto valstu pārstāvniecību SVF Valdē līdz 1.64 vietām³.

2012. gada septembrī SVF pabeidza 2011. gada nosacītības pārskatu, kurā analizēta SVF atbalsta programmu nosacītība, izstrādes process un ietekme laikā no 2002. gada līdz 2011. gada septembrim. Visbeidzot, SVF sniedza institucionālu redzējumu par kapitāla plūsmu liberalizāciju un vadību. Tas atzina, ka kapitāla plūsmu liberalizācijai var būt būtiskas priekšrocības un ka nepieciešama arī rūpīga plānošana, laika un secības noteikšana, lai nodrošinātu to, ka šādas priekšrocības atsver izmaksas.

2. SADARBĪBA AR ĀRPUS ES ESOŠAJĀM VALSTĪM

Tāpat kā iepriekšējos gados Eurosistēma organizēja seminārus un darbseminārus ar ārpus ES esošo valstu centrālajām bankām, lai veicinātu politisko dialogu. ECB un Eiropas Komisija arī aktīvi piedalījās ES makroekonomiskajā dialogā ar svarīgākajām jaunajām tirgus ekonomikas valstīm (piemēram, Brazīliju, Indiju un Krieviju) un ES kaimiņvalstīm. Turklāt Eurosistēmas sniegtā tehniskā palīdzība joprojām bija svarīgs instruments, lai stiprinātu ārpus ES esošo valstu, īpaši ES kaimiņu reģionu, centrālo banku administratīvo kapacitāti un veicinātu atbilstību Eiropas un starptautiskajiem standartiem.

POLITISKĀ DIALOGA VEICINĀŠANA

ECB turpināja padziļināt attiecības ar dažādu valstu centrālajām bankām un monetārajām iestādēm. ECB, piemēram, piedalījās ES makroekonomiskajā dialogā ar Krieviju.

2012. gada 19. janvārī Abū Dabī notika trešais Eurosistēmas augsta līmeņa seminārs ar Persijas līča Sadarbības padomes⁴ dalībvalstu centrālajām bankām un monetārajām aģentūrām, kuru kopīgi organizēja ECB un Apvienoto Arābu Emirātu Centrālā banka. Seminārā tika aplūkotas šādas tēmas: pašreizējās ekonomiskās, finanšu un fiskālās problēmas euro zonā, sistēmisko risku analīze un finanšu krīžu novēršana, kā arī starptautiskā monetārā un finanšu arhitektūra.

ECB 26. un 27. martā organizēja darbsemināru par ekonomiskajām un finanšu norisēm Vidusjūras valstīs. Tas tika rīkots, lai sagatavotu septīto Eurosistēmas augsta līmeņa semināru ar Vidusjūras valstu centrālajām bankām, kuru kopīgi organizēja ECB un Marokas centrālā banka *Bank Al-Maghrib* un kurš notika Kasablankā 12. jūlijā. Diskusijās galvenā uzmanība tika pievērsta ekonomiskajām un finanšu norisēm, monetārās politikas īstenošanai, kā arī makrouzraudzības politikai un finanšu stabilitātei.

ECB un *Banca d'Italia* kopīgi organizēja arī darbsemināru, lai sagatavotu sesto Eurosistēmas un Latīņamerikas valstu centrālo banku augsta līmeņa semināru, kas notika 27. un 28. jūnijā Romā *Banca d'Italia*. Seminārs, kuru kopīgi organizēja ECB, *Banco de España* un Čīles Centrālā banka, notika 7. un 8. decembrī Santjago. Diskusijās uzmanība tika pievērsta pašreizējiem un agrākajiem valsts parāda krīzi noteicošajiem faktoriem, politikas reakcijai uz valsts parāda krīzi un globālo likviditāti, kapitāla plūsmām un makrouzraudzību.

3 Šo samazinājuma iespēju noteica jaunas grupas, kas ietver Beļģiju, Luksemburgu un Nīderlandi, izveidošana 2012. gadā (izpilddirektora vietu rotācijas kārtībā ieņems Beļģija un Nīderlande) un jaunas Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstu grupas izveidošana, kurā ar 2014. gadu izpilddirektora vieta tiks deleģēta tikai jaunajām tirgus ekonomikas valstīm, un Ziemeļvalstu un Baltijas valstu un Šveices grupas dalībvalstu rotācijas kārtības uz izpilddirektora vietu pārmaiņas.

4 Bahreina, Kuveita, Omāna, Katara, Saūda Arābija un Apvienotie Arābu Emirāti.

TEHNISKĀ SADARBĪBA

ECB kopā ar NCB kopš 2003. gada ieviesusi vairākas ES finansētas tehniskās sadarbības programmas, lai atbalstītu ES kaimiņvalstu centrālās bankas un banku uzraudzības iestādes. Turklāt līdztekus ES finansētajiem projektiem ECB stiprinājusi ilgtermiņa sadarbību ar jaunām valstīm, parakstot saprašanās memorandus.

2012. gadā ECB un 21 NCB turpināja atbalstīt Serbijas Nacionālo banku, īstenojot ES finansēto tehniskās sadarbības programmu. Programma, kuras īstenošana tika uzsākta 2011. gada februārī, aptver 11 dažādas jomas, un tās mērķis ir stiprināt Serbijas Nacionālās bankas institucionālo kapacitāti. Pamatojoties uz rezultātiem, tika nolemts 2013. gadā šo sadarbību turpināt.

ECB un Turcijas Republikas Centrālā banka 2012. gada 4. jūlijā parakstīja saprašanās memorandu un tādējādi veidoja pamatu turpmākai sadarbībai, ietverot regulāru dialogu tehniskajā un politiskajā līmenī, tehnisko sadarbību un iespējamo darbinieku apmaiņu. Puses nolēma sākotnēji koncentrēties uz finanšu stabilitāti, izpēti un monetāro politiku, komunikāciju un starptautiskajām attiecībām, tirgiem un statistiku.

Eurosistēma 2012. gada 15. oktobrī uzsāka tehniskās sadarbības programmas īstenošanu ar Maķedonijas Republikas Nacionālo banku. Šajā ES finansētajā programmā piedalās ECB un 11 NCB. Deviņu mēnešu programmas, kura aptver 10 centrālās bankas darbības jomas, mērķis ir novērtēt centrālās bankas pašreizējo institucionālo struktūru un darbības principus atbilstoši ES centrālo banku standartiem un, pamatojoties uz rezultātiem, ieteikt veidus, kā stiprināt tās institucionālo kapacitāti.

ECB prezidents un Krievijas Bankas vadītājs 2012. gada 30. oktobrī parakstīja saprašanās memorandu, veidojot pamatu turpmākai abu institūciju sadarbībai. Sadarbība ietver regulāra dialoga veidošanu tehniskajā un politikas līmenī, informācijas apmaiņu par ekonomiskajām un finanšu norisēm un kopīgas sadarbības aktivitāšu programmas īstenošanu. Puses vienojās sadarbības sākumposmā koncentrēties uz monetāro politiku, finanšu stabilitāti un banku uzraudzību. ECB īsteno sadarbības aktivitāšu programmu kopā ar euro zonas valstu NCB.

Runājot par Rietumbalkānu valstīm un Turciju, 2012. gada janvārī noslēdzās ES finansētā divu gadu makrolīmeņa un mikrolīmeņa uzraudzības programma. Programma, kuru īstenoja ECB kopā ar 14 NCB un sadarbībā ar starptautiskajām un Eiropas institūcijām, bija paredzēta Horvātijas, Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas, Melnkalnes, Turcijas, Albānijas, Bosnijas un Hercegovinas, Serbijas un Kosovas centrālajām bankām un uzraudzības iestādēm (saskaņā ar ANO Drošības padomes lēmumu Nr. 1244/99).

ECB un Ēģiptes Centrālā banka 2012. gada martā pabeidza tehniskās sadarbības banku uzraudzības programmu, kuras īstenošana tika uzsākta 2009. gada 1. janvārī. ES šo programmu finansēja Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta ietvaros, un tā sniedza centrālajai bankai atbalstu jaunu noteikumu, vadlīniju un pārskatu sniegšanas sistēmu sagatavošanā, lai nodrošinātu pamatatbilstību galveno Bāzeles II kapitāla pietiekamības principu sistēmai Ēģiptē.

2012. gadā ECB un Ķīnas Tautas banka turpināja saprašanās memorandā noteikto saistību izpildi, rīkojot divpusējo darba grupu sanāksmes. 2008. gada 5. septembrī parakstītā memoranda mērķis ir stiprināt abu institūciju sadarbību un veicināt informācijas apmaiņu.

Līdz 2012. gada septembrim bija pabeigtas apmēram divas trešdaļas no fasādes un galvenajiem struktūras izbūves darbiem, un nu jau viegli var iztēloties dubultā biroju torņa galīgo veidolu. Dekonstruktīvisma stilā veidotā dizaina dēļ ēka no katra skatpunkta izskatās citāda. Ēkas karkasa augstums ļauj skaidri saskatīt dienvidu un ziemeļu fasādes savijumu – tās ir sagrieztas ap garenisko asi.

6. NODAĻA

ĀRĒJĀ KOMUNIKĀCIJA UN ATBILDĪBA

I. ATBILDĪBA UN KOMUNIKĀCIJAS POLITIKA

Pēdējos gadu desmitos centrālo banku neatkarība kļuvusi par neatņemamu gan attīstīto, gan attīstības valstu monetārās politikas regulējuma sastāvdaļu. Lēmums centrālajām bankām piešķirt neatkarību jau ilgu laiku cieši sakņojas ekonomikas teorijā un pamatots ar empīriskiem datiem, kas liecina, ka šāda struktūra veicina cenu stabilitātes saglabāšanu. Vienlaikus demokrātiskas sabiedrības pamatprincips ir tas, ka jebkura neatkarīga institūcija, kas pilda valsts funkcijas, par savām darbībām ir atbildīga pret pilsoņiem un viņu pārstāvjiem. Tāpēc atbildība ir centrālās bankas neatkarības svarīga sastāvdaļa.

ECB uzticību atbildības un caurredzamības principam atspoguļo tās sniegtie pārskati Eiropas pilsoņiem un viņu ievēlētajiem pārstāvjiem – Eiropas Parlamentam. Līgumā ECB noteiktas precīzas pārskatu sniegšanas prasības, kas ietver nedēļas finanšu pārskata, ceturkšņa pārskata un gada pārskata publicēšanu. Regulāro pārskatu sniegšanā ECB neaprobežojas ar tiesību aktos noteiktajām prasībām, piemēram, publicējot "Mēneša Biļetenu", nevis tikai prasīto ceturkšņa pārskatu. ECB uzticību atbildības un caurredzamības principiem atspoguļo arī lielais skaits Padomes locekļu teikto runu par dažādiem nozīmīgiem tematiem saistībā ar ECB uzdevumiem. Turklāt ECB prezidents četras reizes gadā uzstājas Eiropas Parlamentā. ECB arī sniedz atbildes uz rakstiski iesniegtiem Eiropas Parlamenta locekļu jautājumiem un publicē šos jautājumus un atbildes savā interneta vietnē.

ECB ārējās komunikācijas mērķis ir veicināt sabiedrības izpratni par ECB politiku un lēmumiem. Tādējādi tā ir ECB monetārās politikas un pārējo uzdevumu neatņemama sastāvdaļa. ECB komunikācijas darbības nosaka divi pamatelementi – atklātība un caurredzamība. Abi pamatelementi veicina ECB monetārās politikas un citu tiesību aktos noteikto uzdevumu efektivitāti, optimālu īstenošanu un ticamību. Tie arī palīdz ECB centienos sniegt pilnīgu pārskatu par tās darbību.

1999. gadā ieviestā ECB monetārās politikas novērtējuma un lēmumu reālā laika, regulāras un detalizētas skaidrošanas koncepcija ir vienreizēji atklāta un caurredzama pieeja centrālās bankas komunikācijai. Monetārās politikas lēmumi tiek skaidroti preses konferencē tūlīt pēc tam, kad Padome tos pieņemusi. Preses konferencē prezidents sniedz detalizētu ievadpaziņojumu, skaidrojot Padomes lēmumus. Pēc tam prezidents un viceprezidents atbild uz plašsaziņas līdzekļu pārstāvju jautājumiem. Kopš 2004. gada decembra arī tie Padomes pieņemtie lēmumi, kuri neattiecas uz procentu likmju noteikšanu, katru mēnesi tiek publicēti Eurosistēmas centrālo banku interneta vietnēs.

ECB tiesību akti, kā arī Padomes monetārās politikas lēmumi, citi Padomes lēmumi (papildus lēmumiem, ar ko nosaka procentu likmes) un Eurosistēmas konsolidētie finanšu pārskati pieejami visās ES oficiālajās valodās.¹ Arī ECB gada pārskats pilnā apjomā pieejams visās oficiālajās ES valodās.² Konverģences ziņojums un ECB "Mēneša Biļetena" ceturkšņa izdevumi pieejami visās oficiālajās ES valodās vai nu pilnā apjomā, vai kopsavilkuma veidā.³ Lai nodrošinātu

1 Izņemot īru valodu, uz kuru ES līmenī attiecas izņēmums.

2 Izņemot īru (izņēmums ES līmenī) un maltiešu (vienošanās ar *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* pēc pagaidu ES izņēmuma statusa atcelšanas 2007. gada maijā) valodu.

3 Sk. 2. zemsvītras piezīmi.

atbildību pret sabiedrību un caurredzamību, ECB dažās vai visās oficiālajās valodās publicē arī citus dokumentus (papildus tiesību aktos noteiktajiem), īpaši paziņojumus presei par speciālistu makroekonomiskajām iespēju aplēsēm, politikas skaidrojumus un informāciju, kas skar plašu sabiedrību. ECB galveno publikāciju sagatavošana, publicēšana nacionālajās valodās un izplatīšana notiek ciešā sadarbībā ar NCB.

2. ATBILDĪBA PRET EIROPAS PARLAMENTU

Eiropas Parlamentam kā vienīgajai ES institūcijai, kuras locekļus tiešā veidā ievēl ES pilsoņi, ir būtiska nozīme, prasot atbildību no ECB. Jau kopš dibināšanas ECB uzturējusi ciešu un auglīgu dialogu ar Eiropas Parlamentu.

2012. gadā ECB prezidents, katru ceturksni uzstājoties Eiropas Parlamenta Ekonomikas un monetāro lietu komitejā (ECON), turpināja sniegt pārskatus par ECB monetāro politiku un citiem uzdevumiem. Turklāt pēc ECON ielūguma prezidents apmeklēja slēgtu sēdi, kurā notika neformāla viedokļu apmaiņa par ziņojumu *Towards a genuine Economic and Monetary Union* ("Ceļā uz patiesu Ekonomikas un monetāro savienību"), ko sagatavojis Eiropadomes prezidents ciešā sadarbībā ar Eiropas Komisijas, Eurogrupas un ECB prezidentu (sk. 4. nodaļu).

Arī citi ECB Valdes locekļi uzstājās Eiropas Parlamentā. Viceprezidents iepazīstināja ECON ar ECB 2011. gada pārskatu. Jergs Asmusens (*Jörg Asmussen*) piedalījās publiskā viedokļu apmaiņā ar ECON un Eiropas Parlamenta Nodarbinātības un sociālo lietu komitejas locekļiem par ekonomisko un sociālo krīzi Grieķijā. Turklāt ECB speciālisti tika aicināti skaidrot ECB viedokli ekspertu līmenī. ECB Finanšu stabilitātes ģenerāldirektorāta ģenerāldirektors Ignacio Angeloni (*Ignazio Angeloni*) piedalījās ECON organizētā viedokļu apmaiņā par dokumentu *Banking supervision and resolution: next steps?* ("Banku uzraudzība un noregulējums: nākamie soļi?").

2012. gadā dažādās viedokļu apmaiņās starp Eiropas Parlamenta un ECB pārstāvjiem tika apspriests plašs jautājumu loks. Eiropas Parlaments izteica atbalstu ECB un tās īstenotajai politikai daudzās jomās. Eiropas Parlamenta locekļi atzinīgi vērtēja centienus mazināt lielo spriedzi finanšu tirgos un sniegt palīdzību grūtībās nonākušajām euro zonas valstīm. Papildus makroekonomiskajām norisēm Eiropas Parlamenta locekļi aicināja pārrunāt arī citus svarīgus jautājumus saistībā ar vienotā uzraudzības mehānisma izveidi finanšu uzraudzības īstenošanai, lēmumu par tiešajiem monetārajiem darījumiem un EMS ilgtermiņa vīzijas izstrādi.

VIENOTAIS UZRAUDZĪBAS MEHĀNISMS

Ierosinājums izveidot vienotu uzraudzības mehānismu (VUM) bija viens no galvenajiem pārrunu tematiem starp ECB un Eiropas Parlamentu. Diskusijās galvenā uzmanība tika pievērsta monetārās politikas un uzraudzības pienākumu nodalīšanai, ārpus euro zonas esošo valstu iesaistei, atbildības prasībām attiecībā uz jaunajiem uzraudzības pienākumiem, sadarbībai ar nacionālajām uzraudzības iestādēm, nepieciešamībai nodrošināt atbilstību vienotajam tirgum un VUM saiknei ar Eiropas Banku iestādi. Tika pārrunāti arī jautājumi saistībā ar citiem ierosinātajiem finanšu tirgu savienības elementiem, t.i., efektīvu finanšu iestāžu noregulējuma režīmu un saskaņotām noguldījumu garantijas sistēmām.

ECB prezidents uzsvēra nacionālo uzraugu zināšanas un kompetenci, ko ECB izmantos, ņemoties uzraudzības pienākumus. Viņš norādīja, ka ārpus euro zonas esošās valstis tiks aicinātas pievienoties VUM, un uzsvēra, ka jebkuriem jauniem uzraudzības pienākumiem, ko uzņemsies ECB, jāpiemēro

ļoti augsti atbildības standarti. Turklāt prezidents akcentēja nepieciešamību papildināt VUM ar vienotu noregulējuma mehānismu.

TIEŠIE MONETĀRIE DARĪJUMI

Vēl viena ļoti svarīga ECB un Eiropas Parlamenta diskusiju tēma 2012. gadā bija pašreizējās finanšu un ekonomiskās krīzes pārvarēšana (sk. arī 2. nodaļas 1. sadaļu). Eiropas Parlaments atzinīgi novērtēja ECB apņēmīgos centienus sava pilnvarojuma ietvaros reaģēt uz krīzes radītajiem sarežģītajiem uzdevumiem. Šajā kontekstā īpaša uzmanība diskusijās tika pievērsta Padomes 2012. gada 6. septembra lēmumam par tiešajiem monetārajiem darījumiem (TMD).

Prezidents pārrunās ar Eiropas Parlamenta locekļiem skaidroja, ka lēmums par TMD bijis absolūti nepieciešams, lai cīnītos pret monetārās politikas transmisijas mehānisma darbības traucējumiem un saglabātu ECB monetārās politikas vienotību. Viņš uzsvēra, ka TMD mērķis bija novērst denominācijas maiņas riska prēmijas, kas nav savienojamas ar euro neatgriezenisko būtību un kavē monetārās politikas transmisijas mehānisma darbību. Ņemot vērā, ka nepieciešams mazināt pamatā esošo makroekonomisko nesabalansētību, lai atjaunotu monetārās politikas transmisijas mehānisma pienācīgu funkcionēšanu, TMD paredzēts aktivizēt tikai tad, ja attiecīgā valsts stingri ievēro Eiropas Stabilitātes mehānisma programmas ietvaros saskaņotos nosacījumus. TMD var aktivizēt arī valstīs, kurās jau tiek īstenota pilna korekciju programma un kuras atgūst pieeju tirgiem.

EMS ILGTERMIŅA VĪZIJA

Eiropas Parlaments pieņēma pēc tā iniciatīvas izstrādātu rezolūciju par ziņojumu *Towards a genuine Economic and Monetary Union* ("Ceļā uz patiesu Ekonomikas un monetāro savienību"). ECB prezidents diskusijā ar Parlamentu par šajā ziņojumā aplūkotojām jautājumiem uzsvēra, ka nepieciešama kopīga vīzija par EMS virzību nākamajos 10 gados. Viņš norādīja, cik svarīga ir droša ilgtermiņa stabilitāte, kas iedvestu uzticību EMS neatgriezeniskumam un integritātei, un aicināja izstrādāt šā mērķa sasniegšanai konkrētu plānu ar noteiktiem termiņiem.

3. KOMUNIKĀCIJAS PASĀKUMI

ECB uzrunā dažādas auditorijas ar atšķirīgu finanšu un ekonomikas zināšanu līmeni – finanšu ekspertus, plašsaziņas līdzekļus, akadēmiskās aprindas, parlamentus un valsts iestādes, kā arī plašu sabiedrību. Tāpēc tās pilnvaras un lēmumi skaidroti, izmantojot dažādus saziņas līdzekļus un pasākumus, kas pastāvīgi tiek uzlaboti, lai, ņemot vērā dažādās auditorijas un attiecīgo komunikācijas vidi un vajadzības, padarītu tos pēc iespējas efektīvākus.

2012. gadā ECB komunikācijas pasākumi joprojām bija vērsti uz pasaules finanšu un ekonomiskās krīzes notikumu un seku skaidrošanu, īpaši pievēršoties valsts parāda krīzei Eiropā un ar to saistītajiem Padomes apstiprinātajiem pasākumiem. Vairākums Valdes locekļu publiski teikto runu attiecās uz šiem jautājumiem, un tiem bija veltīti arī komunikācijas pasākumi, ko ECB eksperti sadarībā ar Eiropas Komisiju un SVF veic valstīs, kurās tiek īstenotas oficiālās korekciju programmas vai kuras lūgušas ECB palīdzību. Šie temati dominēja arī no plašsaziņas līdzekļiem, sabiedrības un ECB apmeklētājiem saņemtajos jautājumos un informācijas pieprasījumos. ECB komunikācijas pasākumos regulāri aplūkota tēma ir banku savienība un ar banku uzraudzību euro zonā saistīto pienākumu nodošana ECB.

ECB publicē vairākus regulārus un periodiskus pētījumus un pārskatus, t.sk. gada pārskatu, kas sniedz ECB iepriekšējā gada aktivitāšu apskatu, un "Mēneša Biļetenu", kas regulāri sniedz

aktualizētu ECB vērtējumu par ekonomiskajām un monetārajām norisēm un detalizētu tās lēmumu pamatojumu. 2012. gadā ECB publicēja 167 paziņojumus presei, aptverot visus ECB politikas aspektus un aktivitātes, kā arī papildu informāciju saistībā ar monetārās politikas īstenošanu. ECB nodrošina arī plašu statistisko datu klāstu, galvenokārt izmantojot Statistisko datu noliktavu un interaktīvos attēlus ECB interneta vietnē.

Visi ECB Valdes locekļi tieši piedalās sabiedrības zināšanu un izpratnes par Eurosistēmas uzdevumiem un politiku veicināšanā, sniedzot komentārus Eiropas Parlamentā un valstu parlamentos, uzstājoties ar publiskām runām un sniedzot intervijas plašsaziņas līdzekļiem. 2012. gadā Valdes locekļi vairāk nekā 200 reizi uzstājās ar runām dažādās auditorijās un sniedza vairāk nekā 100 interviju plašsaziņas līdzekļiem. Viņi arī publicēja daudzus rakstus žurnālos un laikrakstos.

ECB 2012. gadā savās telpās organizēja 15 semināru žurnālistiem un piedalījās četros citos Briselē organizētos vai Eiropas Žurnālistikas centra rīkotos semināros. Tie visi bija vērsti uz nacionālo un starptautisko plašsaziņas līdzekļu pārstāvju zināšanu un izpratnes par ECB pilnvarām, uzdevumiem un darbību vairošanu. Dažus no šiem semināriem ECB organizēja patstāvīgi, citus – sadarbībā ar NCB, Eiropas Komisiju, Eiropas Žurnālistikas centru un citām valsts institūcijām un nodibinājumiem. ECB papildus katra mēneša preses konferencei pēc Padomes sēdes organizēja daudzas tikšanās ar presi, lai veicinātu labāku izpratni par citiem ECB politikas pasākumiem un darbībām.

ECB 2012. gadā tās esošajā un jaunajā mītnē Frankfurtē uzņēma aptuveni 800 apmeklētāju grupu. Aptuveni 21 000 apmeklētāju saņēma informāciju no pirmavotiem ECB darbinieku sagatavotu prezentāciju veidā un piedalījās ekskursijās pa jaunajām ECB telpām. Jauno telpu būvniecības darbu norisei, kuras kulminācijas punkts bija spāru svētki 2012. gada 20. septembrī, veltīto komunikācijas pasākumu skaits gada laikā pieauga.

Visi ECB publicētie dokumenti un pārējā informācija par dažādiem tās veiktajiem pasākumiem pieejama ECB interneta vietnē. To 2012. gadā apmeklēja 25 milj. interesentu, aplūkojot 263 milj. lapu un lejupielādējot 67 milj. dokumentu. 2012. gadā ECB sniegusi atbildes uz aptuveni 100 000 sabiedrības informācijas pieprasījumu par daudziem jautājumiem saistībā ar ECB darbību, politiku un lēmumiem.

2012. gadā tika organizētas vairākas augsta līmeņa starptautiskas konferences un pasākumi, t.sk. kopā ar Eiropas Komisiju – konference *Financial integration and stability: towards a more resilient single EU financial market* ("Finanšu integrācija un stabilitāte: ceļā uz noturīgāku ES vienoto finanšu tirgu"); kopā ar Ņujorkas Federālo rezervju banku – konference *Bank funding – markets, instruments and implications for corporate lending and the real economy* ("Banku finansējums – tirgi, instrumenti un ietekme uz uzņēmējdarbības kreditēšanu un reālo tautsaimniecību") un par godu Hosē Manuelam Gonsalesam-Paramo (*José Manuel González-Páramo*) – ECB kolokvijs *Monetary policy in unconventional times* ("Monetārā politika neraksturīgos apstākļos").

2012. gada 20. jūnijā ECB prezidents un attiecīgo euro zonas valstu NCB prezidenti pasniedza Eiropas līmeņa apbalvojumus komandām, kas bija uzvarējušas Euro paaudzes skolēnu balvas izcīņās 2011./2012. gada nacionālajos konkursos. Šis konkurss tiks rīkots katru gadu, un tā mērķis ir uzlabot pusaudžu zināšanas ekonomikā un palīdzēt viņiem labāk izprast centrālās bankas lomu tautsaimniecībā. Konkursā piedalījās vairāk nekā 3 000 skolēnu no euro zonas valstīm vecumā no 16 līdz 19 gadiem. 528 skolēni no euro zonas valstīm, kuriem bija labākais sniegums konkursa pirmajā kārtā, sniedzot atbildes uz jautājumiem ar atbilžu variantiem, tika uzaicināti

piedalīties otrajā kārtā. Uzdevums bija uzrakstīt eseju, paredzot un pamatojot Padomes lēmumu par procentu likmēm 2012. gada martā. Pavisam tika iesniegtas 208 esejas. Pēdējā kārtā tika atlasītas labākās komandas, kurām bija jāsniedz prezentācija par 2012. gada jūnijā pieņemtajiem lēmumiem par procentu likmēm, pamatojot šo lēmumu žūrijai, kuras sastāvā bija centrālo banku eksperti. Nākamā gada konkurss sākas 2012. gada 1. novembrī. Līdz decembra vidum konkursam pieteicās vairāk nekā 750 komandu (aptuveni 2 500 skolēnu), un dažās valstīs papildu reģistrācija turpinājās 2013. gada janvārī.

ECB paplašināja arī dalību sociālajos tīklos. Tai ir *Twitter* kots, kam 2012. gadā pievienojās aptuveni 30 000 sekotāju, tādējādi kopējam sekotāju skaitam pieaugot līdz 42 000. Šis rīks tiek izmantots, lai izplatītu spilgtākos publikāciju un runu fragmentus. 2012. gadā tika nosūtīti vairāk nekā 600 sīkziņu, kuras sekotāji izplatīja tālāk vairāk nekā 8 000 reižu. ECB ir arī *YouTube* kanāls mēneša preses konferenču video un arī citu filmu publicēšanai. *Facebook* kots tika izveidots saistībā ar Euro paaudzes skolēnu balvas izcīņu, atvieglojot tiešu kontaktu ar konkursa mērķauditoriju. Turklāt 2012. gada 1. janvārī, atzīmējot euro banknošu un monētu ieviešanas 10. gadadienu, ECB organizēja spēles *Euro Run* ES mēroga interneta sacensības bērniem vecumā no 9 līdz 12 gadiem, kas ilga trīs mēnešus un bija vērsta uz skolēnu izpratnes vairošanu par euro banknotēm un monētām.

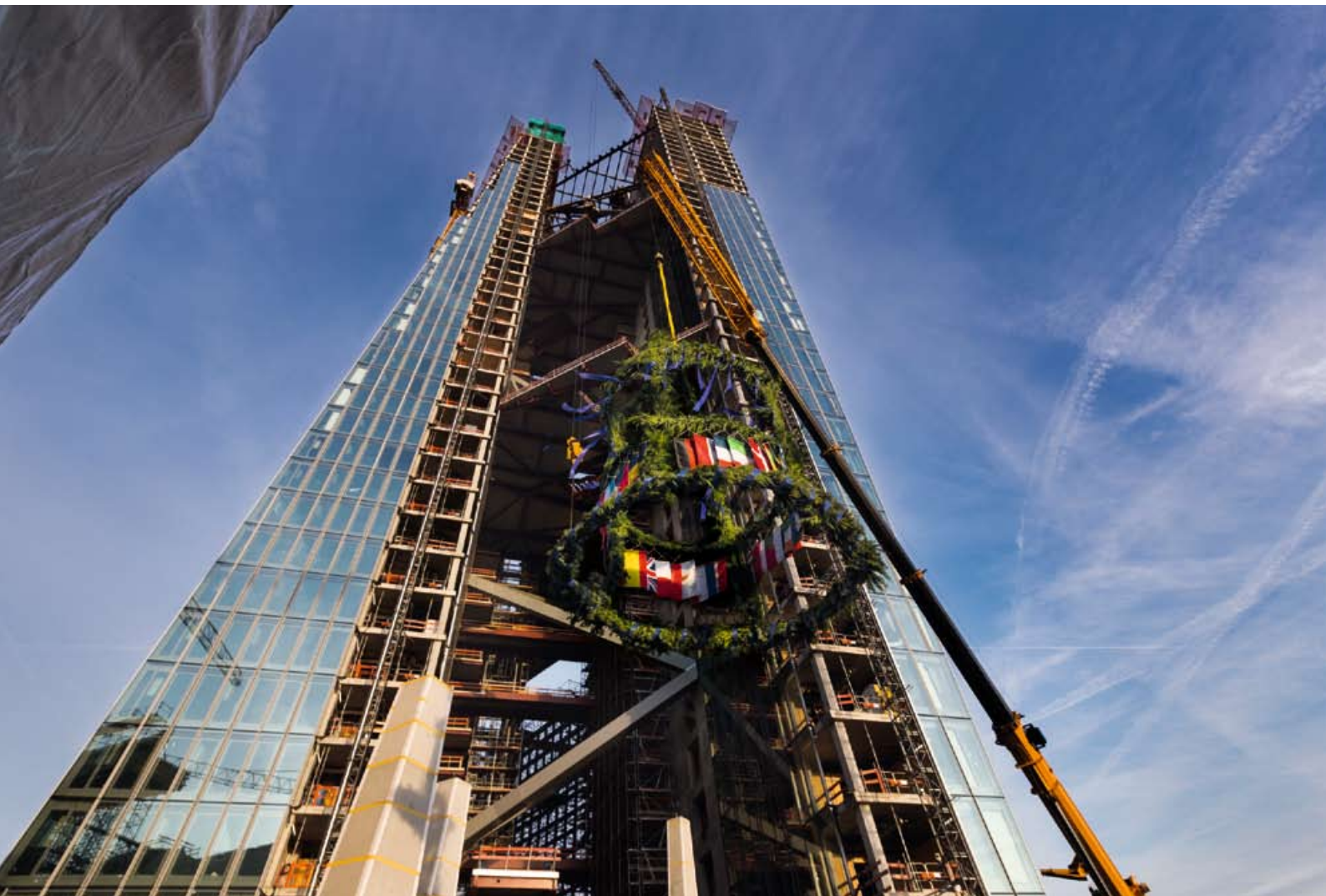
2012. gads bija nozīmīgs arī saistībā ar euro banknošu otrā izlaiduma ieviešanai veltītās komunikācijas kampaņas izstrādi. 2012. gadā sagatavotās un 2013. gadā uzsāktās kampaņas mērķis ir panākt, lai euro zonas valstu iedzīvotāji iepazītos ar jaunajām banknotēm un to pazīmēm. Lai sasniegtu šo mērķi, tika izstrādāta komunikācijas stratēģija visai euro zonai. Pirmais svarīgākais pasākums notika 2012. gada 8. novembrī, kad ECB prezidents mēneša preses konferencē paziņoja par jaunās euro banknošu "Eiropas sērijas" ieviešanu. Jaunā izlaiduma pirmās nominālvērtības – 5 euro – banknote tika nodota atklāībā 2013. gada 10. janvārī, atklājot izstādi "Euro jaunais izskats" Arheoloģijas muzejā Frankfurtē.

ECB izveidoja arī speciālu interneta vietni, kas kļūs par visu ar banknotēm saistīto aktivitāšu centru, kā arī spēli *Euro Cash Academy* – tīmekļa moduli un viedtālruna lietojumprogrammu –, kuras mērķis ir tuvāk iepazīstināt sabiedrību un kasierus ar euro banknotēm un to pretviltšanas elementiem.

2012. gada 28. un 29. aprīlī ECB organizēja apmeklētāju dienas, atverot tās durvis sabiedrībai, ECB darbiniekiem un viņu ģimenēm un uzņemot aptuveni 1 300 apmeklētāju. Programmā bija ēkas telpu apskate gida vadībā, prezentācijas, semināri par ECB lomu un funkcijām un euro banknotēm un monētām, izglītojošas spēles un vairākas izstādes, t.sk. euro banknošu un monētu izstāde.

Tāpat kā iepriekšējos gados, 2012. gada maijā ECB ar informatīvo stendu piedalījās atvērto durvju dienas pasākumā Eiropas Parlamenta telpās Strāsbūrā.

ECB EIROPAS KULTŪRAS DIENAS notika no 2012. gada 17. oktobra līdz 14. novembrim un bija veltītas Francijai. Četrus nedēļu programma, kas bija sagatavota ciešā sadarbībā ar *Banque de France*, iepazīstināja ar dažiem interesantākajiem un inovatīvākajiem Francijas kultūras sniegumiem. Notika vairāk nekā 20 pasākumu, aptverot gan šansonus, klasisko mūziku, džezu un dejas mākslu, gan literatūru, filmas, tēlotājmākslu, kulinārijas mākslu, dizainu un arhitektūru, un tās noslēdzās ar jaunā Francijas cirka izrādi. EIROPAS KULTŪRAS DIENAS 2012. gadā sniedza viesiem no Frankfurtes apkaimes un tālākām vietām unikālu un daudzveidīgu ieskatu Francijas kultūras dzīvē. Ar šo EIROPAS KULTŪRAS DIENU iniciatīvu, kura sākas 2003. gadā, ECB cenšas vairo izpratni par ES valstu kultūras dažādību un veicināt eiropiešu savstarpējo sapratni.

2012. gada 20. septembrī ECB rīkoja spāru svētku ceremoniju, atzīmējot savas jaunās ēkas galveno būvdarbu pabeigšanu Ostendas rajonā. Šādi svētki ir tradīcija Vācijā – tos rīko jaunuzceltas mājas īpašnieks galvenokārt, lai atzīmētu plānotāju, būvniecības firmu un strādnieku sasniegumus. Tāpēc tieši viņi ir galvenie svētku viesi. ECB Valdes, Padomes un Ģenerālpadomes locekļi pie spāru vainaga piestiprināja visu 27 ES dalībvalstu karogus un ES karogu. Ceremonijas noslēgumā spāru vainags tika pacelts un augstceltnes būvdarbu vadītājs teica tradicionālo spāru svētku tostu.

7. NODAĻA

INSTITUCIONĀLĀ STRUKTŪRA UN ORGANIZĀCIJA

I. ECB LĒMĒJINSTITŪCIJAS UN KORPORATĪVĀ VADĪBA

I.1. EUROSISTĒMA UN EIROPAS CENTRĀLO BANKU SISTĒMA

Eurosistēma ir euro zonas valstu centrālo banku sistēma. Tajā ietilpst ECB un to ES dalībvalstu NCB, kuru valūta ir euro (kopš 2011. gada 1. janvāra – 17). ECBS ietilpst ECB un visu 27 ES dalībvalstu NCB, t.i., arī to dalībvalstu NCB, kuras vēl nav ieviesušas euro.

ECB ir Eurosistēmas un ECBS kodols un nodrošina ECBS uzdevumos ietilpstošo operāciju izpildi vai nu pašas ECB darbības rezultātā, vai ar NCB palīdzību, ECB pie tām vēršoties, ja uzskata par iespējamu un piemērotu. ECB ir ES iestāde, un saskaņā ar starptautiskajām publiskajām tiesībām tā ir juridiskā persona.

Saskaņā ar attiecīgās valsts likumiem visas NCB ir juridiskās personas. Euro zonas NCB, kas veido neatņemamu Eurosistēmas daļu, veic Eurosistēmai uzticētos uzdevumus saskaņā ar ECB lēmēj institūciju izstrādātajiem noteikumiem. NCB sniedz savu ieguldījumu arī Eurosistēmas un ECBS darbā, piedaloties Eurosistēmas/ECBS komitejās (sk. šīs nodaļas 1.5. sadaļu). Tās pēc

pašu ierosmes var veikt ar Eurosistēmu nesaistītas funkcijas, ja vien Padome neuzskata, ka šādas funkcijas traucē Eurosistēmas mērķiem un uzdevumiem.

Eurosistēmu un ECBS vada ECB lēmēj institūcijas – Padome un Valde. Ģenerālpadome izveidota kā trešā ECB lēmēj institūcija, kas pastāvēs, kamēr būs ES dalībvalstis, kuras vēl nav ieviesušas euro. Lēmēj institūciju darbību nosaka Līgums, ECBS Statūti un attiecīgais reglaments.¹ Eurosistēmā un ECBS lēmumu pieņemšana notiek centralizēti. Tomēr gan stratēģijas izstrādē, gan darbībā ECB un euro zonas NCB vienoti veicina Eurosistēmas kopīgo mērķu sasniegšanu, ievērojot decentralizācijas principu saskaņā ar ECBS Statūtiem.

1.2. PADOME

Padomi veido ECB Valdes locekļi un euro ieviešu dalībvalstu NCB vadītāji. Saskaņā ar Līgumu tās galvenie pienākumi ir:

- apstiprināt pamatnostādnes un pieņemt Eurosistēmai uzticēto uzdevumu izpildes nodrošināšanai nepieciešamos lēmumus;
- formulēt euro zonas monetāro politiku, iekļaujot lēmumus, kas attiecas uz Eurosistēmas vidēja termiņa monetārajiem mērķiem, galvenajām procentu likmēm un rezervju nodrošinājumu, un izstrādāt šo lēmumu īstenošanai nepieciešamās pamatnostādnes.

Padome parasti tiekas divas reizes mēnesī ECB telpās Frankfurtē pie Mainas, Vācijā. Tā veic arī padziļinātu monetāro un ekonomisko norišu novērtējumu un mēneša pirmajā sēdē pieņem attiecīgus lēmumus, savukārt otrajā sēdē parasti tiek izskatīti jautājumi, kas attiecas uz citiem ECB un Eurosistēmas uzdevumiem un pienākumiem. 2012. gadā divas sēdes nenotika Frankfurtē – vienu reizi Padome viesojās *Banco de España* Barselonā, bet otru – *Banka Slovenije* Brdo pie Kraņas. Turklāt papildus šīm sanāksmēm Padome var arī rīkot sanāksmes telekonferences veidā vai pieņemt lēmumus saskaņā ar rakstisku procedūru.

Pieņemot lēmumus par monetāro politiku un citiem ECB un Eurosistēmas uzdevumiem, Padomes locekļi nepārstāv savu valsti, bet darbojas kā pilnīgi neatkarīgas personas. To atspoguļo Padomē piemērotais princips "viens loceklis – viena balss". 2008. gadā Padome pieņēma lēmumu saglabāt pašreizējo balsošanas režīmu saskaņā ar ECBS Statūtu 10.2. pantu un ieviest rotācijas sistēmu tikai tad, kad prezidentu skaits Padomē pārsniedz 18.

¹ Par ECB Reglamentu sk. 2004. gada 19. februāra Lēmumu ECB/2004/2, ar kuru pieņemts Eiropas Centrālās bankas Reglaments (OV L 80, 18.03.2004., 33. lpp.), 2004. gada 17. jūnija Lēmumu ECB/2004/12, ar kuru pieņemts ECB Ģenerālpadomes Reglaments (OV L 230, 30.06.2004., 61. lpp.), un 1999. gada 12. oktobra Lēmumu ECB/1999/7 par ECB Valdes Reglamentu (OV L 314, 08.12.1999., 34. lpp.). Šie reglamenti pieejami arī ECB interneta vietnē.

PADOME

Pirmajā rindā (no kreisās uz labo):

Jergs Asmusens, Gastons Reinešs,
Vitors Konstansiu, Mario Dragi, Īvs
Meršs un Kristiāns Nojē

Vidējā rindā (no kreisās uz labo):

Karlušs Kosta, Liks Kūne, Džozefs
Bonniči, Luiss M. Linde, Jenss Veidmanis,
Patriks Honohans un Marko Kranjecs

Pedējā rindā (no kreisās uz labo):

Erki Līkanens, Peters Prāts, Ardo
Hansons, Klāss Knots, Benuā Kerē,
Paniks O. Dimitriadis, Jozefs Makūhs
un Ēvalds Novotnijs

Piezīme. Fotografēšanās brīdī nebija
klāt Georgija A. Provopula un Ignacio
Visko.

Mario Dragi

ECB prezidents

Vitors Konstansiu

ECB viceprezidents

Jergs Asmusens

ECB Valdes loceklis

Džozefs Bonniči

Bank Ċentrali ta' Malta/

Central Bank of Malta prezidents

Liks Kūne

Nationale Bank van België/

Banque Nationale de Belgique prezidents

Benuā Kerē

ECB Valdes loceklis

Karlušs Kosta

Banco de Portugal prezidents

Paniks O. Dimitriadis

Central Bank of Cyprus prezidents

(no 03.05.2012.)

Migels Fernandess Ordoņess

Banco de España prezidents

(līdz 10.06.2012.)

Hosē Manuels Gonsaless-Paramo

ECB Valdes loceklis

(līdz 31.05.2012.)

Ardo Hansons

Eesti Pank prezidents

(no 07.06.2012.)

Patriks Honohans

Banc Ceannais na hÉireann/

Central Bank of Ireland prezidents

Klāss Knots

De Nederlandsche Bank prezidents

Marko Kranjecs

Banka Slovenije prezidents

Erki Līkanens

Suomen Pankki – Finlands Bank prezidents

Luiss M. Linde

Banco de España prezidents

(no 11.06.2012.)

Andress Lipstoks

Eesti Pank prezidents

(līdz 06.06.2012.)

Jozefs Makūhs

Národná banka Slovenska prezidents

Īvs Meršs

ECB Valdes loceklis

(no 15.12.2012.)

Banque centrale du Luxembourg prezidents

(līdz 14.12.2012.)

Ēvalds Novotnijs

Oesterreichische Nationalbank prezidents

Kristiāns Nojē

Banque de France prezidents

Atanasijs Orfanidis

Central Bank of Cyprus prezidents

(līdz 02.05.2012.)

Peters Prāts

ECB Valdes loceklis

Georgijs A. Provopuls

Bank of Greece prezidents

Gastons Reinešs

Banque centrale du Luxembourg prezidents

(no 01.01.2013.)

Ignacio Visko

Banca d'Italia prezidents

Jenss Veidmanis

Deutsche Bundesbank prezidents

I.3. VALDE

Valdi veido ECB prezidents, viceprezidents un vēl četri locekļi, kurus ieceļ Eiropas Padome, konsultējoties ar Eiropas Parlamentu un ECB un ievērojot kvalificētu balsu vairākumu. Valdes sēdes parasti notiek reizi nedēļā. Valdes galvenie pienākumi ir:

- sagatavot Padomes sēdes;
- īstenot euro zonas monetāro politiku saskaņā ar Padomes apstiprinātajām pamatnostādnēm un lēmumiem un, to darot, sniegt nepieciešamās norādes euro zonas NCB;
- vadīt ECB ikdienas darbu;
- īstenot konkrētas pilnvaras, ko tai deleģējusi Padome. Dažas pilnvaras ir regulatīvas.

ECB vadības, darbības plānošanas un gada budžeta sagatavošanas procesā Valdei palīdz Vadības komiteja. Vadības komiteju veido viens Valdes loceklis, kas ir priekšsēdētājs, un vairāki augstākā līmeņa vadītāji.

VALDE

Pedējā rindā (no kreisās uz labo):
Jergs Asmusens, Peters Prāts un Benuā Kerē

Pirmajā rindā (no kreisās uz labo):
Vitors Konstansiu (viceprezidents),
Mario Dragi (prezidents) un Īvs Meršs

Mario Dragi

ECB prezidents

Vitors Konstansiu

ECB viceprezidents

Jergs Asmusens

Valdes loceklis

Benuā Kerē

Valdes loceklis

Hosē Manuels Gonsaless-Paramo

Valdes loceklis

(līdz 31.05.2012.)

Īvs Meršs

Valdes loceklis

(no 15.12.2012.)

Peters Prāts

Valdes loceklis

I.4. ĢENERĀLPADOME

Ģenerālpadome veido ECB prezidents, viceprezidents un visu 27 ES dalībvalstu NCB vadītāji. No 2011. gada decembra Horvātijas centrālās bankas *Hrvatska narodna banka* prezidents tiek aicināts piedalīties Ģenerālpadomes sēdēs kā novērotājs. Ģenerālpadome galvenokārt īsteno no Eiropas Monetārā institūta pārņemtos uzdevumus, kas joprojām jāveic tāpēc, ka visas ES dalībvalstis vēl nav ieviesušas euro. Šie uzdevumi ietver sadarbības stiprināšanu starp NCB, dalībvalstu monetārās politikas koordinēšanas veicināšanu ar mērķi nodrošināt cenu stabilitāti, kā arī VKM II funkcionēšanas kontroli. Turklāt tā sniedz pārskatu ECB Konverģences ziņojuma veidā ES Padomei par dalībvalstu, kuras vēl nav ieviesušas euro, sasniegto, pildot saistības, kuras attiecas uz pilntiesīgu dalību EMS. Tā arī palīdz pildīt ECB padomdevēja funkcijas. 2012. gadā notika četras Ģenerālpadomes ceturkšņa sēdes.

ĢENERĀLPADOME

Pirmajā rindā (no kreisās uz labo):

Kristiāns Nojē, Stefans Ingves,
Marko Kranjecs, Vitors Konstansiu,
Mario Dragi, Ģerģs Matolči,
Ignacio Visko

Vidējā rindā (no kreisās uz labo):

Karlušs Kosta, Liks Kūne,
Jozefs Makūhs, Erki Līkanens,
Ēvalds Novotnijs,
Mugurs Konstantins Isaiesku,
Reja Martičs* (novērotāja aizstājējs),
Gastons Reinešs

Pēdējā rindā (no kreisās uz labo):

Larss Rode, Ivans Iskrovs,
Ilmārs Rimšēvičs, Ardo Hansons,
Klāss Knots, Jenss Veidmanis,
Patriks Honohans, Vits Vasiļausks,
Mirosļavs Zingers

Piezīme. Fotografēšanās brīdī
nebija klāt Mareka Belkas,
Džozefa Bonniči, Panika O. Dimitriada,
Mērvina Kinga, Luisa M. Lindes
un Georgija A. Provopula.

* Reja Martičs ir *Hrvatska narodna
banka* prezidenta vietnieks.

Mario Dragi

ECB prezidents

Vitors Konstansiu

ECB viceprezidents

Mareks Belka

Narodowy Bank Polski prezidents

Nils Bernšteins

Danmarks Nationalbank prezidents

Džozefs Bonniči

Bank Ċentrali ta' Malta/

Central Bank of Malta prezidents

Liks Kūne

Nationale Bank van België/

Banque Nationale de Belgique prezidents

Karlušs Kosta

Banco de Portugal prezidents

Paniks O. Dimitriadis

Central Bank of Cyprus prezidents

(no 03.05.2012.)

Migels Fernandess Ordoņess

Banco de España prezidents

(līdz 10.06.2012.)

Ardo Hansons

Eesti Pank prezidents

(no 07.06.2012.)

Patriks Honohans

Banc Ceannais na hÉireann/

Central Bank of Ireland prezidents

Stefans Ingves

Sveriges Riksbank prezidents

Mugurs Konstantins Isaiesku

Banca Națională a României prezidents

Ivans Iskrovs

Българска народна банка

(Bulgārijas Nacionālās bankas) prezidents

Mērvins Kings

Bank of England prezidents

Klāss Knots

De Nederlandsche Bank prezidents

Marko Kranjecs

Banka Slovenije prezidents

Erki Līkanens

Suomen Pankki – Finlands Bank prezidents

Luiss M. Linde

Banco de España prezidents

(no 11.06.2012.)

Andress Lipstoks

Eesti Pank prezidents

(līdz 06.06.2012.)

Jozefs Makūhs

Národná banka Slovenska prezidents

Īvs Meršs

Banque centrale du Luxembourg prezidents

(līdz 14.12.2012.)

Ēvalds Novotnijs

Oesterreichische Nationalbank prezidents

Kristiāns Nojē

Banque de France prezidents

Atanasijs Orfanidis

Central Bank of Cyprus prezidents

(līdz 02.05.2012.)

Georgijs A. Provopuls

Bank of Greece prezidents

Gastons Reinešs

Banque centrale du Luxembourg prezidents

(no 01.01.2013.)

Ilmārs Rimšēvičs

Latvijas Bankas prezidents

Andrāšs Šimors

Magyar Nemzeti Bank prezidents

Mirosļavs Zingers

Česká národní banka prezidents

Vits Vasiļausks

Lietuvos bankos valdes priekšsēdētājs

Ignacio Visko

Banca d'Italia prezidents

Jenss Veidmanis

Deutsche Bundesbank prezidents

I.5. EUROSISTĒMAS/ECBS KOMITEJAS, BUDŽETA KOMITEJA, CILVĒKRESURSU KONFERENCE UN EUROSISTĒMAS IT KOORDINĀCIJAS KOMITEJA

Eurosistēmas/ECBS komitejas turpināja sniegt nozīmīgu palīdzību ECB lēmēj institūcijām to uzdevumu īstenošanā. Pēc Padomes un Valdes lūguma komitejas nodrošināja ekspertu palīdzību savas kompetences jomās un veicināja lēmumu pieņemšanas procesu. Komiteju sastāvā parasti ir tikai Eurosistēmas centrālo banku darbinieki. Tomēr to dalībvalstu NCB, kuras vēl nav ieviesušas euro, piedalās komiteju sēdēs, ja tajās tiek izskatīti Ģenerālpadomes kompetencē esošie jautājumi. Ja nepieciešams, var tikt pieaicinātas arī citas kompetentas institūcijas. Kopš Pievienošanās līguma parakstīšanas 2011. gada decembrī un saskaņā ar lēmumu aicināt pievienošanās valstu centrālo banku prezidentus piedalīties Ģenerālpadomes sēdēs Horvātijas centrālās bankas *Hrvatska narodna banka* eksperti tiek aicināti piedalīties ECBS komiteju sēdēs novērotāju statusā, kad tās risina Ģenerālpadomes kompetencē esošus jautājumus. 2012. gada 31. decembrī saskaņā ar ECB Reglamenta 9. panta 1. punktu bija izveidotas 14 Eurosistēmas/ECBS komitejas.

2012. gada 18. aprīlī Izmaksu metodoloģijas komiteja tika pārveidota par Kontroles komiteju, lai vēl vairāk uzlabotu Eurosistēmas projektu sagatavošanas un īstenošanas laikā sniegto finanšu kontroles atbalstu.

Ir vēl trīs komitejas. Budžeta komiteja, kas tika izveidota saskaņā ar Reglamenta 15. pantu, palīdz Padomei ar ECB budžetu saistītos jautājumos. 2005. gadā saskaņā ar Reglamenta 9.a pantu tika izveidota Cilvēkresursu konference kā pieredzes, profesionālo zināšanu un informācijas apmaiņas forums starp Eurosistēmas/ECBS centrālajām bankām cilvēkresursu vadības jomā. Padome 2007. gadā izveidoja Eurosistēmas IT koordinācijas komiteju, kuras uzdevums ir koordinēt IT izmantošanas pastāvīgu pilnveidošanu Eurosistēmā.

I.6. KORPORATĪVĀ VADĪBA

ECB korporatīvā vadība papildus lēmēj institūcijām ietver arī vairākus ārējās un iekšējās kontroles līmeņus, divus ētikas kodeksus, Ētikas regulējumu un noteikumus par ECB dokumentu publisko pieejamību.

ĀRĒJĀS KONTROLES LĪMEŅI

ECBS Statūtos paredzēti divi kontroles līmeņi, t.i., ārējais revidents, kas tiek iecelts ECB finanšu pārskatu revīzijas veikšanai (ECBS Statūtu 27.1. pants), un Eiropas Revīzijas palāta, kas pārbauda ECB vadības darbības efektivitāti (27.2. pants). Eiropas Revīzijas palātas gada ziņojums kopā ar ECB atbildi tiek publicēts ECB interneta vietnē un Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī. Lai sabiedrībai būtu pilnīga pārlicība par ECB ārējā revidenta neatkarību, tiek piemērots auditorsabiedrību rotācijas princips.² ECB interneta vietnē publicētā "Ārējo revidentu izvēles un pilnvarojuma labākā prakse" nodrošina augsta līmeņa norādījumus katrai Eurosistēmas centrālajai bankai, izvēloties ārējos revidentus un nosakot to pilnvaras. Šī labākā prakse ļauj Padomei formulēt rekomendācijas ES Padomei, balstoties uz saskaņotiem, konsekventiem un caurredzamiem izvēles kritērijiem. 2012. gada 14. jūnijā Padome apstiprināja labākās prakses jaunu redakciju.

IEKŠĒJĀS KONTROLES LĪMEŅI

ECB iekšējās kontroles sistēmas pamatā ir pieeja, ka katrai struktūrvienībai (daļai, nodaļai, direktorātam vai ģenerāldirektorātam) ir galvenā atbildība par savu risku pārvaldību, kā arī par savas darbības produktivitātes un efektivitātes nodrošināšanu. Katra struktūrvienība īsteno darbības kontroles procedūras jomā, par kuru tā ir atbildīga, saskaņā ar pieņemamo riska līmeni, ko iepriekš nosaka Valde.

Atbildība par budžetu un pārskatu sniegšana ECB vispirms ir atsevišķajām darbības struktūrvienībām, kuras arī atbild par pirmā līmeņa kontroli. Budžeta, kontroles un organizācijas nodaļa atbild par visu saistīto centralizēto procesu plānošanu, koordinēšanu, vadīšanu un izpildi, kā arī par attiecīgās dokumentācijas sagatavošanu. Tā arī veic otrā līmeņa kontroli un regulāri sniedz pārskatus Valdei, brīdinot par problēmām, ja tas nepieciešams.

Atbilstoši savām pilnvarām Budžeta komiteja izvērtē Valdes iesniegtos ECB budžeta plānošanas un kontroles ziņojumus un ziņo par tiem Padomei. Tā palīdz Padomei izvērtēt Valdes gada budžeta priekšlikumu pirms tā apstiprināšanas, kā arī izvērtē budžeta kontroles ziņojumus un ziņo par tiem Padomei.

Kas attiecas uz ECB darbības riskiem, Darbības risku komiteja, kas ir ECB iekšējā komiteja, atbild par darbības risku pārvaldības attīstības, ieviešanas un uzturēšanas veicināšanu un pārraudzību tajās

² Pēc konkursa procedūras pabeigšanas un atbilstoši saskaņotajai praksei par auditorsabiedrību rotāciju *PricewaterhouseCoopers Aktiengesellschaft Wirtschaftsprüfungsgesellschaft* tika iecelts par ECB ārējo revidentu 2008.–2012. finanšu gadam.

jomās, kurās šie riski pastāv. Šī komiteja arī palīdz Valdei veikt ECB darbības risku pārvaldības pārraudzības funkciju.

2012. gadā ECB kopā ar NCB turpināja ieviest darbības risku pārvaldības sistēmu un aktualizēja ar Eurosistēmas uzdevumiem un procesiem saistīto darbības risku novērtējumus. ECB turpināja regulāri pārbaudīt un pārskatīt kritisko operāciju darbības nepārtrauktības nodrošināšanas mehānismus. Turklāt sadarbībā ar NCB ECB veica darbības ietekmes analīzi, lai identificētu Eurosistēmas funkciju kritiski svarīgo laiku.

ECB Riska vadības birojs³ ir atbildīgs par visu ECB finanšu tirgus operāciju riska pārvaldības sistēmu un par Eurosistēmas monetārās politikas un valūtas politikas darbības principu uzraudzību, izvērtēšanu un uzlabojumu ieteikšanu no riska pārvaldības viedokļa.

Riska vadības komiteja, kuras dalībnieki ir Eurosistēmas centrālo banku eksperti riska pārvaldības jomā, palīdz lēmēj institūcijām nodrošināt Eurosistēmai pienācīgu aizsardzību, pārvaldot un kontrolējot tirgus operāciju izraisītos finanšu riskus, attiecībā gan uz Eurosistēmas monetārās politikas operācijām, gan ECB ārējo rezervju portfeli. Saistībā ar šīm aktivitātēm Riska vadības komiteja piedalās arī finanšu risku uzraudzībā, noteikšanā un ziņojumu sniegšanā un attiecīgo metodoloģiju un pamatprincipu izstrādē un pārskatīšanā.

Neatkarīgi no ECB iekšējās kontroles struktūras un risku uzraudzības Iekšējā audita direktorāts veic revīzijas, par kurām tieši atbildīga ir Valde. Saskaņā ar ECB Revīzijas hartā⁴ noteiktajām pilnvarām ECB iekšējie auditori sniedz neatkarīgu un objektīvu vērtējumu un konsultācijas, nodrošinot sistēmisku pieeju risku pārvaldības, kontroles un vadības procesu efektivitātes novērtēšanai un uzlabošanai. ECB iekšējie auditori stingri ievēro Iekšējo auditoru institūta "Iekšējā audita profesionālās prakses starptautiskos standartus".

Iekšējā auditoru komiteja, kas ir viena no Eurosistēmas/ECBS komitejām un ko veido ECB un NCB iekšējā audita vadītāji, ir atbildīga par Eurosistēmas/ECBS kopīgo projektu un operacionālo sistēmu audita koordināciju.

ECB Audita komiteja turpina uzlabot gan ECB, gan visas Eurosistēmas korporatīvo vadību. To veido trīs Padomes locekļi, un tās priekšsēdētājs ir Erki Līkanens (*Suomen Pankki – Finlands Bank* prezidents).

ĒTIKAS KODEKSI

Uz ECB lēmēj institūciju locekļiem attiecas divi ētikas kodeksi. Pirmais ētikas kodekss sniedz norādījumus Padomes locekļiem un viņu vietniekiem un nosaka ētiskos standartus, pildot Padomes locekļu funkcijas.⁵ Tas atspoguļo viņu atbildību sargāt Eurosistēmas integritāti un reputāciju un nodrošināt tās darbības efektivitāti. Padome ir iecēlusi ētikas padomnieku, kura uzdevums ir tās locekļiem sniegt norādījumus par atsevišķiem profesionālās ētikas aspektiem. Otrais ir Valdes locekļu Ētikas kritēriju papildkodekss.⁶ Tas papildina minēto kodeksu, detalizētāk nosakot uz Valdes locekļiem attiecināmo ētisko režīmu.

3 Riska vadības birojs, ko 2011. gada jūlijā izveidoja kā ECB neatkarīgu darbības struktūrvienību, 2013. gada 1. janvārī kļuva par Riska vadības direktorātu.

4 Harta publicēta ECB interneta vietnē, lai veicinātu ECB ieviesto audita procedūru caurredzamību.

5 Sk. Padomes locekļu Ētikas kodeksu (OV C 123, 24.05.2002., 9. lpp.), tā grozījumus (OV C 10, 16.01.2007., 6. lpp.) un ECB interneta vietni.

6 Sk. ECB Valdes locekļu Ētikas kritēriju papildkodeksu (OV C 104, 23.04.2010., 8. lpp.) un ECB interneta vietni.

Ētikas regulējums ECB darbiniekiem⁷ sniedz norādījumus un nosaka ētikas principus, standartus un etalonus. No visiem darbiniekiem tiek gaidīta atbilstība augstiem profesionālās ētikas standartiem, veicot darba pienākumus, kā arī viņu attiecībās ar NCB, valsts iestādēm, tirgus dalībniekiem, plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem un sabiedrību kopumā. Valdes iecelts ētikas padomnieks nodrošina šo noteikumu konsekventu interpretāciju.

KRĀPŠANAS APKAROŠANAS PASĀKUMI

1999. gadā Eiropas Parlaments un ES Padome pieņēma Regulu⁸, lai pastiprinātu cīņu pret krāpšanu, korupciju un visām citām nelikumīgām darbībām, kas kaitē Kopienas finanšu interesēm. Saskaņā ar šo Regulu Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojs (*European Anti-Fraud Office*; OLAF) veic iekšējo izmeklēšanu ES iestādēs, institūcijās, birojos un aģentūrās, ja radušās aizdomas par krāpšanu. Saskaņā ar OLAF Regulu visām minētajām institūcijām jāpieņem lēmumi, lai OLAF katrā no tām varētu veikt izmeklēšanu. 2004. gadā Padome pieņēma lēmumu⁹ par OLAF izmeklēšanas noteikumiem ECB, kurš stājās spēkā 2004. gada 1. jūlijā.

NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĒŠANAS UN TERORISMA FINANSĒŠANAS NOVĒRŠANAS PROGRAMMA

2007. gadā ECB izveidoja iekšējos plānus cīņai pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (AML) un pret terorisma finansēšanu (CTF). AML un CTF noteikumi saskaņoti ar Finanšu darbības operatīvās grupas cīņai pret naudas atmazgāšanu (FATF) ieteikumiem, ciktāl tie attiecas uz ECB operācijām. Darbības atbilstības kontroles funkcija ECB ietvaros identificē, analizē un mazina ar naudas atmazgāšanu un terorisma finansēšanu saistītos riskus attiecībā uz visām būtiskajām ECB aktivitātēm. Nodrošināt atbilstību attiecīgajiem AML un CTF tiesību aktiem ir daļa no ECB darbības partneru atbilstības novērtējuma un kontroles procesa. Tāpēc īpaša uzmanība tiek pievērsta ES veiktajiem ierobežojošajiem pasākumiem un FATF publiskajiem paziņojumiem. Iekšēja pārskatu sniegšanas sistēma papildina ECB AML un CTF ietvaru, lai nodrošinātu visas attiecīgās informācijas sistemātisku savākšanu un savlaicīgu iesniegšanu Valdei.

ECB DOKUMENTU PUBLISKA PIEEJAMĪBA

2004. gadā pieņemtais ECB Lēmums par publisku piekļuvi ECB dokumentiem¹⁰ atbilst citu ES iestāžu un institūciju mērķiem un standartiem attiecībā uz to dokumentu publisku pieejamību. Tas veicina caurredzamību, vienlaikus ņemot vērā ECB un NCB neatkarību un nodrošinot konkrētu ar ECB uzdevumiem saistītu specifisku jautājumu konfidencialitāti.¹¹ 2011. gadā ECB grozīja savu Lēmumu par publisku piekļuvi ECB dokumentiem, ņemot vērā ECB jaunās, ar ESRK saistītās aktivitātes.¹² Arī 2012. gadā bija maz pieprasījumu nodrošināt dokumentu publisku pieejamību.

7 Sk. ECB Personāla reglamenta 0 daļu, kurā ietverts Ētikas regulējums (OV C 104, 23.04.2010., 3. lpp.), un ECB interneta vietni.

8 Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 25. maija Regula (EK) Nr. 1073/1999 par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojs (OLAF; OV L 136, 31.05.1999., 1. lpp.).

9 2004. gada 3. jūnija Lēmums ECB/2004/11 par Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroja izmeklēšanas nosacījumiem Eiropas Centrālajā bankā saistībā ar krāpšanas, korupcijas un visu citu nelikumīgu darbību, kas kaitē Eiropas Kopienas finanšu interesēm, apkarošanu, un par grozījumiem Eiropas Centrālās bankas personāla nodarbinātības noteikumos (OV L 230, 30.06.2004., 56. lpp.).

10 2004. gada 4. marta Lēmums ECB/2004/3 par publisku piekļuvi Eiropas Centrālās bankas dokumentiem (OV L 80, 18.03.2004., 42. lpp.).

11 Saskaņā ar ECB saistībām nodrošināt atklātību un caurredzamību ECB interneta vietnes sadaļa "Arhīvs" nodrošina piekļuvi vēsturiskiem dokumentiem.

12 2011. gada 9. maija Lēmums ECB/2011/6, ar ko groza Lēmumu ECB/2004/3 par publisku piekļuvi Eiropas Centrālās bankas dokumentiem (OV L 158, 16.06.2011., 37. lpp.).

ECB ORGANIZĀCIJAS SHĒMA

(2013. gada 1. janvāris)

¹ Ziņo ECB prezidentam kā ESRK priekšsēdētājam.

² Ietver datu aizsardzības funkciju.

³ Valdes, Padomes un Ģenerālpadomes sekretārs.

2. ORGANIZĀCIJAS AKTUALITĀTES

2.1. CILVĒKRESURSU VADĪBA

2012. gadā ECB turpināja izstrādāt un ieviest cilvēkresursu vadības politiku, galveno uzmanību veltot četrām jomām – darba kultūrai, personāla atlasei, profesionālajai izaugsmei un nodarbinātības nosacījumiem.

DARBA KULTŪRA

2012. gadā ar ECB darba kultūru saistītās norises joprojām bija vērstas uz dažādību, profesionālo ētiku un darba izpildes vadību. ECB ieviesa darbaudzināšanas pilotprogrammu, lai veicinātu darbinieku grupas (īpaši sieviešu) personālo un profesionālo izaugsmi. Vienlaikus jaunākajām vadītāju un padomdevēju pozīcijām izvirzīto sieviešu kandidātu īpatsvars būtiski pārsniedza vīriešu kandidātu skaitu. Profesionālās ētikas jomā turpinājās privātās finanšu darbības un ar to saistītās kontroles noteikumu pārskatīšana, lai joprojām efektīvi darbotos ētikas regulējums.

PERSONĀLA ATLASE

2012. gada 31. decembrī faktiskais pilna darba laika ekvivalents darbinieku skaits ar ECB darba līgumiem bija 1 638 (2011. gada 31. decembrī – 1 609).¹³ 2012. gadā kopumā noslēgti 73 jauni fiksēta termiņa darba līgumi (ar ierobežojumiem vai nomaināmi ar pastāvīgajiem darba līgumiem). Savukārt 34 darbinieki ar fiksēta termiņa vai pastāvīgu darba līgumu 2012. gadā beidza darbu ECB, iesniedzot atlūgumu vai aizejot pensijā (2011. gadā – 38 darbinieki). Turklāt 2012. gadā noslēgts 120 īstermiņa darba līgumu (papildus dažiem pagarinātiem iepriekš noslēgtajiem līgumiem), lai aizstātu darbiniekus par gadu īsākas prombūtnes laikā, bet gada laikā beidzās 114 īstermiņa darba līgumu termiņš.

ECB turpināja piedāvāt īstermiņa darba līgumus NCB un starptautisko organizāciju darbiniekiem, tādējādi stiprinot ECBS komandas garu un sadarbību ar starptautiskajām organizācijām. 2012. gada 31. decembrī 142 NCB un starptautisko organizāciju speciālisti veica dažādus uzdevumus ECB (par 7% mazāk nekā 2011. gada beigās).

2012. gada septembrī darbu ECB uzsāka Absolventu programmas septītā gada dalībnieki. Viņi ieguvuši dažādu akadēmisko izglītību un sāka darbu divās atšķirīgās jomās secīgi pa vienam gadam katrā.

Tāpat kā iepriekšējos gados ECB visu gadu piedāvāja arī stažēšanās iespējas studentiem un augstskolu absolventiem ar ekonomisko, statistikas, uzņēmējdarbības vadības, juridisko vai tulka izglītību. 2012. gada 31. decembrī ECB bija 122 stažieri (par 13% vairāk nekā 2011. gadā). ECB piešķir arī piecas stipendijas vadošajiem ekonomistiem *Wim Duisenberg Research Fellowship* programmas ietvaros un piecas *Lamfalussy Fellowship* programmas stipendijas jaunajiem pētniekiem.

PROFESIONĀLĀ IZAUGSME

Mobilitāte joprojām bija svarīgs ECB darbinieku izaugsmes veicināšanas instruments, vienlaikus paaugstinot arī visu darbības jomu sinerģiju. 2012. gadā 225 darbinieki, t.sk. 59 vadītāji un konsultanti, īslaicīgi vai uz ilgāku laiku tika pārcelti citā amatā organizācijas ietvaros.

¹³ Papildus līgumiem, kuru pamatā ir pilna laika nodarbinātībai ekvivalents amats, šis skaitlis ietver arī īstermiņa līgumus, kas noslēgti ar darbiniekiem, kuri ieradušies komandējumā no NCB un starptautiskajām organizācijām, un līgumus ar Absolventu programmas dalībniekiem.

Tāpat kā visas ECBS centrālās bankas, arī ECB aktīvi piedalās ārējās mobilitātes programmās, kuras atbalsta Cilvēkresursu konference un kuras ļauj ECB nosūtīt darbiniekus komandējumā uz ES 27 NCB vai attiecīgām starptautiskajām organizācijām (piemēram, SVF un SNB) uz 2–12 mēnešiem. 2012. gadā šīs programmas ietvaros komandējumos devās kopumā 15 darbinieku (jauni gadījumi). Līdz 2012. gada decembra beigām tika piešķirti bezalgas atvaļinājumi kopumā 56 darbiniekiem (2011. gadā – 55 darbiniekiem). 2013. gada janvārī ECB arī pieņēma lēmumu uzsākt karjeras maiņas pilotprogrammu to darbinieku atbalstam, kuri ECB ilgstošu laiku pildījuši viena vai līdzīgu amatu darba pienākumus un kuri ir ieinteresēti karjeras izaugsmē ārpus ECB.

ECB turpināja atbalstīt vadības un darbinieku prasmju apgušanu un attīstību un viņiem nepieciešamo kompetenču tālāku pilnveidošanu. Papildus virknei iekšējo mācību iespēju vadība un darbinieki turpināja izmantot ārējās iespējas, t.sk. ECBS mācību programmas ietvaros piedāvātos kursus.

2012. gadā 19 jomu daļu vadītāju, 11 ģenerāldirektoru vietnieku un 50 nodaļu vadītāju piedalījās vairāku avotu sniegtā novērtējumā, kurā darbinieki, kolēģi un ārējie sadarbības partneri atbildēja uz aptaujas jautājumiem par viņu organizatoriskajām un vadītāja iemaņām. Kopumā novērtējums bija ļoti pozitīvs. Pēc tam šie vadītāji izstrādāja individuālos savas darbības turpmākas uzlabošanas plānus.

CILVĒKRESURSU KONFERENCE

2012. gadā Cilvēkresursu konferences pasākumi aptvēra dažādus cilvēkresursu vadības aspektus, t.sk. plašu ECBS mācību aktivitāšu organizēšanu un ECBS iekšējo mobilitāti. ECBS Mācību un attīstības interneta vietne – platforma mācību un mobilitātes iespēju informācijas apmaiņai starp visiem ECBS darbiniekiem – kļuva pieejama 2012. gada aprīlī. 2012. gadā notika ECBS mācību pasākumu 46 sesijas, ko piedāvāja 23 centrālās bankas.

NODARBINĀTĪBAS NOSACĪJUMI

ECB nodarbinātības nosacījumi veidoti tā, lai darbiniekiem joprojām piedāvātu pievilcīgu paketi, arī domājot par kopumā lielo darba slodzi, un līdzsvarotu strādājošo un organizācijas vajadzības.

2012. gada beigās 258 darbinieki strādāja nepilnu darba laiku (par 34% vairāk nekā 2011. gadā). 2012. gada 31. decembrī bērna kopšanas bezalgas atvaļinājumā atradās 25 darbinieki (2011. gadā – 33). Pamatojoties uz pilotprojekta perioda darba rezultātiem, 2012. gada 1. februārī tika ieviesta tādārba politika. 2012. gadā katru mēnesi tādārba iespēju vidēji izmantoja aptuveni 363 darbinieki. 2012. gadā kopumā 975 darbinieki bija izmantojuši šo iespēju vismaz vienu reizi.

2.2. DARBINIEKU SAVSTARPĒJĀS ATTIECĪBAS UN SOCIĀLAIS DIALOGS

ECB pilnībā atzīst konstruktīva dialoga ar darbiniekiem nozīmi. 2012. gadā ECB konsultējās un apmainījās ar informāciju ar vēlēto Darbinieku komiteju un atzīto arodbiedrību organizāciju IPSO¹⁴ par pārmaiņām, kas saistītas ar atalgojumu, darba līgumiem, personāla attīstību, darbības vadību, darba apstākļiem, veselības un drošības nosacījumiem, kā arī pensijām. Par šiem jautājumiem notika sarakste (217 vēstuļu apmaiņa). Turklāt ECB turpināja bieži rīkot diskusijas par nodarbinātības un sociālajiem jautājumiem, regulāri tiekoties ar Darbinieku komitejas un IPSO pārstāvjiem.

14 IPSO – Starptautisko un Eiropas sabiedrisko pakalpojumu organizācija (*International and European Public Services Organisation*).

2.3. ECBS SOCIĀLAIS DIALOGS

ECBS Sociālais dialogs ir konsultatīvs forums, kurā iesaistās ECB, ECBS centrālo banku darbinieku un Eiropas arodbiedrību federāciju¹⁵ pārstāvji. Tā mērķis ir sniegt informāciju un veicināt viedokļu apmaiņu par jautājumiem, kas varētu būtiski ietekmēt nodarbinātības nosacījumus ECBS centrālajās bankās. Šāda informācija tiek sniegta biļetenā, ko publicē divas reizes gadā, un sanāksmēs, kas notiek Frankfurtē.

ECBS Sociālā dialoga 2012. gada pirmā sanāksme notika februārī, un tajā galvenokārt tika apspriesta finanšu krīzes ietekme uz nodarbinātību, ECBS/Eurosistēmas mācības un mobilitāte, kā arī finanšu stabilitāte. Notika diskusijas arī par jautājumiem, kas saistīti ar banknošu izgatavošanu un apgrozību un maksājumu sistēmām.

Jūnijā notika speciāla sanāksme par finanšu krīzi un tās ietekmi uz ECBS un tajā strādājošajiem.

Otrā kārtējā ECBS Sociālā dialoga sanāksme notika novembrī un bija galvenokārt veltīta banknošu izgatavošanas un banku uzraudzības svarīgākajām norisēm. ECBS/Eurosistēmas mācības un mobilitāte, kā arī IT projekti bija citi apspriestie jautājumi.

Banknošu izgatavošanas un apgrozības speciālā darba grupa joprojām nodarbojas ar tehniskām problēmām, kas papildināja ECBS Sociālā dialoga plenārsēdēs apspriestos jautājumus. Savukārt ECBS Sociālā dialoga darba grupas sēdes notika 2012. gada aprīlī un oktobrī, kad tika apzināti arī iespējamie punkti iekļaušanai ECBS Sociālā dialoga sanāksmju darba kārtībā.

2.4. EUROSISTĒMAS IEPIRKUMU KOORDINĒŠANAS BIROJS

Eurosistēmas Iepirkumu koordinēšanas biroja (EPCO) uzdevums ir nodrošināt to ECBS centrālo banku preču un pakalpojumu kopīgu iepirkumu efektīvu koordināciju, kuras apņēmušās piedalīties EPCO aktivitātēs¹⁶, un turpināt pilnveidot šo centrālo banku labāko iepirkumu praksi. Centrālo banku iepirkumu ekspertu tīkls, kura darbību koordinē EPCO, 2012. gadā tikās sešas reizes.

Gada laikā tika īstenots ceturtais EPCO Iepirkumu plāns (2012. gada precizētais variants). Tika atjaunotas kopīgās procedūras attiecībā uz ECBS sanāksmju gaisa transporta pakalpojumiem un globālajiem viesnīcu līgumiem. Tika pabeigta vairāku kopējo iepirkumu procedūru sagatavošana, kas 2012. gadā ieviestas arī informācijas tehnoloģiju, konsultāciju pakalpojumu, programmatūras pakotņu, kredītreitingu aģentūru un tirgus datu pakalpojumu un audita pasākumu jomā. Turklāt EPCO veiksmīgi darbojās deviņās citās kopīgās iepirkumu aktivitātēs un pētījumos, lai apzinātu iespējamās kopīgos iepirkumus jomās, kas saistītas ar banknošu iesaiņošanas aprīkojumu, biroja precēm, apdrošināšanas pakalpojumiem un informācijas tehnoloģijām, kā arī līdz šim citās procedūrās neiekļautiem kredītreitingu aģentūru un tirgus datu pakalpojumiem. Nākamajā EPCO Iepirkumu plānā (2013. gada precizētais variants), kuru Padome apstiprināja 2012. gada decembrī, tika iekļauts kopējā iepirkuma turpmāko iespēju novērtējums.

¹⁵ Eiropas Centrālo banku arodbiedrību pastāvīgā komiteja (SCECBU), *Union Network International – Europa (UNI-Europa Finance)* un Eiropas Valsts pārvaldes arodbiedrību federācija (EPSU).

¹⁶ 2012. gadā kopā ar Eurosistēmas centrālajām bankām EPCO aktivitātēs piedalījās arī *Magyar Nemzeti Bank* un *Banca Națională a României*.

EPCO sagatavoja ECBS centrālo banku labākās publiskā iepirkuma prakses apkopojumu.

Padome pieņēma lēmumu paplašināt sākotnējās EPCO pilnvaras (2008–2012) un pagarināt tās mītnes centrālās bankas *Banque central du Luxembourg* pilnvaras līdz 2014. gada jūnija beigām, kad gaidāms lēmums par EPCO darbības modeli un tās mītnes centrālo banku nākotnē.

2.5. JAUNĀS ECB TELPAS

2012. gada 20. septembrī ECB svinēja jaunās ēkas spāru svētkus. Abi biroju torņi tad jau bija gandrīz uzbūvēti projektētajā 185 m augstumā un galvenie būvdarbi pabeigti. 2013. gada pavasarī tiks pabeigta tehnisko telpu tērauda konstrukciju izbūve un antenas ierīkošana uz ēkas jumta.

2012. gada februārī sākās abu biroju torņu fasādes paneļu uzstādīšana; fasādes būvdarbu un abus torņus savienošā ātrijs būvniecības darbu noslēgums plānots 2013. gada pavasarī. 2012. gadā veiksmīgi tika restaurētas tirgus halles (agrākās vairumtirdzniecības tirgus halles) fasādes un uzstādītas tērauda konstrukcijas konferenču zonai, kas projektēta kā atsevišķa ēka ēkā plašajā tirgus hallē, un ieejas ēkai, kurā atradīsies preses centrs. 2012. gada pavasarī sākās un saskaņā ar plānu norisēja tehniskās infrastruktūras izbūve un apdares darbi. Aptuveni sešu mēnešu aizkavēšanās, kuru izraisīja tirgus halles oriģinālo materiālu restaurēšanai nepieciešamo darbu sarežģītība, iekļauta esošajā darbu izpildes laika plānā.

Līdz 2012. gada beigām būvdarbiem un citām izmaksām, t.sk. zemesgabala pirkšanai, ECB bija iztērējusi aptuveni 600 milj. euro. 2005. gadā būvdarbu izmaksas tika lēstas aptuveni 500 milj. euro apjomā un kopējo investīciju apjoms – 850 milj. euro 2005. gada salīdzināmajās cenās, t.i., neiekļaujot cenu indeksāciju, inflāciju un neparedzētus riskus, kas pārsniedz noteiktu līmeni. Esošajā prognozē, kas sniegta 2012. gada vidū, iekļautas visas projekta izmaksas, bijušo un nākotnes indeksāciju izmaksas un vispārējās būvniecības izmaksu pārmaiņas līdz laikam, kad 2014. gadā ECB pārcelsies uz jaunajām telpām. Paredzams, ka būvmateriālu un būvdarbu cenu kāpums no 2005. gada līdz projekta pabeigšanai 2014. gadā palielinās kopējās ieguldījumu izmaksas par 200 milj. euro.

ECB stingri kontrolē būvdarbu norisi, to izmaksas un cenu pārmaiņas un, ja nepieciešams, veic korekcijas un ievieš pārmaiņas. Pēc tirgus halles iegādes radās vairākas problēmas, kuras netika pamanītas sākotnējā izpētes posmā: izrādījās, ka pamati nav pietiekami un bija nepieciešams papildu stiprinājums, jumta segums satur indīgas vielas un tāpēc nav iznīcināms iepriekš plānotajā veidā un vecajām betona konstrukcijām nav pietiekama tērauda atbalsta.

Iespējams, ka visi minētie faktori radīja papildu izmaksas, kas līdz projekta beigām 2014. gadā paredzamas aptuveni 300–350 milj. euro apjomā, t.sk. jau minētie 200 milj. euro indeksāciju izmaksu dēļ, virs kopējām 2005. gada salīdzināmajās cenās lēstajām 850 milj. euro investīcijām.

ECB pārcelšanās uz jauno mītni plānota 2014. gadā.

2.6. VIDES AIZSARDZĪBAS JAUTĀJUMI

ECB joprojām ir uzticīga mērķim taupīgi rīkoties ar dabas resursiem, lai saglabātu vides kvalitāti un nodrošinātu cilvēku veselības aizsardzību. Tā ir noteikusi vides aizsardzības politiku un nepārtraukti uzlabo savu veikumu vides aizsardzības jomā, īpaši samazinot ekoloģisko pēdas nospiedumu un

oglekļa emisiju. Lai sistemātiski nodrošinātu vides stabilitāti, ECB izveidojusi Vides aizsardzības vadības sistēmu, kas atbilst starptautiskajam standartam EN ISO 14001 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (EK) Nr. 1221/2009 par organizāciju brīvprātīgu dalību Kopienas vides vadības un audita sistēmā. 2012. gadā ECB veiksmīgi noslēdzās tās otrais vides pārraudzības audits.

ECB galvenā ietekme uz vidi un aptuveni 75% no tās oglekļa pēdas nospieduma rodas, izmantojot elektrību un enerģiju apkurei un dzesēšanai. Kopš 2009. gada ECB būtiski samazinājusi oglekļa emisiju, galvenokārt veicot organizatoriskus un tehniskus pasākumus. 2010. gada un 2011. gada datu salīdzinājums atklāj, ka par 24% sarukusi ar elektroenerģijas izmantošanu, apkuri un dzesēšanu, kā arī komandējumiem un papīra izmantošanu saistītā oglekļa emisija.

Turklāt ECB īstenotās vides aizsardzības programmas ietvaros turpināja veikt dažādus pasākumus. 2012. gadā tika sākti ilgtspējīgu iepirkumu vadlīniju ieviešanas pilotposms. Bez tam tika samazināts individuālo biroja printeru skaits, un visu ECB telpu stāvos tika uzstādītas energoefektīvas, daudzfunkcionālas iekārtas.

ECB vadība ir pārliecināta, ka katrs darbinieks var dot savu ieguldījumu ECB ekoloģiskā pēdas nospieduma samazināšanā. 2012. gadā ECB vides pārstāvji darbiniekiem rīkoja mācību sesijas, regulāras sanāksmes un darbseminārus. TARGET2 vērtspapīriem (T2S) programmas birojs izveidojies par izpratnes veicināšanas un rīcības pārmaiņu komunikācijas kampaņas eksperimentālu darbības struktūru. Savukārt 2012. gada 21. septembris kļuva par dienu bez automobiļa, veiksmīgi iedrošinot gandrīz 200 ECB darbinieku ierasties darbā, izmantojot citus transportlīdzekļus.

Jauno ECB telpu darbības un uzturēšanas plānos īpaša uzmanība pievērsta arī moderna ilgtspējīguma iezīmju izveidei.

2.7. INFORMĀCIJAS TEHNOLOĢIJU PAKALPOJUMU VADĪBA

Veicot regulāro IT projektu portfeļa pārvaldīšanu, Informācijas sistēmu ģenerāldirektorāts (DG/IS) atbalstīja ECB sadarbību ar Eiropas Finanšu stabilitātes fondu un Eiropas Stabilitātes mehānismu (sk. 4. nodaļu). Tika veikts papildu darbs, lai sniegtu lielāku atbalstu ECB ārējo rezervju aktīvu, pašu kapitāla, monetārās politikas operāciju un nodrošinājuma pārvaldības jomā. Vienlaikus tika ieguldīts liels darbs, lai sagatavotos IT infrastruktūras un galalietotāju IT iekārtu pārvietošanai uz jaunajām ECB telpām, t.sk. nodrošinot modernas jaunās ēkas pārvaldības lietojumprogrammas.

Turpinājās darbs, lai paaugstinātu ECBS sniegto IT pakalpojumu vadības efektivitāti, īpaši vajadzību apzināšanas un piekļuves pakalpojumu vadības jomā, bet, lai paaugstinātu IT infrastruktūras un lietojumprogrammu elastību, lielas pūles tika veltītas atmiņas ierīču risinājumu nomaiņai.

Visbeidzot, nepārtrauktas DG/IS iekšējo procesu uzlabošanas ietvaros tika iegūts ISO/IEC 27001 sertifikāts, kas attiecas uz IT drošību.

Tagad, kad galvenie augstceltnes biroju stāvu būvdarbi ir pabeigti, ECB ir soli tuvāk brīdim, kad tā pārvāksies uz savu jauno rajonu – Ostendu.

FINANŠU PĀRSKATI

VADĪBAS ZIŅOJUMS PAR 2012. GADU

1. DARBĪBAS RAKSTURS

ECB darbība 2012. gadā detalizēti aprakstīta attiecīgajās gada pārskata nodaļās.

2. MĒRĶI UN UZDEVUMI

ECB mērķi un uzdevumi aprakstīti ECBS Statūtos (2. un 3. pants). Pārskats par šo mērķu īstenošanu sniegts prezidenta ievadvārdos gada pārskatā.

3. GALVENIE RESURSI, RISKI UN PROCESI

ECB PĀRVALDĪBA

ECB lēmēj institūcijas ir Valde, Padome un Ģenerālpadome.

ECB pārvaldības struktūra ietver vairākus iekšējās un ārējās kontroles līmeņus. ECBS Statūtos paredzēti divi ārējās kontroles līmeņi, t.i., ārējie revidenti, kas tiek iecelti ECB finanšu pārskatu revīzijas veikšanai (27.1. pants), un Eiropas Revīzijas palāta, kas pārbauda ECB vadības darbības efektivitāti (27.2. pants). Lai sabiedrībai būtu pilnīga pārlicība par ECB ārējo revidentu neatkarību, ik pēc pieciem gadiem tiek piemērots auditorsabiedrību rotācijas princips.

ECB iekšējās kontroles struktūras kontekstā izveidota darbības risku pārvaldības sistēma, saskaņā ar kuru katra struktūrvienība atbild par savu darbības risku vadību un kontroles pasākumu īstenošanu, kā arī par savas darbības lietderību un efektivitāti. Valdi tās pārraudzības funkcijas īstenošanā saistībā ar ECB darbības risku pārvaldību atbalsta Darbības risku komiteja (DRK). Riska vadības birojs¹ ir atbildīgs par risku vadības pamatprincipiem, kas piemērojami visām ECB finanšu tirgus operācijām, un par Eurosistēmas darbības principu monetārās politikas un valūtas politikas jomā uzraudzību, izvērtēšanu un to uzlabojumu ierosināšanu risku vadības aspektā.

ECB iekšējās kontroles struktūrā pienākumu un atbildību par budžeta jautājumiem galvenokārt uzņemas atsevišķās struktūrvienības. Cilvēkresursu, budžeta un organizācijas ģenerāldirektorāta Budžeta, kontroles un organizācijas nodaļa (BCO) izstrādā pamatprincipus un sagatavo un uzrauga stratēģiskās plānošanas darbu saistībā ar ECB resursiem. Tā kopā ar struktūrvienībām izstrādā arī attiecīgo darbības budžetu. Budžeta, kontroles un organizācijas nodaļa veic arī ECB un ECBS projektu plānošanu, resursu kontroli, izmaksu un izdevīguma analīzi un ieguldījumu analīzi. Izdevumu atbilstību apstiprinātajam budžetam regulāri uzrauga Valde, ņemot vērā BCO ieteikumus, un Padome ar Budžeta komitejas (BUCOM), kuras sastāvā ir ECB un euro zonas NCB eksperti, palīdzību. Saskaņā ar ECB Reglamenta 15. pantu BUCOM palīdz Padomei, sniedzot ECB gada budžeta priekšlikumu un Valdes iesniegto papildu budžeta finansējuma pieprasījumu detalizētu novērtējumu, pirms tie tiek iesniegti Padomei apstiprināšanai.

Papildus Iekšējā audita direktorāts veic neatkarīgas revīzijas, par kurām tieši atbildīga Valde. Turklāt, lai turpinātu nostiprināt ECB korporatīvo pārvaldību, ECB Audita komiteja palīdz Padomei

¹ Riska vadības birojs no 2013. gada 1. janvāra pārveidots par Riska vadības direktorātu.

pildīt tās pienākumus saistībā ar finanšu informācijas integritāti, iekšējās kontroles pasākumu pārraudzību un ECB un Eurosistēmas revīzijas funkciju īstenošanu.

Visaptverošie ECB darbinieku ētikas principi sniedz norādījumus un nosaka ētikas normas, standartus un vērtējuma kritērijus. No visiem darbiniekiem tiek gaidīta atbilstība augstiem profesionālās ētikas standartiem, gan veicot darba pienākumus, gan arī saskarē ar NCB, valsts pārvaldes iestādēm, tirgus dalībniekiem, plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem un plašu sabiedrību. Divi papildu ētikas kodeksi nosaka tikai uz ECB lēmējinstītūciju locekļiem attiecināmo ētikas režīmu. Valdes iecelts pilnvarotais ētikas jomā nodrošina, lai Valdes locekļiem un darbiniekiem piemērojamie noteikumi tiktu interpretēti konsekventi. Padome ir iecēlusi ētikas padomnieku, kura uzdevums ir tās locekļiem sniegt norādījumus par atsevišķiem profesionālās ētikas aspektiem.

Sīkāka informācija saistībā ar ECB pārvaldību izklāstīta gada pārskata 7. nodaļas 1. sadaļā.

VALDES LOCEKĻI

Par Valdes locekļiem Eiropadome ieceļ personas ar nevainojamu reputāciju un profesionālo pieredzi monetārajos vai banku jautājumos, pamatojoties uz ES Padomes ieteikumu pēc tās apspriedēm ar Eiropas Parlamentu un Padomi.

Lēmumus par Valdes locekļu darba noteikumiem un nosacījumiem pieņem Padome, pamatojoties uz priekšlikumu, ko sniedz komiteja, kuras sastāvā ir trīs Padomes iecelti locekļi un trīs ES Padomes iecelti locekļi.

Valdes locekļu atalgojums un pabalsti raksturoti finanšu pārskatu 30. skaidrojumā "Personāla izmaksas".

DARBINIEKI

ECB pilnībā atzīst konstruktīva dialoga ar darbiniekiem nozīmi. 2012. gadā ECB turpināja izstrādāt un ieviest cilvēkresursu vadības politiku četrās jomās – darba kultūrā, personāla atlasē, profesionālajā izaugsmē un nodarbinātības nosacījumos. Ar ECB darba kultūru saistītās norises joprojām vērstas uz dažādību, profesionālo ētiku un darba izpildes vadību. ECB uzsāka padomdošanas pilotprogrammu, lai atbalstītu darbinieku personisko un profesionālo attīstību, īpaši pievēršot uzmanību palīdzībai sievietēm.

Galvenie profesionālās izaugsmes instrumenti joprojām bija mobilitāte un darbinieku izaugsmes pasākumi. Turklāt ECB turpināja palīdzēt darbiniekiem bērnu aprūpes, kā arī darba un ģimenes dzīves saistību saskaņošanas jomā.

2012. gadā ECB darbinieku ar pilna darba laika ekvivalenta darba līgumiem² vidējais skaits pieauga līdz 1 615 (2011. gadā – 1 601). 2012. gada beigās bija 1 638 darbinieki. Sīkāka informācija atrodama finanšu pārskatu 30. skaidrojumā "Personāla izmaksas" un gada pārskata 7. nodaļas 2. sadaļā, kurā arī detalizētāk aprakstītas cilvēkresursu vadības norises.

2 Nav ietverti bezalgas atvaļinājumā esošie darbinieki. Šajā skaitā ietverti darbinieki ar pastāvīgiem, noteikta termiņa vai īstermiņa līgumiem un ECB Absolventu programmas dalībnieki. Ietverti arī darbinieki, kas atrodas dzemdību un bērna kopšanas vai ilgstošā slimības atvaļinājumā.

PORTFEĻU PĀRVALDĪBA

ECB turējumā ir divu veidu ieguldījumu portfeli, t.i., ārējo rezervju ieguldījumu portfelis Japānas jenās un ASV dolāros un iekšējais pašu kapitāla ieguldījumu portfelis euro. Papildus tam ar ECB pensiju plānu saistītie līdzekļi ieguldīti portfelī, kas tiek pārvaldīts ārpus ECB. ECB turējumā ir arī tās daļa no "Vērtspapīru tirgu programmas" un divu "Nodrošināto obligāciju iegādes programmu" ietvaros iegādātajiem vērtspapīriem, kas paredzēti monetārās politikas mērķiem. ECB ieguldījumu un monetārās politikas portfeļu dažādie nolūki un mērķi, kā arī ar tiem saistītā risku vadības prakse detalizēti aprakstīta gada pārskata 2. nodaļas 1. sadaļā.

Saistībā ar ECB ieguldījumu portfeliem un monetārās politikas mērķiem iegādāto vērtspapīru turējumiem ECB ir pakļauta finanšu riskiem. Tie ietver kredītrisku, tirgus risku un likviditātes risku. ECB regulāri cieši uzrauga un novērtē šādus riskus un vajadzības gadījumā mazina tos, īstenojot risku vadības pamatprincipus, kas ietver aktīvu un darījuma partneru atbilstības kritērijus un risku limitu sistēmu. Šajos pamatprincipos ņemti vērā dažādo vērtspapīru turējumu mērķi un izmantošanas veidi, kā arī ECB lēmēj institūciju noteiktās risku prioritātes.

ECB FINANŠU PĀRSKATU SAGATAVOŠANA

Saskaņā ar ECBS Statūtu 26.2. pantu ECB finanšu pārskatus sagatavo Valde atbilstoši Padomes noteiktajiem principiem.³

Administrācijas ģenerāldirektorāta Finanšu pārskatu sniegšanas un politikas nodaļa ir atbildīga par finanšu pārskatu sagatavošanu kopā ar citām struktūrvienībām, un tai arī jānodrošina, lai visi nepieciešamie dokumenti tiktu laikus iesniegti revidentiem un pēc tam lēmēj institūcijām.

Iekšējā audita direktorāts sniedz neatkarīgu un objektīvu vērtējumu un konsultācijas, kuru mērķis ir uzlabot ECB darbību. Šajā kontekstā finanšu pārskatu sniegšanas process un ECB finanšu pārskati var tikt pakļauti iekšējam auditam. Iekšējā audita ziņojumi, kas var ietvert iesaistītajai struktūrvienībai adresētus audita ieteikumus, tiek iesniegti Valdei.

ECB Aktīvu un saistību komiteja, kuras sastāvā ir ECB tirgus operāciju, finanšu pārskatu sniegšanas, risku vadības, budžeta un audita funkciju pārstāvji, sistemātiski uzrauga un novērtē visus faktorus, kas var ietekmēt ECB bilanci un peļņas un zaudējumu aprēķinu. Tā pārbauda un komentē finanšu pārskatus un ar tiem saistītos dokumentus, pirms tie tiek iesniegti Valdei apstiprināšanai.

Turklāt ECB finanšu pārskatus revidē neatkarīgi ārējie revidenti, kurus ieteikusi Padome un apstiprinājusi ES Padome. Ārējie revidenti ir pilnvaroti pārbaudīt visus ECB grāmatvedības dokumentus un pārskatus un gūt pilnīgu informāciju par tās darījumiem. Ārējo revidentu pienākums ir sniegt atzinumu par to, vai finanšu pārskati sniedz patiesu un skaidru priekšstatu par ECB finansiālo stāvokli un tās darbības rezultātiem saskaņā ar Padomes noteiktajiem principiem. Šajā sakarā ārējie revidenti apsver finanšu pārskatu sagatavošanā un atspoguļošanā izmantotās iekšējās kontroles sistēmas atbilstību un novērtē lietotās grāmatvedības politikas piemērotību un Valdes izdarīto grāmatvedības aplēšu pamatotību.

3 Sk. grāmatvedības politikas skaidrojumus.

Kad Valde devusi atļauju izdot finanšu pārskatus, tos kopā ar ārējo revidentu atzinumu un visiem nepieciešamajiem dokumentiem iesniedz ECB Audita komitejai izskatīšanai, pirms tie tiek iesniegti Padomei apstiprināšanai.

Valde pieņēmusi lēmumu, ka, sākot ar 2013. gadu, ECB finanšu pārskati tiks apstiprināti Padomes otrajā sēdē katra gada februārī un publicēti uzreiz pēc tam.

4. FINANŠU RESURSI

KAPITĀLS

ECB 2010. gada decembrī nolēma palielināt parakstīto kapitālu par 5 mljrd. euro (no 5.8 mljrd. euro līdz 10.8 mljrd. euro). Šā lēmuma pamatā bija 2009. gadā veiktais statūtkapitāla pietiekamības novērtējums. Šāda kapitāla palielināšana tika uzskatīta par nepieciešamu, ņemot vērā ārvalstu valūtas kursu, procentu likmju un zelta cenu augošo svārstīgumu, kā arī ECB pakļautību kredītriskam. Lai nodrošinātu raitu kapitāla pārskaitīšanu ECB, Padome nolēma, ka euro zonas NCB jāiemaksā papildu kapitāla daļas, 2010., 2011. un 2012. gada decembrī veicot trīs vienādus gada maksājumus.

2012. gada 27. decembrī euro zonas NCB veica pēdējo maksājumu 1 166 milj. euro apmērā, lai segtu to daļu no ECB parakstītā kapitāla pieauguma. Tādējādi ECB apmaksātais kapitāls 2012. gada 31. decembrī sasniedza 7 650 milj. euro. Šī pārmaiņa detalizēti aprakstīta finanšu pārskatu 17. skaidrojumā "Kapitāls un rezerves".

UZKRĀJUMS VALŪTAS KURSA RISKAM, PROCENTU LIKMJU RISKAM, KREDĪTRISKAM UN ZELTA CENAS RISKAM

Lielākā daļa ECB aktīvu un saistību periodiski tiek pārvērtēta pēc aktuālajiem valūtas tirgus kursiem un vērtspapīru cenām, tāpēc ECB pelnītspēja stipri pakļauta valūtas kursa riskam un – mazāk – procentu likmju riskam. Šī pakļautība galvenokārt rodas saistībā ar tās zelta un ārējo rezervju aktīvu turējumiem ASV dolāros un Japānas jenās, kas galvenokārt ieguldīti procentus pelnošos instrumentos. ECB ieguldījumu portfeļi un monetārās politikas mērķiem iegādāto vērtspapīru turējumi rada papildu pakļautību kredītriskam.

Ņemot vērā lielo pakļautību šiem riskiem un tās pārvērtēšanas kontu apjomu, ECB tur uzkrājumu valūtas kursa riskam, procentu likmju riskam, kredītriskam un zelta cenas riskam. Šā uzkrājuma apjomu un turpmāko palielināšanas nepieciešamību katru gadu pārskata, ņemot vērā vairākus faktorus, t.sk. risku ietverošu aktīvu turējumu apjomu, risku īstenošanās gadījumus kārtējā finanšu gadā, paredzamos nākamā gada rezultātus un risku novērtējumu, kas ietver riskam pakļauto vērtību (VaR) aprēķināšanu risku ietverošajiem aktīviem un tiek konsekventi piemērots ilgstošā laika periodā. Šis riska uzkrājums kopā ar jebkuru ECB vispārējo rezervju fondā turēto summu nedrīkst pārsniegt euro zonas valstu NCB apmaksātā ECB kapitāla vērtību.

2011. gada 31. decembrī uzkrājums valūtas kursa riskam, procentu likmju riskam, kredītriskam un zelta cenas riskam sasniedza 6 363 milj. euro. Ņemot vērā tās veiktā riska novērtējuma rezultātus, Padome nolēma ar 2012. gada 31. decembri palielināt risku uzkrājuma apjomu līdz 7 529 milj. euro. Šī summa ir vienāda ar pašlaik pieļaujamo maksimālo summu.

5. 2012. GADA FINANŠU REZULTĀTI

2012. gadā ECB tīrie ienākumi pirms pārveduma risku uzkrājumā 1 166 milj. euro apmērā bija 2 164 milj. euro (2011. gadā – 1 894 milj. euro). Pēc šā pārveduma veikšanas tīrā peļņa (998 milj. euro) tika sadalīta starp euro zonas valstu NCB.

2012. gadā tīrie procentu ienākumi sasniedza 2 289 milj. euro (2011. gadā – 1 999 milj. euro). Tīro procentu ienākumu pieaugums galvenokārt skaidrojams ar a) mazākiem tīrajiem procentu izdevumiem saistībā ar TARGET2 atlikumiem, b) papildu procentu ienākumiem, kas gūti no "Vērtspapīru tirgu programmas" un otrās "Nodrošināto obligāciju iegādes programmas" ietvaros iegādātajiem vērtspapīriem, un c) mazākiem procentu izdevumiem saistībā ar euro zonas NCB prasībām par ECB nodotajiem ārējo rezervju aktīviem. Šo norišu ietekmi daļēji kompensēja no ECB kopējā apgrozībā esošo banknošu apjoma daļas gūto ienākumu samazināšanās.

Tīrie realizētie guvumi no finanšu operācijām 2012. gadā samazinājās līdz 319 milj. euro (2011. gadā – 472 milj. euro) sakarā ar mazākiem neto guvumiem no valūtas kursiem, kurus tikai daļēji kompensēja lielāki neto realizētie guvumi no cenas vērtspapīru pārdošanas rezultātā. 2011. gadā neto guvumi no valūtas kursiem galvenokārt skaidrojami ar Japānas jenu aizplūdi saistībā ar ECB dalību 2011. gada martā notikušajā saskaņotajā starptautiskajā intervencē valūtas tirgos.

Sakarā ar ECB pašu kapitāla portfeli turēto vērtspapīru tirgus vērtības vispārējo pieaugumu norakstītā vērtība 2012. gadā bija ievērojami mazāka (4 milj. euro; 2011. gadā – 157 milj. euro).

2011. gada beigās nerealizētie ārvalstu valūtas maiņas guvumi, kas galvenokārt radušies saistībā ar ASV dolāru portfeli un Japānas jenu portfeli, sasniedza 7 976 milj. euro un nerealizētie guvumi no zelta cenas – 15 718 milj. euro. 2012. gadā sakarā ar euro kursa samazināšanos attiecībā pret Japānas jenu un ASV dolāru nerealizētie ārvalstu valūtas maiņas guvumi samazinājās (līdz 6 053 milj. euro), savukārt sakarā ar zelta cenas pieaugumu 2012. gadā nerealizētie guvumi no zelta cenas sasniedza 16 434 milj. euro. Saskaņā ar Eurosistēmas grāmatvedības politiku šie guvumi uzrādīti pārvērtēšanas kontos.

Gada beigās netika atzīts zaudējums no vērtības samazināšanās. Attiecībā uz ECB "Vērtspapīru tirgu programmas" ietvaros iegādāto Grieķijas valdības obligāciju turējumiem Padome konstatēja divus vērtības krituma rādītājus, kas radušies 2012. gadā. Pamatojoties uz 2012. gada 31. decembrī pieejamo informāciju, Padome uzskatīja, ka šo rādītāju esamība neizraisa ECB turējumu vērtības samazināšanos, jo nekas neliecina par aplēsto nākotnes naudas plūsmu pārmaiņām.

ECB kopējās administratīvās izmaksas, ieskaitot nolietojumu, 2012. gadā sasniedza 461 milj. euro (2011. gadā – 442 milj. euro). Lielākā daļa izdevumu saistībā ar ECB jaunās ēkas būvniecību ir kapitalizēta un netiek iekļauta šajā postenī.

BILANCE 2012. GADA 31. DECEMBRĪ

AKTĪVI	SKAID- ROJUMI	2012 (euro)	2011 (euro)
Zelts un zeltā izteiktie debitoru parādi	1.	20 359 049 520	19 643 678 205
Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	2.		
SVF debitoru parādi	2.1.	653 250 711	664 189 254
Atlikumi bankās un ieguldījumi vērtspapīros, ārējie aizdevumi un citi ārējie aktīvi	2.2.	40 669 958 425	40 763 380 487
		41 323 209 136	41 427 569 741
Prasības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem	2.2.	2 838 176 026	4 827 713 607
Prasības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	3.		
Atlikumi bankās, ieguldījumi vērtspapīros un aizdevumi	3.1.	0	1 456 000 000
Pārējās prasības euro pret euro zonas valstu kredītiestādēm	4.	5 000	204 931 400
Euro zonas rezidentu euro denominētie vērtspapīri	5.		
Vērtspapīri, kas tiek turēti monetārās politikas mērķiem	5.1.	22 055 516 689	22 819 128 768
Eurosistēmas iekšējās prasības	6.		
Prasības saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā	6.1.	73 007 429 075	71 090 081 710
Pārējās prasības Eurosistēmā (neto)	6.2.	24 673 515 571	49 393 103 654
		97 680 944 646	120 483 185 364
Pārējie aktīvi	7.		
Materiālie un nemateriālie pamatlīdzekļi	7.1.	638 474 832	441 349 493
Pārējie finanšu aktīvi	7.2.	19 099 638 796	16 040 825 454
Ārpusbilances instrumentu pārvērtēšanas starpība	7.3.	207 025 391	264 245 011
Uzkrājumi un nākamo periodu izdevumi	7.4.	1 660 056 235	1 861 875 764
Dažādi	7.5.	1 423 836 885	1 400 781 867
		23 029 032 139	20 009 077 589
Kopā aktīvi		207 285 933 156	230 871 284 674

SAISTĪBAS	SKAID- ROJUMI	2012 (euro)	2012 (euro)
Banknotes apgrozībā	8.	73 007 429 075	71 090 081 710
Pārējās saistības euro pret euro zonas valstu kredītiestādēm	9.	0	204 926 300
Saistības euro pret citiem euro zonas valstu rezidentiem	10.		
Pārējās saistības	10.1.	1 024 000 000	1 056 000 000
Saistības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	11.	50 887 527 294	77 116 620 293
Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	12.		
Noguldījumi, kontu atlikumi un citas saistības	12.1.	0	406 665 121
Eurosistēmas iekšējās saistības	13.		
Saistības par nodotajām ārējām rezervēm	13.1.	40 307 572 893	40 307 572 893
Pārējās saistības	14.		
Ārpusbilances instrumentu pārvērtēšanas starpība	14.1.	585 953 062	869 160 478
Uzkrājumi un nākamo periodu ienākumi	14.2.	975 648 659	1 251 205 972
Dažādi	14.3.	781 819 158	623 759 817
		2 343 420 879	2 744 126 267
Uzkrājumi	15.	7 595 452 415	6 407 941 415
Pārvērtēšanas konti	16.	23 472 041 296	24 324 930 772
Kapitāls un rezerves	17.		
Kapitāls	17.1.	7 650 458 669	6 484 283 669
Gada peļņa		998 030 635	728 136 234
Kopā pasīvi		207 285 933 156	230 871 284 674

PEĻNAS UN ZAUDĒJUMU APRĒĶINS 2012. GADA 31. DECEMBRĪ

	SKAID- ROJUMI	2012 (euro)	2011 (euro)
Procentu ienākumi no ārējo rezervju aktīviem	24.1.	228 883 700	290 220 291
Procentu ienākumi, kas gūti no euro banknošu sadales Eurosistēmā	24.2.	633 084 427	856 392 005
Pārējie procentu ienākumi	24.4.	10 917 006 128	8 331 260 026
<i>Procentu ienākumi</i>		<i>11 778 974 255</i>	<i>9 477 872 322</i>
Atlīdzība par NCB prasībām par nodotajām ārējām rezervēm	24.3.	(306 925 375)	(433 970 898)
Pārējie procentu izdevumi	24.4.	(9 182 641 280)	(7 044 498 398)
<i>Procentu izdevumi</i>		<i>(9 489 566 655)</i>	<i>(7 478 469 296)</i>
Tīrie procentu ienākumi	24.	2 289 407 600	1 999 403 026
Realizētie finanšu operāciju guvumi/ zaudējumi	25.	318 835 838	472 219 229
Finanšu aktīvu un pozīciju norakstīšana	26.	(4 180 784)	(157 457 283)
Pārveidumi uz/no uzkrājumiem valūtas kursa riskam, procentu likmju riskam, kredītriskam un zelta cenas riskam		(1 166 175 000)	(1 166 175 000)
Finanšu operāciju, vērtības norakstīšanas un riska uzkrājumu neto rezultāts		(851 519 946)	(851 413 054)
Tīrie komisijas maksas izdevumi	27.	(2 127 108)	(1 980 780)
Ienākumi no kapitāla akcijām un līdzdalības kapitālā	28.	1 188 176	1 048 891
Pārējie ienākumi	29.	21 938 157	23 122 157
Kopā tīrie ienākumi		1 458 886 879	1 170 180 240
Personāla izmaksas	30.	(219 350 856)	(216 065 185)
Administratīvie izdevumi	31.	(220 422 011)	(208 017 979)
Materiālo un nemateriālo pamatlīdzekļu nolietojums		(12 918 830)	(11 488 672)
Banknošu ražošanas pakalpojumi	32.	(8 164 547)	(6 472 170)
Gada peļņa		998 030 635	728 136 234

Frankfurtē pie Mainas 2013. gada 13. februārī

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

Mario Dragi (Mario Draghi)
Prezidents

GRĀMATVEDĪBAS POLITIKA¹

FINANŠU PĀRSKATU FORMA UN SNIEGŠANA

ECB finanšu pārskati sagatavoti, lai patiesi atspoguļotu ECB finansiālo stāvokli un darbības rezultātus. Tie sagatavoti saskaņā ar šādu grāmatvedības politiku², ko ECB Padome uzskata par atbilstošu centrālās bankas darbības būtībai.

GRĀMATVEDĪBAS PRINCIPI

Ievēroti šādi grāmatvedības principi: ekonomiskā būtība un caurredzamība, piesardzība, notikumu pēc bilances datuma atzīšana, būtiskums, darbības turpināšanas pieņēmums, uzkrāšanas princips, konsekvence un salīdzināmība.

AKTĪVU UN SAISTĪBU ATZĪŠANA

Aktīvu vai saistības atzīst bilancē tikai tad, ja ir ticams, ka jebkurš ar to saistīts nākotnes saimnieciskais labums plūdis uz ECB vai no tās, visi ar to saistītie riski un atlīdzība būtībā ir nodoti ECB un aktīva izmaksas vai vērtību vai saistību apjomu var ticami novērtēt.

UZSKAITES PAMATS

Šie pārskati sagatavoti saskaņā ar sākotnējo izmaksu principu, kas atbilstoši pielāgots, lai iekļautu tirgojamo vērtspapīru (kas netiek klasificēti kā līdz termiņa beigām turētie vērtspapīri), zelta un visu pārējo bilances un ārpusbilances aktīvu un saistību ārvalstu valūtās novērtējumu tirgus vērtībā. Darījumi ar finanšu aktīviem un saistībām pārskatos atspoguļoti, ievērojot datumu, kad veikti norēķini.

Darījumus ar ārvalstu valūtā denominētiem finanšu instrumentiem, izņemot tagadnes darījumus ar vērtspapīriem, grāmato ārpusbilances kontos darījuma datumā. Norēķinu datumā ārpusbilances grāmatojumus reversē un darījumus uzrāda bilancē. Ārvalstu valūtas pirkšana un pārdošana ietekmē ārvalstu valūtas tīro pozīciju darījuma datumā. Pārdošanas realizētie guvumi vai zaudējumi arī tiek aprēķināti šajā datumā. Uzkrātos procentus, prēmijas un diskonta summas, kas saistītas ar ārvalstu valūtā denominētiem finanšu instrumentiem, aprēķina un grāmato katru dienu. Šie uzkrājumi arī katru dienu ietekmē ārvalstu valūtas pozīciju.

ZELTS UN ĀRVALSTU VALŪTU AKTĪVI UN SAISTĪBAS

Aktīvi un saistības ārvalstu valūtā izteikti euro pēc valūtas kursa bilances datumā. Ienākumi un izdevumi izteikti pēc valūtas kursa uzskaites dienā. Ārvalstu valūtu aktīvu un saistību pārvērtēšanu veic katrai valūtai atsevišķi, iekļaujot gan bilances, gan ārpusbilances instrumentus.

Aktīvu un saistību ārvalstu valūtās pārvērtēšanu pēc tirgus cenām veic atsevišķi no pārvērtēšanas pēc valūtas kursa.

Zeltu novērtē pēc tirgus cenas gada beigās. Zelta gadījumā cenas pārvērtēšana netiek nodalīta no valūtas pārvērtēšanas. Tā vietā uzrāda vienu zelta vērtību, pamatojoties uz zelta cenu euro par vienu

¹ ECB grāmatvedības politika detalizēti izklāstīta 2010. gada 11. novembra Lēmumā ECB/2010/21 (OJ L 35, 09.02.2011., 1. lpp.; ar grozījumiem).

² Šī politika atbilst ECBS Statūtu 26.4. panta noteikumiem. Tie paredz saskaņotu pieeju noteikumiem, kas regulē Eurosistēmas operāciju grāmatvedību un finanšu pārskatu sniegšanu.

Trojas unci, ko gadam, kas noslēdzās 2012. gada 31. decembrī, aprēķināja pēc euro kursa attiecībā pret ASV dolāru 2012. gada 31. decembrī.

Speciālās aizņēmuma tiesības (SDR) definē kā valūtu grozu. Lai pārvērtētu ECB SDR turējumus, SDR vērtību noteica kā četru galveno valūtu (ASV dolāra, euro, Japānas jenas un Lielbritānijas sterliņu mārciņas) kursu svērtu summu, pārrēķinot tās euro saskaņā ar stāvokli 2012. gada 31. decembrī.

VĒRTSPAPĪRI

Tirgojamos vērtspapīrus (kas netiek klasificēti kā līdz termiņa beigām turētie vērtspapīri) un līdzīgus aktīvus novērtē pēc vidējās tirgus cenas vai pamatojoties uz attiecīgo ienesīguma līkni bilances datumā. Katru vērtspapīru novērtē atsevišķi. Gadam, kas noslēdzās 2012. gada 31. decembrī, izmantotas vidējās tirgus cenas 2012. gada 28. decembrī.

Tirgojamos vērtspapīrus, kas klasificēti kā līdz termiņa beigām turētie vērtspapīri, un nelikvidās kapitāla daļas novērtē pēc izmaksām, ņemot vērā vērtības samazināšanos.

IENTĀKUMU ATZĪŠANA

Ienākumi un izdevumi atzīti periodā, kurā tie nopelnīti vai radušies.³ Ārvalstu valūtas, zelta un vērtspapīru pārdošanas realizētos guvumus un zaudējumus uzrāda peļņas un zaudējumu aprēķinā. Šādus realizētos guvumus un zaudējumus aprēķina atbilstoši attiecīgā aktīva vidējam izmaksām.

Nerealizētos guvumus neatzīst kā ienākumus, bet pārved tieši uz pārvērtēšanas kontu.

Nerealizētos zaudējumus uzrāda peļņas un zaudējumu aprēķinā, ja tie gada beigās pārsniedz iepriekšējos pārvērtēšanas guvumus, kas uzrādīti atbilstošajā pārvērtēšanas kontā. Šādus nerealizētos zaudējumus no kāda vērtspapīra, valūtas vai zelta neieskaita ar nerealizētajiem guvumiem no cita vērtspapīra, valūtas vai zelta. Ja peļņas un zaudējumu aprēķinā uzrādīti kāda posteņa nerealizētie zaudējumi, šā posteņa vidējās izmaksas samazina līdz valūtas kursam vai tirgus cenai gada beigās.

Zaudējumi no vērtības samazināšanās tiek uzrādīti peļņas un zaudējumu aprēķinā un nākamajos gados netiek reversēti, izņemot, ja vērtība atkal pieaug un šis pieaugums ir attiecināms uz novērojamu notikumu, kas norisinājies pēc tam, kad pirmo reizi uzrādīta vērtības samazināšanās.

Iegādāto vērtspapīru, t.sk. vērtspapīru, kas klasificēti kā līdz termiņa beigām turētie vērtspapīri, prēmijas vai diskonta summas aprēķinātas un uzrādītas kā daļa no procentu ienākumiem un tiek amortizētas šo vērtspapīru atlikušajā termiņā.

REVERSIE DARĪJUMI

Reversie darījumi ir operācijas, kurās ECB pērk vai pārdod aktīvus saskaņā ar *repo* līgumu vai veic kredītooperācijas pret nodrošinājumu.

Repo darījumos vērtspapīri tiek pārdoti par naudu, vienlaikus slēdzot līgumu par to atpirkšanu no darījuma partnera par noteiktu cenu konkrētā nākotnes datumā. *Repo* darījumi uzskaitīti kā nodrošināti noguldījumi bilances saistību pusē. Vērtspapīri, kas pārdoti šāda līguma ietvaros, paliek ECB bilancē.

3 Administratīvajiem uzkrājumiem noteikts minimālais sliekšnis 100 000 euro.

Reversajos *repo* darījumos vērtspapīri tiek pirkti par naudu, vienlaikus slēdzot līgumu par to atpārdošanu darījuma partnerim par noteiktu cenu konkrētā nākotnes datumā. Reversie *repo* darījumi uzrādīti kā nodrošināti aizdevumi bilances aktīvu pusē, bet netiek iekļauti ECB vērtspapīru turējumā.

Reversos darījumus (t.sk. vērtspapīru aizdevumu darījumus), ko veic automatizētās vērtspapīru aizdevumu programmas ietvaros, uzrāda bilancē tikai gadījumos, kad tiek sniegts nodrošinājums naudā, ko nogulda ECB kontā. 2012. gadā ECB nesaņēma nodrošinājumu naudā saistībā ar šādiem darījumiem.

ĀRPUSBILANCES INSTRUMENTI

Valūtas instrumenti, t.i., biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi, ārvalstu valūtas mijmaiņas darījumu nākotnes puse un citi valūtas instrumenti, kas ietver vienas valūtas apmaiņu pret citu kādā nākotnes datumā, ārvalstu valūtas maiņas guvumu un zaudējumu aprēķināšanai iekļauti ārvalstu valūtas tīrajā pozīcijā.

Katru procentu likmju instrumentu pārvērtē atsevišķi. Atklāto biržā tirgoto procentu likmju nākotnes darījumu līgumu mainīgās rezerves dienas pārmaiņas uzrādītas peļņas un zaudējumu aprēķinā. Biržā netirgoto nākotnes darījumu ar vērtspapīriem un procentu likmju mijmaiņas darījumu vērtēšanas pamatā ir vispārpieņemtas vērtēšanas metodes, izmantojot novērojamās tirgus cenas un procentu likmes, kā arī diskonta faktorus no norēķina datumiem līdz novērtējuma datumam.

NOTIKUMI PĒC BILANCES DATUMA

Aktīvu un pasīvu vērtība koriģēta, atspoguļojot notikumus laikā no gada beigu bilances datuma līdz datumam, kad Valde dod atļauju iesniegt ECB finanšu pārskatus Padomei apstiprināšanai, ja šādi notikumi būtiski ietekmē aktīvu un pasīvu stāvokli bilances datumā.

Svarīgi notikumi pēc bilances datuma, kas neietekmē aktīvu un pasīvu stāvokli bilances datumā, atspoguļoti skaidrojumos.

ECBS IEKŠĒJIE ATLIKUMI/EUROSISTĒMAS IEKŠĒJIE ATLIKUMI

ECBS iekšējie atlikumi veidojas galvenokārt saistībā ar ES veiktajiem pārrobežu maksājumiem, par kuriem norēķini tiek veikti euro, izmantojot centrālo banku naudas līdzekļus. Šos darījumus lielākoties iniciē privātā sektora pārstāvji (t.i., kredītiestādes, sabiedrības un privātpersonas). Norēķini par šiem darījumiem tiek veikti TARGET2 (*Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system*), un to rezultātā veidojas divpusēji atlikumi ES valstu centrālo banku TARGET2 kontos. Katru dienu tiek aprēķinātas šo divpusējo atlikumu neto pozīcijas, ko attiecina uz ECB, un tādējādi katrai NCB paliek tikai viena divpusējā tīrā pozīcija attiecībā pret ECB. ECB uzskaitē šī pozīcija atspoguļo katras NCB neto prasības vai saistības pret pārējo ECBS. Eurosistēmas iekšējie atlikumi, kas ir euro zonas valstu NCB atlikumi attiecībā pret ECB saistībā ar TARGET2, kā arī citi euro denominētie Eurosistēmas iekšējie atlikumi (piemēram, starpperioda peļņas sadales NCB), uzrādīti ECB bilancē kā viena neto aktīvu vai saistību pozīcija un atspoguļoti postenī "Pārējās prasības Eurosistēmā (neto)" vai postenī "Pārējās saistības Eurosistēmā (neto)". ECBS iekšējie atlikumi, kas ir ārpus euro zonas esošo valstu NCB atlikumi attiecībā pret ECB saistībā ar to daļību TARGET2⁴, atspoguļoti postenī "Saistības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem".

4 2012. gada 31. decembrī TARGET2 piedalījās šādas ārpus euro zonas esošo valstu NCB: *Българска народна банка* (Bulgārijas Nacionālā banka), *Danmarks Nationalbank*, Latvijas Banka, *Lietuvos bankas*, *Narodowy Bank Polski* un *Banca Națională a României*.

Eurosistēmas iekšējie atlikumi, kas saistīti ar euro banknošu sadali Eurosistēmā, uzrādīti kā viens neto aktīvs postenī "Prasības saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā" (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

Eurosistēmas iekšējie atlikumi, kas radušies, NCB, kuras pievienojas Eurosistēmai, nododot ārējo rezervju aktīvus ECB, denominēti euro un uzrādīti postenī "Saistības par nodotajām ārējām rezervēm".

PAMATLĪDZEKĻI

Pamatlīdzekļi, ieskaitot nemateriālos aktīvus, bet izņemot zemi un mākslas darbus, tiek novērtēti pēc izmaksām, atņemot nolietojumu. Nolietojumu aprēķina pēc lineārās metodes gaidāmajā pamatlīdzekļa lietderīgās lietošanas laikā, sākot ar ceturksni, pēc kura pamatlīdzeklis kļuvis pieejams izmantošanai. Galvenajām aktīvu grupām piemēroti šādi lietderīgās lietošanas laiki.

Datori, ar tiem saistītā datoraparātūra un programmatūra, transportlīdzekļi	4 gadi
Tehniskais aprīkojums	4 gadi vai 10 gadu
Mēbeles un iekārtas telpās	10 gadu

Nolietojuma perioda ilgums kapitalizētajiem būvniecības un remonta izdevumiem, kas saistīti ar ECB pašreizējām īrētajām telpām, koriģēts, lai nodrošinātu šo aktīvu pilnīgu norakstīšanu pirms ECB pārcelšanās uz jaunajām telpām. Zeme un mākslas darbi tiek novērtēti pēc izmaksām.

Pamatlīdzekļus, kuru cena mazāka par 10 000 euro, noraksta iegādes gadā.

Pamatlīdzekļus, kuri atbilst kapitalizācijas kritērijiem, bet vēl ir būvniecības vai sagatavošanas stadijā, uzrāda postenī "Pamatlīdzekļi būvniecības stadijā". Pēc šo aktīvu lietošanas uzsākšanas ar tiem saistītās izmaksas tiek pārvestas uz attiecīgajiem pamatlīdzekļu posteņiem. Lai uzrādītu ECB jauno telpu nolietojumu, izmaksas tiks attiecinātas uz atbilstošajām aktīvu sastāvdaļām, kuru nolietojums tiks aprēķināts saskaņā ar to novērtēto lietderīgās lietošanas laiku.

ECB PENSIJU PLĀNS, CITI PĒCNODARBINĀTĪBAS PABALSTI UN CITI ILGTERMIŅA PABALSTI

ECB nodrošina saviem darbiniekiem noteiktu pabalstu plānu. To finansē, izmantojot aktīvus, kas tiek turēti darbinieku ilgtermiņa pabalstu fondā.

ECB un darbinieku obligātās iemaksas ir attiecīgi 18% un 6% no pamatalgas. Darbinieki var brīvprātīgi veikt papildu iemaksas noteikto iemaksu pīlārā, ko var izmantot, lai nodrošinātu papildu pabalstu apjomu.⁵

Bilance

Saistības, kuras bilancē tiek atzītas attiecībā uz noteikto pabalstu plānu, veido noteikto pabalstu pienākuma pašreizējā vērtība bilances datumā, *no kuras atņemta* šā pienākuma finansēšanai izmantoto plāna aktīvu patiesā vērtība, kas koriģēta, ņemot vērā neatzītos aktuāros guvumus vai zaudējumus.

Noteikto pabalstu pienākumu katru gadu aprēķina neatkarīgi aktuāri, izmantojot plānotās vienības kredītmērodi. Noteikto pabalstu pienākuma pašreizējo vērtību aprēķina, diskontējot aplēsto nākotnes naudas plūsmu, izmantojot procentu likmi, ko nosaka pēc euro denominētu augstas

⁵ Šos līdzekļus, kas uzkrājušies brīvprātīgo iemaksu veidā, darbinieki pensionēšanās brīdī var izmantot papildu pensijas iegādei. Šī pensija no attiecīgā brīža tiek iekļauta noteikto pabalstu saistībās.

kvalitātes uzņēmumu obligāciju, kuru dzēšanas termiņš atbilst pensiju pienākuma termiņam, tirgus ienesīguma bilances datumā.

Aktuārie guvumi un zaudējumi var rasties uz pieredzi pamatoto korekciju rezultātā (kur faktiskie rezultāti atšķiras no iepriekšējiem aktuārajiem pieņēmumiem) un no aktuāro pieņēmumu pārmaiņām.

Peļņas un zaudējumu aprēķins

Peļņas un zaudējumu aprēķinā iekļauj neto summu, kas ietver:

- a) kārtējās apkalpošanas izmaksas noteiktajiem pabalstiem, kas uzkrājas gada laikā;
- b) procentus no noteikto pabalstu pienākuma pēc diskonta likmes;
- c) paredzamo atdevi no plāna aktīviem, kas tiek turēti saistībā ar noteikto pabalstu pienākumu;
- d) jebkurus aktuāros guvumus un zaudējumus, kas radušies saistībā ar pēcnodarbinātības pabalstiem, izmantojot "10% koridora" pieeju; un
- e) pilnībā jebkurus aktuāros guvumus un zaudējumus, kas radušies saistībā ar citiem ilgtermiņa pabalstiem.

"10% koridora" pieeja

Tīros kumulatīvos neatzītos aktuāros guvumus un zaudējumus no pēcnodarbinātības pabalstiem, kuri pārsniedz lielāko no a) 10% no noteikto pabalstu pienākuma pašreizējās vērtības vai b) 10% no plāna aktīvu, kas tiek turēti saistībā ar noteikto pabalstu pienākumu, patiesās vērtības, amortizē plānā iesaistīto darbinieku paredzamā vidējā atlikušā darba stāža laikā.

Nefondētie pabalsti

Ir nefondētas vienošanās par ECB Valdes locekļu pēcnodarbinātības pabalstiem un citiem ilgtermiņa pabalstiem. Ir nefondētas vienošanās par darbinieku pēcnodarbinātības pabalstiem, kas nav pensijas, un citiem ilgtermiņa pabalstiem. Šo pabalstu paredzamās izmaksas tiek uzkrātas Valdes locekļu/ darbinieku pilnvaru termiņa vai nodarbinātības laikā, lietojot līdzīgu grāmatvedības metodi kā noteikto pabalstu pensiju plāniem. Aktuārie guvumi un zaudējumi tiek atzīti, kā aprakstīts sadaļā "Peļņas un zaudējumu aprēķins".

Lai noteiktu atbilstošās saistības finanšu pārskatos, šos atlikumus katru gadu vērtē neatkarīgi aktuāri.

BANKNOTES APGROZĪBĀ

ECB un euro zonas valstu NCB, kas kopā veido Eurosistēmu, emitē euro banknotes.⁶ Apgrozībā esošo banknošu kopējā vērtība katra mēneša pēdējā darbadienā saskaņā ar banknošu pārdales atslēgu⁷ tiek sadalīta starp Eurosistēmas centrālajām bankām.

ECB piešķirtā daļa ir 8% no apgrozībā esošo euro banknošu kopējās vērtības, un to atspoguļo bilancē pasīvu postenī "Banknotes apgrozībā". ECB daļa kopējā euro banknošu emisijā nodrošināta

⁶ 2010. gada 13. decembra Lēmums ECB/2010/29 par euro banknošu emisiju (pārstrādāta versija; OV L 35, 09.02.2011., 26. lpp.).

⁷ Banknošu pārdales atslēga ir procentuālās daļas, ko iegūst, ņemot vērā ECB daļu kopējā euro banknošu emisijā un piemērojot parakstītā kapitāla atslēgu NCB daļai šajā kopumā.

ar prasībām pret NCB. Šīs prasības, par kurām tiek maksāti procenti⁸, uzrādītas apakšpostenī "Eurosistēmas iekšējās prasības: prasības saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā" (sk. "ECBS iekšējie atlikumi/Eurosistēmas iekšējie atlikumi" grāmatvedības politikas skaidrojumos). Procentu ienākumi no šīm prasībām ietverti peļņas un zaudējumu aprēķinā postenī "Procentu ienākumi, kas gūti no euro banknošu sadales Eurosistēmā".

STARPPERIODA PEĻŅAS SADALE

ECB ienākumi no euro banknotēm apgrozībā un ienākumi, kas radušies no "Vērtspapīru tirgu programmas" ietvaros iegādātajiem vērtspapīriem, pienākas euro zonas valstu NCB finanšu gadā, kad tie radušies. Ja ECB Padome nav lēmusi citādi, ECB sadala šos ienākumus nākamā gada janvārī starpperioda ienākumu sadales veidā.⁹ Tos sadala pilnībā, izņemot gadījumus, kad ECB tīrā peļņa attiecīgajā gadā ir mazāka par tās ienākumiem no euro banknotēm apgrozībā un "Vērtspapīru tirgu programmas" ietvaros iegādātajiem vērtspapīriem, un atkarībā no Padomes lēmumiem pārved līdzekļus uzkrājumā valūtas kursa riskam, procentu likmju riskam, kredītriskam un zelta cenas riskam. Ienākumus no euro banknotēm apgrozībā Padome var nolemt izmantot arī, lai segtu izmaksas, kas radušās ECB saistībā ar euro banknošu emisiju un apstrādi.

CITI JAUTĀJUMI

Nemot vērā ECB kā centrālās bankas lomu, Valde uzskata, ka naudas plūsmas pārskata publicēšana nesniegtu finanšu pārskatu lasītājiem nekādu svarīgu papildu informāciju.

Saskaņā ar ECBS Statūtu 27. pantu un pamatojoties uz Padomes rekomendāciju, ES Padome uz pieciem gadiem – līdz 2012. finanšu gada beigām – apstiprinājusi *PricewaterhouseCoopers Aktiengesellschaft Wirtschaftsprüfungsgesellschaft* par ECB ārējiem revidentiem.

8 2010. gada 25. novembra Lēmums ECB/2010/23 par dalībvalstu, kuru valūta ir euro, nacionālo centrālo banku monetāro ienākumu sadali (pārstrādāta versija; OV L 35, 09.02.2011., 17. lpp.; ar grozījumiem).

9 2010. gada 25. novembra Lēmums ECB/2010/24 par to, kā pagaidām sadala Eiropas Centrālās bankas ienākumus no apgrozībā esošajām euro banknotēm un vērtspapīru tirgu programmas ietvaros iegādātajiem vērtspapīriem (pārstrādāta versija; OV L 6, 11.01.2011., 35. lpp.; ar grozījumiem).

BILANCES SKAIDROJUMI

I. ZELTS UN ZELTĀ IZTEIKTIE DEBITORU PARĀDI

ECB 2012. gada 31. decembrī piederēja 16 142 871 Trojas unce¹⁰ tīra zelta (2011. gadā – 16 142 871 Trojas unce). 2012. gadā netika veikti darījumi ar zeltu. ECB tīra zelta turējumu vērtības euro ekvivalents pieauga sakarā ar zelta cenas kāpumu 2012. gadā (sk. "Zelts un ārvalstu valūtu aktīvi un saistības" grāmatvedības politikas skaidrojumos un 16. skaidrojumu "Pārvērtēšanas konti").

2. PRASĪBAS ĀRVALSTU VALŪTĀ PRET ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠO VALSTU UN EURO ZONAS VALSTU REZIDENTIEM

2.1. SVF DEBITORU PARĀDI

Šis aktīvs atspoguļo SDR ECB turējumā 2012. gada 31. decembrī. Tas saistīts ar divvirzienu vienošanos ar Starptautisko Valūtas fondu (SVF) par SDR pirkšanu un pārdošanu, saskaņā ar kuru SVF ir pilnvarots ECB vārdā organizēt SDR pirkšanu vai pārdošanu par euro minimālā un maksimālā turējumu apjoma robežās. Grāmatvedības vajadzībām SDR uzskata par ārvalstu valūtu (sk. "Zelts un ārvalstu valūtu aktīvi un saistības" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

2.2. ATLIKUMI BANKĀS UN IEGULDĪJUMI VĒRTSPAPĪROS, ĀRĒJIE AIZDEVUMI UN CITI ĀRĒJIE AKTĪVI UN PRASĪBAS ĀRVALSTU VALŪTĀ PRET EURO ZONAS VALSTU REZIDENTIEM

Šos divus posteņus veido atlikumi bankās, aizdevumi ārvalstu valūtās un ieguldījumi ASV dolāros un Japānas jenās denominētos vērtspapīros.

<i>Prasības pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem</i>	2012 (euro)	2011 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Pieprasījuma noguldījumu konti	1 503 909 190	967 861 820	536 047 370
Naudas tirgus noguldījumi	345 932 462	598 657 080	(252 724 618)
Reversie <i>repo</i> darījumi	56 844 020	623 065 152	(566 221 132)
Ieguldījumi vērtspapīros	38 763 272 753	38 573 796 435	189 476 318
Kopā	40 669 958 425	40 763 380 487	(93 422 062)

<i>Prasības pret euro zonas valstu rezidentiem</i>	2012 (euro)	2011 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Pieprasījuma noguldījumu konti	1 189 425	1 439 838	(250 413)
Naudas tirgus noguldījumi	2 836 986 601	4 826 273 769	(1 989 287 168)
Kopā	2 838 176 026	4 827 713 607	(1 989 537 581)

Šo posteņu samazinājums 2012. gadā skaidrojams galvenokārt ar Japānas jenas un ASV dolāra kursa kritumu attiecībā pret euro.

¹⁰ Tas atbilst 502.1 tonnām.

2012. gada 31. decembrī ECB bija šādi neto ārvalstu valūtu turējumi ASV dolāros un Japānas jenās¹¹.

	2012 Valūta (milj.)	2011 Valūta (milj.)
ASV dolāri	45 235	44 614
Japānas jenas	1 046 552	1 041 238

3. PRASĪBAS EURO PRET ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠO VALSTU REZIDENTIEM

3.1. ATLIKUMI BANKĀS, IEGULDĪJUMI VĒRTSPAPIROS UN AIZDEVUMI

2011. gada 31. decembrī šo posteni veidoja prasība pret ārpus euro zonas esošas valsts centrālo banku saistībā ar līgumu par *repo* darījumiem, ko tā noslēgusi ar ECB. Saskaņā ar šo līgumu ārpus euro zonas esošās valsts centrālā banka var pret atbilstošu nodrošinājumu aizņemties euro, lai veicinātu iekšzemes likviditāti palielinošas operācijas. 2012. gada 31. decembrī nebija nevienas nenokārtotas prasības saistībā ar šo vienošanos.

4. PĀRĒJĀS PRASĪBAS EURO PRET EURO ZONAS VALSTU KREDĪTIESTĀDĒM

2011. gada 31. decembrī šo posteni galvenokārt veidoja prasības, kas radās saistībā ar nodrošināto obligāciju aizdevumu operāciju kontekstā veiktajiem reversajiem *repo* darījumiem (sk. 9. skaidrojumu "Pārējās saistības euro pret euro zonas valstu kredītiestādēm"). 2012. gada 31. decembrī nebija nevienas nenokārtotas prasības saistībā ar šo vienošanos.

2012. gada 31. decembrī šo posteni veidoja pieprasījuma noguldījumu konts euro zonas valsts rezidenta turējumā.

5. EURO ZONAS REZIDENTU EURO DENOMINĒTIE VĒRTSPAPĪRI

5.1. VĒRTSPAPĪRI, KAS TIEK TURĒTI MONETĀRĀS POLITIKAS MĒRĶIEM

2012. gada 31. decembrī šo posteni veidoja vērtspapīri, ko ECB iegādājusies divu "Nodrošināto obligāciju iegādes programmu"¹² un "Vērtspapīru tirgu programmas"¹³ ietvaros.

	2012 (euro)	2011 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Pirmā "Nodrošināto obligāciju iegādes programma"	4 426 521 354	4 814 370 827	(387 849 473)
Otrā "Nodrošināto obligāciju iegādes programma"	1 504 280 207	212 604 879	1 291 675 328
"Vērtspapīru tirgu programma"	16 124 715 128	17 792 153 062	(1 667 437 934)
Kopā	22 055 516 689	22 819 128 768	(763 612 079)

11 Šajos turējumos ietilpst attiecīgajā ārvalstu valūtā denominēti aktīvi mīnus pasīvi, uz kuriem attiecas ārvalstu valūtas pārvērtēšana. Tie ietverti posteļos "Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem", "Prasības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem", "Uzkrājumi un nākamā perioda izdevumi", "Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem", "Ārpusbilances instrumentu pārvērtēšanas starpība" (pasīvu pusē) un "Uzkrājumi un nākamā perioda ienākumi", ņemot vērā biržā netirgotos valūtas maiņas nākotnes darījumus un ārvalstu valūtas mijmaiņas darījumus, kas ietverti ārpusbilances posteļos. Tie guvumi no ārvalstu valūtā denominēto finanšu instrumentu cenas, kuri radušies pārvērtēšanas rezultātā, nav ietverti.

12 Kā ziņots ECB 2009. gada 4. jūnijā un 2011. gada 6. oktobra paziņojumos presei.

13 Kā ziņots ECB 2010. gada 10. maija paziņojumā presei par pasākumiem, lai novērstu nopietno spriedzi finanšu tirgos.

Pirmās "Nodrošināto obligāciju iegādes programmas" ietvaros iegāde tika pilnībā īstenota līdz 2010. gada jūnija beigām. 2012. gadā šā posteņa neto samazinājumu noteica galvenokārt dzēstie apjomi.

2011. gada oktobrī uzsāktās otrās "Nodrošināto obligāciju iegādes programmas" ietvaros ECB un NCB iegādājās euro zonā emitētas euro denominētas nodrošinātās obligācijas ar mērķi atvieglot finansēšanas nosacījumus kredītiestādēm un uzņēmumiem, kā arī mudināt kredītiestādes saglabāt un paplašināt klientu kredītišanu. 2012. gadā šā posteņa neto pieaugumu noteica iegādes, kas veiktas šajā gadā periodā līdz programmas beigām 2012. gada 31. oktobrī.

2010. gada maijā apstiprinātās "Vērtspapīru tirgu programmas" ietvaros ECB un NCB varēja iegādāties euro zonas valsts un privātos parāda vērtspapīrus, lai novērstu traucējumus dažu euro zonas parāda vērtspapīru tirgus segmentu darbībā un atjaunotu monetārās politikas transmisijas mehānisma pienācīgu funkcionēšanu. 2012. gadā šā posteņa neto samazinājumu noteica dzēstie apjomi, kas ar uzviju kompensēja veikto iegāžu un neto diskontu amortizācijas ietekmi šajā gadā. Padome 2012. gada 6. septembrī nolēma pārtraukt "Vērtspapīru tirgu programmu".¹⁴

Ar "Vērtspapīru tirgu programmu" saistīto ECB turējumu daļa ietver arī Grieķijas Republikas emitētus parāda vērtspapīrus. 2012. gada februārī Eurosistēmas centrālās bankas apmainīja savus "Vērtspapīru tirgu programmas" ietvaros iegādāto Grieķijas valdības obligāciju turējumus pret jauniem Grieķijas Republikas emitētiem vērtspapīriem. Jaunajiem iegādātajiem vērtspapīriem ir tādi paši raksturlielumi, t.i., nominālvērtības, kupona likmes, procentu maksājumu datumi un dzēšanas datumi, kā "Vērtspapīru tirgu programmas" ietvaros iegādātajiem vērtspapīriem, un tie nebija iekļauti atbilstošo vērtspapīru sarakstā, kas tika restrukturēti privātā sektora iesaistes (PSI) iniciatīvas ietvaros. Tāpēc ECB necieta zaudējumus saistībā ar tās turējumā esošajām Grieķijas valdības obligācijām.

"Vērtspapīru tirgu programmas" un "Nodrošināto obligāciju iegādes programmu" ietvaros iegādātos vērtspapīrus klasificē kā līdz termiņa beigām turētus vērtspapīrus un novērtē saskaņā ar amortizēto izmaksu principu, ņemot vērā vērtības samazināšanos (sk. "Vērtspapīri" grāmatvedības politikas skaidrojumos). Pamatojoties uz gada beigās pieejamo informāciju un atgūstamās vērtības aplēsēm, tiek veikti gadskārtējie vērtības krituma testi.

2012. gada beigās veiktā "Vērtspapīru tirgu programmas" ietvaros iegādāto vērtspapīru vērtības krituma testa laikā Padome identificēja divus vērtības krituma rādītājus saistībā ar Grieķijas valdības obligāciju turējumiem, kas radušies 2012. gadā. Pirmais bija 2012. gada martā notikusī Grieķijas Republikas emitētā parāda daļas pārstrukturēšana PSI iniciatīvas ietvaros un otrais – parāda atpirkšanas operācija, ko 2012. gada decembrī īstenoja Grieķijas valdība. Padome uzskatīja, ka šo vērtības krituma rādītāju esamība neizraisa ECB turējumu vērtības samazināšanos, jo, pamatojoties uz 2012. gada 31. decembrī pieejamo informāciju, nekas neliecina par aplēsto nākotnes naudas plūsmu pārmaiņām. Tāpēc gada beigās netika uzrādīti zaudējumi no "Vērtspapīru tirgu programmas" ietvaros ECB turējumā esošo Grieķijas valdības obligāciju vērtības samazināšanās. Turklāt netika uzrādīti zaudējumi arī saistībā ar citu "Vērtspapīru tirgu programmas" ietvaros iegādāto vērtspapīru vērtības samazināšanos.

Saistībā ar abu "Nodrošināto obligāciju iegādes programmu" ietvaros iegādāto vērtspapīru vērtības krituma testu Padome apsvēra faktu, ka 2012. gadā notikusi vairāku emitentu pārstrukturēšana.

14 Kā ziņots ECB 2012. gada 6. septembra paziņojumā presei par tiešo monetāro darījumu tehniskajām iezīmēm.

Taču šīs pārstrukturēšanas operācijas nav ietekmējušas aplēstās nākotnes naudas plūsmas, kuras paredzēts saņemt ECB, un tāpēc zaudējumi no šo turējumu vērtības samazināšanās netika atzīti.

Padome regulāri novērtē ar "Vērtspapīru tirgu programmas" un divu "Nodrošināto obligāciju iegādes programmu" ietvaros turētajiem vērtspapīriem saistītos finanšu riskus.

6. EUROSISTĒMAS IEKŠĒJĀS PRASĪBAS

6.1. PRASĪBAS SAISTĪBĀ AR EURO BANKNOŠU SADALI EUROSISTĒMĀ

Šo posteni veido ECB prasības pret euro zonas valstu NCB saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumos). Atlīdzība par šīm prasībām tiek aprēķināta katru dienu saskaņā ar pēdējo pieejamo Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju izsolēs izmantoto robežlikmi (sk. 24.2. skaidrojumu "Procentu ienākumi, kas gūti no euro banknošu sadales Eurosistēmā").

6.2. PĀRĒJĀS PRASĪBAS EUROSISTĒMĀ (NETO)

2012. gadā šo posteni veidoja galvenokārt euro zonas valstu NCB TARGET2 atlikumi attiecībā pret ECB (sk. "ECBS iekšējie atlikumi/Eurosistēmas iekšējie atlikumi" grāmatvedības politikas skaidrojumos). Šīs pozīcijas neto sarukumu galvenokārt noteica kompensējošo mijmaiņas darījumu, kas veikti ar NCB saistībā ar ASV dolāru likviditāti palielinošajām operācijām, atlikuma samazināšanās. Šīs samazināšanās ietekmi daļēji kompensēja summas, kas no euro zonas maksātas ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem, izmantojot TARGET2 (sk. 11. skaidrojumu "Saistības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem").

Atlīdzība par TARGET2 pozīcijām, izņemot atlikumus, kas veidojušies no kompensējošajiem mijmaiņas darījumiem, kas veikti ar NCB saistībā ar ASV dolāru likviditāti palielinošajām operācijām, tiek aprēķināta katru dienu saskaņā ar pēdējo pieejamo Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju izsolēs izmantoto robežlikmi.

Šajā postenī iekļauta arī summa, kas pienākas euro zonas valstu NCB saistībā ar ECB starpperioda peļņas sadali (sk. "Starpperioda peļņas sadale" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

	2012 (euro)	2011 (euro)
Prasības pret euro zonas valstu NCB saistībā ar TARGET2	981 081 428 771	842 032 488 071
Saistības pret euro zonas valstu NCB saistībā ar TARGET2	(955 833 285 908)	(791 987 384 417)
Saistības pret euro zonas valstu NCB saistībā ar ECB starpperioda peļņas sadali	(574 627 292)	(652 000 000)
Pārējās prasības Eurosistēmā (neto)	24 673 515 571	49 393 103 654

7. PĀRĒJIE AKTĪVI

7.1. MATERIĀLIE UN NEMATERIĀLIE PAMATLĪDZEKĻI

Šie aktīvi 2012. gada 31. decembrī aptvēra šādus posteņus.

	2012 (euro)	2011 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Izmaksas			
Zeme un ēkas	170 824 151	168 916 034	1 908 117
Datoraparātūra un programmatūra	64 633 290	187 324 734	(122 691 444)
Aprīkojums, mēbeles, iekārtas telpās un transportlīdzekļi	13 926 711	30 891 846	(16 965 135)
Pamatlīdzekļi būvniecības stadijā	529 636 881	339 020 767	190 616 114
Pārējie pamatlīdzekļi	7 508 349	1 656 957	5 851 392
Kopā izmaksas	786 529 382	727 810 338	58 719 044
Uzkrātais nolietojums			
Zeme un ēkas	(82 957 070)	(79 214 734)	(3 742 336)
Datoraparātūra un programmatūra	(51 687 755)	(177 313 517)	125 625 762
Aprīkojums, mēbeles, iekārtas telpās un transportlīdzekļi	(13 274 149)	(29 730 082)	16 455 933
Pārējie pamatlīdzekļi	(135 576)	(202 512)	66 936
Kopā uzkrātais nolietojums	(148 054 550)	(286 460 845)	138 406 295
Atlikusī bilances vērtība	638 474 832	441 349 493	197 125 339

Pieaugums kategorijā "Pamatlīdzekļi būvniecības stadijā" skaidrojams ar 2012. gadā veiktajiem darbiem saistībā ar ECB jaunajām telpām.

Izmaksu un uzkrātā nolietojuma samazinājums kategorijās "Datoraparātūra un programmatūra" un "Aprīkojums, mēbeles, iekārtas telpās un transportlīdzekļi" atspoguļoja galvenokārt novecojušu aktīvu, kuri 2012. gada beigās vairs netika izmantoti, izslēgšanu no bilances.

Pieaugums kategorijā "Pārējie pamatlīdzekļi" skaidrojams galvenokārt ar 2012. gadā veikto maksājumu par licenci, lai iegūtu intelektuālā īpašuma tiesības un zinātību saistībā ar euro banknošu otrā izlaiduma tehniskajām iezīmēm. Pārējo pamatlīdzekļu, kas bija novecojuši un vairs netika lietoti, izslēgšana no bilances 2012. gadā ietekmēja arī ar šo kategoriju saistītās izmaksas un uzkrāto nolietojumu.

7.2. PĀRĒJIE FINANŠU AKTĪVI

Šo posteņi veido ECB pašu līdzekļu ieguldījums¹⁵, kas tiek turēts kā ECB kapitāla un rezervju tiešs atbilstošais postenis, kā arī citi finanšu aktīvi, kas ietver 3 211 Starptautisko norēķinu bankas (SNB) akciju pēc to iegādes izmaksām (41.8 milj. euro).

Šo posteņi veido šādi komponenti.

	2012 (euro)	2011 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Pieprasījuma noguldījumu konti euro	5 193 816	4 934 974	258 842
Euro denominētie vērtspapīri	16 349 560 714	13 285 988 281	3 063 572 433
Reversie <i>repo</i> darījumi euro	2 702 963 941	2 707 978 069	(5 014 128)
Pārējie finanšu aktīvi	41 920 325	41 924 130	(3 805)
Kopā	19 099 638 796	16 040 825 454	3 058 813 342

15 Pašu kapitāla portfeļa pārvaldīšanas kontekstā veiktie *repo* darījumi uzrādīti posteņa "Dažādi" saistību pusē (sk. 14.3. skaidrojumu "Dažādi").

Šā posteņa neto pieaugumu galvenokārt noteica šādas pašu līdzekļu portfeli ieguldītās summas: a) summas, kas 2012. gadā saņemtas no euro zonas NCB kā trešais maksājums, lai segtu to daļu no 2010. gadā palielinātā ECB parakstītā kapitāla (sk. 17. skaidrojumu "Kapitāls un rezerves") un b) 2011. gadā veiktajam pārvedumam ECB uzkrājumā valūtas kursa riskam, procentu likmju riskam, kredītriskam un zelta cenas riskam atbilstošā summa.

7.3. ĀRPUSBALANCES INSTRUMENTU PĀRVĒRTĒŠANAS STARPĪBA

Šo posteni veido galvenokārt 2012. gada 31. decembrī nepabeigto mijmaiņas un biržā netirgoto valūtas maiņas nākotnes darījumu ārvalstu valūtā pārvērtēšanas pārmaiņas (sk. 21. skaidrojumu "Valūtas mijmaiņas darījumi un biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi"). Šīs pārvērtēšanas pārmaiņas radījusi šādu darījumu konvertēšana to euro ekvivalentā saskaņā ar valūtas kursu bilances datumā salīdzinājumā ar to vērtību euro, šos darījumus konvertējot atbilstoši attiecīgās valūtas vidējai cenai šajā datumā (sk. "Ārpusbilances instrumenti" un "Zelts un ārvalstu valūtu aktīvi un saistības" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

Šajā postenī ietverti arī pārvērtēšanas guvumi no nepabeigtajiem procentu likmju mijmaiņas darījumiem (sk. 20. skaidrojumu "Procentu likmju mijmaiņas darījumi").

7.4. UZKRĀJUMI UN NĀKAMO PERIODU IZDEVUMI

2012. gadā šajā postenī bija iekļauti uzkrātie kuponu procenti no vērtspapīriem, t.sk. iegādes brīdī samaksāto procentu atlikums 792.7 milj. euro apjomā (2011. gadā – 816.8 milj. euro) (sk. 2.2. skaidrojumu "Atlikumi bankās un ieguldījumi vērtspapīros, ārējie aizdevumi un citi ārējie aktīvi un prasības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem", 5. skaidrojumu "Euro zonas rezidentu euro denominētie vērtspapīri" un 7.2. skaidrojumu "Pārējie finanšu aktīvi").

Tas ietvēra arī uzkrātos procentus no TARGET2 atlikumiem 650.4 milj. euro apjomā, kas saņemami no euro zonas valstu NCB par 2012. gada pēdējo mēnesi (2011. gadā – 752.6 milj. euro) un uzkrātos saņemamos procentus no ECB prasībām saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā gada pēdējā ceturksnī (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumos) 136.7 milj. euro apjomā (2011. gadā – 230.6 milj. euro).

Šajā postenī uzrādīti arī pārējie uzkrātie ienākumi, t.sk. uzkrātie procentu ienākumi no pārējiem finanšu aktīviem, un dažādi avansa maksājumi.

7.5. DAŽĀDI

Šo posteni veidoja galvenokārt pozitīvie atlikumi saistībā ar nepabeigtajiem mijmaiņas un biržā netirgotajiem valūtas maiņas nākotnes darījumiem ārvalstu valūtā 2012. gada 31. decembrī (sk. 21. skaidrojumu "Valūtas mijmaiņas darījumi un biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi"). Šos atlikumus radījusi šādu darījumu konvertēšana to euro ekvivalentā atbilstoši attiecīgās valūtas vidējai cenai bilances datumā salīdzinājumā ar to vērtību euro, kādā šie darījumi sākotnēji uzrādīti (sk. "Ārpusbilances instrumenti" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

Šajā postenī iekļautas arī uzkrātās summas saistībā ar ECB starpperioda peļņas sadali (sk. "Starpperioda peļņas sadale" grāmatvedības politikas skaidrojumos un 6.2. skaidrojumu "Pārējās prasības Eurosistēmā (neto)").

Šajā postenī iekļauta arī prasība pret Vācijas Federālo finanšu ministriju saistībā ar pievienotās vērtības un citu samaksāto netiešo nodokļu atmaksu. Šādi nodokļi atmaksājami saskaņā ar Protokola par privilēģijām un imunitāti Eiropas Savienībā 3. panta noteikumiem, kas attiecas uz ECB atbilstoši ECBS Statūtu 39. pantam.

8. BANKNOTES APGROZĪBĀ

Šis postenis ietver ECB daļu (8%) no kopējā euro banknošu apgrozībā apjoma (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

9. PĀRĒJĀS SAISTĪBAS EURO PRET EURO ZONAS VALSTU KREDĪTIESTĀDĒM

2011. gada 31. decembrī šo posteni veidoja saistības, kas radušās nodrošināto obligāciju aizdevumu operāciju kontekstā veikto *repo* darījumu ietvaros. Šīs aizdevumu operācijas tiek īstenotas saskaņotu *repo* darījumu veidā, kur *repo* darījuma ietvaros saņemtās summas tiek vienlaikus pilnībā reinvestētas, slēdzot reverso *repo* līgumu ar to pašu darījuma partneri (sk. 4. skaidrojumu "Pārējās prasības euro pret euro zonas valstu kredītiestādēm"). 2012. gada 31. decembrī nepabeigtu darījumu nebija.

10. SAISTĪBAS EURO PRET CITIEM EURO ZONAS VALSTU REZIDENTIEM

10.1. PĀRĒJĀS SAISTĪBAS

Šis postenis ietver Euro banku asociācijas (EBA) locekļu noguldījumus, ko ECB izmanto kā nodrošinājumu EBA maksājumiem, kuri tiek veikti TARGET2 sistēmā.

11. SAISTĪBAS EURO PRET ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠO VALSTU REZIDENTIEM

2012. gada 31. decembrī šajā postenī bija iekļauti 44.0 mljrd. euro (2011. gadā – 13.0 mljrd. euro), ko veidoja ārpus euro zonas esošo valstu NCB un citu centrālo banku atlikumi ECB, kas radušies saistībā ar darījumiem, kurus apstrādā TARGET2 sistēmā, vai ir šiem darījumiem atbilstošās summas.

Šā posteņa atlikušo daļu veidoja 6.8 mljrd. euro (2011. gadā – 64.2 mljrd. euro); šī summa radusies sakarā ar pagaidu savstarpējo vienošanos par valūtas darījumiem ar Federālo rezervju sistēmu. Šīs vienošanās ietvaros Federālo rezervju sistēma pagaidu mijmaiņas darījumu līnijas veidā nodrošina ECB ASV dolārus, lai piedāvātu Eurosistēmas darījuma partneriem īstermiņa finansējumu ASV dolāros. Vienlaikus ECB slēdz kompensējošus mijmaiņas darījumus ar euro zonas valstu NCB, kas izmanto iegūtos līdzekļus, lai reverso darījumu veidā veiktu likviditāti palielinošas operācijas ASV dolāros ar Eurosistēmas darījuma partneriem. Šo kompensējošo mijmaiņas darījumu rezultātā veidojas Eurosistēmas iekšējie atlikumi starp ECB un NCB. Mijmaiņas darījumi, kas veikti ar Federālo rezervju sistēmu un euro zonas valstu NCB, veido arī biržā netirgoto nākotnes darījumu prasības un saistības, kuras uzrāda ārpusbilances kontos (sk. 21. skaidrojumu "Valūtas mijmaiņas darījumi un biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi").

12. SAISTĪBAS ĀRVALSTU VALŪTĀ PRET ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠO VALSTU REZIDENTIEM

12.1. NOGULDĪJUMI, KONTU ATLIKUMI UN CITAS SAISTĪBAS

2011. gadā šo posteni veidoja saistības, kas radušās sakarā ar *repo* darījumiem ar ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem saistībā ar ECB ārvalstu valūtas rezervju pārvaldību. 2012. gada 31. decembrī nepabeigtu darījumu nebija.

13. EUROSISTĒMAS IEKŠĒJĀS SAISTĪBAS

13.1. SAISTĪBAS PAR NODOTAJĀM ĀRĒJĀM REZERVĒM

Tās ir saistības pret euro zonas valstu NCB, kas radās, nododot ārējo rezervju aktīvus ECB, tām pievienojoties Eurosistēmai. 2012. gadā tās nemainījās.

Atlīdzība par šīm saistībām tiek aprēķināta katru dienu pēc pēdējās pieejamās Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju izsolēs izmantotās robežlikmes, kas koriģēta, lai atspoguļotu to, ka no zelta sastāvdaļas peļņa netiek gūta (sk. 24.3. skaidrojumu "Atlīdzība par NCB prasībām par nodotajām ārējām rezervēm").

	Kopš 2011. gada 1. janvāra (euro)
<i>Nationale Bank van België/ Banque Nationale de Belgique</i>	1 397 303 847
<i>Deutsche Bundesbank</i>	10 909 120 274
<i>Eesti Pank</i>	103 115 678
<i>Banc Ceannais na hÉireann/Central Bank of Ireland</i>	639 835 662
<i>Bank of Greece</i>	1 131 910 591
<i>Banco de España</i>	4 783 645 755
<i>Banque de France</i>	8 192 338 995
<i>Banca d'Italia</i>	7 198 856 881
<i>Central Bank of Cyprus</i>	78 863 331
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	100 638 597
<i>Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta</i>	36 407 323
<i>De Nederlandsche Bank</i>	2 297 463 391
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	1 118 545 877
<i>Banco de Portugal</i>	1 008 344 597
<i>Banka Slovenije</i>	189 410 251
<i>Národná banka Slovenska</i>	399 443 638
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	722 328 205
Kopā	40 307 572 893

14. PĀRĒJĀS SAISTĪBAS

14.1. ĀRPUSBALANCES INSTRUMENTU PĀRVĒRTĒŠANAS STARPĪBA

Šo posteni veido galvenokārt 2012. gada 31. decembrī nepabeigto mijmaiņas un biržā netirgoto valūtas maiņas nākotnes darījumu ārvalstu valūtā pārvērtēšanas pārmaiņas (sk. 21. skaidrojumu "Valūtas mijmaiņas darījumi un biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi"). Šīs pārvērtēšanas pārmaiņas radījusi šādu darījumu konvertēšana to euro ekvivalentā saskaņā ar valūtas kursu bilances datumā salīdzinājumā ar to vērtību euro, šos darījumus konvertējot atbilstoši

attiecīgās valūtas vidējai cenai šajā datumā (sk. "Ārpusbilances instrumenti" un "Zelts un ārvalstu valūtu aktīvi un saistības" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

Šajā postenī ietverti arī pārvērtēšanas zaudējumi no nepabeigtajiem procentu likmju mijmaiņas darījumiem (sk. 20. skaidrojumu "Procentu likmju mijmaiņas darījumi").

14.2. UZKRĀJUMI UN NĀKAMO PERIODU IENĀKUMI

2012. gada 31. decembrī divi galvenie atlikumi šajā postenī bija uzkrātie procenti no TARGET2 atlikumiem 641.1 milj. euro apjomā, kas maksājami euro zonas valstu NCB par 2012. gada pēdējo mēnesi (2011. gadā – 770.1 milj. euro) un NCB maksājami uzkrātie procenti, kas attiecas uz to prasībām par ECB nodotajiem ārējo rezervju aktīviem, par visu 2012. gadu (sk. 13. skaidrojumu "Eurosistēmas iekšējās saistības") 306.9 milj. euro apjomā (2011. gadā – 434.0 milj. euro). Šajā postenī uzrādīti arī uzkrājumi saistībā ar finanšu instrumentiem un citi uzkrājumi.

Šajā postenī iekļauts arī Frankfurtes pilsētas maksājums ECB 15.3 milj. apjomā par aizsargājamo ēku sarakstā ietvertās Turgus halles (*Grossmarkthalle*) ēkas saglabāšanu saistībā ar ECB jauno telpu būvniecību. Šī summa tiks savstarpēji ieskaitīta ar ēkas izmaksām, kad tā būs pieejama izmantošanai (sk. 7.1. skaidrojumu "Materiālie un nemateriālie pamatlīdzekļi").

14.3. DAŽĀDI

Šajā postenī bija ietverts saistībā ar ECB pašu līdzekļu pārvaldību veikto *repo* darījumu atlikums 360.1 milj. euro (2011. gadā – 360.0 milj. euro; sk. 7.2. skaidrojumu "Pārējie finanšu aktīvi").

Šajā postenī bija ietverti arī negatīvie atlikumi saistībā ar 2012. gada 31. decembrī nepabeigtajiem mijmaiņas un biržā netirgotajiem valūtas maiņas nākotnes darījumiem ārvalstu valūtā (sk. 21. skaidrojumu "Valūtas mijmaiņas darījumi un biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi"). Šos atlikumus radījusi šādu darījumu konvertēšana to euro ekvivalentā pēc attiecīgās valūtas vidējās cenas bilances datumā salīdzinājumā ar to vērtību euro, kādā šie darījumi sākotnēji uzrādīti (sk. "Ārpusbilances instrumenti" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

Papildus tas ietvēra ECB neto saistības, kas attiecas uz tās darbinieku un Valdes locekļu pēcnodarbinātības pabalstiem un citiem ilgtermiņa pabalstiem 109.8 milj. euro apjomā, kā aprakstīts tālāk (sk. "ECB pensiju plāns, citi pēcnodarbinātības pabalsti un citi ilgtermiņa pabalsti" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

ECB PENSIJU PLĀNS, CITI PĒCNODARBINĀTĪBAS PABALSTI UN CITI ILGTERMIŅA PABALSTI

Bilancē atzītās summas saistībā ar pēcnodarbinātības pabalstiem un citiem ilgtermiņa darbinieku pabalstiem ir šādas.

	2012 Personāls (milj. euro)	2012 Valde (milj. euro)	2012 Kopā (milj. euro)	2011 Personāls (milj. euro)	2011 Valde (milj. euro)	2011 Kopā (milj. euro)
Pienākuma pašreizējā vērtība	761.3	17.8	779.1	549.1	17.9	567.0
Plāna aktīvu patiesā vērtība	(522.7)	–	(522.7)	(418.4)	–	(418.4)
Neatzītie aktuārie guvumi/(zaudējumi)	(144.5)	(2.1)	(146.6)	(35.6)	(0.5)	(36.1)
Bilancē atzītās saistības	94.1	15.7	109.8	95.1	17.4	112.5

2012. gadā pienākuma pret darbiniekiem pašreizējā vērtība (761.3 milj. euro) ietvēra nefondētos pabalstus 109.1 milj. euro apjomā (2011. gadā – 86.6 milj. euro) saistībā ar pēcnodarbinātības pabalstiem, kas nav pensijas, un citiem ilgtermiņa pabalstiem. Ir arī nefondētas vienošanās par Valdes locekļu pēcnodarbinātības pabalstiem un citiem ilgtermiņa pabalstiem.

Summas, kas 2012. gadā atzītas peļņas un zaudējumu aprēķinā, bija šādas.

	2012 Personāls (milj. euro)	2012 Valde (milj. euro)	2012 Kopā (milj. euro)	2011 Personāls (milj. euro)	2011 Valde (milj. euro)	2011 Kopā (milj. euro)
Kārtējās apkalpošanas izmaksas	29.0	1.3	30.3	31.1	1.4	32.5
Procenti no pienākuma	24.5	0.9	25.4	24.2	0.8	25.0
Plāna aktīvu paredzamā atdeve	(21.6)	–	(21.6)	(20.1)	–	(20.1)
Gadā atzītie neto aktuārie (guvumi)/ zaudējumi	0.7	0	0.7	6.2	(0.6)	5.6
Kopā kategorijā "Personāla izmaksas"	32.6	2.2	34.8	41.4	1.6	43.0

Pienākuma pašreizējās vērtības pārmaiņas 2012. gadā bija šādas.

	2012 Personāls (milj. euro)	2012 Valde (milj. euro)	2012 Kopā (milj. euro)	2011 Personāls (milj. euro)	2011 Valde (milj. euro)	2011 Kopā (milj. euro)
Sākuma pienākums	549.1	17.9	567.0	539.6	15.9	555.5
Apkalpošanas izmaksas	29.0	1.3	30.3	31.1	1.4	32.5
Procenti no pienākuma	24.5	0.9	25.4	24.2	0.8	25.0
Plāna dalībnieku iemaksas	16.5	0.1	16.6	16.3	0.2	16.5
Pārējās saistību, kas atspoguļo plāna dalībnieku iemaksas, neto pārmaiņas ¹	8.9	0	8.9	(1.9)	0	(1.9)
Samaksātie pabalsti	(6.3)	(4.0)	(10.3)	(5.4)	(0.8)	(6.2)
Aktuārie (guvumi)/zaudējumi	139.6	1.6	141.2	(54.8)	0.4	(54.4)
Beigu pienākums	761.3	17.8	779.1	549.1	17.9	567.0

1) Šajā postenī iekļautās summas ir to līdzekļu atdeve, ko veido plāna dalībnieku brīvprātīgās iemaksas.

2011. gadā aktuārie ieguvumi no noteikto pabalstu pienākuma saistībā ar darbiniekiem bija 54.8 milj. euro. Šīs summas pamatā ir šādas pārmaiņas: a) mazāks, nekā gaidīts, minimālo garantēto pabalstu vērtības pieaugums; b) paredzamās kreditētās atdeves no fondu daļām ar pamatā esošā kapitāla garantiju, ko izmanto nākotnes pensiju apjoma aprēķinam, un attiecīgi noteikto pabalstu pienākuma pašreizējās vērtības lejupvērsta koriģēšana un c) mazāks veselības apdrošināšanas plāna prēmiju paredzamais pieaugums.

Aktuārie zaudējumi 139.6 milj. euro apjomā, kas 2012. gadā radās no noteikto pabalstu pienākuma saistībā ar darbiniekiem, pamatā skaidrojami ar diskonta likmes samazināšanos no 5.00% līdz 3.50%. Rezultātā radušos beigu pienākuma palielinājumu tikai daļēji kompensēja uz vienības cenu pārmaiņām balstīto garantēto pabalstu gaidāmā mazākā nākotnes pieauguma ietekme, kā arī pieņēmuma par mazāku pensiju palielinājumu nākotnē (par 1.40% iepriekš paredzēto 1.65% vietā) ietekme.

2012. gadā samaksātie pabalsti ietver dažu no darba ECB aizgājušo Valdes locekļu pensiju tiesību segšanu.

2012. gadā ar darbiniekiem saistīto plāna aktīvu patiesās vērtības pārmaiņas, t.sk. pārmaiņas, kas radušās saistībā ar plāna dalībnieku brīvprātīgajām iemaksām, bija šādas.

	2012 (milj. euro)	2011 (milj. euro)
Plāna aktīvu sākuma patiesā vērtība	418.4	391.6
Paredzamā atdeve	21.6	20.1
Aktuārie guvumi/(zaudējumi)	30.0	(25.0)
Darba devēja iemaksas	33.6	22.7
Plāna dalībnieku iemaksas	16.5	16.3
Samaksātie pabalsti	(6.3)	(5.4)
Pārējās neto pārmaiņas aktīvos, kas atspoguļo plāna dalībnieku iemaksas	8.9	(1.9)
Plāna aktīvu beigu patiesā vērtība	522.7	418.4

Saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas personāla nodarbinātības noteikumiem ECB aktuāri 2011. gada 31. decembrī veica ECB pensiju plāna ilgtermiņa novērtējumu. Pēc šā novērtējuma veikšanas un rīkojoties saskaņā ar aktuāru ieteikumu, Padome 2012. gada 2. augustā apstiprināja papildu gada iemaksu 10.3 milj. euro apjomā, kas tiks maksāta 12 gadu, sākot ar 2012. gadu. Šo lēmumu pārskatīs 2014. gadā. ECB veikto iemaksu pieaugums 2012. gadā galvenokārt atspoguļo attiecīgajā gadā veicamo papildu iemaksu.

Plāna aktīvu aktuārie guvumi 2012. gadā atspoguļoja augstāku atdevi no fondu daļām šajā gadā, nekā gaidīts.

Gatavojot šajā skaidrojumā minētos novērtējumus, aktuāri izmantojuši pieņēmumus, kurus uzskaites un informācijas atklāšanas nolūkiem akceptējusi Valde. Lai aprēķinātu pabalstu shēmas saistības, izmantoti šādi galvenie pieņēmumi.

	2012 (%)	2011 (%)
Diskonta likme	3.50	5.00
Plāna aktīvu paredzamā atdeve ¹	4.50	6.00
Vispārējais algu pieaugums nākotnē ²	2.00	2.00
Pensiju palielinājums nākotnē ³	1.40	1.65

1) Šie pieņēmumi izmantoti, aprēķinot gan ECB noteikto pabalstu pienākumu, kuru finansē no aktīviem ar pamatā esošā kapitāla garantiju, gan nākamajā gadā plāna aktīvu paredzamo atdevi.

2) Papildus tiek ņemts vērā iespējamais atsevišķu darbinieku algu pieaugums līdz 1.8% gadā atkarībā no plāna dalībnieku vecuma.

3) Saskaņā ar ECB pensiju plāna noteikumiem pensijas palielina katru gadu. Ja ECB darbinieku vispārējās algu korekcijas bijušas mazākas par cenu inflācijas līmeni, pensijas tiek palielinātas atbilstoši vispārējām algu korekcijām. Ja vispārējās algu korekcijas pārsniedz cenu inflācijas līmeni, pensiju palielinājumu nosaka, pamatojoties uz šīm korekcijām, ja vien ECB pensiju plāna finanšu stāvoklis ļauj veikt šādu palielinājumu.

15. UZKRĀJUMI

Šo posteni veido uzkrājums valūtas kursa riskam, procentu likmju riskam, kredītriskam un zelta cenas riskam, kā arī dažādi citi uzkrājumi.

Uzkrājums valūtas kursa riskam, procentu likmju riskam, kredītriskam un zelta cenas riskam tiks izmantots tādā apjomā, kādu Padome uzskatīs par nepieciešamu, lai finansētu nākotnes realizētos un nerealizētos zaudējumus, īpaši pārvērtēšanas zaudējumus, kurus nesedz pārvērtēšanas konti. Šā uzkrājuma apjomu un turpmāko nepieciešamību pārskata katru gadu, pamatojoties uz ECB novērtējumu par tās pakļautību minētajiem riskiem. Veicot šo novērtējumu, tiek ņemti vērā vairāki faktori, t.sk. risku ietverošu aktīvu turējumu apjoms, risku īstenošanās apjoms kārtējā finanšu gadā, paredzami nākamā gada rezultāti un

risku novērtējums, kas ietver riskam pakļauto vērtību (VaR) aprēķināšanu risku ietverošajiem aktīviem un tiek konsekventi piemērots ilgstošā laika periodā. Šis uzkrājums kopā ar jebkuru vispārējo rezervju fondā turēto summu nedrīkst pārsniegt euro zonas valstu NCB apmaksātā ECB kapitāla vērtību.

2011. gada 31. decembrī uzkrājums valūtas kursa riskam, procentu likmju riskam, kredītriskam un zelta cenas riskam sasniedza 6 363 107 289 euro. Ņemot vērā veiktā novērtējuma rezultātus, Padome nolēma 2012. gada 31. decembrī ieskaitīt uzkrājumā 1 166 175 000 euro. Sakarā ar šo pārvedumu ECB 2012. gada tīrā peļņa samazinājās līdz 998 030 635 euro un uzkrājuma apjoms palielinājās līdz 7 529 282 289 euro. Pēc ECB apmaksātā kapitāla palielināšanas 2012. gadā (sk. 17. skaidrojumu "Kapitāls un rezerves") šī summa atbilst euro zonas valstu NCB apmaksātā ECB kapitāla vērtībai 2012. gada 31. decembrī.

16. PĀRVĒRTĒŠANAS KONTI

Šie konti ietver pārvērtēšanas atlikumus, kas rodas saistībā ar aktīvu, saistību un ārpusbilances instrumentu nerealizētajiem guvumiem (sk. "Ienākumu atzīšana", "Zelts un ārvalstu valūtu aktīvi un saistības", "Vērtspapīri" un "Ārpusbilances instrumenti" grāmatvedības politikas skaidrojumus).

	2012 (euro)	2011 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Zelts	16 433 862 811	15 718 491 496	715 371 315
Ārvalstu valūtas	6 053 396 675	7 975 683 173	(1 922 286 498)
Vērtspapīri un citi instrumenti	984 781 810	630 756 103	354 025 707
Kopā	23 472 041 296	24 324 930 772	(852 889 476)

Gada beigu pārvērtēšanā izmantotie valūtu kursi bija šādi.

Valūtu kursi	2012	2011
ASV dolāri par euro	1.3194	1.2939
Japānas jenas par euro	113.61	100.20
Euro par SDR	1.1657	1.1867
Euro par Trojas unci zelta	1 261.179	1 216.864

17. KAPITĀLS UN REZERVES

17.1. KAPITĀLS

ECB ar 2010. gada 29. decembri palielināja parakstīto kapitālu par 5 mljrd. euro (līdz 10 760 652 403 euro).¹⁶ Turklāt Padome nolēma, ka euro zonas valstu NCB jāiemaksā papildu kapitāla daļas, kas veidojās šā palielinājuma rezultātā, veicot trīs vienādus gada maksājumus.¹⁷ Pirmo un otro maksājumu veica attiecīgi 2010. gada 29. decembrī un 2011. gada 28. decembrī. Pēdējo maksājumu 1 166 175 000 euro apjomā veica 2012. gada 27. decembrī.

¹⁶ 2010. gada 13. decembra Lēmums ECB/2010/26 par Eiropas Centrālās bankas kapitāla palielināšanu (OV L 11, 15.01.2011., 53. lpp.).

¹⁷ 2010. gada 13. decembra Lēmums ECB/2010/27 par to, kā dalībvalstu, kuru valūta ir euro, nacionālās centrālās bankas apmaksā Eiropas Centrālās bankas kapitāla palielināšanu (OV L 11, 15.01.2011., 54. lpp.), un 2010. gada 31. decembra Lēmums ECB/2010/34 par to, kā *Eesti Pank* apmaksā kapitālu, nodod ārējo rezervju aktīvus un veic iemaksas Eiropas Centrālās bankas rezervēs un uzkrājumos (OV L 11, 15.01.2011., 58. lpp.).

ECB kapitāla atslēga un parakstītais kapitāls 2012. gadā nemainījās. Sakarā ar euro zonas NCB veikto pēdējo kapitāla daļu maksājumu ECB parakstītais kapitāls pieauga līdz 7 650 458 669 euro, kā redzams tabulā.¹⁸

	Kapitāla atslēga	Parakstītais kapitāls	Apmaksātais kapitāls	Apmaksātais kapitāls
	(%)	(euro)	2012. gadā (euro)	2011. gadā (euro)
<i>Nationale Bank van België/ Banque Nationale de Belgique</i>	2.4256	261 010 385	261 010 385	220 583 718
<i>Deutsche Bundesbank</i>	18.9373	2 037 777 027	2 037 777 027	1 722 155 361
<i>Eesti Pank</i>	0.1790	19 261 568	19 261 568	16 278 234
<i>Banc Ceannais na hÉireann/Central Bank of Ireland</i>	1.1107	119 518 566	119 518 566	101 006 900
<i>Bank of Greece</i>	1.9649	211 436 059	211 436 059	178 687 726
<i>Banco de España</i>	8.3040	893 564 576	893 564 576	755 164 576
<i>Banque de France</i>	14.2212	1 530 293 899	1 530 293 899	1 293 273 899
<i>Banca d'Italia</i>	12.4966	1 344 715 688	1 344 715 688	1 136 439 021
<i>Central Bank of Cyprus</i>	0.1369	14 731 333	14 731 333	12 449 666
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	0.1747	18 798 860	18 798 860	15 887 193
<i>Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta</i>	0.0632	6 800 732	6 800 732	5 747 399
<i>De Nederlandsche Bank</i>	3.9882	429 156 339	429 156 339	362 686 339
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	1.9417	208 939 588	208 939 588	176 577 921
<i>Banco de Portugal</i>	1.7504	188 354 460	188 354 460	159 181 126
<i>Banka Slovenije</i>	0.3288	35 381 025	35 381 025	29 901 025
<i>Národná banka Slovenska</i>	0.6934	74 614 364	74 614 364	63 057 697
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	1.2539	134 927 820	134 927 820	114 029 487
Euro zonas NCB starpsuma	69.9705	7 529 282 289	7 529 282 289	6 363 107 289
<i>Българска народна банка (Bulgarian National Bank)</i>	0.8686	93 467 027	3 505 014	3 505 014
<i>Česká národní banka</i>	1.4472	155 728 162	5 839 806	5 839 806
<i>Danmarks Nationalbank</i>	1.4835	159 634 278	5 986 285	5 986 285
<i>Latvijas Banka</i>	0.2837	30 527 971	1 144 799	1 144 799
<i>Lietuvos bankas</i>	0.4256	45 797 337	1 717 400	1 717 400
<i>Magyar Nemzeti Bank</i>	1.3856	149 099 600	5 591 235	5 591 235
<i>Narodowy Bank Polski</i>	4.8954	526 776 978	19 754 137	19 754 137
<i>Banca Națională a României</i>	2.4645	265 196 278	9 944 860	9 944 860
<i>Sveriges Riksbank</i>	2.2582	242 997 053	9 112 389	9 112 389
<i>Bank of England</i>	14.5172	1 562 145 431	58 580 454	58 580 454
Ārpus euro zonas esošo valstu NCB starpsuma	30.0295	3 231 370 113	121 176 379	121 176 379
Kopā	100.0000	10 760 652 403	7 650 458 669	6 484 283 669

Ārpus euro zonas esošo valstu NCB jāapmaksā 3.75% no savas parakstītā ECB kapitāla daļas, piedaloties ECB darbības izmaksu segšanā. Šīs iemaksas apjoms 2012. gada beigās bija 121 176 379 euro. Ārpus euro zonas esošo valstu NCB nav tiesīgas saņemt daļu no ECB sadalāmās peļņas, tās arī neuzņemas saistības finansēt nekādus ECB zaudējumus.

18 Atsevišķās summas noapaļotas līdz tuvākajam euro. Tāpēc skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa šīs sadaļas tabulās var atšķirties no kopsummas.

ĀRPUSBALANCES INSTRUMENTI

18. AUTOMĀTISKĀ VĒRTSPAPĪRU AIZDEVUMU PROGRAMMA

ECB pašu līdzekļu pārvaldības ietvaros ECB noslēgusi automātisko vērtspapīru aizdevumu līgumu. Saskaņā ar to norīkots aģents ECB vārdā veic vērtspapīru aizdevuma darījumus ar vairākiem darījuma partneriem, ko ECB noteikusi kā atbilstošus darījuma partnerus. Šā līguma ietvaros reverso darījumu atlikums 2012. gada 31. decembrī bija 1.3 mljrd. euro (2011. gadā – 1.2 mljrd. euro).

19. BIRŽĀ TIRGOTIE PROCENTU LIKMJU NĀKOTNES LĪGUMI

Noslēgto ārvalstu valūtu darījumu atlikumi, kas uzrādīti atbilstoši gada beigu tirgus kursiem, 2012. gada 31. decembrī bija šādi.

<i>Biržā tirgotie ārvalstu valūtu procentu likmju nākotnes līgumi</i>	2012 Līguma vērtība (euro)	2011 Līguma vērtība (euro)	Pārmaiņas (euro)
Pirkšanas līgumi	2 460 891 314	1 651 132 236	809 759 078
Pārdošanas līgumi	6 245 269 283	1 728 229 838	4 517 039 445

Šie darījumi noslēgti ECB ārējo rezervju pārvaldības ietvaros.

20. PROCENTU LIKMJU MIJMAIŅAS DARĪJUMI

2012. gada 31. decembrī procentu likmju mijmaiņas darījumu līgumu vērtības atlikums bija 355.1 milj. euro (2011. gadā – 225.7 milj. euro; atlikumi uzrādīti atbilstoši gada beigu tirgus procentu likmēm). Šie darījumi noslēgti ECB ārējo rezervju pārvaldības ietvaros.

21. ĀRVALSTU VALŪTAS MIJMAIŅAS DARĪJUMI UN BIRŽĀ NETIRGOTIE VALŪTAS MAIŅAS NĀKOTNES DARĪJUMI

ĀRĒJO REZERVJU PĀRVALDĪBA

Ārvalstu valūtas mijmaiņas darījumi un biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi 2012. gadā noslēgti ECB ārējo rezervju pārvaldības ietvaros. 2012. gada 31. decembrī šo darījumu rezultātā veidojušos biržā netirgoto nākotnes prasību un saistību atlikumi, kas uzrādīti atbilstoši gada beigu tirgus procentu likmēm, bija šādi.

<i>Ārvalstu valūtas mijmaiņas darījumi un biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi</i>	2012 (euro)	2011 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Prasības	2 110 145 191	2 304 007 744	(193 862 553)
Saistības	1 947 015 270	2 309 882 385	(362 867 115)

LIKVIDITĀTI PALIELINOŠĀS OPERĀCIJAS

2012. gada 31. decembrī bija ASV dolāros denominētu biržā netirgoto nākotnes darījumu prasību pret NCB un saistību pret Federālo rezervju sistēmu atlikumi, kas radušies sakarā ar likviditātes nodrošināšanu ASV dolāros Eurosistēmas darījuma partneriem (sk. 11. skaidrojumu "Saistības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem").

22. AIZŅĒMUMU UN AIZDEVUMU OPERĀCIJU ADMINISTRĒŠANA

ECB vidēja termiņa finansiālās palīdzības mehānisma ietvaros ir atbildīga par ES aizņēmumu un aizdevumu operāciju administrēšanu. 2012. gadā ECB šīs shēmas ietvaros apstrādāja maksājumus saistībā ar Latvijai, Ungārijai un Rumānijai piešķirtajiem ES aizdevumiem.

Saistībā ar vienošanos par aizdevumu iespēju starp dalībvalstīm, kuru valūta ir euro¹⁹, un *Kreditanstalt für Wiederaufbau*²⁰ kā aizdevējiem, Grieķijas Republiku kā aizņēmēju un *Bank of Greece* kā aizņēmēja aģentu ECB ir atbildīga par visu saistīto maksājumu apstrādi aizdevēju un aizņēmēja vārdā.

Turklāt ECB ir operatīva loma Eiropas Finanšu stabilizācijas mehānisma (EFSM) un Eiropas Finanšu stabilizācijas fonda (EFSF) ietvaros izsniegto aizdevumu administrēšanā. 2012. gadā ECB apstrādāja maksājumus saistībā ar Īrijai un Portugālei EFSM ietvaros izsniegtajiem aizdevumiem un Īrijai, Portugālei un Grieķijai EFSF ietvaros izsniegtajiem aizdevumiem.

Turklāt ECB administrē maksājumus saistībā ar jaunizveidotā Eiropas Stabilitātes mehānisma (ESM) autorizēto kapitālu un stabilitātes atbalsta operācijām.²¹ 2012. gadā ECB apstrādāja dalībvalstu, kuru valūta ir euro, maksājumus saistībā ar ESM autorizēto kapitālu.

23. NEPABEIGTIE TIESAS PROCESI

Document Security Systems Inc. (DSSI) iesniedza zaudējumu atlīdzināšanas prasību pret ECB Eiropas Kopienų Pirmās instances tiesā²², apgalvojot, ka, izgatavojot euro banknotes, ECB pārkāpusi DSSI patenta tiesības²³. Pirmās instances tiesa noraidīja DSSI prasību pret ECB par zaudējumu atlīdzināšanu.²⁴ ECB joprojām iesaistīta procesā par šā patenta anulēšanu vienā nacionālajā jurisdikcijā un jau panākusi tā anulēšanu visās pārējās iesaistītajās jurisdikcijās. Turklāt ECB stingri uzsver, ka nav nekādā veidā pārkāpusi patenta tiesības un attiecīgi arī aizstāvēsies pret jebkuru apsūdzību, ko DSSI cels kompetentās valstu tiesās.

Tā kā Pirmās instances tiesa noraidīja DSSI prasību pret ECB par zaudējumu atlīdzināšanu un ECB celtās prasības, lai dažās nacionālajās jurisdikcijās anulētu DSSI patenta nacionālās daļas, līdz šim tikušas apmierinātas, ECB joprojām ir pārliecināta, ka zaudējumu atlīdzības maksājumi DSSI ir maz iespējami. ECB aktīvi seko turpmākajai prāvas norisei.

19 Izņemot Grieķijas Republiku un Vācijas Federatīvo Republiku.

20 Kas darbojas valsts interesēs atbilstoši Vācijas Federatīvās Republikas norādījumiem un izmantojot Vācijas Federatīvās Republikas izsniegtu garantiju.

21 Līgums par Eiropas Stabilitātes mehānisma izveidi stājās spēkā 2012. gada 27. septembrī.

22 Pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā 2009. gada 1. decembrī Eiropas Kopienų Pirmās instances tiesas nosaukums tika mainīts un tagad tās nosaukums ir Vispārējā tiesa.

23 DSSI Eiropas patents Nr. 0455 750 B1.

24 Pirmās instances tiesas 2007. gada 5. septembra rīkojums, lieta T-295/05. Lieta pieejama interneta vietnē www.curia.europa.eu.

PEĻŅAS UN ZAUDĒJUMU APRĒĶINA SKAIDROJUMI

24. TĪRIE PROCENTU IENĀKUMI

24.1. PROCENTU IENĀKUMI NO ĀRĒJO REZERVJU AKTĪVIEM

Šo posteni veido šādi procentu ienākumi (atņemot procentu izdevumus), kas saistīti ar ECB tīrajiem ārējo rezervju aktīviem.

	2012 (euro)	2011 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Procentu ienākumi no pieprasījuma noguldījumu kontiem	726 972	2 088 888	(1 361 916)
Procentu ienākumi no naudas tirgus noguldījumiem	16 294 022	18 279 491	(1 985 469)
Procentu ienākumi no reversajiem <i>repo</i> darījumiem	1 881 260	1 479 020	402 240
Tīrie ienākumi no vērtspapīriem	197 474 767	254 699 342	(57 224 575)
Tīrie procentu ienākumi no procentu likmju mijmaiņas darījumiem	2 096 989	6 284 214	(4 187 225)
Tīrie procentu ienākumi no valūtas mijmaiņas darījumiem un biržā netirgotajiem valūtas maiņas nākotnes darījumiem	10 581 922	7 686 740	2 895 182
Kopā procentu ienākumi no ārējo rezervju aktīviem	229 055 932	290 517 695	(61 461 763)
Procentu izdevumi par pieprasījuma noguldījumu kontiem	(24 240)	(6 126)	(18 114)
Tīrie procentu izdevumi par <i>repo</i> darījumiem	(147 992)	(291 278)	143 286
Procentu ienākumi no ārējo rezervju aktīviem (neto)	228 883 700	290 220 291	(61 336 591)

Tīrie procentu ienākumi 2012. gadā kopumā samazinājās, un tas galvenokārt skaidrojams ar ASV dolāru portfeļa procentu ienākumu samazināšanos.

24.2. PROCENTU IENĀKUMI, KAS GŪTI NO EURO BANKNOŠU SADALES EUROSISTĒMĀ

Šis postenis ietver procentu ienākumus saistībā ar ECB daļu kopējā euro banknošu emisijas apjomā (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumos un 6.1. skaidrojumu "Prasības saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā"). Ienākumu sarukums 2012. gadā galvenokārt atspoguļoja to, ka vidējā galvenā refinansēšanas likme bija zemāka nekā 2011. gadā.

24.3. ATLĪDZĪBA PAR NCB PRASĪBĀM PAR NODOTAJĀM ĀRĒJĀM REZERVĒM

Šajā postenī uzrādīta atlīdzība, ko izmaksā euro zonas valstu NCB par to prasībām pret ECB saistībā ar ārējo rezervju aktīviem, kas nodoti saskaņā ar ECBS Statūtu 30.1. pantu (sk. 13. skaidrojumu "Eurosistēmas iekšējās saistības"). Šīs atlīdzības samazināšanās 2012. gadā atspoguļoja to, ka vidējā galvenā refinansēšanas likme bija zemāka nekā 2011. gadā.

24.4. PĀRĒJIE PROCENTU IENĀKUMI UN PĀRĒJIE PROCENTU IZDEVUMI

2012. gadā šajos posteņos ietverti procentu ienākumi (8.8 mljrd. euro; 2011. gadā – 6.6 mljrd. euro) un procentu izdevumi (8.9 mljrd. euro; 2011. gadā – 6.9 mljrd. euro) saistībā ar TARGET2 atlikumiem (sk. 6.2. skaidrojumu "Pārējās prasības Eurosistēmā (neto)" un 11. skaidrojumu "Saistības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem").

Tajos ietverti arī tīrie ienākumi 1 107.7 milj. euro (2011. gadā – 1 002.8 milj. euro) apjomā no vērtspapīriem, ko ECB iegādājusies "Vērtspapīru tirgu programmas" ietvaros, un 209.4 milj. euro (2011. gadā – 165.7 milj. euro) apjomā no vērtspapīriem, ko ECB iegādājusies "Nodrošināto obligāciju iegādes programmu" ietvaros, t.sk. tīrie ienākumi no attiecīgajiem vērtspapīru aizdevumu darījumiem. Šeit uzrādīti arī procentu ienākumi un procentu izdevumi saistībā ar citiem euro

denominētiem aktīviem un saistībām, kā arī procentu ienākumi un procentu izdevumi saistībā ar likviditāti palielinošajām operācijām ASV dolāros.

25. REALIZĒTIE FINANŠU OPERĀCIJU GUVUMI/ZAUDĒJUMI

Neto realizēto guvumu no finanšu operācijām sadalījums 2012. gadā bija šāds.

	2012 (euro)	2011 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Neto realizētie guvumi no cenām	317 311 647	260 059 727	57 251 920
Neto realizētie guvumi no valūtas kursiem un zelta cenas	1 524 191	212 159 502	(210 635 311)
Neto realizētie guvumi no finanšu operācijām	318 835 838	472 219 229	(153 383 391)

Neto realizētie guvumi no cenām ietvēra realizētos guvumus no vērtspapīriem, biržā tirgotajiem procentu likmju nākotnes līgumiem un procentu likmju mijmaiņas darījumiem.

2011. gadā neto realizētie guvumi no valūtas kursiem un zelta cenas veidojās galvenokārt sakarā ar Japānas jenu aizplūdi saistībā ar ECB dalību 2011. gada 18. martā notikušajā saskaņotajā starptautiskajā intervencē valūtas tirgos.

26. FINANŠU AKTĪVU UN POZĪCIJU VĒRTĪBAS NORAKSTĪŠANA

2012. gadā tika norakstīta šādu finanšu aktīvu un pozīciju vērtība.

	2012 (euro)	2011 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Nerealizētie zaudējumi no vērtspapīru cenas	(1 737 805)	(155 240 641)	153 502 836
Nerealizētie zaudējumi no procentu likmju mijmaiņas darījumu cenas	(2 442 218)	(2 216 642)	(225 576)
Nerealizētie zaudējumi no valūtas kursiem	(761)	0	(761)
Kopā norakstītā vērtība	(4 180 784)	(157 457 283)	153 276 499

Sakarā ar ECB pašu kapitāla portfeli turēto vērtspapīru tirgus vērtības vispārējo pieaugumu norakstītā vērtība 2012. gadā bija ievērojami mazāka nekā 2011. gadā.

27. TĪRIE KOMISIJAS MAKSAS IZDEVUMI

	2012 (euro)	2011 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Ienākumi no komisijas maksas	90 314	77 858	12 456
Izdevumi saistībā ar komisijas maksu	(2 217 422)	(2 058 638)	(158 784)
Tīrie komisijas maksas izdevumi	(2 127 108)	(1 980 780)	(146 328)

2012. gadā šajā kategorijā ienākumus veidoja soda naudas, kas kredītiestādēm tika uzliktas par obligāto rezervju prasību neizpildi. Izdevumi saistīti ar maksu par pieprasījuma noguldījumu kontiem un saistībā ar biržā tirgotajiem procentu likmju nākotnes līgumiem (sk. 19. skaidrojumu "Biržā tirgotie procentu likmju nākotnes līgumi").

28. IENĀKUMI NO KAPITĀLA AKCIJĀM UN LĪDZDALĪBAS KAPITĀLĀ

Šajā postenī iekļautas dividendes, kas saņemtas par ECB piederošajām SNB akcijām (sk. 7.2. skaidrojumu "Pārējie finanšu aktīvi").

29. PĀRĒJIE IENĀKUMI

Dažādos pārējos ienākumus 2012. gadā radīja galvenokārt euro zonas valstu NCB uzkrātās iemaksas, piedaloties ECB izdevumos saistībā ar lielu tirgus infrastruktūras projektu.

30. PERSONĀLA IZMAKSAS

Šajā kategorijā ietvertas algas, pabalsti, darbinieku apdrošināšana un dažādas pārējās izmaksas (184.6 milj. euro; 2011. gadā – 173.1 milj. euro). Šajā postenī iekļauti arī 34.8 milj. euro (2011. gadā – 43.0 milj. euro), kas atzīti saistībā ar ECB pensiju plānu, citiem pēcnodarbinātības pabalstiem un citiem ilgtermiņa pabalstiem (sk. 14.3. skaidrojumu "Dažādi"). Personāla izmaksas 1.3 milj. euro apjomā (2011. gadā – 1.3 milj. euro) saistībā ar ECB jauno telpu būvniecību ir kapitalizētas un netiek iekļautas šajā postenī.

Algas un pabalsti, t.sk. augstākās vadības atalgojums, pamatā veidoti atbilstoši Eiropas Savienības atalgojuma shēmai un ir ar to salīdzināmi.

Valdes locekļi saņem pamatalgu un papildu pabalstus mājokļa īrei un reprezentācijas izdevumiem. Prezidentam mājokļa īres pabalsta vietā tiek nodrošināta oficiāla rezidence, kas pieder ECB. Saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas personāla nodarbinātības noteikumiem Valdes locekļiem ir tiesības saņemt mājokļa, bērnu kopšanas un izglītības pabalstu (atbilstoši personiskajiem apstākļiem). Pamatalgu apliek ar nodokli, ko iekasē Eiropas Savienība, kā arī no tās atvelk iemaksas pensiju, veselības apdrošināšanas un negadījumu apdrošināšanas shēmās. Pabalstus neapliek ar nodokļiem un neiekļauj pensiju aprēķinā.

Valdes locekļiem izmaksātās pamatalgas 2012. gadā bija šādas.²⁵

	2012 (euro)	2011 (euro)
<i>Žans Klods Trišē (Jean-Claude Trichet; prezidents līdz 2011. gada oktobrim)</i>	–	309 290
Mario Dragi (Mario Draghi; prezidents no 2011. gada novembra)	374 124	61 858
Vitors Konstansiu (Vitor Constâncio; viceprezidents)	320 688	318 132
<i>Gertrūde Tumpela-Gugerela (Gertrude Tumpel-Gugerell; Valdes locekle līdz 2011. gada maijam)</i>	–	110 460
<i>Hosē Manuels Gonsaless-Paramo (José Manuel González-Páramo; Valdes loceklis līdz 2012. gada maijam)</i>	111 345	265 104
<i>Lorencs Bini Smagi (Lorenzo Bini Smaghi; Valdes loceklis līdz 2011. gada decembrim)</i>	–	265 104
<i>Jirgens Štarks (Jürgen Stark; Valdes loceklis līdz 2011. gada decembrim)</i>	–	265 104
Peters Prāts (Peter Praet; Valdes loceklis no 2011. gada jūnija)	267 228	154 644
Jergs Asmusens (Jörg Asmussen; Valdes loceklis no 2012. gada janvāra)	267 228	–
Benuā Kerē (Benoît Cœuré; Valdes loceklis no 2012. gada janvāra)	267 228	–
Kopā	1 607 841	1 749 696

²⁵ Īvs Meršs (Yves Mersch) stājās amatā 2012. gada 15. decembrī. Atalgojums, kas viņam bija uzkrājies par laiku līdz 2012. gada beigām, tika izmaksāts 2013. gada janvārī un uzrādīts 2013. finanšu gada personāla izmaksās.

Kopā Valdes locekļiem izmaksātie pabalsti un iemaksas, ko ECB veica veselības apdrošināšanas un negadījumu apdrošināšanas shēmā par Valdes locekļiem, bija 509 842 euro (2011. gadā – 646 154 euro).

Turklāt Valdes locekļiem sakarā ar iecelšanu amatā vai amata termiņa beigšanos izmaksātie pabalsti, stājoties amatā vai aizejot no ECB, bija 133 437 euro (2011. gadā – 159 594 euro). Tie uzrādīti peļņas un zaudējumu aprēķinā postenī "Administratīvie izdevumi".

Bijušajiem Valdes locekļiem noteiktu laiku pēc viņu amata pilnvaru termiņa beigām tiek veikti pārejas laika maksājumi. 2012. gadā šie maksājumi, ar tiem saistītie ģimenes pabalsti un ECB iemaksas bijušo Valdes locekļu veselības apdrošināšanas un negadījumu apdrošināšanas shēmās bija 1 183 285 euro (2011. gadā – 479 665 euro). Pensijas, ieskaitot ar tām saistītos pabalstus, bijušajiem Valdes locekļiem vai viņu apgādājamiem un iemaksas veselības apdrošināšanas un negadījumu apdrošināšanas shēmās bija 324 830 euro (2011. gadā – 321 929 euro). Beidzot pildīt amata pienākumus ECB, divi Valdes locekļi – Lorencs Bini Smagi un Hosē Manuels Gonsalēss Paramo – nolēma paātrināti izmantot tiesības uz mēneša pensijas maksājumiem un saskaņā ar darba līguma nosacījumiem izvēlējās iespēju saņemt atbilstošu vienreizēju maksājumu (2 461 469 euro). Kopējais bijušajiem Valdes locekļiem veikto maksājumu apjoms uzrādīts postenī "Samaksātie pabalsti", un tas samazina ECB noteikto pabalstu pienākumu attiecībā uz Valdes locekļu pēcnodarbinātības pabalstiem (sk. 14.3. skaidrojumu "Dažādi").

2012. gada beigās faktiskais pilna darba laika ekvivalenta darbinieku skaits, kam bija darba līgumi ar ECB, bija 1 638²⁶ (t.sk. 158 – vadošos amatos). 2012. gadā notika šādas darbinieku skaita pārmaiņas.

	2012	2011
Kopējais darbinieku skaits 1. janvārī	1 609	1 607
Jaunie darbinieki/līguma statusa maiņa	370	313
Aizgājušie darbinieki/darbinieki, kuriem beidzies līguma termiņš	(341)	(299)
Neto palielinājums/(samazinājums) sakarā ar nepilna laika nodarbinātības tendenču maiņu	0	(12)
Kopējais darbinieku skaits 31. decembrī	1 638	1 609
Vidējais darbinieku skaits	1 615	1 601

31. ADMINISTRATĪVIE IZDEVUMI

Tie ietver visus pārējos kārtējos izdevumus saistībā ar telpu īri un uzturēšanu, precēm un aprīkojumu, kas nav kapitālieguldījumi, profesionālajiem pakalpojumiem un pārējiem pakalpojumiem un piegādēm, kā arī izdevumus, kas saistīti ar personālu, t.sk. darbinieku pieņemšanas, pārcelšanās, iekārtošanās, mācību un pārvietošanas izdevumus.

32. BANKNOŠU RAŽOŠANAS PAKALPOJUMI

Šie izdevumi veidojušies sakarā ar euro banknošu pārrobežu pārvadājumiem starp banknošu spiestuvēm un NCB saistībā ar jaunu banknošu piegādi un starp NCB saistībā ar banknošu trūkuma novēršanu, izmantojot banknošu pārpalikumu. Šīs izmaksas centralizēti sedz ECB.

²⁶ Nav ietverti bezalgas atvaļinājumā esošie darbinieki. Šajā skaitā ietverti darbinieki ar pastāvīgiem, noteikta termiņa vai īstermiņa līgumiem un ECB Absolventu programmas dalībnieki. Ietverti arī darbinieki, kas atrodas dzemdību un bērna kopšanas vai ilgstošā slimības atvaļinājumā.

PricewaterhouseCoopers Aktiengesellschaft Wirtschaftsprüfungsgesellschaft
Friedrich-Ebert-Anlage 35-37, 60327 Frankfurt am Main

President and Governing Council
of the European Central Bank
Frankfurt am Main

PricewaterhouseCoopers
Aktiengesellschaft
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft

Friedrich-Ebert-Anlage 35-37
60327 Frankfurt am Main
Postanschrift:
60060 Frankfurt am Main
www.pwc.de

Tel.: +49 69 9585-3691
Fax: +49 69 9585-913023
muriel.atton@de.pwc.com

13 February 2013

Independent auditor's report

We have audited the accompanying annual accounts of the European Central Bank, which comprise the balance sheet as at 31 December 2012, the profit and loss account for the year then ended, and a summary of significant accounting policies and other explanatory notes (the "Annual Accounts").

The responsibility of the European Central Bank's Executive Board for the Annual Accounts

The Executive Board is responsible for the preparation and fair presentation of these Annual Accounts in accordance with the principles established by the Governing Council, which are set out in Decision ECB/2010/21 on the annual accounts of the European Central Bank, as amended, and for such internal control as the Executive Board determines is necessary to enable the preparation of the Annual Accounts that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

Auditor's responsibility

Our responsibility is to express an opinion on these Annual Accounts based on our audit. We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing. Those standards require that we comply with ethical requirements and plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the Annual Accounts are free from material misstatement.

An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the Annual Accounts. The procedures selected depend on the auditor's judgement, including the assessment of the risks of material misstatement of the Annual Accounts, whether due to fraud or error. In making those risk assessments, the auditor considers internal control relevant to the entity's preparation and fair presentation of the Annual Accounts in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates made by the Executive Board, as well as evaluating the overall presentation of the Annual Accounts.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

Opinion

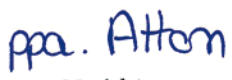
In our opinion, the Annual Accounts give a true and fair view of the financial position of the European Central Bank as of 31 December 2012, and of the results of its operations for the year then ended in accordance with the principles established by the Governing Council, which are set out in Decision ECB/2010/21 on the annual accounts of the European Central Bank, as amended.

Yours sincerely,

PricewaterhouseCoopers
Aktiengesellschaft
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft

Jens Roennberg
Wirtschaftsprüfer

ppa. Muriel Atton
Wirtschaftsprüfer

Šo ECB ārējā revidenta ziņojuma neoficiālo tulkojumu nodrošinājusi ECB. Neatbilstības gadījumā noteicošais ir PWC parakstītais teksts angļu valodā.

Eiropas Centrālās bankas
prezidentam un Padomei
Frankfurtē pie Mainas

2013. gada 13. februārī

Neatkarīga revidenta ziņojums

Mēs esam veikuši pievienoto Eiropas Centrālās bankas finanšu pārskatu, kas ietver 2012. gada 31. decembra bilanci, peļņas un zaudējumu aprēķinu par gadu, kas noslēdzās šajā datumā, un nozīmīgāko grāmatvedības principu un citu skaidrojumu kopsavilkumu (finanšu pārskatu), revīziju.

Eiropas Centrālās bankas Valdes atbildība par finanšu pārskatiem

Valde ir atbildīga par šo finanšu pārskatu sagatavošanu un patiesu atspoguļojumu saskaņā ar Padomes noteiktajiem principiem, kas izklāstīti Lēmumā ECB/2010/21 par Eiropas Centrālās bankas finanšu pārskatiem (ar grozījumiem), un par tādu iekšējās kontroles sistēmu, kāda saskaņā ar Valdes lēmumu ir nepieciešama, lai būtu iespējams sagatavot finanšu pārskatus, kuros nav krāpšanas vai kļūdu dēļ radušos būtisku neatbilstību.

Revidenta atbildība

Mēs esam atbildīgi par atzinumu, ko izsakām par šiem finanšu pārskatiem, pamatojoties uz mūsu veikto revīziju. Revīzija tika veikta saskaņā ar Starptautiskajiem revīzijas standartiem. Šie standarti nosaka, ka mums jāievēro ētiskās prasības un jāplāno un jāveic revīzija tā, lai iegūtu pietiekamu pārliecību par to, ka finanšu pārskatos nav būtisku neatbilstību.

Revīzija ietver procedūras, kas tiek veiktas, lai iegūtu revīzijas pierādījumus par finanšu pārskatos norādītajām summām un citu informāciju. Procedūru izvēle balstās uz revidenta spriedumu, t.sk. risku, ka krāpšanas vai kļūdu dēļ finanšu pārskatos varētu rasties būtiskas neatbilstības, novērtējumu. Novērtējot šos riskus, revidents ņem vērā iekšējo kontroles sistēmu, kas svarīga institūcijas finanšu pārskatu sagatavošanai un patiesai atspoguļošanai, lai izstrādātu attiecīgajiem apstākļiem atbilstošas revīzijas procedūras, taču ne lai izteiktu atzinumu par institūcijas iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti. Revīzija ietver arī lietotās grāmatvedības politikas piemērotības un Valdes izdarīto grāmatvedības aplēšu pamatotības novērtējumu, kā arī vispārēju finanšu pārskatu satura izvērtējumu.

Mēs uzskatām, ka esam ieguvuši pietiekamus un atbilstošus revīzijas pierādījumus, kas dod pamatu mūsu revīzijas atzinumam.

Atzinums

Mūsaprāt, finanšu pārskati sniedz patiesu un skaidru priekšstatu par Eiropas Centrālās bankas finansiālo stāvokli 2012. gada 31. decembrī un tās darbības rezultātiem gadā, kas noslēdzās šajā datumā, saskaņā ar Padomes noteiktajiem principiem, kas izklāstīti Lēmumā ECB/2010/21 par Eiropas Centrālās bankas finanšu pārskatiem (ar grozījumiem).

Frankfurtē pie Mainas 2013. gada 13. februārī

*PricewaterhouseCoopers
Aktiengesellschaft
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft*

<i>Jens Roennberg</i>	<i>ppa. Muriel Atton</i>
<i>Wirtschaftsprüfer</i>	<i>Wirtschaftsprüfer</i>

PEĻŅAS UN ZAUDĒJUMU SADALES SKAIDROJUMS

Šis skaidrojums nav ECB 2012. gada finanšu pārskatu sastāvdaļa.

Saskaņā ar ECBS Statūtu 33. pantu ECB tīro peļņu pārskaita šādi:

- a) Padomes noteiktu summu, kas nepārsniedz 20% no tīrās peļņas, pārskaita vispārējo rezervju fondā, kas nepārsniedz 100% no kapitāla; un
- b) pārējo tīro peļņu sadala ECB akcionāriem proporcionāli to apmaksātajām daļām.

Ja ECB radušies zaudējumi, tos var kompensēt no ECB vispārējo rezervju fonda un, ja nepieciešams, saskaņā ar Padomes lēmumu – no attiecīgā finanšu gada monetārajiem ienākumiem proporcionāli un nepārsniedzot apjomu, kādā tas sadalīts starp NCB saskaņā ar ECBS Statūtu 32.5. pantu.¹

Pēc pārveduma risku uzkrājumā ECB 2012. gada tīrā peļņa bija 998.0 milj. euro. Pēc Padomes lēmuma 2013. gada 31. janvārī tika veikta starpperioda ienākumu sadale euro zonas NCB 574.6 milj. euro apjomā. Padome arī nolēma neveikt pārvedumu vispārējo rezervju fondā un sadalīt atlikušo 2012. gada peļņu (423.4 milj. euro) euro zonas NCB. Peļņa tiek sadalīta proporcionāli NCB apmaksātajām kapitāla daļām.

Ārpus euro zonas esošo valstu NCB nav tiesīgas saņemt daļu no ECB peļņas, un tās neuzņemas arī saistības finansēt nekādus ECB zaudējumus.

	2012 (euro)	2011 (euro)
Gada peļņa	998 030 635	728 136 234
Starpperioda peļņas sadale	(574 627 292)	(652 000 000)
Gada peļņa pēc starpperioda peļņas sadales	423 403 343	76 136 234
Atlikušās peļņas sadale NCB	(423 403 343)	(76 136 234)
Kopā	0	0

¹ Saskaņā ar ECBS Statūtu 32.5. pantu NCB monetāro ienākumu summa jāsadala NCB proporcionāli to apmaksātajām daļām ECB kapitālā.

EUROSISTĒMAS KONSOLIDĒTĀ BILANCE 2012. GADA 31. DECEMBRĪ

(MILJ. EURO)¹

AKTĪVI	2012. GADA 31. DECEMBRĪ	2011. GADA 31. DECEMBRĪ ²
1. Zelts un zeltā izteiktie debitoru parādi	438 686	423 458
2. Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	250 771	244 623
2.1. SVF debitoru parādi	86 980	85 655
2.2. Atlikumi bankās un ieguldījumi vērtspapīros, ārējie aizdevumi un citi ārējie aktīvi	163 791	158 968
3. Prasības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem	32 727	98 226
4. Prasības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	19 069	25 355
4.1. Atlikumi bankās, ieguldījumi vērtspapīros un aizdevumi	19 069	25 355
4.2. Kredīta iespēju prasības VKM II ietvaros	0	0
5. Aizdevumi euro, kas izsniegti euro zonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	1 126 019	863 568
5.1. Galvenās refinansēšanas operācijas	89 661	144 755
5.2. Ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas	1 035 771	703 894
5.3. Precizējošās reversās operācijas	0	0
5.4. Strukturālās reversās operācijas	0	0
5.5. Aizdevumu iespēja uz nakti	587	14 823
5.6. Papildu nodrošinājuma pieprasījumu kredīti	0	97
6. Pārējās prasības euro pret euro zonas valstu kredītiestādēm	202 764	176 490
7. Euro zonas rezidentu euro denominētie vērtspapīri	586 133	618 764
7.1. Vērtspapīri, kas tiek turēti monetārās politikas mērķiem	277 153	273 854
7.2. Pārējie vērtspapīri	308 979	344 910
8. Valdības parāds euro	29 961	33 926
9. Pārējie aktīvi	276 582	248 860
Kopā aktīvi	2 962 712	2 733 270

¹ Dažos gadījumos skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa var atšķirties no kopsummas.

² Salīdzinošie dati 2011. gada 31. decembrī koriģēti, iekļaujot pārklasificēšanu, kas tika veikta nedēļā, kura beidzās 2012. gada 20. aprīlī, lai saskaņotu 6. aktīvu posteņi sniegto informāciju par ārkārtas likviditātes palīdzību, ko Eurosistēmas centrālās bankas nodrošināja iekšzemes kredītiestādēm (sk. arī 2012. gada 20. aprīļa Eurosistēmas nedēļas konsolidētajam finanšu pārskatam pievienoto paziņojumu presei).

PASĪVI

2012. GADA
31. DECEMBRĪ2011. GADA
31. DECEMBRĪ

1. Banknotes apgrozībā	912 592	888 676
2. Saistības euro pret euro zonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	925 386	849 477
2.1. Pieprasījuma noguldījumu konti (ietverot obligāto rezervju sistēmu)	447 112	223 539
2.2. Noguldījumu iespēja	280 219	413 882
2.3. Termiņnoguldījumi	197 559	211 000
2.4. Precizējošās reversās operācijas	0	0
2.5. Papildu nodrošinājuma pieprasījumu noguldījumi	496	1 056
3. Pārējās saistības euro pret euro zonas valstu kredītiestādēm	6 688	2 423
4. Emitētie parāda vērtspapīri	0	0
5. Saistības euro pret citiem euro zonas valstu rezidentiem	135 655	79 726
5.1. Saistības pret valdību	95 341	65 590
5.2. Pārējās saistības	40 314	14 137
6. Saistības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	184 484	156 876
7. Saistības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem	3 629	4 546
8. Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	6 226	9 027
8.1. Noguldījumi, kontu atlikumi un citas saistības	6 226	9 027
8.2. Kredīta iespēju saistības VKM II ietvaros	0	0
9. Saistības pret SVF speciālo aizņēmuma tiesību ietvaros	54 952	55 942
10. Pārējās saistības	237 605	209 646
11. Pārvērtēšanas konti	407 373	394 013
12. Kapitāls un rezerves	88 122	82 918
Kopā pasīvi	2 962 712	2 733 270

Augstceltnes abus relatīvi šauros torņus kopā satur savienojuma platformas un ātrijs diagonālās tērauda kopnes. Dažādo ātrijs izvietoto platformu un tērauda konstrukciju izbūve tika pabeigta 2012. gada novembrī un decembrī.

2013. gada pavasarī tiks pabeigta fasāde un izbūvētas ātrijs sienas, kā arī pabeigti tehnisko būvju tērauda karkasi un antena dubultā biroju torņa galā.

Divu pēdējo gadu laikā, kad veikti intensīvi būvniecības darbi, COOP HIMMELB(L)AU vīzija kļuvusi par realitāti. Arhitekta Volfā Priksa (*Wolf Prix*) un viņa komandas vīzija bija radīt jaunu un unikālu pilsētas vaibstu, kas apvienotu jauno un veco, un nu ECB piedzīvo viņa vīzijas piepildījumu.

PIELIKUMI

I. ECB APSTIPRINĀTIE JURIDISKIE INSTRUMENTI

Tabulā sniegts to juridisko instrumentu saraksts, kurus ECB apstiprinājusi 2012. gadā un publicējusi ECB interneta vietnes sadaļā "Tiesiskais regulējums".

a) ECB juridiskie instrumenti (izņemot atzinumus)	
Nr.	Nosaukums
ECB/2012/1	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 10. februāra Ieteikums Eiropas Savienības Padomei par <i>Bank of Greece</i> ārējiem revidentiem (OV C 48, 18.02.2012., 1. lpp.)
ECB/2012/2	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 27. februāra Lēmums, ar ko atceļ Lēmumu ECB/2010/3 par pagaidu pasākumiem, kas saistīti ar Grieķijas valdības emitētu vai garantētu parāda instrumentu atbilstību (OV L 59, 01.03.2012., 36. lpp.)
ECB/2012/3	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 5. marta Lēmums par Grieķijas Republikas emitētu vai pilnībā garantētu tirgojamu parāda instrumentu atbilstību Grieķijas Republikas parāda apmaiņas priekšlikuma kontekstā (OV L 77, 16.03.2012., 19. lpp.)
ECB/2012/4	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 21. marta Lēmums, ar ko groza Lēmumu ECB/2011/25 par papildu pagaidu pasākumiem attiecībā uz Eurosistēmas refinansēšanas operācijām un nodrošinājuma atbilstību (OV L 91, 29.03.2012., 27. lpp.)
ECB/2012/5	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 23. marta Ieteikums Eiropas Savienības Padomei par <i>Banque de France</i> ārējiem revidentiem (OV C 93, 30.03.2012., 1. lpp.)
ECB/2012/6	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 29. marta Lēmums par TARGET2 vērtspapīriem Valdes izveidi un Lēmuma ECB/2009/6 atcelšanu (OV L 117, 01.05.2012., 13. lpp.)
ECB/2012/7	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 26. aprīļa Lēmums, ar ko groza Lēmumu ECB/2010/22 par euro banknošu ražotāju kvalitātes akreditācijas procedūru (OV L 126, 15.05.2012., 13. lpp.)
ECB/2012/8	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 26. aprīļa Lēmums, ar ko groza Lēmumu ECB/2011/8 par vides akreditācijas un veselības un drošības akreditācijas procedūrām euro banknošu ražošanai (OV L 126, 15.05.2012., 14. lpp.)
ECB/2012/9	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 1. jūnija Ieteikums Eiropas Savienības Padomei par <i>Banka Slovenije</i> ārējiem revidentiem (OV C 161, 07.06.2012., 1. lpp.)
ECB/2012/10	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 19. jūnija Lēmums, ar ko groza Lēmumu ECB/2007/5, ar ko nosaka iepirkuma noteikumus (OV L 178, 10.07.2012., 14. lpp.)
ECB/2012/11	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 28. jūnija Lēmums, ar ko groza Lēmumu ECB/2011/25 par papildu pagaidu pasākumiem attiecībā uz Eurosistēmas refinansēšanas operācijām un nodrošinājuma atbilstību (OV L 175, 05.07.2012., 17. lpp.)

Nr.	Nosaukums
ECB/2012/12	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 3. jūlija Lēmums, ar ko groza Lēmumu ECB/2011/25 par papildu pagaidu pasākumiem attiecībā uz Eurosistēmas refinansēšanas operācijām un nodrošinājuma atbilstību (OV L 186, 14.07.2012., 38. lpp.)
ECB/2012/13	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 18. jūlija Pamatnostādne par TARGET2 vērtspapīriem (pārstrādāta versija) (OV L 215, 11.08.2012., 19. lpp.)
ECB/2012/14	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 18. jūlija Lēmums, ar ko atceļ lēmumu ECB/2012/3 par Grieķijas valdības emitētu vai pilnībā garantētu tirgojamu parāda instrumentu atbilstību Grieķijas Republikas parāda apmaiņas priekšlikuma kontekstā (OV L 199, 26.07.2012., 26. lpp.)
ECB/2012/15	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 17. jūlija Lēmums par akreditācijas piešķiršanas, atjaunošanas vai pagarināšanas pilnvaru tālāku deleģēšanu (OV L 209, 04.08.2012., 17. lpp.)
ECB/2012/16	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 20. jūlija Pamatnostādne par datu apmaiņu skaidrās naudas pakalpojumiem (OV L 245, 11.09.2012., 3. lpp.)
ECB/2012/17	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 2. augusta Lēmums, ar ko atceļ Lēmumu ECB/2011/25 par papildu pagaidu pasākumiem attiecībā uz Eurosistēmas refinansēšanas operācijām un nodrošinājuma atbilstību (OV L 218, 15.08.2012., 19. lpp.)
ECB/2012/18	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 2. augusta Pamatnostādne par papildu pagaidu pasākumiem attiecībā uz Eurosistēmas refinansēšanas operācijām un nodrošinājuma atbilstību, kā arī grozījumiem Pamatnostādņē ECB/2007/9 (OV L 218, 15.08.2012., 20. lpp.)
ECB/2012/19	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 7. septembra Lēmums, ar ko groza Lēmumu ECB/2010/14 par euro banknošu autentiskuma un derīguma pārbaudi, kā arī to atkārtotu laišanu apgrozībā (OV L 253, 20.09.2012., 19. lpp.)
ECB/2012/20	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 14. septembra Ieteikums Eiropas Savienības Padomei par <i>Banc Ceannais na hÉireann/Central Bank of Ireland</i> ārējo revidentu (OV C 286, 22.09.2012., 1. lpp.)
ECB/2012/21	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 26. septembra Pamatnostādne par datu kvalitātes pārvaldības sistēmu Centralizētajai vērtspapīru datubāzei (OV L 307, 07.11.2012., 89. lpp.)
ECB/2012/22	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 26. septembra Ieteikums par datu kvalitātes pārvaldības sistēmu Centralizētajai vērtspapīru datubāzei (OV L 339, 07.11.2012., 1. lpp.)
ECB/2012/23	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 10. oktobra Pamatnostādne, ar ko groza Pamatnostādni ECB/2012/18 par papildu pagaidu pasākumiem attiecībā uz Eurosistēmas refinansēšanas operācijām un nodrošinājuma atbilstību (OV L 284, 17.10.2012., 14. lpp.)

Nr.	Nosaukums
ECB/2012/24	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 17. oktobra Regula par vērtspapīru turējumu statistiku (OV L 305, 01.11.2012., 6. lpp.)
ECB/2012/25	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 26. novembra Pamatnostādne, ar ko groza Pamatnostādni ECB/2011/14 par Eurosistēmas monetārās politikas instrumentiem un procedūrām (OV L 348, 18.12.2012., 30. lpp.)
ECB/2012/26	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 29. novembra Lēmums par 2013. gadā emitējamo monētu daudzuma apstiprināšanu (OV L 334, 06.12.2012., 50. lpp.)
ECB/2012/27	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 5. decembra Pamatnostādne par Eiropas automatizēto reālā laika bruto norēķinu sistēmu (TARGET2) (pārstrādāta versija) (OV L 30, 30.01.2013., 1. lpp.)
ECB/2012/28	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 7. decembra Lēmums, ar ko groza Lēmumu ECB/2009/4 par atbrīvojumiem, ko var piešķirt saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 958/2007 par ieguldījumu fondu aktīvu un pasīvu statistiku (ECB/2007/8) (OV L 9, 15.01.2013., 11. lpp.)
ECB/2012/29	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 10. decembra Pamatnostādne, ar ko groza Pamatnostādni ECB/2010/20 par grāmatvedības un finanšu pārskatu sniegšanas tiesisko regulējumu Eiropas Centrālo banku sistēmā (OV L 356, 22.12.2012., 94. lpp.)
ECB/2012/30	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 10. decembra Lēmums, ar ko groza Lēmumu ECB/2010/21 par Eiropas Centrālās bankas gada finanšu pārskatiem (OV L 356, 22.12.2012., 93. lpp.)
ECB/2012/31	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 11. decembra Lēmums, ar ko groza Lēmumu ECB/2007/7 par TARGET2-ECB noteikumiem un nosacījumiem (OV L 13, 17.01.2013., 8. lpp.)
ECB/2012/32	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 19. decembra Lēmums par pagaidu pasākumiem, kas saistīti ar Grieķijas Republikas emitētu vai pilnībā garantētu tirgojamu parāda instrumentu atbilstību (OV L 359, 29.12.2012., 74. lpp.)
ECB/2012/33	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 19. decembra Lēmums, ar ko groza Lēmumu ECB/2010/24 par to, kā pagaidām sadala Eiropas Centrālās bankas ienākumus no apgrozībā esošajām euro banknotēm un "Vērtspapīru tirgu programmas" ietvaros nopirktajiem vērtspapīriem (OV L 13, 17.01.2013., 12. lpp.)
ECB/2012/34	Eiropas Centrālās bankas 2012. gada 19. decembra Lēmums par pagaidu grozījumiem noteikumos par nodrošinājuma ārvalstu valūtā atbilstību (OV L 14, 18.01.2013., 22. lpp.)

b) ECB atzinumi pēc Eiropas institūcijas pieprasījuma

Nr.	Iniciators un tēma
CON/2012/5	Padome. Priekšlikums direktīvai par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un par kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību konsultatīvo uzraudzību un priekšlikums regulai par kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību konsultatīvās uzraudzības prasībām (OV C 105, 11.04.2012., 1. lpp.)
CON/2012/10	Padome. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2004/109/EK par atklātības prasību saskaņošanu attiecībā uz informāciju par emitentiem, kuru vērtspapīrus atļauts tirgot regulētā tirgū, un Komisijas Direktīvu 2007/14/EK (OV C 93, 30.03.2012., 2. lpp.)
CON/2012/17	Padome. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido apmaiņas, atbalsta un mācību programmu euro aizsardzībai pret viltošanu (programmu "Perikls 2020") (OV C 137, 12.05.2012., 7. lpp.)
CON/2012/18	Padome. Euro zonas ekonomikas pārvaldības stiprināšana (OV C 141, 17.05.2012., 7. lpp.)
CON/2012/21	Padome. 1) Priekšlikums direktīvai par finanšu instrumentu tirgiem, ar kuru atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/39/EK; 2) priekšlikums regulai par finanšu instrumentu tirgiem, ar ko groza Regulu (ETIR) par ārpusbiržas atvasinātiem finanšu instrumentiem, centrālajiem darījuma partneriem un tirdzniecības reģistriem; 3) priekšlikums direktīvai par kriminālsankcijām iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas un tirgus manipulāciju gadījumā; un 4) priekšlikums regulai par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīgu izmantošanu) (OV C 161, 07.06.2012., 3. lpp.)
CON/2012/24	Padome. Priekšlikums regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1060/2009 par kredītreitingu aģentūrām, un priekšlikums direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU) un Direktīvu 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem saistībā ar pārāk lielu paļaušanos uz kredītreitingiem (OV C 167, 13.06.2012., 2. lpp.)
CON/2012/32	Padome. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas riska kapitāla fondiem un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem (OV C 175, 19.06.2012., 11. lpp.)
CON/2012/42	Komisija. Komisijas deleģētās regulas projekts, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/61/ES papildina attiecībā uz atbrīvojumiem, vispārējiem darbības nosacījumiem, depozitārijiem, aizņemtajiem līdzekļiem, pārredzamību un uzraudzību (OV C 47, 19.02.2013., 1. lpp.)
CON/2012/56	Eiropadome. Padomes ieteikums par Eiropas Centrālās bankas Valdes locekļa iecelšanu amatā (OV C 218, 24.07.2012., 3. lpp.)
CON/2012/62	Padome. Priekšlikums regulai par vērtspapīru norēķinu uzlabošanu Eiropas Savienībā un centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem (OV C 310, 13.10.2012., 12. lpp.)

Nr.	Iniciators un tēma
CON/2012/77	Komisija. Priekšlikums Komisijas regulai, ar ko attiecībā uz nemainīgas nodokļu likmes saskaņoto patēriņa cenu indeksu ieviešanu groza Regulu (EK) Nr. 2214/96 par saskaņotajiem patēriņa cenu indeksiem (SPCI): SPCI apakšindeksu pārsūtīšana un izplatīšana, un priekšlikums Komisijas regulai, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus par to, kā attiecībā uz īpašnieka apdzīvotā mājokļa cenu indeksu noteikšanu piemērot Padomes Regulu (EK) Nr. 2494/95 par saskaņotajiem patēriņa cenu indeksiem (OV C 75, 13.03.2013., 5. lpp.)
CON/2012/84	Padome. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 223/2009 par Eiropas statistiku (OV C 374, 04.12.2012., 2. lpp.)
CON/2012/95	Komisija. Dažādi regulatīvo un īstenojošo tehnisko standartu projekti, ko Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde iesniegusi Komisijai pieņemšanai, izmantojot Komisijas deleģētās un īstenojošās regulas, ar kurām papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 648/2012 par ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem, centrālajiem darījuma partneriem un darījumu reģistriem. (OV C 60, 01.03.2013., 1. lpp.)
CON/2012/96	Padome. Priekšlikums Padomes regulai, ar ko Eiropas Centrālajai bankai piešķir īpašus uzdevumus saistībā ar kredītiestāžu uzraudzības politiku, un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1093/2010, ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Banku iestāde) (OV C 30, 01.02.2013., 6. lpp.)
CON/2012/99	Padome. Priekšlikums direktīvai, ar ko izveido kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību sanācības un noregulējuma režīmu (OV C 39, 12.02.2013., 1. lpp.)
CON/2012/103	Padome un Eiropas Parlaments. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ieguldījumu produktu pamatinformācijas dokumentiem (OV C 70, 09.03.2013., 2. lpp.)

c) ECB atzinumi pēc dalībvalsts pieprasījuma

Nr.	Iniciators un tēma
CON/2012/1	Kipra. Ierēdņu algas
CON/2012/2	Vācija. Finanšu tirgus stabilizēšanas pasākumi
CON/2012/3	Luksemburga. Dematerializēti vērtspapīri
CON/2012/4	Itālija. Garantiju sistēma Itālijas banku saistībām un liru banknošu apmaiņa
CON/2012/6	Īrija. Pensiju reformas valsts sektorā
CON/2012/7	Rumānija. Obligāto rezervju režīms
CON/2012/8	Grieķija. Dematerializētu vērtspapīru darījumu uzraudzības sistēma
CON/2012/9	Itālija. Likviditātes pārvaldība Valsts kases kontos <i>Banca d'Italia</i> un darījuma partneru atlase saistītajām operācijām
CON/2012/11	Spānija. Spānijas finanšu sektora reorganizācija
CON/2012/12	Grieķija. Grieķijas valsts emitētu vai garantētu vērtspapīru noteikumi
CON/2012/13	Spānija. Valsts garantijas
CON/2012/14	Grieķija. Kredītiestāžu rekapitalizācijas un atveseļošanas pasākumi Grieķijā
CON/2012/15	Grieķija. Euro aizsardzība pret viltošanu un euro monētu autentiskuma noteikšana
CON/2012/16	Latvija. Obligāto rezervju prasības
CON/2012/19	Latvija. Latvijas Bankas padomes locekļu ievēlēšana
CON/2012/20	Itālija. Itālijas dalība Starptautiskā Valūtas fonda programmās, reaģējot uz finanšu krīzi
CON/2012/22	Slovēnija. Noguldījumu garantiju sistēma
CON/2012/23	Portugāle. Rekapitalizācijas īstenošanas pasākumi
CON/2012/25	Grieķija. Kredītiestāžu rekapitalizācijas un atveseļošanas pasākumi Grieķijā
CON/2012/26	Ungārija. Grozījumi Likumā par <i>Magyar Nemzeti Bank</i>
CON/2012/27	Ungārija. Hipotēku kredīti un mājokļu kredīta līgumi ārvalstu valūtā
CON/2012/28	Beļģija. Beļģijas nodrošinātās obligācijas un kredītprasību mobilizācijas pasākumi
CON/2012/29	Bulgārija. Valsts fonds valsts pensiju sistēmas stabilitātes garantēšanai
CON/2012/30	Dānija. Noguldījumu garantiju fonds un banku atveseļošanas regulējums
CON/2012/31	Grieķija. <i>Bank of Greece</i> Statūti
CON/2012/33	Spānija. Maksājumu skaidrā naudā ierobežojumi
CON/2012/34	Vācija. Aizsardzība pret viltošanu un apgrozībā esošās skaidrās naudas kvalitāte
CON/2012/35	Beļģija. Uzraudzības darbību izmaksas

Nr.	Iniciators un tēma
CON/2012/36	Lietuva. Skaidrās naudas norēķinu ierobežojumi
CON/2012/37	Dānija. Skaidrās naudas maksājumu ierobežojumi
CON/2012/38	Itālija. Neliela apjoma maksājumu pakalpojumu un sistēmu pārraudzība
CON/2012/39	Grieķija. Kredītiestāžu rekapitalizācijas un atveseļošanas pasākumi Grieķijā
CON/2012/40	Grieķija. Parādu regulējums parādu pārāk noslogotām fiziskajām personām
CON/2012/41	Polija. Centrālo darījuma partneru darbības tiesiskā regulējuma ieviešana
CON/2012/43	Ungārija. Likums par <i>Magyar Nemzeti Bank</i>
CON/2012/44	Čehijas Republika. Likums par <i>Česká národní banka</i>
CON/2012/45	Ungārija. Ungārijas kvotas Starptautiskajā Valūtas fondā palielināšana
CON/2012/46	Spānija. Nekustamā īpašuma aktīvu reorganizācija un pārdošana finanšu nozarē
CON/2012/47	Slovēnija. Maksājumu kavējumu novēršana
CON/2012/48	Slovēnija. Banku rekapitalizācija
CON/2012/49	Ungārija. <i>Magyar Nemzeti Bank</i>
CON/2012/50	Kipra. <i>The Cyprus Popular Bank</i> rekapitalizācija
CON/2012/51	Kipra. 2002.–2007. gada <i>Central Bank of Cyprus</i> likumi
CON/2012/52	Īrija. Jauni pasākumi uzraudzības un finanšu regulējuma ieviešanas nostiprināšanai
CON/2012/53	Slovākija. Banku nodevas un iemaksas noguldījumu garantiju sistēmā
CON/2012/54	Zviedrija. Likumīga maksāšanas līdzekļa statusa atcelšana noteiktām vecām banknotēm
CON/2012/55	Vācija. Finanšu uzraudzības stiprināšana un finanšu stabilitātes komitejas izveide
CON/2012/57	Slovēnija. Slovēnijas Valsts pārvaldītājsabiedrība
CON/2012/58	Polija. Banku stabilizācijas fonds
CON/2012/59	Ungārija. Finanšu darījumu nodoklis
CON/2012/60	Spānija. Valsts garantijas
CON/2012/61	Itālija. Apdrošināšanas un papildpensijas kapitāla uzkrāšanas uzraudzības reforma
CON/2012/63	Lietuva. Stabilizējoša budžeta politika un valsts kases pretkrīzes rezervju konta atvēršana <i>Lietuvos bankas</i>
CON/2012/64	Itālija. <i>Banca Monte dei Paschi di Siena</i> rekapitalizācija
CON/2012/65	Austrija. Austrijas kvotas Starptautiskajā Valūtas fondā palielināšana
CON/2012/66	Vācija. Ārējās tirdzniecības pārskatu sniegšanas prasības
CON/2012/67	Austrija. Pārskatu sniegšanas prasības pārrobežu pakalpojumu darījumiem

Nr.	Iniciators un tēma
CON/2012/68	Īrija. Krājaizdevu sabiedrības
CON/2012/69	Luksemburga. <i>Banque centrale du Luxembourg</i> kapitāla palielināšana
CON/2012/70	Īrija. Pasākumi saistībā ar fizisko personu maksātspēju
CON/2012/71	Slovēnija. Banku stabilitātes nostiprināšana
CON/2012/72	Polija. Maksājumu pakalpojumu konsolidēts tiesiskais regulējums
CON/2012/73	Latvija. Euro ieviešanai nepieciešamie sagatavošanās darbi un grozījumi tiesību aktos
CON/2012/74	Īrija. Jauni kredītu reģistra pasākumi Īrijā
CON/2012/75	Spānija. Eiropas finanšu palīdzība
CON/2012/76	Īrija. Informācijas brīvība
CON/2012/78	Rumānija. Atklātā tirgus operācijas un pastāvīgās iespējas
CON/2012/79	Bulgārija. Fiskālie noteikumi un budžeta iestāžu banku kontu un maksājumu apkalpošana
CON/2012/80	Latvija. Grozījumi likumā "Par Latvijas Banku"
CON/2012/81	Beļģija. Peļņas sadale starp <i>Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique</i> un Beļģijas valsti
CON/2012/82	Vācija. Skaidrās naudas pārbaude
CON/2012/83	Slovākija. Skaidrās naudas maksājumu ierobežojumi
CON/2012/85	Kipra. Valdības garantijas kredītiestādēm
CON/2012/86	Portugāle. <i>Banco de Portugal</i> darbinieku atalgojums un budžets
CON/2012/87	Latvija. Vienotās valūtas nosaukuma rakstība
CON/2012/88	Vācija. Finanšu tirgus stabilizēšanas pasākumi
CON/2012/89	Spānija. Euro banknotes un monētas un grozījumi <i>Banco de España</i> Statūtos
CON/2012/90	Grieķija. Grozījumi kredītiestāžu rekapitalizācijas regulējumā
CON/2012/91	Polija. Banku stabilizācijas fonds
CON/2012/92	Vācija. Nodrošinātās obligācijas (<i>Pfandbriefe</i>)
CON/2012/93	Slovēnija. Finanšu pakalpojumu nodoklis un bankas bilances kopsummas nodoklis
CON/2012/94	Ungārija. Grozījumi Likumā par finanšu darījumu nodokli
CON/2012/97	Latvija. Euro ieviešana
CON/2012/98	Īrija. Īrijas valsts garantijas kredītiestāžu atbilstošajām saistībām termiņa pagarināšana

Nr.	Iniciators un tēma
CON/2012/100	Beļģija. Valsts garantija, ar ko nodrošina atsevišķas <i>Dexia SA</i> meitasuzņēmumu saistības
CON/2012/101	Slovēnija. Banku darbības likums
CON/2012/102	Rumānija. Daži nosacījumi kredītu piešķiršanai
CON/2012/104	Dānija. Finanšu jomas tiesību akti
CON/2012/105	Lietuva. "Līguma par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā" ieviešana
CON/2012/106	Francija. Banku un finanšu stabilitāte
CON/2012/107	Vācija. Ātrā datorizētā tirdzniecība (<i>high-frequency trading</i>)
CON/2012/108	Spānija. Aktīvu pārvaldības sabiedrības
CON/2012/109	Itālija. Kapitāla rezervju izveidošana <i>Banca Monte dei Paschi di Siena</i>
CON/2012/110	Lietuva. Rezervju prasības kredītiestādēm
CON/2012/111	Īrija. Jauni kredītu reģistra pasākumi Īrijā

2. EUROSISTĒMAS MONETĀRĀS POLITIKAS PASĀKUMU HRONOLOĢIJA

2012. GADA 12. JANVĀRIS, 9. FEBRUĀRIS, 8. MARTS, 4. APRĪLIS UN 3. MAIJS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 1.00%, 1.75% un 0.25%).

2012. GADA 6. JŪNIJS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 1.00%, 1.75% un 0.25%).

Tā arī pieņem lēmumu par detalizētu izsoles procedūru norisi un nosacījumiem, kas līdz 2013. gada 15. janvārim jāpiemēro refinansēšanas operācijām, īpaši, turpinot izmantot fiksētas procentu likmes izsoles procedūras ar pilna apjoma piešķirumu.

Turklāt Padome nolemj līdz 2012. gada beigām veikt 3 mēnešu ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas, izmantojot fiksētas procentu likmes izsoļu procedūras ar pilna apjoma piešķirumu.

2012. GADA 5. JŪLIJS

ECB Padome nolemj samazināt galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi par 25 bāzes punktiem (līdz 0.75%), sākot ar operāciju, par kuru norēķins veicams 2012. gada 11. jūlijā. Turklāt tā nolemj samazināt aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi par 25 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 1.50% un 0.00%; spēkā ar 2012. gada 11. jūliju).

2012. GADA 2. AUGUSTS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 0.75%, 1.50% un 0.00%).

Tā arī nolemj veikt vairākus pasākumus, lai risinātu būtiskās cenu veidošanas procesa problēmas euro zonas valstu obligāciju tirgos. Atbilstoši savam uzdevumam saglabāt cenu stabilitāti vidējā termiņā un ievērojot neatkarību monetārās politikas noteikšanā, Padome pieņem īpašu lēmumu, ka tā var veikt tiešas atklātā tirgus operācijas tādā apjomā, kas atbilst tās mērķa sasniegšanai.

2012. GADA 6. SEPTEMBRIS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 0.75%, 1.50% un 0.00%).

Padome arī pieņem lēmumu par tiešo monetāro darījumu (TMD) veikšanas kārtību otrreizējos valdības obligāciju tirgos euro zonā. Turklāt pēc šā lēmuma par TMD pieņemšanas Padome sniedz paziņojumu par tūlītēju "Vērtspapīru tirgu programmas" (VTP) izbeigšanu. Tā nolemj, ka ar VTP palīdzību piešķirto likviditāti turpinās absorbēt tāpat kā agrāk, un VTP portfelī esošie vērtspapīri tiks turēti līdz termiņa beigām.

2012. GADA 4. OKTOBRIS UN 8. NOVEMBRIS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 0.75%, 1.50% un 0.00%).

2012. GADA 6. DECEMBRIS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 0.75%, 1.50% un 0.00%).

Tā arī pieņem lēmumu par detalizētu izsoles procedūru norisi un nosacījumiem, kas līdz 2013. gada 9. jūlijam jāpiemēro refinansēšanas operācijām, īpaši, turpinot izmantot fiksētas procentu likmes izsoles procedūras ar pilna apjoma piešķirumu.

2013. GADA 10. JANVĀRIS, 7. FEBRUĀRIS UN 7. MARTS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 0.75%, 1.50% un 0.00%).

3. PĀRSKATS PAR ECB AR LIKVIDITĀTES NODROŠINĀŠANU SAISTĪTO KOMUNIKĀCIJU¹

Sīkāku informāciju par Eurosistēmas 2012. gadā veiktajām likviditāti palielinošajām operācijām sk. ECB interneta vietnes sadaļā "Atklātā tirgus operācijas".

EURO LIKVIDITĀTES NODROŠINĀŠANA

2012. GADA 9. FEBRUĀRIS

ECB apstiprina konkrētus valstu atbilstības kritērijus un riska kontroles pasākumus septiņām NCB, kas iesniegušas atbilstošus priekšlikumus, lai uz laiku par nodrošinājumu Eurosistēmas kredītooperācijās pieņemtu papildu kredītprasības.

2012. GADA 28. FEBRUĀRIS

ECB paziņo, ka Grieķijas Republikas emitēti vai pilnībā garantēti tirgojamie parāda instrumenti uz laiku nav atbilstoši izmantošanai par nodrošinājumu Eurosistēmas monetārās politikas operācijās sakarā ar privātā sektora sniegto līdzdalības piedāvājumu.

2012. GADA 8. MARTS

ECB paziņo, ka Grieķijas Republikas emitētus vai pilnībā garantētus tirgojamus parāda instrumentus atkal pieņems par nodrošinājumu Eurosistēmas kredītooperācijās, nepiemērojot minimālā kredītreitinga sliekšni nodrošinājuma atbilstības prasībām.

2012. GADA 6. JŪNIJS

ECB sniedz sīkāku informāciju par refinansēšanas operācijām, par kurām norēķins veicams no 2012. gada 11. jūlija līdz 2013. gada 15. janvārim.

2012. GADA 22. JŪNIJS

ECB veic papildu pasākumus, lai darījuma partneriem palielinātu nodrošinājuma pieejamību.

2012. GADA 6. JŪLIJS

ECB paziņo par kredītu līmeņa datu sniegšanas prasību ieviešanu ar aktīviem nodrošinātiem vērtspapīriem.

2012. GADA 20. JŪLIJS

ECB paziņo, ka Grieķijas Republikas emitēti vai pilnībā garantēti tirgojamie parāda instrumenti nav atbilstoši izmantošanai par nodrošinājumu Eurosistēmas monetārās politikas operācijās.

2012. GADA 6. SEPTEMBRIS

ECB paziņo par tiešo monetāro darījumu tehniskajām iezīmēm un "Vērtspapīru tirgu programmas" pabeigšanu.

ECB nolemj veikt papildu pasākumus nodrošinājuma pieejamības saglabāšanai darījuma partneriem, lai tiem nodrošinātu pieeju Eurosistēmas likviditāti palielinošām operācijām.

2012. GADA 31. OKTOBRIS

ECB paziņo, ka otrā "Nodrošināto obligāciju iegādes programma" beigsies, kā plānots.

¹ Norādēs ietverti paziņojumu publicēšanas datumi.

2012. GADA 27. NOVEMBRIS

ECB paziņo par 2012. gada 6. jūlijā izziņoto kredītu līmeņa datu sniegšanas prasību pārskatīšanu ar aktīviem nodrošinātiem vērtspapīriem.

2012. GADA 6. DECEMBRIS

ECB sniedz sīkāku informāciju par refinansēšanas operācijām, par kurām norēķins veicams no 2013. gada 16. janvāra līdz 9. jūlijam.

ECB paziņo, ka turpinās veikt galvenās refinansēšanas operācijas, izmantojot fiksētas procentu likmes izsoles procedūru ar pilna apjoma piešķirumu, tik ilgi, kamēr tas būs nepieciešams, un vismaz līdz 2013. gada sestā rezervju prasību izpildes perioda beigām 2013. gada 9. jūlijā.

ECB paziņo, ka no 2013. gada 30. janvāra līdz 26. jūnijam veiks 3 mēnešu ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas, izmantojot fiksētas procentu likmes izsoles procedūru ar pilna apjoma piešķirumu. Procentu likmes šajās 3 mēnešu operācijās būs fiksētas atbilstoši galveno refinansēšanas operāciju vidējai procentu likmei attiecīgās ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas termiņa laikā.

2012. GADA 19. DECEMBRIS

ECB paziņo, ka Grieķijas Republikas emitēti vai pilnībā garantēti visiem pārējiem atbilstības kritērijiem atbilstoši tirgojamie parāda instrumenti atkal būs atbilstošs nodrošinājums Eurosistēmas kredītooperācijās, un tiem tiks piemēroti īpaši diskonti.

LIKVIDITĀTES NODROŠINĀŠANA CITĀS VALŪTĀS UN VIENOŠANĀS AR CITĀM CENTRĀLAJĀM BANKĀM

2012. GADA 12. SEPTEMBRIS

ECB paziņo, ka līdz 2013. gada 30. septembrim pagarināts ar *Bank of England* noslēgtā līguma par mijmaiņas darījumu iespēju termiņš.

2012. GADA 13. DECEMBRIS

ECB, Kanādas Banka, *Bank of England*, Federālo rezervju sistēma un Šveices Nacionālā banka kopīgi paziņo par spēkā esošo pagaidu ASV dolāru likviditātes mijmaiņas līgumu pagarināšanu līdz 2014. gada 1. februārim.

ECB, Kanādas Banka, *Bank of England*, Federālo rezervju sistēma un Šveices Nacionālā banka kopīgi paziņo par pagaidu divpusējo likviditātes mijmaiņas līgumu pagarināšanu līdz 2014. gada 1. februārim.

4. ECB SAGATAVOTĀS PUBLIKĀCIJAS

ECB sagatavo vairākas publikācijas, kas sniedz informāciju par tās pamatdarbību – monetāro politiku, statistiku, maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmām, finanšu stabilitāti un uzraudzību, starptautisko un Eiropas līmeņa sadarbību un juridiskajiem jautājumiem. To skaitā ir šādas publikācijas.

STATŪTOS NOTEIKTĀS PUBLIKĀCIJAS

- Gada pārskats
- Konverģences ziņojums
- Mēneša Biļetens

PĒTĪJUMI

- Juridisko pētījumu sērija
- Speciālo pētījumu sērija
- Pētījumu biļetens
- Pētījumu sērija

CITAS/AR UZDEVUMU IZPILDI SAISTĪTĀS PUBLIKĀCIJAS

- Paplašināta monetārā analīze
- Finanšu integrācija Eiropā
- Finanšu Stabilitātes Pārskats
- Statistikas kabatgrāmata
- Eiropas Centrālā banka: vēsture, loma un funkcijas
- Euro starptautiskā loma
- Monetārās politikas īstenošana euro zonā ("Vispārējā dokumentācija")
- ECB monetārā politika
- Maksājumu sistēma

ECB publicē arī brošūras un informatīvos materiālus par dažādiem jautājumiem, piemēram, par euro banknotēm un monētām, kā arī semināru un konferenču materiālus.

ECB un Eiropas Monetārā institūta, ECB priekšteča no 1994. gada līdz 1998. gadam, publicēto dokumentu pilns saraksts PDF formātā pieejams ECB interneta vietnē (<http://www.ecb.europa.eu/pub/>). Valodas kods norāda, kurās valodās attiecīgā publikācija pieejama.

Izdevumus iespējā veidā, ja nav norādīts citādi, var bez maksas saņemt vai pasūtīt, ja tie ir krājumā (kontaktadrese: info@ecb.europa.eu).

5. TERMINU SKAIDROJUMS

Šajā terminu skaidrojumā ietverti atsevišķi ECB gada pārskatā atrodamie termini. Pilnīgāku un detalizētāku terminu skaidrojumu sk. ECB interneta vietnē.

Aizdevumu iespēja uz nakti (*marginal lending facility*) – Eurosistēmas pastāvīgā iespēja, kuru **darījuma partneri** var izmantot, lai saņemtu no NCB kredītu uz nakti ar iepriekš noteiktu procentu likmi pret atbilstošajiem aktīviem (sk. arī **galvenās ECB procentu likmes**).

Ārpusbiržas tirdzniecība (*over-the-counter (OTC) trading*) – tirdzniecības metode, kurā netiek izmantots regulēts tirgus. Ārpusbiržas tirgos (piemēram, tādos, kuros tirgo ārpusbiržas atvasinātos finanšu instrumentus) dalībnieki veic tiešu tirdzniecību viens ar otru, parasti pa tālruni vai elektroniski.

Atklātā tirgus operācija (*open market operation*) – operācija, ko finanšu tirgū veic pēc centrālās bankas iniciatīvas. Atkarībā no to mērķa, regularitātes un procedūrām **Eurosistēmas** atklātā tirgus operācijas var iedalīt četrās kategorijās: **galvenās refinansēšanas operācijas, ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas, precizējošās operācijas** un strukturālās operācijas. Attiecībā uz izmantotajiem instrumentiem Eurosistēmas galvenie atklātā tirgus instrumenti ir **reversie darījumi**, un tos var izmantot visās četrās operāciju kategorijās. Turklāt strukturālajām operācijām pieejamas parāda vērtspapīru emisijas un tiešie darījumi, savukārt precizējošo operāciju veikšanai pieejami tiešie darījumi, valūtas mijmaiņas darījumi un noguldījumu ar noteiktu termiņu piesaiste.

Atpirkšanas līgums (*repurchase agreement*) – naudas aizņemšanās process, apvienojot aktīva (parasti fiksēta ienākuma vērtspapīra) pārdošanu un vēlāku tā paša aktīva atpirkšanu kādā konkrētā datumā par nedaudz augstāku konkrētu cenu, kas atspoguļo aizņemšanās procentu likmi.

Banku savienība (*banking union*) – viens no **Ekonomikas un monetārās savienības** pabeigšanas elementiem, ko veido integrēts finanšu regulējums ar vienotu noteikumu kopumu, **vienotais uzraudzības mehānisms**, vienota noguldījumu aizsardzība un vienots banku noregulējuma mehānisms.

Centrālā valdība (*central government*) – valdība saskaņā ar **Eiropas Kontu sistēmas 1995** definīciju, neietverot reģionālā un vietējā līmeņa valdību (sk. arī **valdība**).

Centrālais darījuma partneris (CDP) (*central counterparty (CCP)*) – persona, kas vienā vai vairākos tirgos darbojas kā starpnieks starp tirgotu līgumu **darījuma partneriem**, t.i., kā pircējs attiecībā pret visiem pārdevējiem un kā pārdevējs attiecībā pret visiem pircējiem, tādējādi garantējot apgrozībā esošu līgumu (*open contract*) izpildi.

Centrālais vērtspapīru depozitārijs (CVD) (*central securities depository (CSD)*) – iestāde 1) vērtspapīru darījumu apstrādes un to norēķinu nodrošināšanai dematerializētā veidā, 2) turēšanas pakalpojumu nodrošināšanai (piemēram, korporatīvo darbību un vērtspapīru dzēšanas administrēšanai) un 3) ar aktīvu lomu vērtspapīru emisiju integritātes nodrošināšanā. Vērtspapīrus var turēt materializētā (bet imobilizētā) veidā vai dematerializētā (t.i., tikai elektronisku ierakstu) veidā.

Centrālo banku korespondentattiecību modelis (CCBM) (*correspondent central banking model (CCBM)*) – mehānisms, ko radījusi **Eiropas Centrālo banku sistēma**, lai **darījuma partneri** varētu izmantot atbilstošo **nodrošinājumu** pārrobežu darījumos. CCBM NCB savstarpēji darbojas kā vērtspapīru kontu turētājas. Tas nozīmē, ka katra NCB savā vērtspapīru pārvaldes struktūrā atvērusi vērtspapīru kontus visām pārējām NCB un ECB.

Cenu stabilitāte (*price stability*) – cenu stabilitātes saglabāšana ir **Eurosistēmas** galvenais mērķis. **Padome** definējusi cenu stabilitāti kā **euro zonas saskaņotā patēriņa cenu indeksa** pieaugumu salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu mazāku par 2%. Padome arī darījusi zināmu, ka, lai nodrošinātu cenu stabilitāti, tā cenšas saglabāt inflāciju zemāku par 2%, bet tuvu 2% vidējā termiņā.

CFS (citi finanšu starpnieki) (*OFIs (other financial intermediaries)*) – sabiedrības vai kvazisabiedrības (izņemot apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondus), kuras galvenokārt nodarbojas ar finanšu starpniecību, uzņemoties saistības veidos, kas nav nauda, noguldījumi un/ vai tuvi noguldījumu aizstājēji, pret ne-MFI. CFS ietver sabiedrības, kas galvenokārt nodarbojas ar ilgtermiņa finansējuma nodrošināšanu (piemēram, ar finanšu līzingu pakalpojumiem), sabiedrības, kas izveidotas vērtspapīrotu aktīvu turēšanai, citas finanšu pārvaldītājsabiedrības, vērtspapīru un atvasināto finanšu instrumentu dīleri (ja tie darbojas savā vārdā), riska kapitālsabiedrības un attīstības kapitālsabiedrības.

Darījuma partneris (*counterparty*) – finanšu darījuma (piemēram, jebkura darījuma ar centrālo banku) otra puse.

Deficīta-parāda korekcija (valdības) (*deficit-debt adjustment (general government)*) – starpība starp **valdības** budžeta bilanci (**deficītu** vai pārpalikumu) un **parāda** pārmaiņām.

Deficīta rādītājs (valdības) (*deficit ratio (general government)*) – **deficīta** attiecība pret **iekšzemes kopproduktu** pašreizējās tirgus cenās. Tas ir viens no fiskālajiem kritērijiem, kas izklāstīti **Līguma** 126. panta 2. punktā un kas nosaka pārmērīga budžeta deficīta esamību (sk. arī **pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra**). To sauc arī par budžeta deficīta rādītāju vai fiskālā deficīta rādītāju.

Deficīts (valdības) (*deficit (general government)*) – **valdības** neto aizņēmumi, t.i., starpība starp valdības kopējiem ieņēmumiem un valdības kopējiem izdevumiem.

ECOFIN (*ECOFIN Council*) – termins, ko bieži lieto, atsaucoties uz **ES Padomes** sanākumi, kurā piedalās ekonomikas un finanšu ministri.

Eiropadome (*European Council*) – ES iestāde, ko veido ES dalībvalstu vai to valdību vadītāji un – kā dalībnieki bez balsstiesībām – Eiropas Komisijas priekšsēdētājs un Eiropadomes priekšsēdētājs. Tā nodrošina ES nepieciešamo stimulu tās attīstībai un nosaka tās vispārējās politikas vadlīnijas un prioritātes. Eiropadomei nav likumdevēja funkcijas.

Eiropas Centrālo banku sistēma (ECBS) (*European System of Central Banks (ESCB)*) – sistēmā ietilpst ECB un visu 27 ES dalībvalstu NCB, t.i., tajā ietilpst ne tikai **Eurosistēmas** dalībnieki, bet arī to dalībvalstu NCB, kuru valūta nav euro. ECBS pārvalda ECB **Padome**, **Valde** un – kā ECB trešā lēmējinstītūcija – **Ģenerālpadome**.

Eiropas Finanšu stabilitātes fonds (EFSF) (*European Financial Stability Facility (EFSF)*) – sabiedrība ar ierobežotu atbildību, ko uz starpvaldību pamatiem nodibinājušas **euro zonas** valstis, lai izsniegtu aizdevumus finanšu grūtībās nonākušām euro zonas valstīm. Šādam finanšu atbalstam piemēro stingrus nosacījumus saistībā ar ES un SVF kopīgajām programmām. EFSF faktiskais iespējamais aizdevumu kopapjoms ir 440 mljrd. euro, un tā aizdevumus finansē, emitējot **parāda vērtspapīrus**, ko proporcionālā apjomā garantē euro zonas valstis.

Eiropas Finanšu stabilizācijas mehānisms (EFSM) (*European Financial Stabilisation Mechanism (EFSM)*) – ES instruments, kas, pamatojoties uz **Līguma** 122. panta 2. punktu, ļauj Komisijai ES vārdā piesaistīt līdz 60 mljrd. euro, lai izsniegtu aizdevumus ES dalībvalstīm, kuras saskaras vai kurām draud saskarsme ar ārpus to kontroles esošiem ārkārtas apstākļiem. EFSM aizdevumiem piemēro stingrus nosacījumus saistībā ar ES un SVF kopīgajām programmām.

Eiropas Finanšu uzraudzības sistēma (EFUS) (*European System of Financial Supervision (ESFS)*) – iestāžu grupa, kas atbild par ES finanšu sistēmas uzraudzību. Tajā ietilpst **Eiropas Sistēmisko risku kolēģija**, trīs Eiropas uzraudzības iestādes, Eiropas Uzraudzības iestāžu apvienotā komiteja un ES dalībvalstu uzraudzības iestādes.

Eiropas Kontu sistēma 1995 (EKS 95) (*European System of Accounts 1995 (ESA 95)*) – visaptveroša un integrēta makroekonomikas kontu sistēma, kuras pamatā ir starptautiski saskaņotu statistikas jēdzienu, definīciju, klasifikāciju un grāmatvedības noteikumu kopums un kuras mērķis ir nodrošināt saskaņotu ES dalībvalstu tautsaimniecību kvantitatīvo aprakstu. EKS 95 ir pasaules Nacionālo kontu sistēmas 1993 (NKS 93) ES versija.

Eiropas Monetārais institūts (EMI) (*European Monetary Institute (EMI)*) – pagaidu institūcija, kas tika izveidota 1994. gada 1. janvārī, uzsākot **Ekonomikas un monetārās savienības** otro posmu. Pēc ECB nodibināšanas 1998. gada 1. jūnijā tas tika likvidēts.

Eiropas Sistēmisko risku kolēģija (ESRK) (*European Systemic Risk Board (ESRB)*) – neatkarīga ES struktūra, kas atbild par finanšu sistēmas makrouzraudzību ES. Tā veicina to **finanšu stabilitāti** apdraudošo **sistēmisko risku** novēršanu vai mazināšanu, kurus izraisa norises finanšu sistēmā, ņemot vērā makroekonomiskās norises, lai izvairītos no plaši izplatītu finanšu grūtību periodiem.

Eiropas Stabilitātes mehānisms (ESM) (*European Stability Mechanism (ESM)*) – starpvaldību organizācija, ko, pamatojoties uz Līgumu par Eiropas Stabilitātes mehānisma izveidi, izveidoja **euro zonas** valstis. Tas ir pastāvīgs krīzes pārvarēšanas mehānisms euro zonas vajadzībām, kas emitē parāda instrumentus, lai finansētu aizdevumus un sniegtu cita veida finanšu atbalstu euro zonas valstīm. ESM sāka darboties 2012. gada 8. oktobrī. Tā faktiskais iespējamais aizdevumu kopapjoms ir 500 mljrd. euro, un tas aizstās gan **Eiropas Finanšu stabilitātes fondu**, gan **Eiropas Finanšu stabilizācijas mehānismu**. ESM aizdevumiem tiek piemēroti stingri nosacījumi.

Ekonomikas un finanšu komiteja (EFK) (*Economic and Financial Committee (EFC)*) – komiteja, kas piedalās **ECOFIN** un Eiropas Komisijas darba sagatavošanā. Tās uzdevumi ietver gan dalībvalstu, gan ES ekonomiskā un finanšu stāvokļa vērtēšanu un piedalīšanos budžeta pārraudzībā.

Ekonomikas un monetārā savienība (EMS) (*Economic and Monetary Union (EMU)*) – process, kura rezultātā **euro zonā** ieviesta vienotā valūta – euro – un vienotā monetārā politika, kā arī veikta ES dalībvalstu ekonomiskās politikas koordinācija. Šis **Līgumā** aprakstītais process notika trijos posmos. Pēdējais, trešais, posms sākās 1999. gada 1. janvārī, kad pilnvaras monetārajā jomā tika nodotas ECB un tika ieviests euro. EMS izveides procesu noslēdza euro ieviešana skaidrās naudas aprītē 2002. gada 1. janvārī.

EONIA (euro uz nakti izsniegto kredītu vidējais indekss) (*EONIA (euro overnight index average)*) – efektīvās procentu likmes rādītājs, kas dominē euro starpbanku darījumu uz nakti tirgū.

To aprēķina kā euro denominēto beznodrošinājuma aizdevumu darījumu uz nakti procentu likmju vidējo svērto rādītāju saskaņā ar sarakstā iekļauto banku sniegtajiem datiem.

ES Padome (Eiropas Savienības Padome) (EU Council (Council of the European Union)) – ES iestāde, ko veido ES dalībvalstu valdību pārstāvji (parasti – par izskatāmajiem jautājumiem atbildīgie ministri) un attiecīgais Eiropas komisārs (sk. arī **ECOFIN**).

EURIBOR (euro starpbanku kredītu procentu likmju indekss) (EURIBOR (euro interbank offered rate)) – procentu likme, ar kādu saskaņā ar sarakstā iekļauto banku sniegtajiem datiem visaugstākā reitinga banka vēlas aizdot naudas līdzekļus citai visaugstākā reitinga bankai un ko katru dienu aprēķina starpbanku noguldījumiem ar dažādiem termiņiem līdz 12 mēnešiem.

Euro efektīvais kurss (EEK; nominālais/reālais) (effective exchange rate (EER) of the euro (nominal/real)) – vidējais svērtais divpusējais euro kurss attiecībā pret **euro zonas** galveno tirdzniecības partnervalstu valūtām. ECB publicē nominālā EEK indeksus attiecībā pret divām tirdzniecības partnervalstu grupām – EEK20 (ietilpst 10 ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu un 10 galveno tirdzniecības partnervalstu ārpus ES) un EEK40 (ietilpst EEK20 un 20 papildu valstis). Izmantotie svāri atspoguļo katras partnervalsts daļu euro zonas rūpniecības preču tirdzniecībā, ņemot vērā konkurenci trešo valstu tirgos. Reālie EEK ir nominālie EEK, kas deflēti ar ārvalstu un iekšzemes cenu vai izmaksu attiecības vidējo svērto vērtību. Tādējādi tie ir cenu un izmaksu konkurētspējas rādītāji.

Euro zona (euro area) – zona, ko veido tās ES dalībvalstis, kuru valūta ir euro un kurās tiek īstenota vienotā monetārā politika, par ko atbild ECB **Padome**. Euro zonā pašlaik ietilpst Beļģija, Vācija, Igaunija, Īrija, Grieķija, Spānija, Francija, Itālija, Kipra, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Austrija, Portugāle, Slovēnija, Slovākija un Somija.

Eurogrupa (Eurogroup) – neformāla to ES dalībvalstu ekonomikas un finanšu ministru sanāksme, kuru valūta ir euro. Tās statuss atzīts **Līguma** 137. pantā un 14. protokolā. Šajās sanāksmēs regulāri tiek aicinātas piedalīties Eiropas Komisija un ECB.

Eurosistēma (Eurosistem) – **euro zonas** centrālo banku sistēma. Tajā ietilpst ECB un to ES dalībvalstu NCB, kuru valūta ir euro.

Eurosistēmas kredītnovērtējuma regulējums (Eurosistem credit assessment framework (ECAFF)) – procedūras, noteikumi un paņēmieni, kas nodrošina Eurosistēmas prasības izpildi attiecībā uz visu atbilstošo aktīvu augstiem kredītstandartiem.

Finanšu stabilitāte (financial stability) – stāvoklis, kādā finanšu sistēma, kurā ietilpst finanšu starpnieki, tirgi un tirgus infrastruktūras, ir spējīga izturēt šokus un panākt finanšu nelīdzsvarotības izlīdzināšanos, tādējādi mazinot varbūtību, ka finanšu starpniecības procesā varētu izveidoties pārrāvumi, kas būtu pietiekami nopietni, lai būtiski kavētu uzkrājumu novirzīšanu uz ienesīgām ieguldījumu iespējām.

Galvenā refinansēšanas operācija (main refinancing operation) – regulāra **atklātā tirgus operācija**, ko **Eurosistēma** veic **reverso darījumu** veidā. Šādas operācijas veic katru nedēļu ar standartizsoļu procedūras palīdzību, un to termiņš parasti ir 1 nedēļa.

Galvenās ECB procentu likmes (*key ECB interest rates*) – Padomes noteiktās procentu likmes. Tās ir **galveno refinansēšanas operāciju**, aizdevumu iespējas uz nakti un **noguldījumu iespējas** procentu likmes.

Ģenerālpadome (*General Council*) – viena no ECB lēmēj institūcijām. Tajā ietilpst ECB prezidents un viceprezidents un visu **Eiropas Centrālo banku sistēmas** NCB vadītāji.

Iekšzemes kopprodukts (IKP) (*gross domestic product (GDP)*) – ekonomiskās aktivitātes rādītājs, t.i., tautsaimniecībā saražoto preču un pakalpojumu kopapjoma vērtība noteiktā periodā, atskaitot starppatēriņu un pieskaitot produktu un importa tīros nodokļu ieņēmumus. IKP var sadalīt ražošanas, izdevumu un ienākumu sastāvdaļās. Galvenie IKP veidojošie izdevumu posteņi ir mājsaimniecību galapatēriņš, valdības galapatēriņš, kopējā pamatkapitāla veidošana, krājumu pārmaiņas, kā arī preču un pakalpojumu eksports un imports (t.sk. tirdzniecība euro zonā).

Iespēju aplēses (*projections*) – četrrēiz gadā veiktu pasākumu rezultāti, kuru mērķis ir prognozēt iespējamās nākotnes makroekonomiskās norises **euro zonā**. **Eurosistēmas** speciālistu iespēju aplēses tiek publicētas jūnijā un decembrī, bet ECB speciālistu iespēju aplēses – martā un septembrī. Tās ietilpst ECB monetārās politikas stratēģijas **tautsaimniecības analīzes** pilnā un tādējādi ir viens no vairākiem ieguldījumiem **Padomes** veiktajā **cenu stabilitātes** risku novērtējumā.

IKP deflators (*GDP deflator*) – **iekšzemes kopprodukts** (IKP), kas izteikts faktiskajās cenās (nominālais IKP), dalīts ar IKP apjomu (reālo IKP). To sauc arī par IKP implicēto cenu deflatoru.

Ilgāka termiņa refinansēšanas operācija (*longer-term refinancing operation*) – kredītooperācija ar termiņu ilgāku par 1 nedēļu, ko **Eurosistēma** veic **reverso darījumu** veidā. Regulāro mēneša operāciju termiņš ir 3 mēneši. Finanšu tirgus satricinājuma laikā, kas sākās 2007. gada augustā, ar atšķirīgu biežumu tika veiktas papildu operācijas ar termiņu no viena rezervju prasību **izpildes perioda** līdz 3 gadiem.

Implicētais svārstīgums (*implied volatility*) – gaidāmais aktīva (piemēram, akcijas vai obligācijas) cenas pārmaiņu tempa svārstīgums (t.i., standartnovirze). To var iegūt no aktīva cenas, tā iespējas līgumu termiņa beigu datuma un izmantošanas cenas, kā arī no bezriskā ienesīguma likmes, izmantojot iespējas līgumu cenu noteikšanas modeli (piemēram, Bleka–Skoulza (*Black-Scholes*) modeli).

Izpildes periods (*maintenance period*) – periods, uz kādu aprēķina **kredītiestāžu** atbilstību **rezervju prasībām**. Izpildes periods sākas dienā, kad veicams norēķins par pirmo **galveno refinansēšanas operāciju**, kas tiek veikta pēc **Padomes** sēdes, kurā paredzēts sniegt monetārās politikas nostājas kārtējā mēneša novērtējumu. Vismaz trīs mēnešus pirms katra gada sākuma ECB publicē rezervju prasību izpildes periodu kalendāru.

Kapitāla vērtspapīri (*equities*) – vērtspapīri, kas atspoguļo īpašumtiesības uz akciju sabiedrības daļu. Tie ietver biržās tirgotas akcijas (kotētas akcijas), nekotētas akcijas un citus kapitāla vērtspapīru veidus. Kapitāla vērtspapīri parasti nodrošina ienākumus dividendžu veidā.

Kredītiestāde (*credit institution*) – uzņēmums, kas nodarbojas ar noguldījumu vai citu atmaksājumu līdzekļu pieņemšanu no sabiedrības un kredītu piešķiršanu savā vārdā.

Kredītrisks (*credit risk*) – risks, ka **darījuma partneris** pilnā apjomā nenokārtos savas saistības, vai nu pienākot termiņam, vai arī jebkurā laikā pēc tam. Kredītrisks ietver aizstāšanas izmaksu risku un pamatsummas risku, kā arī risku, ka norēķinu neveiks norēķinu veicošā banka.

Līgumi (*Treaties*) – ja nav noteikts citādi, šajā pārskatā visas atsauces uz Līgumiem attiecas gan uz **Līgumu** par Eiropas Savienības darbību, gan Līgumu par Eiropas Savienību.

Līgums (*Treaty*) – ja nav noteikts citādi, šajā pārskatā visas atsauces uz Līgumu attiecas uz Līgumu par Eiropas Savienības darbību un atsauces uz pantu numerāciju atspoguļo numerāciju, kas ir spēkā kopš 2009. gada 1. decembra.

Lisabonas līgums (*Treaty of Lisbon (Lisbon Treaty)*) – groza divus ES pamatlīgumus: Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu. Pēdējais pārdēvēts par **Līgumu** par Eiropas Savienības darbību. Lisabonas līgumu parakstīja 2007. gada 13. decembrī Lisabonā, un tas stājās spēkā 2009. gada 1. decembrī.

M1 – šaurās naudas rādītājs, kas ietver skaidro naudu apgrozībā un noguldījumus uz nakti **MFI** un **centrālās valdības** iestādēs (piemēram, pastā vai Valsts kasē).

M2 – vidējās naudas rādītājs, kas ietver **M1**, noguldījumus ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu līdz 3 mēnešiem ieskaitot (t.i., īstermiņa krājnoguldījumus) un noguldījumus ar noteikto termiņu līdz 2 gadiem ieskaitot (t.i., īstermiņa noguldījumus) **MFI** un **centrālās valdības** iestādēs.

M3 – plašās naudas rādītājs, kas ietver **M2** un tirgojamus instrumentus, īpaši **atpirkšanas līgumus**, **naudas tirgus** fondu akcijas un daļas, kā arī **MFI** emitētus **parāda vērtspapīrus** ar termiņu līdz 2 gadiem ieskaitot.

M3 pieauguma atsauces vērtība (*reference value for M3 growth*) – **M3** gada kāpuma temps vidējā termiņā atbilstoši **cenu stabilitātes** saglabāšanas mērķim. Pašlaik **M3** gada pieauguma atsauces vērtība ir 4.5%.

Maksājumu apstrādes automatizācija (STP) (*straight-through processing (STP)*) – pilnībā automatizēta darījumu/maksājumu pārvedumu apstrāde, t.sk., kur nepieciešams, automatizēta rīkojumu apstiprināšana, salīdzināšana, ģenerēšana, klīringa (tīrvērtes) un norēķina veikšana.

Maksājumu balance (*balance of payments (b.o.p.)*) – statistikas pārskats, kas apkopo kādas valsts saimnieciskos darījumus ar pārējām valstīm konkrētā periodā. Šeit ietilpst darījumi, kas saistīti ar precēm, pakalpojumiem un ienākumiem, tādi darījumi, kuri saistīti ar finanšu prasībām un saistībām pret pārējām valstīm, un darījumi (piemēram, valstu parāda atlaišana), kas klasificējami kā pārvedumi.

MFI (monetārās finanšu iestādes) (*MFIs (monetary financial institutions)*) – finanšu iestādes, kas kopā veido **euro zonas** naudas emisijas sektoru. Šeit ietilpst **Eurosistēma**, rezidentu **kredītiestādes** saskaņā ar ES tiesību aktu definīciju un visas pārējās rezidentu finanšu iestādes, kas nodarbojas ar noguldījumu un/vai tiem tuvu aizstājēju piesaisti no ne-MFI, kā arī kredītu izsniegšanu un/vai ieguldījumu veikšanu vērtspapīros savā vārdā (vismaz ekonomiskā nozīmē). Pēdējā grupā galvenokārt ietilpst **naudas tirgus** fondi, t.i., fondi, kas veic ieguldījumus īstermiņa un zema riska instrumentos, kuru termiņš parasti ir līdz 1 gadam ieskaitot.

Minimālā pieteikuma procentu likme (*minimum bid rate*) – zemākā procentu likme, ar kuru **darījuma partneri** var iesniegt pieteikumus mainīgas procentu likmes izsolēs.

Monetārā analīze (*monetary analysis*) – viens no ECB principu sistēmas pīlāriem visaptverošas **cenu stabilitātes** risku analīzes veikšanai, kas ir **Padomes** monetārās politikas lēmumu pamats. Monetārā analīze palīdz novērtēt vidējā termiņa un ilgtermiņa inflācijas tendences, ņemot vērā ciešo saistību starp naudu un cenām ilgākos periodos. Monetārajā analīzē tiek ievērotas norises plašā monetāro rādītāju spektrā, t.sk. **M3**, tā sastāvdaļās un tajā neietilpstošajos bilances posteņos, īpaši kredītos, un dažādos likviditātes pārpalikuma rādītājos (sk. arī **tautsaimniecības analīze**).

Monetārie ienākumi (*monetary income*) – **Eurosistēmas** monetārās politikas funkcijas veikšanas procesā uzkrātie NCB ienākumi, ko iegūst no saskaņā ar **Padomes** vadlīnijām iezīmētiem aktīviem, kurus tur apmaiņā pret apgrozībā esošām banknotēm un noguldījumu saistībām pret **kredītiestādēm**.

Naudas tirgus (*money market*) – tirgus, kurā tiek piesaistīti, ieguldīti un tirgoti īstermiņa līdzekļi, izmantojot instrumentus, kuru sākotnējais termiņš parasti ir līdz 1 gadam ieskaitot.

Nestandarta pasākumi (*non-standard measures*) – **Padomes** veiktie pagaidu pasākumi, lai veicinātu procentu likmju lēmumu efektivitāti un to transmisiju uz plašāku **euro zonas** tautsaimniecību, ņemot vērā darbības traucējumus dažos finanšu tirgus segmentos un plašāk – finanšu sistēmā.

Nodrošinājums (*collateral*) – iekļāti vai kā citādi nodoti aktīvi (piemēram, **kredītiestādes** ķīla, kas sniegta centrālajai bankai), kas garantē aizdevumu atmaksu, kā arī aktīvi, kas tiek pārdoti (piemēram, aktīvi, ko kredītiestādes pārdod centrālajām bankām) saskaņā ar **atpirkšanas līgumu**.

"Nodrošināto obligāciju iegādes programma" (NOIP) (*covered bond purchase programme (CBPP)*) – pamatojoties uz ECB **Padomes** 2009. gada 7. maija lēmumu izveidota ECB programma euro denominētu **euro zonā** emitētu nodrošinātu obligāciju iegādei, lai atbalstītu konkrētu finanšu tirgus segmentu, kas svarīgs banku finansējumam un ko bija īpaši ietekmējusi finanšu krīze. Programmas ietvaros veikto iegāžu nominālvērtība bija 60 mljrd. euro, un tās tika pilnībā pabeigtas līdz 2010. gada 30. jūnijam. 2011. gada 6. oktobrī ECB Padome nolēma uzsākt otro "Nodrošināto obligāciju iegādes programmu" (NOIP2). Šī programma ļāva **Eurosistēmai** iegādāties euro denominētas euro zonā emitētas nodrošinātās obligācijas ar paredzamo nominālvērtību 40 mljrd. euro. Pirkumi tika veikti gan sākotnējā, gan otrreizējā tirgū no 2011. gada novembra līdz 2012. gada oktobra beigām ar pirkumu kopējo nominālvērtību 16.418 mljrd. euro.

Noguldījumu iespēja (*deposit facility*) – **Eurosistēmas pastāvīgā iespēja**, kuru **darījuma partneri** var izmantot, lai NCB veiktu noguldījumus uz nakti. Šādiem noguldījumiem ir iepriekš noteikta procentu likme (sk. arī **galvenās ECB procentu likmes**).

Norēķinu risks (*settlement risk*) – risks, ka norēķins pārvedumu sistēmā nenotiks tā, kā plānots, parasti tāpēc, ka kāda puse neizpilda vienas vai vairākas norēķinu saistības. Šāds risks konkrēti ietver darbības riskus, **kreditriskus** un likviditātes riskus.

Padome (*Governing Council*) – augstākā ECB lēmēj institūcija. Padomi veido visi ECB **Valdes** locekļi un to ES dalībvalstu NCB vadītāji, kuru valūta ir euro.

Parāda attiecība pret IKP (valdības) (*debt-to-GDP ratio (general government)*) – parāda attiecība pret **iekšzemes kopproduktu** pašreizējās tirgus cenās. Tas ir viens no fiskālajiem kritērijiem, kas izklāstīti **Līguma** 126. panta 2. punktā un kas nosaka pārmērīga budžeta deficīta esamību.

Parāda vērtspapīrs (*debt security*) – emitenta (t.i., aizņēmēja) apņemšanās veikt vienu vai vairākus maksājumus vērtspapīru turētājam (aizdevējam) noteiktā datumā vai datumos nākotnē. Šādiem vērtspapīriem parasti ir noteikta procentu likme (kupons), un/vai tie tiek pārdoti ar diskontu no summas, kas tiks atmaksāta noteiktajā dzēšanas termiņā.

Parāds (valdības) (*debt (general government)*) – kopējais bruto parāds (nauda, noguldījumi, aizdevumi un **parāda vērtspapīri**) nominālvērtībā gada beigās, konsolidēts starp **valdības** sektoriem un to ietvaros.

Pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra (*excessive deficit procedure*) – **Līguma** 126. pantā noteiktā un 12. protokolā sīkāk izklāstītā pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras norma prasa ES dalībvalstīm nodrošināt budžeta disciplīnu, definē kritērijus, saskaņā ar kuriem kāds budžeta stāvoklis uzskatāms par pārmērīgu budžeta deficītu, un nosaka, kādi pasākumi jāveic pēc tam, kad konstatēta budžeta deficīta vai valdības **parāda** prasību neizpilde. 126. pantu papildina Padomes 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu, kas ir viens no **Stabilitātes un izaugsmes pakta** elementiem.

Pastāvīgā iespēja (*standing facility*) – centrālās bankas nodrošināta kredītspēja, kas pieejama **darījuma partneriem** pēc pašu iniciatīvas. **Eurosistēma** piedāvā divas pastāvīgās iespējas uz nakti: **aizdevumu iespēju uz nakti** un **noguldījumu iespēju**.

Precizējošā operācija (*fine tuning operation*) – atklātā **tirgus operācija**, ko **Eurosistēma** veic, lai novērstu neparedzētas likviditātes svārstības tirgū. Precizējošo operāciju biežums un termiņi nav standartizēti.

Reālā laika bruto norēķinu (RTGS) sistēma (*real-time gross settlement (RTGS) system*) – norēķinu sistēma, kurā maksājumu apstrāde un norēķins notiek, pamatojoties uz katru atsevišķu darījumu reālajā laikā (sk. arī **TARGET**).

Reversais darījums (*reverse transaction*) – operācija, kurā centrālā banka pērk vai pārdod aktīvus saskaņā ar **atpirkšanas līgumu** vai veic kredītooperācijas pret **nodrošinājumu**.

Rezervju bāze (*reserve base*) – to atbilstošo bilances posteņu (īpaši saistību) summa, kuri veido **kredītiestādes rezervju prasību** aprēķināšanas bāzi.

Rezervju prasības (*reserve requirement*) – minimālais rezervju apjoms, kas **kredītiestādei** jāglabā **Eurosistēmā** iepriekš noteiktā rezervju prasību **izpildes periodā**. Atbilstība prasībām tiek noteikta, pamatojoties uz rezervju kontu dienas atlikumu vidējo rādītāju izpildes periodā.

Saskaņotais patēriņa cenu indekss (SPCI) (*Harmonised Index of Consumer Prices (HICP)*) – **Eurostat** aprēķināts patēriņa cenu dinamikas rādītājs, kas saskaņots visām ES dalībvalstīm.

Sistēmiskais risks (*systemic risk*) – risks, ka, vienam dalībniekam nespējot nokārtot savas saistības sistēmā, arī citi dalībnieki nespēs nokārtot savas saistības noteiktajā termiņā, kam var būt tālāka ietekme (piemēram, ievērojamas likviditātes vai kredītu problēmas), kura apdraud finanšu sistēmas stabilitāti vai tās uzticamību. Šādu nespēju pildīt saistības var radīt darbības vai finanšu problēmas.

Stabilitātes un izaugsmes pakts (*Stability and Growth Pact*) – tā mērķis ir nodrošināt stabilas valdības finanses ES dalībvalstīs, lai stiprinātu **cenu stabilitātes** un spēcīgas, ilgtspējīgas, nodarbinātību veicinošas izaugsmes nosacījumus. Lai sasniegtu šo mērķi, pakts paredz, ka dalībvalstīm jānosaka vidēja termiņa budžeta mērķi. Tas ietver arī **pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras** konkrētas specifikācijas. Pakta ietilpst Amsterdamas **Eiropadomes** 2011. gada 17. jūnija Rezolūcija par Stabilitātes un izaugsmes paktu un trīs Padomes Regulas: 1) 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1466/97 par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu, 2) 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu, un 3) 2011. gada 16. novembra Regula (ES) Nr. 1173/2011 par efektīvu budžeta uzraudzības īstenošanu eurozonā. Stabilitātes un izaugsmes pakta papildina **ECOFIN** ziņojums "Stabilitātes un izaugsmes pakta ieviešanas uzlabošana", ko apstiprināja Briseles Eiropadome 2005. gada 22. un 23. martā. To papildina arī Ētikas kodekss "Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošanas specifikācijas un vadlīnijas par stabilitātes un konverģences programmu formu un saturu", ko 2005. gada 11. oktobrī apstiprināja ECOFIN.

Stratēģija "Eiropa 2020" (*Europe 2020 strategy*) – nodarbinātības un gudras, ilgtspējīgas un ietverošas izaugsmes ES stratēģija. **Eiropadome** to pieņēma 2010. gada jūnijā. Tās pamatā ir Lisabonas stratēģija, un tās mērķis ir nodrošināt ES dalībvalstīm saskaņotu regulējumu strukturālo reformu īstenošanai, lai palielinātu potenciālo izaugsmi, un mobilizēt ES politikas un instrumentus.

TARGET (Eiropas Vienotā automatizētā reālā laika bruto norēķinu) sistēma (*TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer) system*) – **Eurosistēmas reālā laika bruto norēķinu sistēma** norēķiniem euro. Pirmās paaudzes TARGET sistēmu 2008. gada maijā nomainīja **TARGET2**.

TARGET2 – otrās paaudzes **TARGET** sistēma. Tā veic maksājumu norēķinus euro, izmantojot centrālās bankas naudas līdzekļus, un tās darbības pamatā ir vienota kopēja IT platforma, kurā tiek iesniegti apstrādei visi maksājuma uzdevumi.

TARGET2 vērtspapīriem (T2S) (*TARGET2-Securities (T2S)*) – **Eurosistēmas** vienotā tehniskā platforma, kas ļauj **centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem** un NCB nodrošināt neitrālus pārrobežu vērtspapīru norēķinu pamatpakalpojumus Eiropā, izmantojot centrālās bankas naudas līdzekļus.

Tautsaimniecības analīze (*economic analysis*) – viens no ECB principu sistēmas pilāriem visaptverošas **cenu stabilitātes** risku analīzes veikšanai, kas ir **Padomes** monetārās politikas lēmumu pamats. Tautsaimniecības analīze galvenokārt tiek veikta pašreizējo ekonomisko un finanšu norišu un implicēto īstermiņa un vidēja termiņa cenu stabilitātes risku novērtējumam preču, pakalpojumu un faktoru tirgu piedāvājuma un pieprasījuma mijiedarbības skatījumā minētajos termiņos. Vajadzīgā uzmanība tiek pievērsta nepieciešamībai noteikt tautsaimniecību ietekmējošo šoku raksturu, to ietekmi uz izmaksu un cenu noteikšanu un to īstermiņa un vidēja termiņa izplatīšanās perspektīvas tautsaimniecībā (sk. arī **monetārā analīze**).

Tiešās investīcijas (*direct investment*) – pārrobežu investīcijas, ko veic, lai iegūtu ilgstošu līdzdalību kādā uzņēmumā, kas ir citas valsts rezidents (praktiski, lai nodrošinātu īpašumtiesības,

kas atbilst vismaz 10% no parastajām akcijām vai balsstiesībām). Tiešās investīcijas ietver pašu kapitālu, reinvestēto peļņu un citu kapitālu, kas saistīts ar uzņēmumu savstarpējiem darījumiem.

Tiešie monetārie darījumi (*Outright Monetary Transactions (OMTs)*) – darījumi, kuru mērķis ir saglabāt pienācīgu monetārās politikas transmisiju un monetārās politikas vienotību **euro zonā**, veicot euro zonas valstu valdības obligāciju pirkumus otrreizējā tirgū, pamatojoties uz stingriem un efektīviem nosacījumiem.

Tirgus risks (*market risk*) – risks, ka tirgus cenu pārmaiņu rezultātā radīsies zaudējumi (gan bilances, gan ārpusbilances posteņos).

Valde (*Executive Board*) – viena no ECB lēmēj institūcijām. Valdē ir ECB prezidents, viceprezidents un vēl četri locekļi, kurus saskaņā ar **ES Padomes** ieteikumu pēc tās konsultēšanās ar Eiropas Parlamentu un ECB, ievērojot kvalificētu balsu vairākumu, ieceļ **Eiropadome**.

Valdība (*general government*) – **Eiropas Kontu sistēmā 1995** definēts sektors, kurā ietilpst rezidentu iestādes, kas galvenokārt nodarbojas ar privātam un kolektīvam patēriņam paredzētu netirgus preču un pakalpojumu ražošanu un/vai nacionālā ienākuma un līdzekļu pārdali. Šeit ietilpst centrālās, reģionālās un vietējās valdības iestādes, kā arī sociālās nodrošināšanas fondi. Šeit neietilpst valsts īpašumā esošas iestādes, kuras veic komercdarbību (piemēram, valsts uzņēmumi).

Vērtspapīrošana (*securitisation*) – finanšu aktīvu (piemēram, mājokļa hipotekāro aizdevumu) pūļa veidošana un to turpmāka pārdošana specifiskiem mērķiem dibinātam uzņēmumam (*special purpose vehicle*), kas pēc tam emitē vērtspapīrus ar fiksētu ienākumu un pārdod tos ieguldītājiem. Šādu vērtspapīru pamatsumma un procentu likme atkarīga no pamatā esošo finanšu aktīvu pūļa radītajām naudas plūsmām.

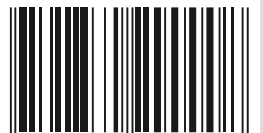
Vērtspapīru norēķinu sistēma (VNS) (*securities settlement system (SSS)*) – sistēma, kas ļauj veikt vērtspapīru pārvedumus vai nu bez samaksas, vai par samaksu (piegāde pret samaksu).

"Vērtspapīru tirgu programma" (VTP) (*Securities Markets Programme (SMP)*) – programma intervenču veikšanai **euro zonas** publisko un privāto **parāda vērtspapīru** tirgos, lai nodrošinātu dziļumu un likviditāti tirgus segmentos, kuru darbība traucēta. Tās mērķis ir atjaunot monetārās politikas transmisijas mehānisma pareizu darbību. VTP darbība tika pārtraukta pēc 2012. gada 6. septembra paziņojuma par **tiešo monetāro darījumu** tehniskajām iezīmēm.

Vienotais uzraudzības mehānisms (VUM) (*Single Supervisory Mechanism (SSM)*) – mehānisms, kuru veido ECB un valstu kompetentās iestādes, lai veiktu uzraudzības uzdevumus, kas tiks uzticēti ECB. ECB būs atbildīga par to, lai šis mehānisms, kas veidos daļu no **banku savienības**, darbotos efektīvi un konsekventi.

VKM II (Valūtas kursa mehānisms II) (*ERM II (exchange rate mechanism II)*) – valūtas kursa mehānisms, kas nodrošina pamatprincipus sadarbībai valūtas kursa politikas jomā starp **euro zonas** valstīm un ārpus euro zonas esošajām ES dalībvalstīm. VKM II ir daudzpusēja vienošanās par fiksētiem, bet korigējamiem centrālajiem kursiem un $\pm 15\%$ standarta pieļaujamo svārstību koridoru. Lēmumi par centrālajiem kursiem un, iespējams, šaurākiem svārstību koridoriem tiek pieņemti, savstarpēji vienojoties attiecīgajai ES dalībvalstij, euro zonas valstīm, ECB un citām ES dalībvalstīm, kuras piedalās šajā mehānismā. Visiem VKM II dalībniekiem, t.sk. ECB, ir tiesības uzsākt konfidencialu procedūru, lai mainītu centrālos kursus (veiktu korekciju).

ISSN 1830-2904

9 771830 290008